

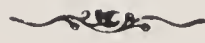
وقوع سلطان عبدالعزیز

محرری
احمد صائب

فیثاتی پوستہ اجرتیلہ برابر اوچ فرانقدر.
هر حقى محفوظدر.
مصدرده طبع اولنمشدر.

۱۳۲۰

وقعہ سلطان عبدالعزیز

فہرست

مقدمہ

وقعہ خیریہ و نتیجہ

سلطان سلیم ثالث — سلطان محمود — اصلاحات تشبثاتندہ کی
مشکلات — سلطان عبدالحمید — وکلای زمان : رشید، عالی و فؤاد
پاشا — اختلالات داخلہ و قریم محاربہ سی — اصلاحات عمومیہ دہ
کورینن احوال غیر مطلوبہ — معارفک نشر و توسعیندہ کی تکامل —
تنظیمات و تشکیلات عسکریہ دہ کی نواقص و بونک اسباب و منشائی —
مالیہ — دولت علیہ دہ برنجی دفعہ اولہ رق استقراضہ مراجعت —
وفات سلطان عبدالحمید —

— سلطان عبدالعزیزک اوائل سلطنتی —

جلوس سلطان عبدالعزیز — پادشاہک برنجی تشبثات حسنہ سی
— باب عالی و سرای — فؤاد پاشانک ایلاک صدارتی — صدارت

کامل پاشا و پادشاهك مصره سیاحتی — فؤاد پاشانك ایکنجی صدا —
رتی — بودورده کی اسرافات — محمد رشدی پاشانك صدارتی —
اغتشاشات داخلیه —

— سلطان عبدالعزیزك واسط سلطنتی —

عالی پاشانك صدارتی — سلطان عبدالعزیزك اوروپایه سیاحتی —
صدر اعظمك حسن اداره سی — وفات عالی پاشا — او وقتہ قدر
اجرا ای دیلان بعض اصلاحات — ولایت نظامنامه سی — شورای
دولت تأسیسی — نافعہ ایشلرنده کی بعض تشبثات — جهت عسکریه
— احوال مالیہ —

— اوروپا و دولت علیہ —

فتوحات عثمانیہ حقنہ بعض ملاحظات — ممالک محروسہ ده
عناصر خرسیتیانیہ — یاوز سلطان سلیمك بونلره قارشى تشبثاتی —
قارلوفجه معاهده سندنصکره دولت علیہنك انحطاطی — روسیہنك شرقه
تعرضی — بودولتک احوال تاریخیہ سی — مشهور دلی پترو و بونک
دولت علیہ ایله ایتدیکی محاربہ لر — بو ذاتک وصیت سیاسیہ سی —
دولت علیہنك اوروپا حکومتلری طرفلرندن صیاتی — قریم محاربہ -
سندنصکره تجدید قوت ایچون روسیہ ده کی غیرت — پان اسلاویزم
(اسلاو اتحادی) فکر و مسلکک مبادئ ظهوری — بوجمعیتهک
خط حرکتی —

— سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده —

کورینن سوء اداره

خاندان آل عثمان -- شهزاده لرك تربیه لری حقنده بعض ملا -
حظات — پادشاهك اواخر سلطنتنده مقام صدارت — محمود ندیم
پاشانك صدارتی — مدحت پاشانك صدارتی — حسین عونى پاشا
و بونك جهت عسکریه یه اولان خدمتی — احوال مالیه —

— سرای و روسیه سفارتی —

دور انحطاطده وکلای عثمانیه — روس سفیری جنرال اغناتیف
— محمود ندیم پاشانك بو ذاتله اولان مناسبتی — سلطان عبدالعزیزك
روسیه سیاستنه میلی — تبدیل وراثت مسئله سی — بو خصوصده
پادشاهك بعض تشبثلری — جنرال اغناتیفك بو مسئله یه علاقه سی —
اغناتیفك دیگر انترقیقه لری — روم و بلغار کلیسالی —

— ممالك محروسه ده ترقیات فکریه —

وقعه خیریته نك معارف و ادبیات عثمانیه یه تأثیرى — مكاتب متنو -
هنك تأسیسی — ممالك محروسه ده برنجی غزته — مطبعه جیلانك
توسیع و تزییدی — مطبوعات نظامنامه سنك وضعی — بونك نشریاته
اولان تأثیرى — مصطفى فاضل پاشا و پارسده ایلك احرار عثمانیه —
احرارك ممالك محروسه یه عودتلری — ضیا پاشا ، نامق کمال بك ، علی
سعاوی افندی و ذوات سائر —

— سیئات عبدالعزیز —

ممالك محروسه احوال عمومیه سنده کور پن سیئات — اداره
مطلقه تحتنده اداره اولنان مملکت — دور ترقی و دور انحطاطده کی
پادشاهلر — سلطان عبدالحمید و سلطان عبدالعزیز — سلطان عبدالعزیز
العزیزده کی عظمت و تکبر — سرایلیر — پادشاهک اسرافاته اولان
میلی — مصر و بوقطعه یه و یریلن امتیازاتده کی سوء استعمال — خزینہ
خاصه و بوکا دائر ایستاتستیق —

— احوال وکلا و مسلك مدحت پاشا —

پادشاهک اواخر سلطنتنده مرکز حکومت — وکلا ی عثمانیه نک
مسلك سقیملری — مدحت پاشا — پادشاهک خلعی ایچون مشارالیه
حضر تلرینک شیروانی زاده رشدی و حسین عوننی پاشالر ایله برنجی
اتفاقلری حقنده کی روایات — مدحت پاشانک علما ایله اولان مناز
سبتلری — انتظار مستقبل —

— اغتشاشات داخلیه و مشکلات خارجیه —

سیئاتک تشددی — محمود ندیم پاشانک ایکنجی صدارتی —
روسیه نک بوزمانده کی سیاستی — جنرال اغناتیفک انتریقه لری —
بوسنه و هر سگده عصیان — عصیانک داخل و خارجه اولان تأثیر —
قونت آندراسه نک برنجی نوطه سی — استانبولده هیجان افکار —
پرنس غورجا قوفک نوطه سی —

— صوفته لر وقعه سی —

مدحت پاشانك خط حرکتي — حسين عونى پاشانك بعض
احوالى — بو ذانك اداره دن عدم ممنونيتته خدمت ايدن اسباب —
پرنس غورجا قوفك نوطى اوزرينه استانبولده غليان افكار — صوفته -
لرك فاتح جامع شريفى جوارنده كى اجتماعى و بونلرك باب عالى يه طوغرى
حركتلرى — بونلرك حكومتدن طلب ايتديكى مواد — سرايك تردد
و توسوسى — بك اوغلانده دول اجنبيه قونسلسلرينك اجتماعى —
عزل محمود نديم پاشا و حسن فهمى افندى و نصب محمد رشدى پاشا
و خيرالله افندى — وقعه نك اوروپاده عكس تاثيرى —

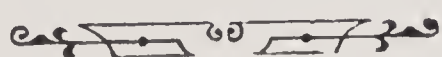
— اسرار خلع حقنده بعض ملاحظات —

خلع سلطان عبدالعزيز حقنده بعض ملاحظات — خلعى قوه
عسكريه ايله موقع اجرايه كتورمكه قرار و يرلديكى — سليمان ورديف
پاشالر — تشبثات خلعدن صدر اعظم و شيخ الاسلامك امتناعلرى
و صكره بالرضا موافقتلرى — قيصرلى احمد پاشا و ديكرلرى — وقعه
كيجه سى محمود نديم پاشا ، جنرال اغنائيف و سلطان عبدالعزيز —

— سلطان عبدالعزيز خلعى —

خلع كيجه سى بشكطاش طرفى — سليمان پاشانك مكتب حربيه يه
مواصلتى و بونك طرفندن ضابطانه ايديلن نطق — مكتب حربيه نك

بشکطاش سراینه حرکتی — مواصلت حسین عونى پاشا و تشبثات
خلع — سلیمان پاشانك دائره سلطان مراده دخولى — سلطان مرادك
طیشاری چیقمه دن امتناعی — احوال سلطان عبدالعزیز —

— ❧ مقدمه ❧ —

مقصدم، سلطان عبدالعزیز مر حومك تاريخ سلطنت و حكومتی بتون عنعنہ و تفرعاتیله تفصیلاً و توضیحاً یازمق دكدر. بوكی تشبثات حد اقتدار عاجزانه مدن خارج اولدیغی کبی فکر مجه شمديلك بو امر مهمی وجوده كتورمك دخی ممکن دكدر. چونكه عصر مزده تاريخ یاز- مق بر چوق موادك وجودینه وابسته اولوب از جمله زمین اتخاذ اولنه حق دور حقنده سرمایهنك کثرتلی بر مقدارده بولمنسنه و بالخاصه موضوع بحث اولان وقایعك دقایق و شعباتی آیری آیری ضبط و نقل ایدن آثار و تألیفاتك اولجه موجود بولمنسنه متوقفدرکه شو تسهیلات میدانده اولمقسزین بر تاريخ مکمل یازمق تشبثنك مطلوب اولان نتیجه یی ویره- میه جکی ارباب وقوفه معلومدر.

بزده ایسه تاريخ عثمانینك هانکی دورینه عائد اولورسه اولسون، بوكی اثر و مأخذلك عددی پك آزدر. یقینده استکمال ایدیله جکنه دخی علامتلیوقدر. اوروپایه کلنجه واقعاً اوراده ممالك محروسه نك احوالنه بالخاصه دور جدیدینه عائد پك چوق تاریخلر نشر ایدلمشسه ده بر مؤرخ ایچون بوتألیفات کافی صاییه مز. چونکه بر چوقلری طرفگیرانه و احوال و معیشت عثمانیه یه وقوفسزلقله یازلمشدر. دیگر طرفدن بر درجه یه قدر امنیت ایدیله جك نشریات اوراده دخی نقصاتدر. مثلاً صوك دورلرده ممالك محروسه ایله کیتدکجه معاملات سیاسی سی جدیت

کسب ایتمکده اولان دول اجنبیه سفارتلرینک کندی حکومتلرینه اعطا ایتدکلی راپورلرک جمله سی اورتیه قونلمه مشدر. حالبوکه دور جدید تاریخ عثمانیسندن بر حادثه مهمه یی لایقی وجهله تنویر ایتمک ایچون بو رسمی راپورلردن صرف نظر حتی اخبارات خفیة سیاسیة و مکتومه لرینه دخی کسب وقوف ایتمک لازمدرکه آنجق بوسایه ده موضوع بحث بولنان موادک اطرافلیجه تدقیقات ولایقی وجهله احاطه سی ممکن اوله بیله جکدر. حقیقت حال بودر. مع هذا سالف العرض اسبابدن طولانی تاریخ جدید عثمانیدن بر وقعه حقنده صوک سوز اولمق اوزره شمدیلک بر اثر مکملک تألیفیله میدان انتشاره قونلمه سی ممکن اولماقوله برابر بو طریقده بر آدیم آتمق هر حالده فائده دن حالی عد ایدیله من. شو جهتله ایدیلن غیرت پک بیوک فوائدی اعطا ایده جکی دخی شبهه سزدر. چونکه بو کون اورتیه ده موجود معلوماتله شمدی به قدر مستور قالان بر چوق حقایقی میدانه چیقارمق، و حادثات متسلسله یی بر برینه ربط ایتمک و بو صورتله تاریخ عثمانینک ماضی به قارشمش بر وقعه مهمه سابقه سی نسیانندن قورتاروب قارئین کرامه شمیدین دوعری بر فکر ویره پیلمک ممکندر.

سلطان عبدالعزیز مرحومک دور سلطنتنه کلنجه اوروپاده بر قاچ دانه بزده دخی اورتیه قونمش تک بر اثر وارددر. بونلر واسطه سیله مشار الیه حضرتلرینک زمان حکومتی و علی الخصوص اک صکره دوجار اولد. قلی احوال مؤسفه یی بر درجه یه قدر تنویر ایتمک ممکندر. بالخاصه بزم ایچون بو صوک تکلیف غایت مهمدر. چونکه بو اثر محرر شهر

احمد مدحت افندی حضرتلرینک مخصوص قلمی اولوب مشار الیه
حضرتلری وقعہ بی عیناً کورمش و بوایشه اشتراک ایتماش ایسه بیلہ
فاعلمردن بعضیلرینک قریبتندہ بولمشییدی . بوسبب اثر مذکورک
قیمتی نظر مزده قات اندر قات آرتدیر مقده در .

فی الحقیقه بواثر یعنی « اس انقلاب » شو وادیده یازیلان اثرلرک
اک مهمیدر . بشقه بر محیطده یازماش اولسه ایدی اثرک قیمتی ده ازیاده
اوله جغنه دخی شبهه ایدلمز ایدی . فقط نه فائده سی وارکه تألیف مذ-
کور علی روایة پادشاه زمان اولان ذاتک امری و تعیین ایلدیکی پروغرام
اوزرینه و حدود دائره سنده ده ا طوغریسی مخصوصاً اراثة ایدیلن
طرزده یازلمشدر . بوسببدن کندیسنه تمامیلہ امنیت ایدلمک ممکن دکلدیر .
همان هر سطرندہ مقصد معین تعقیب ایتمکده اولدیغنی لدی المطالعہ
کوسترمکده در .

شو حاله تأسف ایتماک ممکن دکلدیر . چونکه وقعہ عزیز کبی تاریخ
عثمانیده غایت مهم بر فصلی تشکیل ایدن بر حادثہ سپاسیه نک بیطرفانه
یازیلوب و حقیقت حال نه ایسه میدانہ قونمسنه شدتله احتیاجمز واردر .
یشادیغمز شو دور مدهشک وقعہ مذکورہ ایلہ مناسبت و رابطہ سی پک
زیاده اولدیغنی حالده بو وقعہ نک ظهور و منشائی حقنده یکدیگرینه مبین
و مخالف فکرلر اورته ده دوران ایدوب طور ییور . بعضیلر یمز بو زمانده
اوغرا دیغمز مصیبت وفلاکت وچکمکده اولدیغمز بلالری وقعہ مذکور-
رنک نتیجه طبعیه و قطعیه سی عدا یلمکده دیکر لریده بو وقعہ نک یوم ظهور-
رینی ترقیات فکریه عثمانیه ایچون بر تاریخ ابتدا واستقبال عثمانیچون بر نشانه

نجات و خلاص اولق اوزره تلقی ایتمکده در .

هر نه حال ایسه سویلدیکمز شو مواد دخی دور سلطان عبدالعزیز
حقنده یکی بر اثرک وجودینه دائر اولان احتیاجی تشدید ایدیور . بز
شو مقصدی ایفا ایتک دکل یالکمز مؤرخین مستقبلمزه یول آچق ،
بونلرک غیرت و همماتی نه طرفه طوغریله جغنه استقامت اراؤه ایتک اوزره
شو اثر عاجزانه مزی اورتهیه قویمغه قرار ویردک . کتابمزه بعض موا-
دی برنجی دفعه اوله رق تنویر ایتدیکمز کی اولجه معلوم اولان وقایعک
تفصیلاتنی ، محاکمات عمومیه سنی دخی بیطرفانه یوروتدک ظن ایدرز .
بونکله برابر ، موضوع بحث اولان بر ماده ده تنویرات و ملاحظاتمز
ارائه و بیان ایتدیکمز صورتده اولدیغنی ادعا ایتیورز . مأخذلرک مفقو-
دیت و عدم کفایتی خصوصاً معلومات رسمیه نک عدم موجودیتی برقاج
خطالرک تولدینه میدان ویره بیلمسی ممکندر . شو قدرکه بزم اصرار
ایتدیکمز بر ماده وارسه بوده ایلرویه سوردیکمز محاکمات و ملاحظات
غرضدن عاری ، صفوت قلب و خلوص نیته مبنی اولمسی قضیه سیدر .
واکر قارئلریمز بوماده یی تصدیق ایدرلرسه کیتابک نشرندن انتظار
ایدیلن مقصد ، بزجه حاصل اولمش دیمکدر .

ومن الله التوفیق

احمد صائب

۲۰ کانون ثانی سنه ۱۳۱۹

وقعه خیریه و نتیجه

سلطان سلیم ثالث — سلطان محمود — اصلاحات تشبثاتندہ کی
مشکلات — سلطان عبدالمجید — وکلای زمان : رشید ، عالی و فؤاد
پاشا — اختلالات داخلہ و قریم محاربہ — اصلاحات عمومیہ دہ
کورین احوال غیر مطلوبہ — معارفک نشر و توسعیندہ کی تکامل —
تنظیمات و تشکیلات عسکر یہ دہ کی نواقص و بونک اسباب و منشاء —
مالیہ — دولت علیہ دہ برتجی دفعہ اولہ رق استقراضہ مراجعت —
وفات سلطان عبدالمجید —

بيك سنہ ہجریہ سندن صکرہ عثمانی پادشاہلری ایچندہ غیرت و
اجراآت ایلہ فوق العادہ بر موقع مخصوص قزانمش اولان پادشاہ سلطان
سلیم ثالث حضر تلی در .
دولت علیہ نک او زمانہ قدر ادارہ سی چوروک ، بتون ممالک محروسہ
باشدن باشہ معرکہ فجایع بر حالہ ایکن سلطان مشار الیہ ، جدی و
صمیمی بر انقلابہ بذل ہمت و غیرت ایتدی . اصلاحات عمومیہ مکملہ -
نک حیز آرای حصول اولسی ایچون ابدالندن کری طورمدی . فقط
بونجہ غیرت فداکارانہ ، پک بیوک موانعہ تصادف ایتدی . چونکہ
اصلاحاتک نتیجہ طبیعیہ سی بالآخرہ کندیلرندن حساب صورمسنی ،
ومنفعتلرینہ سکتہ ویرمسنی پک مأمول کورن ، رجال دولتن چوقلری
اسکی ادارہ یہ استنادکاه طبیعی بولنان ، فقط بر چوق زماندنبری عسکر

اولمقدن زیاده یاغمجا جیلق وادیسنده اولان یکیچریلری آل آلتندن قیشقیرتهرق ، مانع اصلاحات اولمق طریقنه سوق ایتمکدن برآن حالی قالدیلر. اک صکره بویولده فضل و عرفانی ، زهد و تقوایی ایله عثمانلی پادشاهلری آرهسنده ملتک حرمت و ابجانی پک زیاده قزانمش اولان سلطان سلیم ثالث خلعی و شهادتی کبی فجیعه لرله صحیفه تاریخ عثمانی بی قره لدیلر.

سلطان محمود خان حضرتلری دخی دور سلطنتلرینک واسطنه قدر اومانعه عظیمه نک مشکلاتی ایچندن قورتولامدیلر. مقصود معتنای وطنپوری بی اجرادن عاجز قالدیلر.

فقط بیک ایکی یوز قرق بر تاریخ هجری ذی القعدة سنک طقوزنجی کونی خروج علی السلطان نیتیه آت میداننه طوپلانیان یکیچریلری بر کونده محو ایدرک وقعه خیریه بی وجوده کتوردی . و بو عزم عالیهمتانه ایله دولت علیه عثمانیه تاریخنده بر بدر مشعشع رسم ایدرک وطنی انقرا- ضه سوق ایتمکدن بشقه بر ایشه یارامیان اولکی اداره دن صرف نظر اولندیغنی بوندن صکره عصر و زمانه موافق بر اداره تشکیلی ایچون جدی اصلاحات داخلیه تشبث ایدیه جکفی عالمه کوستردی .

بو حقیقه اولان شاهانه تشبث کرک داخلده و کرک خارجه پک بیوک تأثیراتی موجب اولدی .

اوروپالیلر اوته دنبری شرق اهایسنک احوالنه لایقی وجهله واقف اوله مدقلرندن ملت عثمانیه و دولت علیه حقنده بر طاقم افکار باطله و جاهلانه ایدینمش اولملری جتیله ترکرک مدنیت حاضره اقتضاسندن اولان

اصلاح و تنظيم امور مملكتته عدم استعدادلرني قوياً ذهنلرينه يرلشدير.
مش بولنيورلردى. حالبوكة وقعة مذ كوره نك قولايقله فعله كلمسى و
اصلاح ادارهيه قطعياً ممانعت كوسترن دهشتلى يكيچريلرك آرتق نابود
و محو ايدلمسى و بونى متعاقب اورويادن دولت امورينه واقف اصحاب
اقتدار جالبى حكمانك و ديپلوماتلرك عقللرينه براز طورغونلق ويرمش
و پك چوقلرينك تركلر حقنדה ايدنمش بولندقلرى سوء نظرك تبديلنه
خدمت ايلمكه برابر برطاقلرينك ده جالب خوف و تلاشلرى اولمشدر.
بوصوك طاقمده بولنان ذواتك مطالعهلرينه كوره دولت عليه نك
ادارهسى اوروپا اصولنده تنظيم ايديلير و تركلر ييتنده مدنيت حاضره نك
اس اساسى بولنان علوم و فنون متنوعه تعميم اولنورسه ذاتاً دين مابين
اسلامك الهامات قطعيه سندن بولنان قوه معنويه و اقتدار عسكريه نك
عثمانلى دولتنى ازهر جهت شهراه ترقيده ايلرى كوتورمى و آزر زمانده
دولته اسكى شان و شهرتنى اعاده ايدرك بو حالك اوروپا موازنه سياسيه سنه
دخى اجراى تاثير ايتمى پك محتمل كورونور ايدى.

داخلده ايسه پادشاهك تشبثات جديده و خيريهسى عموم اهالى ي
تلاشه دوشورهرك ملتى احوال مستقبليه ايچون پك مايوس ايتمش ايدى.
چونكه ايكى اوچ عصر دنبرى اغتشاش ايچنده يووارلانان اسكى اداره.
نك نتايج سيئاتى تماماً بو زمانده ميدانه چيقدى. ولايتلرده متوالى
عصيانلرى موجب اولدى. بيتنمز توكنمز غائله لر جنتم كان مرحومى
بحق بيزار ايتدى. مأمورين و رجال دولتك قسم اعظمى بيله يكيچر.
يلرك ظلم و زورندن پك زياده اوركمش و بيقمش اولملرينه رغماً پادشاهك

مقاصد اساسیه سنی یعنی تنظیم امور و اصلاح اداره اوروپا اداره سینه تقلید اولنه جغنی حس ایدرک ای اولسون فنا اولسون تعصب سوقیله آبا و اجداددن کوردکلری اصول تعیش و اداره دن انحرافی ایسته مزله و طریق جدید کیتمکدن اجتناباً پادشاهدن آچیقندن آچیغه شکایتده بولنورلر ایدی . بر وقت ایش اودرجه یه کلش ایدی که : خنکارده متانت و بر قاچ ارکان حکومتده شدت کورونمسهیدی اهالینک عصیان قدر جسارت ایتسی بعید دکل ایدی . فقط آت میداننده وقوعه کلان قانلی قتال اولانجه دهشتیله هر کسک کوزی اوکنده بولندیغندن خروج علی السلطان کبی بر حرکتیه جسارت ایده جک آدم استانبولده قالمامش ایدی .

خلاصه بیک مشکلات ایله اولسون جنتمکان سلطان محمود خان حضرتلری انقلاب جدی وجوده کتیرمه موفق اولدی ، و اداره دولته تملانی جدید و قوی بر صورتده وضع ایتدی . بوندن صکره اوله جق حرکتک ایدیله جک همته کافه سی باشلوجه سی آتیلان تملک بنایی ایدی که اوده ممالک محروسه عثمانیه نك حسن اداره سی ضمننده وضع و تأسیس اولنه جق قوانین جدیده نك مواد سیاسیله اولان امنیت مال و جان و محفوظیت عرض و ناموس و تفرعاتی و تعیین و یرکی ترتیب عسکر و سارنه نك اجراسی کبی تشبثات مهمه عمرانپرورانده دن عبارت ایدی .

سلطان محمود زماننده وجوده کلان اصلاحات عمومیه اساساً ایکی ماده دن عبارتدر : بری نظام عسکری تأسیسی دیکری قیافت عثمانیه یی دکشیدیرمک قضیه سی اولوب بوسوک ماده هر نه قدر اهمیتسنر کبی

کورونور ايسهده او دورك اهايسنده موجود اولان جهالت و تعصبك و اوروپا اصول تعیش و اداره سنه قارشى بسله نن نفرتك درجه سى نظر ملاحظه يه آلندينى حالدہ بواصلاحاتك اجرا سنده نه قدر ممانعتہ تصادف اولندينى قولايقله آكلا شيلير .

دولتك اداره سنى انتظامه قويمق و سائر بالجملة اصلاحات مطلوبه يه چاليش مق قضيه مهمه سى اك اول مستعد و مقتدر مأمورين دولت يتشدير مكه و معارفك توسيع و انتشارينه خدمت ايلمكه وابسته بولمقله بو جهت جنتيمكان مرحومك نظر دقيقانه لرندن اوزاق قالماش و همان بوم مقصود ايله برقاق مكتب تأسيسى تحت قراره آلمش ايدى كه : يالكر بوماده نام با احترام شاهانه لرى الى الابد تقدیس ايتدير مكه كافي موفقيات عظيمه دن معدود در .

صكره لرى فقط ينه او دورده ديكر اصلاحاته ده ممكن اولدينى قدر غيرت ايديلير ايكن بلا فاصله عصيانلر ظهورى و داخلده موجود بولنان اغتشاشاتك اكسليميوب آرمه سى و بعضاً خارج ايله ايديلن محاربہ لر احوال داخله يى تنظيم ايچون پادشاه مشار اليه حضر تلى نه وقت بر اقامشدر .

سلطان محمود خان عدلى حضر تلى ندر نصكره ، سلطان عبدالحميد خان جالس تحت سلطنت اولوب زمانلرنده عموم طرفندن طريق اصلاحاته برمیل مستحسن كورولش ، او يولده غيورانه حركت ايتك لازم بولنش ايكن اساساً اولدقجه اوزون سورن بودورده كلاخانه خط هايونى و برقاق نظامنامه ايله اكتفا ، نقددن ده بك قيمتدار اولان او زمان عزيز

سوء استعمال ايدلمشدر . بو تڪاسل ويا مسامحه ، پك چوق احوال . لك اجتماعي ضرورتيله وجود بولديغى ده منكر دكلمسه ده ، زمانك ايش باشنده اولان ذواتى مسئول طوتولق حقسىز دكلدر . چونكه : اوزمانك وقايع تاريخيه سنى كوزدن كچيرنلر ، پك قولاي آكلايورلر كه : يكرمى ايكي بحق سنه دوام ايدن مدتده ، كرك پادشاه و كرك وكلا اورته ده اولان فناغى و برطريق صلاح و ترقى يه كيرمك لزومنى تماميله ادراك ايتمشلر فقط بوبابده برفدا كارلق ؛ ولازمى قدر حيت كوسترمه مشلردر . يالكر سوء اداره دن طولاي اوتده ده بريده ظهور ايدن اهميتسىز عصيانلر ك تسكىنى و برده محاربه ايله اوغراشمشلردر .

بو پادشاهك دورنده اولدقجه مستعد و كلا يتيشمكه باشلامش ايدى . بيوك رشيد پاشا و صكره لرى عالى ، فؤاد و سائر پاشالر مراتب عاليه نك اك يوكسك طبقاتنى اشغال ايدىيورلردى . بونلر ك اكثرى سلطان محمود خان حضرتلرينك يتيشديرمش اولديغى افكار منوره اصحابى و عصر ك احوال عموميه سنه بحق واقف ذوات ايديلر . فقط نه فائده سى وار كه : دولت عليه امورينك اك يوكسك مقامنده اوتهدنبرى موجود بولنان احوال مؤله او زمان دخى اجراى احكام ايتمكده بولنديغندن بزجه اك قيمتلى واك نازك اولان او دورده هيچ بر ايش كوروله مديكنى مع - التأسف تذكاره مجبورز .

موجود اولان سوء اداره دن طولاي پاره سزلق ، ملت ك ثروت و سعادتنى تشكيل ايدمك وسائطك فقدان درجه سنده ندرتى ، وقت وقت شوراده بوراده ظهور ايدن عصيانلر و تسكين عصيان ايچور ناچار

اختيار ايدىلن بيوك فدا كارلقلر ، دولتك اولانجه قوتنى صرف ايتدير -
مكده ايدى . بو داخلى كشمكشلر تائيريله ، دولتك وضعيت و حيثيت
خارجيه سى دخى باطبع دوچار رخنه و تزلزل اولدى .

بو هنكامده ، اوتة دنبرى ذاتاً قوى بر دشمنمز اولان و ضعيف بر
كونمزي بكه يهرك كندى پوليٲقه سنى تطبيق ايچون مترقب فرصت بولنان
روسيه ، شرق مسئله سنى چيقاردى .

ايشته : بويله جه قريم محاربه سى آچيلدى .

اكر بو محاربه ده ، كندى مقاصد و منفعت سياسيه لرندن طولايى
بزه دوست بولنان فرانسه و انگلتره دولتلرى معاونتده بولنامش اولسه
ايدىلر ، دولت عليه مزك نه قدر تهلكه لره دوچار قاله جغنى بوكون تخميناً
بيله تعيين ايتك ممكن دكلدر .

بودولتلر ، حقيقةً بزه جدى معاونتلرده بولنديلر . دولتمزك تماميت
ملكه سنى ، او زمان ايچون محافظه يه خدمت ايتديلر . و بو واسطه ايله
اجراى اصلاحات ايچون چوق زمان قزانديرديلر . زيرا : بو محاربه ده
قطعى بر مغلوبيته دوچار اولمش بولنان روسيه نك ، آز بر زمانده باش
قالديروب ده يكيدين تعرضه باشلامسى ، امكانسز بر حاله كتيرلمشيدى .

او دورده جناب حق احوال عموميه مزى ، شو صورتله ، مساعد
و سالم بر وضعيتده بولنديردىغندن ، بزم ايچون بر دها اويله بر تهلكه يه
دوشمه مك غيرتيله ، طريق تجدد و صلاحه كيرمك ، او سبيل سلامتده
بيوك آديملر آتمق ، شبهه سز بر قاچ سنه صكره بكيدن هجوم ايتمى بك
طبيعى و قطعى اولان شمال استيلاچيسنك اغراضنى تملندن ييقمق ،

بزجه الزم اولديغنى تقدير ايتلى ايدك . قريم محارب سنده معاونت و
همتلى سبق ايدن او ، ايكي بيوك دولت دخى ، سفيرلى واسطه سيله
بو جهت مهمه و لازمه يى ، و لهمزده كى غيرت و همتلى نيك مجرد ، بو
جهته معطوف و مقصور بولنديغنى تبليغ و افهام ايتشلىردى . بوتبليغات
دوستانه دخى ذره قدر اهميتلى بر روى قبول كورمدى . دولتك اداره مى
محارب دن اول نه يولده و نه حالده ايسه ، ينه او يولده و او حالده
براقيلدى . سراى و وكلا كندى كيفلى نيه طالديلر . معضلات امور
دولت ايچون كيفلى نى بوزمق زحمتنه كيرمديلر . بر هاى هوى صفادر ،
ميدان آلدى . دور مذ كورده نيچون ايش كوروله مديكى كيفيتنك تفصيللا-
تنه كيرشمكه لزوم كورميور ايسه كده ، او زمان ايش باشنده بولنان ذوا-
تك يعنى : پادشاه و وكلائك هانكى نقطه لرده ياكلش اولدقلى نى مختصراً
اولسون ايضاح ايتكى فائده دن حالى كورميورز :

معلوم و مجربدركه : بر دولتك واصل اولديغى منزل قدرت ومكن
ملكندده موجود معارفك درجه ترقى و تعاليسيله متناسبدر .

هانكى ملت اولورسه اولسون ترقيات علميه و مدنيه سى بر درجه
عاليه واصل اولش بولنورسه ، او دولتك انتظام و قوتى ده او قدر
مكمل اولور .

بو او قدر طوغرى بر حقيقتدركه : نفوسجه زياده ، اراضيجه واسع
و مساعد ، فقط معارفدن محروم قالان جاهل بر ملت معارفله تنور
ايدمديكه ايكنجى درجه ده قاله جغنى ، روس ملتلك تاريخيله دخى
اثبات ايتك ممكندر .

روسلر، اوروپا هیأت اجتماعیه سنک هر برندن چوق، و اراضیسی
دخی نسبت قبول ایتیه جک درجه ده واسع اولدیغی حالده، بو صوک
ایکی عصره یعنی: خوارق علمیه و فنیه بی بحق مدرك بر دلی پترویه
مالک اولنجیه، و اوسایه ده اوروپا مدینتی مملکتلرنده تطبیق ایدنجیه
قدر بین الدول نفوذ و اعتبار قزانمغه موفق اوله مامشالردر.
معارف حقنده نه قدر سویلنسه آزدرد:

معارفک، ملتک احوال و استعدادنده کوستردیکی تأثیر پک
بیوکدر. انسانلر بو فضیلتیه مالک اوله مدقجه آللرنده بولنان اراضیدن
لایقی وجهله استفاده ایده مزلر. ملت، عدل و حقّه مقرون بر معامله
ایله مسعود قاله ماز.

هیچ بر شئیک حقیقتنه واقف اوله ماز. خلقة موجود ذمایم و
هوای خسیسه یه غلبه ایده مز. انسان ایچون اک مقدس اولان وطنک
قیمت حقیقیه سنی تقدیر مزیتندن محروم بولنور. اونک عندنده حریتله
اسارت یکسان اولور. دیگر ملتله اولان مناسبت و معامله سنده
تعصبدن قورتوله ماز. حمیت حقیقیه نه اولدیغی بیله مز. اک فناسی او
زوالی نصیبسر ملت، دیگر ملتله نزدنده حرمت و رعایت قزانهمیه رق،
دائما هدف استهزا و حقارت، دائما اسیر و خدمتکار اولور.

حاصلی، معارفسز بر ملتده، منسوب اولدیغی دولتک، او حال
ایله الی الابد محافظه موجودیت ایده بیلمسی غیر ممکندر.

مسرودات واقعه دن پک قولای آکلاشیله بیلیرکه: سلطان محموددن
سکره کلن دورده، اک زیاده اهمیت ویریه جک ماده بر غیرت جدیه و

متمادیه ایله معارف و مدنیتك مملکده نشر و تعمیمنه خدمت ، الزم ایدی .
هیئات !... بو جهته هیچ ده اهمیت ویرلمدی ؛ باقلمدی . ظن
ایدلسین که : مملکده بو کون معارفك نشر و تعمیمی وطنی همان ساحل
سلامته چیقاریر ، فکرنده یز : خیر فکریمز ، و سویله مک ایستدیکمز
بودکدر . معارف ثمراتی درعقب ویرمز . دیدیکمز کی سلطان عبد-
الحجید زماننده معارفه همت ایدیلیدی ، بو کون ثمراتی اقتطاف ایدیلهرک
سعادت مملکت امین بولنوردی . اوروپالیلرک معاونت لرندن بیله مستغنی
قالیردق . کندی احتیاجاتمزی کندی فابریقه لریمز ، کندی اعمالاتخا-
نه لریمز تهوین و تسویه ایدردی .

سلطان عبدالحجید دورنده اهمیت ویرلمه ین یالکز معارف دکدر :
کلیخانه خط هایونیه رسماً اعلان و تبشیر ایدیلن ، و دولتک خیر
خواهلرینی ممنون و امیدوار براقان اصلاحات دخی ، موقع تطبیقه قونمه-
دی . یالکز کاغد اوزرنده قالدی . اورادن تاریخه کچدی . او قدر .
معارفدن صکره ، شایان اهمیت عظیمه اصلاحات عدلیه ، صکره
و بلکه دهها اول تربیه و تعلم شهزادگان . بونلرک اثبات الزمیتلری
ایچون سوز سویله مک فضله در .

بو جهات مهمه نك تأمین ایچون اوروپادن واقف ذواتک جلی ،
اونلرک عرفان و اقتدارندن استفاضه ، احوال ضروریه دن ایدی . بو
نقطه یه اصلاً بر لحاظه همت آتیلما دی . بر درجه یه قدر اهمیت ویریلن
جهت ، حربیه نظارتی ایدی .

سلطان محمود زماننده ، و دهها صکره لری اوروپادن جلب اولنان

بر قاج ضابط ؛ فطرةٔ عسکر يارادلمش اولان دولت عليه اردولرینی بر درجهیه قدر تنظیم ایتدیلر. بو زمانه قدر بزجه معلوم اولیان فنون جدیدۀ عسکریه . مکتب حربیه مزده تحصیل اولمغه باشلادی . نه فائده که : باشده بولندیریلان اصحاب امورک تعصب و غروری (ترقی و تعالی) کله لرینک مفهوم معتناسنی حقیله ادراک ایتلرینه مانع اولدی . فنون و ادبیات حربیه نک یالکمز مقدماتنه هنوز واقف اوله بیلدکلری حالده ، دورهٔ کمالات عسکریه یه واصل اولدق ؛ توهمیه ، پی درپی مکتبک پروگرامنی توسیع و تنظیم ایدرک ، تجدد و ترقیات فیه دن علی - التوالی نصیبدار اولمق جهتنی قاله المادیلر .

بو تسامح مغرورانۀ نک ترقیات عسکریه مزه او درجه سوء تأثیری اولدی که : او وقت ، عرض ایتدی کمز کبی ، مکمل تحصیل کورمش ضابطانمز بولمندیغندن ، و تحصیلدن پک چابق استغنا کوسترلدیکنندن فنون عسکریه حاضرۀ نک ضابطان و اردولر اوزرنده تعمیماً تطبیقی ایچون بو کون ، یکیدن اجنبی معلملرینک جلبنه احتیاج شدید حس اولمقده . در . بوشونکله ثابتدرکه : دهاکچن سنه ، یعنی مکتب حربیه نک تأسیسندن آلتمش سنه صکره ، تقسیم اراضی فنی ایچون فرانسه دن معلم ضابط جلب اولمشدر .

بوراده شایان ذکر و انتباه بر ماده وارایسه اوده : روسلر بوندن ایکی یوز سنه اول ، سلطان محمود دورنده کی حالمزه مشابه بر درکده بولمشلر ایکن ، ایمپراطور بیوک پترو ، دولتنی تسعید و اصعاد غیرتیه اصلزاده لرک اعتراضلرینه اعتبار ایتیه رک ، پک چوق اجنبی معلملر ، و

ایش بیلیر آدملر جلب ایدرک ، مملکتی تنسیق و تنظیمه چالیشمش ،
و اوتوز قرق سنه ظرفنده ادارهیه واقف ذوات یتشدیره رک ، آرتق
اجنبیلره احتیاجدن وارسته قالمش اولسیدر .

بز ، بومطالعاه و عبرتی درمیانه ، او زمان دولتک ادارهسنی اجنبیلره
تسلیم ایتمک لازم و مصیب اولدینی فکرند بولمق ایسته میورز . شونی
عرض ایتمک ایستیورز که : مادام که او وقت دولتک ادارهسنی و ترقیسنی
توثیقه قادر ، اصحاب معلومات یوقدی ، ابتدای امرده اوروپادن اهل
و ارباب ذوات جلب اولنه رق ، هیئت وکلانک لزوم کوردیکی موقعلرده
استخدام ایدملی ایدیلر . بو واسطه ایله بزده دخی یواش یواش آدم
یتشدیریه بیلیمش اولوردی . دلی پترونک انحاذ ایتدیکی اصول تطبیق
ایدیلهرک ، بر چوق ذکی عثمانلی کنجلی اوروپا مکتبلرینه کوندرملی ،
محصل ایتدیرملی ایدی . بو صورتله پک آز بر زمانده دولتک هر شعبه
اداره سنده حرکات حاضره مدنیه و ترقیات کسترییه واقف ذوات قزانمق
پک طبیعی اوله رق کندی کندینه وجود بولوردی . بو مهمه ناز که او
زمان دوشونولش اولسهیدی ، بو کون اجنبیلردن استعانه و استفاضهیه
احتیاجدن قورتولش اولوردق .

هر نه ایسه ، کچمیشه تأسفله اسراف ایده جک و قتمز اولدیغندن
خلاصه سویلیه لم که : سلطان عبدالمجید زماننده جدی برایش کو-
رولدی . نه یاپیلایسه هپ قبا ، وقوفسز تقلیدلردن عبارتدی . بو تقلید-
لرنده پک چوق فناقلری چکیلدی .

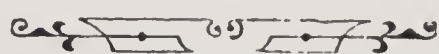
اک برنجی ضربه مضره ، بحران و عدم انتظام مالیده کوروندی .

مالیه ده تأمین مکملیت ایچون برنجی چاره ، ملکه صنت و تجارتی
توسیع و تعمیم ایتک ایکن ، بزم او وقتک متفکر و کلاسی ، اوروپا دول
مترقیه سنک ، عمیق حسابات اقونومیقیه نتیجه سنده مراجعت ایتدکاری
« استقراض » اصولی « اصلاح مالیه » مقصدیله تقلید ایتدیلر .
اوروپانک پک چوق زنکین مملکتلرنده استقراض طریقیه مالیه نک
سلامت و وسعتی جهتیه کیدلدیکی وارسه ده دیدیکمزکی حسابات عمیقہ اقونو-
میقیه نتیجه سی اولدیغی نظر ملاحظه یه آنمق لازمدر . حال بوکه او حسابلردن
برشی آکلامیان بر دواتده ، بر درلو آکلاشیله میان مغالطات مبهمه نک
قراکتلری ایچنده ، نه ایچون اولدیغی حقیقه بیله میهرک عقد ایدیلن ،
و بالطبع موضوع لھی بولنه میان استقراضلر پک مضر وعادات تهاکه لی اولور .
سلطان مجید دوری و کلاسی بونکات دقیقه بی حقیقه آکلامدقلرندن
ویا خود آکلادیلر سه بیله ، نصلسه تهاکه بی کورمه مک ایچون کوز
یومق اعتیادنده بولندقلرندن اوروپا دولترلرینک « استقراض » اصولی
تقلیده برنجی دفعه اوله رق شتاب ایتدیلر . بوصورتله آچیلان دفتر دینک
یکونی کیتدکجه زیاده لشدی . او راده یه کلدی که : پادشاه مشار الیهک
صوک زمانلرنده ، دفترک صوک رقی اون میلیون لیرایه قدر واریوردی .
داخلده ده قائمه او قدر بر کومه حاصل ایده جک قدر مبذول ایدی . بو
یکون و کومه ، واقعا ، دولت علیه کبی خزینه لره مالک بر دولت ایچون
چوق کورولمه مک لازم کلیرسه ده استقراض واقعک تبذیر ایدلمه سی و
محتاج لهنه صرف اولنمی الزم ایدی . فقط او یله اولمدی . هپ استقراضلر
بی محابا اسراف و اهلاک ایدلدی . یالکز حضرت عبد المجیددن اخلاقنه
(۴)

« اوروپادن استقراض » بر بدعۀ مضره ، و قوجه بر دین دفتری میراث
قالدی که : بونک تکمیل مسئولیتی پادشاهه ، عصرک و کلاسنه عطف
ایدلمک حقسنز اولمز .

بودورده تشبث ایدیلن دیگر اصلاحاته کانیجه : جهت عسکریه ده
(۱۲۶۰) تاریخنده نشر اولنان قانون عسکری ایله قرعه اصولی بر
مرتبه دهاتعمیم اولندی . عصرک موظفده بش ، ردیفده دخی یدی سنه
استخدامی قانون تحتنه آندی . (۱۲۷۳) ده دخی استانبولده مطبعه
تأسیس ایدلدی . (۱۲۷۴) ده اراضی و جزا قانونلری اعلان اولندی .
که : ایشته سلطان عبدالمجید دورنده یاپیلмыш اولان اصلاحاتک همان
جمله سی بو قدردن عبارتدر .

۱۲۷۷ ذی الحججه سنک اون یدیسنده سلطان عبدالمجید حضرتلری
قرق سنه عمر ، و یکرمی ایکی یچق سنه ده سلطنت سوردکن صکره
وفات ایتدی . یرینه برادری سلطان عبدالعزیز خان حضرتلری جالس
تخت سلطنت اولدی .

هوايه ویرمشیدی .

شبهه سز، مشار الیهک اخلاقنده ، صکره لری کورولن او یغونسز -
لقلرده فقدان تربیه و عرفانک بیوک بر تأثیر اولسی طبیعی ایسه ده
فطرتنده کی خردینلک و خرچینلک ، ای بر تربیه آلمغه و تحصیل علم
و هنر یکانه مانع اولدیغی جای ملاحظه در .

شو حالیه برابر سلطان عزیز شهزاده کی زماننده اهالی بیننده پک
کوزل حسن نظر قزانهرق ، پک چوقلرینه امیدلر ویرمش ایدی .
بیوک برادری لطف و کرم صاحبی اولوب کیمسه یی رنجیده و تعذیب
ایتمک ایسته من ایدیه ده اداره دولته کوستردیکی عجز و مسامحه اهالی یی
بسبتون مایوس ایتمش ، و دولتی پک بریشان بر حاله کتیرمش ایدی .
بونک ایچون سلطان عزیزک طینتنده کی سرتلک و اطوارنده کی وضع قهرما -
نانه ، اهالینک قسم اعظمی امیدوار ایدیوردی . جلوس عقبنده مالک
بر شهره ترقی به کیره جکی ، خالقک مأمولی ایدی که : جلوس ایدر ایتمز
اداره ده آتیلان ایلمک آدیملر بو امید و تخمین تقویه ایده جک بر صو -
رتده چیقدی .

سلطان عزیز ، پادشاه اولور اولمز ، اول امرده سرایده موجود
اسرافات مبدوله یی قالدرمغه غیرت ایدرک ، اوراده پک بوشنه کلیتلی معاشلر
آلان حشراتک پک چوقلرینی دفع ایتدی . سرایده بولندیرلسی و دائماً
مبايعه سی معتاد اولان آلتون و کموش اشیایی و مجوهرات و سائر مزینات
یهوده یی کلیاً قالدردی . بوندن ماعدا نظارتلرده و خاصه سرعسکر قپو -
سندگی مأمورلر ایچون دخی ایجه مهم تنقیحات اجرا ایتدی . منفعت

ذاتیہ سنی منافع عمومیه یه فدا ایدہ جگنی فعلاً کوسترمک ایچون خزینہ
خاصہ شاہانہ نک وارداتندن اوچدہ بریسنی بیت الماله تسلیم ایدہ جگنی
اعلان ایتدی . ادوار سابقہ دہ پادشاهہ تقرب ایدرک پک زیاده نفوذ
قزاقانوب ، علی التہادی دولتی متضرر ایدن و عموم اہالینک نفرتلرینی قزا-
نان بر قاق ذاتی ؛ مثلاً : پادشاہ سابقک سوکیلیسی رضا و عثمان پاشالرلہ
عمر و حاجی مصطفی افندیلری و دہا بر طاقلرینی سرایدن دفع ایتدیکی
کبی خدمات عمومیه دہ بولنان دیکر بعض وظیفہ ناشناسلرہ دہ ایشدن ال
چکدیردی . شو اجراءات حسنہ ، اساساً جزئیاتدن عبارت ایدیسه دہ
احوال عمومیه یه پک کوزل تاثیر ایدرک ، سیئات موجودہ یی اولدجہ رفع
ایتمش ، و پادشاہ حقندہ اولان حسن ظن و محبتی تزید ایلیمش ایدی .
جميع زماندہ دولتک اداره سنہ قطعی صورتدہ تاثیر ایدن ایکی مقام
اولوب برنجیسی سرای ، ایکنجیسی باب عالی درکہ : بونلر اوتہ دنبری بربریلہ
رقابت ایدہ کلمشردر . آنجق ہربریسی کندی حقوق و مسئولیتی دائرہ -
سندن آیرلیہرق اجرای وظیفہ عصمتی محافظہ ایتدجہ رفاه و سعادت
اجتماعیہ نک کسب امنیت ایتدیکی وعکسی حالک ایسہ پک بیوک فناقلری
و ضجرت و سفالتی منتج اولدیغی تجارب عدیدہ ایلہ کورولمش و بیلنمش
حقایقندر .

سلطان عزیز زماننک یکی سنہ لرندہ ایلک آتش ترقی پرورانہ منطقی
اولور اولمز ، وظیفہ ناشناسلق . سرای و باب عالی رقابت و ضدیتلری
درعقب میدان آلہرق ، صاحب نفوذ و اقتدار بولنان وکلادن بعض
کار آشنالرلہ سرای بینندہ شدتلی مجادلہ و مصادمہ لر وقوعہ کلہ جکی ذاتاً

نخمين اولنمش ایدی .

فقط او وقتلرده بر برینی پک آز فاصله ایله تعقیب ایدرک مقامه کلن صدر اعظم قبریسی محمد و عالی پاشا لر ایله پادشاهک مناسبتی ، سرای ایله باب عالی بی او نخمین اولنان حاله کتیرمه مش ایدی .

مشارالیهامدن برنجیسی خلقة ضعیف ، ومصرانه مقاومته غیر مستعد و ایکنجیسی اقتدار و قابلیت جهتیله سرایه موقعی بیلدیره جک اوصافه مالک و فقط دها پک یکی اولان پادشاهی بردنبره اورسه له مکی مناسب کورمز ، تائی ایله حرکتی اوفق عدایدر ایدی . بناءً علیه : بوذواتک صدارت لرنده سلطان عزیز غالبانه بر موقعده بولنقده ایدیسده کیدرک بولرکده حلم و سکونت لرنی ، ملاحظه مدبرانه لرنی احما ایتکده ، شکا-یتلرنی آرتیرمده ، باب عالینک حقوقی محافظه ایچون چاردرلر تحریرینه سوق ایتکده ایدی .

بو سوائق ضروریه و طبیعیه ایله ماهر ، مستقل و مسئول بر هیئت وکلانک الزمیتی نظرلرده عیان اولدی ؛ بو بداقتی مطلوب مرتبه تأیید ایدن فؤاد پاشا حضرتلریدر .

فؤاد پاشا معلوم اولدیغی اوزره سلطان محمود خان زماننده شهرت و لیاقتیله معروف کچه جی زاده عزت منلانک اوغلودر .

فؤاد پاشا حضرتلری سایه پدیده کوچو کدنبری کوزل بر تربیه آلمش ، او وقتلر پک نادر کوروله بیلن اوروپا تحصیلده پراسته بولنمش ایدی . مشارالیه غایت ذکی و مکتسبانیله ، بش آلتی اوروپا لساننه وقوف ایله تمیز ایش اصحاب اقتداردن ایدی . مسلك دیپلوماسیده کی

و حاضر جوابلقدہ کی مہارتی آلآن مشہوردرکہ : بونی خاصۃً سیواستپول
محاربہ سی روزکارلرنده بسبتون میدانہ قویمشدہر .

مشارالیه افکارجدیدہ ، و ترقیات مدنیہ طرفداری ایدیسہدہ
دولتک صورت ادارہسندہ بر مسالک مخصوص ، و بر فکرمتین صاحبی
بولنہ مامقدن ناشی سلیم و مؤثر بر طریق اتخاذ و انتخابندہ عاجزدی .
ادارۂ دولتک باہر اولان فناالغنی صورتا محوایتمک ، کندی ادارہ .
سنی پارلاق کوسترمک غیرتندہ بولمقلہ برابر حقیقی و جدی ، سلامت
ایچون کافی برمکانت وغیرتہ مالک دکلدی . فطرۃً آزادہ مشرب ایدی .
لاشک ، وطنک سعادت و عمرانی ازجان دل آرزو ایدردیسہدہ کندی
اقبالنی ، و طول مدت مقام صدارتدہ قالہرق اکتساب شان و شہرت
ایتمکی دخی پک سوردی . ایستہ محافظۂ حقوق و استقلالی ایچون مقامہ
کتیرلمسی ایستہن صدر اعظم ، بویلہ بر ذات ایدی .

فؤاد پاشا مقام صدارتہ کلزدن اول دخی بیوک مقاملردہ بولنمش
ایدیسہدہ ، صدارتدہ سرایدن کلن و آردی آره سی کسیلمہین جوشقونلغہ
اوزون بر مدت طیانیہمدی . بر طرفہ چکیلمکہ مجبور اولدی ، آنجق
بزددہ او صرہلردہ نسبتاً حائر تأثیر و اہمیت اولان مطبوعات ، و ہر
وقت قوتنی کوسترمکدہ بولنان نشریات اجنبیہ بتون سیئات عثمانیہنک
ازالہ سی ایچون فؤاد پاشانک صدارتہ کلنسندن بشقہ چارہ اولمدیغنی
یکزبان اولہرق باغیردیلر . فقط بتون بو باغیرمقلر اوفق بر موفقیت
کوسترمدی . نہایت بو بابدہ انکلاترہ سفیرینک سرای نزدندہ اعمال
نفوذ ایتمسی کارکیر تأثیر اولہ بیلدی . بورادہیہ قدر اوغراشیلمقلہدہ

انكلتره سفیری مداخله و التماس ایتدکجه بر شیئه موفق اولنه مامقلغك
یکانه سببی: پادشاهك، فؤاد پاشانك صدارتندن و ملحوظ اولان
مقاومتندن اورکمه سی و بو ملحوظات ایله مشار الیهی هیچ سومه مکده
اولسی ایدی.

فؤاد پاشانك صدارتی اوزون بر مدت دوام ایده مدی. چونکه:
مشار الیه مقسامه کلیر کلز، سرایك اداره دولته اولان نفوذ و تحکمی
اصلاً تجویز ایدهمیه رك همان منافذ تحکم واستبدادی طیقامنه سعی ایتدی.
بر سعی، زوال ناپذیر بر « باب عالی استقلالی » قزانه بیلمکه قدر
ثمره دار ایتك ایچون وکلا ایله دخی اتفاق ایدرك، ناچیز بر بهانه ایله
هپسینی استعفا ایتدیردی. بوندن مقصد، سرایی شو اتحاد متین ایله
تهدید ایتك، مداخلات کیفیه جوشقونقلرینی کوکندن ییقمق ایدی.
استعفا مسئله سی چوق کوزل دوشونولش، واک زیاده بر رد
ائلاجویانه احتمالی نظر اهمیته آلمش ایدیسده، شو حساب و تخمین
طوغری حیقما دی. خنکار دها صیقی باصهرق، بالعکس استعفالری کمال
هضم و سکونتله قبول ایتدی. بو صورتله باب عالینك نفوذ و اقتدارینی
بستون قیرمق ایچون، اک زیاده امنیت ایتدیکی، و اداره دولته بدل،
مجرد تأمین مقام و اقبال ایچون، تماماً کیفنه مطیع بیلدیکی نورس پاشایی
صدر اعظم نصب ایتدی. شو قدرکه: هر طرفدن باش کوسترن عدم
خشنودی بو نقطه ده دیکیان پای ثباتی قیردی؛ نورس پاشایی عزل
ایتدیره رك یرینه کامل پاشایی کتیرمه که مجبوریت ویردی،
کامل پاشا یکنظرده خنکارك کیفنه خدمت ایدرکی کورونور ایدی.

ایسه ده ، اساساً باب عالینک استقلالته طرفدار بولمقله برابر مقام صدارته دخی خریص دکل ایدی . (یالکز اسبق صدر اعظم) نامنی طاشیمق ایچون بر کره اورادن کچمک آرزو ایدردی .

ایشته : مختصراً بیان ایتدی کمز شو حالدن پک کوزل آ کلاشیله بیلیرکه : سلطان عزیزک مبادی دورنده بیله ، اساساً ملت و دولت دوشو- نلر ، هر امر مشکل حکومتده ، منافع شخصییه سر دفتر اجرا آنده بولنور ، بو اغورده درلو انتریکه لر اختیارندن چکنلمز ایدی .

کامل پاشانک صدارتی یدی آیدن زیاده دوام ایتدی . بو یدی آی ظرفنده مهم برایش یاپی ایدیسه ، اوده : صدارتک اوزون بر مدت ایچون فؤاد پاشایه انتقالی کیفیتیدر .

مصر ، چوق اولدنبری محمد علی پاشا خاندانک اداره سنده ایدی . اداره داخلیه مصریه بر چوق امتیازلرله تماماً خدیولرک آنده براقلمش ، و دولت علیه نك مصر اوزرنده کی حقوق حاکمیتی قورو بر سوزدن عبارت بولنش ایدی . بو حال ؛ مرکز اداره نك مسلك و آرزوسنه موافق دکل ایدیسه ده احوال اجباریه سیاسییه ایله شو قدیم خطانک تصحیحی ایچون بر شی یانمغه مقتدر اولیان باب عالی ؛ بر سکوت اختیاطکارانه طریق طوته رق آل آلتندن ده خدیویتی مرکز خلافته قوی بر صورتده باغلامق چاره لرینی آرایور ایدی . نهایت کامل پاشانک زمان صدارتنده استانبول ایله قاهره آره سنده بر محبت و صمیمیت تأسیس ایدرک ؛ پادشاه بر مصر سیاحتی آرزوسنده بولندی . دیگر طرفدن آرزونک سرعتله قرار گیر اوله بیلمسی وهمان موقع فعله کتیرلمسی ؛ فؤاد پاشانک ، تحت نفوذ و اغوا آنده

قالدينى آدملىرىن آز بر زمان ايچون اوزاق بولنديرمىق ايستىمسندن تىحت
ايتىش ايدى . او كروهى پادشاهدن اوزاق براقىق ؛ و سرعسكر بولمىق
جهتيله پادشاهه سياحت آرقداشى اوله بيلمىك ، و اداره دولته عاىد
عريض و عميق قونشمىغه ، و ممكن اولدينى قدر قرب ساطانه مظهريته
ميدان بولمىق ايچون فؤاد پاشا ، پادشاهى شوسياحتته پىك ترغيب ايتمىدى .
بوسياحت سايه سنده ، فؤاد پاشا ، پادشاهه تقرب ايدرك اوزرنده
اولان سوء توجه شاهانه يى ازاليه موفق اولدى . بوندن صكره سرايده
ايتىدىكى كى نفوذنى يوروتىرك ، مصردن عودتنده درحال صدر اعظم
نصب ايدلى . سرعسكرلك و مابىن مشيرلكى دخى مشار اليهك عهدى .
سندى ابقا و توجه ايدلى .

بودفعه اولدقجه اوزون سورن فؤاد پاشا صدارتنده وقوعه كلن احوالك
تفصيلاتنى صكره كى مقالتمزه براقه رق ، بوراده يالكر شونى يازمقله اكتفا
ايدرزكه : مشار اليهك صدارتندن بىكله نى مهم اجرا آتندن يوزده برىسى
دخى ظهور ايتدى . دىرت سىنه ايچنده ياپيلان اصلاحات ، موجود و
لازم الازاله بولنان سيئات ايله مقايىسه ايديله جىك اولورسه فؤاد پاشا
صدارتنىك وجود دولته بخش ايتدىكى فوائد و رفاه پىك ناچىز قاله جىغنده
شبهه يوقدر .

دورنده ذكره شايان اولان مسئله : طونه ولايتنده كى اصلاحات
مهمه دركه : بوده . واليسى بولنان مدحت پاشانىك كمال غيرت و اقتدا .
رندن تولد ايتمىدر . طونه ولايتى اصلاحاتنىك ديكر ولايتلرده تعميمى ،
وكويا ملكك ترقيسى ايچون ياپيلان بعض كوسترشلر ، مثلاً : (۱۲۷۹) ده

درشعادتده سلطان احمد میداننده سرکی کشادی ، روم ایلینک قضا و قریه لرنده برر سرمایه صندوقی ، و استانبولده برنجی دفعه اوله رق اوتوز سنه امتیازله ، اوچ میلیون انگلیز لیراسنه یقین بر سرمایه ایله عثمانلی بانکه- سی تأسیسی کی شیلر ، او وقتلر محلی و اجنبی مطبوعایله دولتک عمران و ترقیسنه براءت استهلال اوله رق تذکیر و تشهیر ایدلایسهده ، نتیجهده قورو بر نمایشدن عبارت قالدیغی آثاری دلالتیله ثابت اولمشدر .

فؤاد پاشا دورینک محدث سیئه سنه کلنججه : مشارالیه موقعی دائماً متزلزل کوردرك تقویه و ترصین ایچون ، سلطان عزیزک فطری اولان احتراصات مذمومه سنی دائماً تروج طرفنده بولمغه ، و حتی بعض احوالده پادشاهی اسرافات یهودیه تشویق ایتمکه دخی مجبوریته کورش ایدی که : بو مسالک ؛ دولتک مابه الحیاتی اولان مالیه سنی رخنه دار ایتمکه ایدی .

سلطان عزیزک اوائل سلطنتنده مشهود اولان اعتدالپرورلاک ، فؤاد پاشا بر طرفه براقیله رق اولانجه غیرتله قدیمدنبری اوله کلن سرای اسرا- فاته میدان ویرلدی . حرم هایون علی روابه طقوز بوزدن زیاده نسوان ایله طولدرلدی . حرم آغالی ، و دهها بر چوق حشرات ، او نسبتده چوغالتلادی ؛ و مجموعی ایکی بیک بشیوز افراده چیقارلدی .

بو قدر خلقک دویوملغی ایچون یالاکز مطبخ شاهانه دن کونده بش یوز طابله دن زیاده یمک چیقدیغنی و هر طابله ده اون ایکی قاب یمک بولندیغنی ، یکریمی درت ساعتده ینن یمکلرک مجموع عددی آلتی بیکه قدر واردیغنی ذکر ایتمک دیگر شیلر ایچون بیکه کوچوک بر مقیاس اوله بیلیر .

(چراغان و دها صکره لری بکلی بکی سرایلری و بوغاز ایچنده ، دها پک چوق یرلرده کوشکلر انشایی کبی اعمارات) ، خاصه چراغان سرا- بی ایچون ، طوپخانه و ترسانه نك صرفیات میریه سی مستثنا اولدیغی حالده بریچق میلیون لیرا صرف ایدلمسك انشآت مأمورلری قیوداتیله ثابت بولنمیی مطبخ مصارفی مقیاسنه انضمام ایدرك ، فیکرلرده برنخمین اجمالی حصولنه یاردم ایده بیلیر .

ایشته : پادشاهك اسرافاتنه بورادهیه قدر مساعدده اولندقدنصکره فؤاد پاشا کنديسنى دخى اونوتیمیوب موفقیات عمرانیپرورانہ سندن (!) بالاستفاده کنديسنه دخى بر قوناق یایدیرمشدرکه : او قوناق بو کونکی مالیه نظارتی دائره سیدر .

دولتک اداره عمومیه سندن بالذات مسئول اولان ذوات ، بو کبی سوء استعمالته شتاب ایتدکلری حالده فنا لگك شعبات ادارهیه دخى سرا- یت ایتمی پک طبیعیدر . شو سببله بتون دوائر دولته اسرافات ، سوء استعمالات ، ارتکاب ، ارتشا مبدولیتله رواج بولدی . ملکک ثروت و صنعتی و تجارتی اجنبیلرک تسلط و انتفاعنه ترك ایدلدى . بو قدر کشمکش هوا و ذوق ایچنده نصلسه میدانہ کتیرلمش بر مهمه اداره وارسه ، اوده : مقالات مخصوصه سنده عرض اولنه جنی اوزره جهت عسکریه و بالخاصه بحریه اولوب بونلرک درجه مطلوبه یه کتیرلمسی فؤاد پاشا صدارتنک محصولاتندن اولمقدن زیاده صکره کی صدر اعظم لره عطف ایدلمک دها موافق حقیقت اولور .

بوائنهاده احوال خارجیه مطلوبه موافق اولمندن پک اوزاق

ایدی . واقعا فؤاد پاشا حضرتلری غایت عقللی و اوروپا دیپلو-
ماتلری آره‌سنده دها و مهارتله مشترایدیسه‌ده ، دولتک احوال
داخلیه‌سنک منتظم بر حالدہ بولنمائی خارجیه ایشلرینه دخی پک فنا
تأثیرایدرك شهرت و قدرت متواتره‌سندن استفادہ ایدیلہ مامشدر . بناءً
علیه : او وقت صورتا دولت علیہ‌نک تحت نفوذنده بولنان رومانیا ، قره
طاغ ، و خاصه صربیه‌ده حقوق دولت کیتدکجه تزلزلاته اوغرا دی . و
علی الخصوص صربیه‌نک اوتہ‌دنبری نقاط مهمه‌سنی اشغال ایدن عثمانلی
عسکری بسبتون مملکتدن چیقاریلہرق ضمنی بر استقلالیت بخش
ایدلمش اولدی .

ایشته : فؤاد پاشانک درت سنه قدر دوام ایدن صدارتی زمانده کی
موفقیات ! حتی دنیله بیلیرکه : بو زمانده یاپیلان فناقلرك ، استقباله
تأثیراتی پک عظیمدر .

فؤاد پاشانک بو حرکات غیر مأموله‌سی کندی دوستلرینی بیله علیهنه
چویرمش ، و بالاتفاق مقام صدارتدن دوشورلمسنی موجب اولمشدر .
مقامدن دوشمک بختنده فؤاد پاشانک دها برمدت صدارتده قالمسنی
تجويز ایتمین احوالدن بریسی ده ، بواشناد انکلترة وکلاسندن بولنان مشهور
پالمستونک وفات ایتمی قضیه‌سیدر . چونکه بزده اوتہ‌دنبری مقام صدا-
رتہ کلن ذات ، دائماً دول معظمه‌نک بریسنه استناد ایدرك اداره امور
ایتملری و سرایدن کلن تعرضه قارشى طورملری ایچون ، او دولتک
استانبولده بولنان سفیرینی ایلری یه سورمک ، و اونک سرایه اولان نفو-
ذندن استفادہ ایتمک عادت و طبیعت بیلنمش اولدیغندن ، فؤاد پاشا

دخی دائما انکلیز طرفلیسی ، و اوزون مدت صدارتده قالمسی دخی بر درجهیه قدر انکلیز دنک ، خاصه پالمستونک استانبولده اولان نفوذی سایه سنده اولمشدر .

فؤاد پاشا صدارتدن دوشدی ؛ محمد رشدی پاشا صدراعظم اولدی .
(۲۴ مایس ۱۲۸۳)

محمد رشدی پاشا وسط الحال وکلادن اولوب ، شو صوک زمانده آله یلدیکنه فناالشمش اولان دولاب دولتی تدویر و تنظیم ایده جک اقتدارده دکلدی . مشارالیهک تحت ریاستنده تشکیل اولنان هیئت وکلا او وقتک — فؤاد پاشادان ماعدا — معروف اولان رجالندن عبارت اولوب ، ایچلرنده صدر اسبق عالی پاشا دخی وار ایدی .

بویکی وکلانک کوزه چارپه جق اک برنجی حرکتی ؛ بزده نه وقت اولورسه اولسون اجنبی دولتلرندن بر یسنک سیاستنه استناد ، صدارتدرجه عادت صایلدیغندن ، فؤاد پاشاک باغلاندیغی انکلیز پولتیقه سنی ترک ، فرانسر طرفنی التزام ایتمک اولدی .

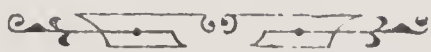
احوال داخایه ایسه کیتدکجه فناالشیور ایدی . سرایک اسرافاتی ، وکلای نخامک سوء اداره سی بلا سیله اوروپادن دفعاتله میلیونلر استقراض ایدلدیکی حالده اورته ده ینه پاره سزاق حکمران ایدی ایدیلن بورجلرک فائضلرینی ویرمک زمانی حلول ایدوبده مالیه جه قدرت بولنماسی ، دولتک کوندن کونه آزالمش اولان اعتبار مالی وخارجیسنی بسبتون برباد ایتدی . و کویا بو درده چاره ساز اولق ایچون دخی فیما بعد آله جقلیلرک بانق عثمانی ایله حساب کوره جکلری تأمین ایدلدی . بو جهتک تأمین

ایچون ده برقاچ ولایتک وارداتی ، مذکور بانقهیه ویرلدی . بو حال کیت کیده شمیدیکی دیون عمومیه نك « حکومت ایچنده حکومت » شکل هائلنده عرض دهشت ایتمه سبب یکانه اولدی .

زمانک ایکنجی و فقط هر حالده دها دهشتلی شئوناندن بری ده ، دولتک ضعفندن استفاده ایله ، ذاتاً مخافظه ایتدکلری رابطه جزئییه یی دائماً قوپارمق سوداسنده بولنان صرپ ، قره طاغ و رومانیا نك استقلالیت قزائمق و هیچ اولمزسه حقوق و امتیازات موجوده یی توسیع ایتمک طاشقینلقلرنده بولنملری ایدکه : پك چوق کورولتولردن صکره مراملرینه نائل اولدقلرینی سویله مک فضلهدر . مثلاً : او وقت صریه نك بعض نقاطی و علی الخصوص مرکزی بولنان بلغراد قلعه سی عثمانلی عسکری ایله اشغال اولنمقده ایکن بر چوق مخبراتدن ، وقیل و قالدن صکره دولت بلغراد قلعه سنی بوشالتمغه مجبور اولدی . یالکز رومانیا و قره طاغ حکومتلرینک طلب ایتدکلری امتیازات واسعه نك بر قسمی طی ایدلکه اقناع اولنه بیلدیلر .

بتون بو احوالک شدتلی بر حرارتله قاینادینی شو صرهدده ، هپسینی اونوتدیره جق بر غلغلۀ غنیفه ایله ، کرید عصیان ظهور ایتدی . دولت تسکین عصیان ایچون اولانجه قوتیه اوغراشدی ؛ موفق اوله مدی . اک صکره ، عالی پاشانک صدارتنده . آطه نك امتیازات یکونی ، حدندن زیاده بیولتیلهرک ، تسکین عصیان موفقیتی ، صانکه الویرمشدی . ایشته : هپ بویارملر ، سوء اداره یوزندن آچیلیور ، دواتی قعر بی پایان انقراضه طوغری یووارلایور ایدی .

مسرودات مختصره مزدن قولايجه آكلاشييليركه : فؤاد پاشادن
صكره مقامه كلن محمد رشدي پاشا دخی امراض موجودهیه دواساز
اوله مدی ؛ و نهایت محمد رشدي پاشا استعفا ایتدی . بو آراقینه
فؤاد پاشانك صدارته كتیرلسنه ، هر طرفدن ایجه غیرت ایدلمش
ایدیسه ده خنكارك مشار الیه اولان عدم محبت و امنیت مانع
اولدیغندن ، عاقبت عالی پاشا صدر اعظم اولدی ؛ فؤاد پاشا خارجیه ،
و محمد رشدي پاشا حربیه نظارتلرینه نصب اولندیلر .

— سلطان عبدالعزیزك اواسط سلطنتی —

عالی پاشانك صدارتی — سلطان عبدالعزیزك اوروپایه سیاحتی —
صدراعظمك حسن ادارهسی — وفات عالی پاشا — اووقتہ قدر اجرا
ایدیلن بعض اصلاحات — ولایت نظامنامہسی — شورای دولت
تأسیسی — نافعہ ایشلرندہ بعض تشبثات — جہت عسکریہ —
احوال مالیه

عالی پاشا؛ زمانی وکلاسنك پك چوقلری کبی، صدر اسبق مشهور
مصطفی رشید پاشا تلامیذندن اولوب، یکرمی سنہ دنبری دولتک شعبات
ادارہ سنده استیخدام اولنه کلش، وعادتا مشارالیهک یابانجی قالدیغی
هیچ بر امر دولت بولنماشدر. صوڪ زمانلرده همان دائما خارجیه نظام-
رتنده استیخدام اولنوب، دولته اولدقجه مهم خدمتلر کوستردیکی کبی،
خاصة سیواستپول محاربہ سنك محصولی اولان پارس معاهده سنده،
دولتک مرخصی بولندیغندن اوراده مهارت سیاسیه سنی ابراز ایتش، و
بوصورتله کندیسنی اوروپایه دخی طانمشدر.

اووقتک وکلاسی دائما کندیلرینی ایلرییه سورمکی، وعلی الخصوص
مقام صدارته جان آتمی، عادتا اعتیاد ایتدکلری حالده، عالی پاشا او
طرفه هیچ یاناشماز، ایکنجی طبقه ده بولنه رق، مأمور اولدیغی خارجیه
ایشلریله اشتغالی ترجیح ایدرایدی. فقط رشدی پاشانك سقوطنده
آرزوسنه مخالف اوله رق صدارته چاغرلش و نوعما مجبوریت دخی

کورمش اولدیغندن ، مع الکراره قبول ایتشدی .

بو زمانده بالاده ذکر اولندیغی وجهله ، دولتک اداره داخلیه سی پک قاریشیق ، وهمان کاملاً مداخلات اجنبیه یی موجب اولمقده ایدی که :
بو حال اکثریا دشمن ازلیسی اولان روسیه نك تعرضاتنه میدان آچمقدن
حالی قالمیور ایدی .

عالی پاشا ، ایجه زماندنبری اوروپا محافل سیاسیّه سنده قزاندیغی نفوذ
و اعتبار سایه سنده ، بر قاج دولتی ، علی الخصوص عموم اوروپاده مرتبه
بالای شوکت و شرفده بولنان فرانسه زایمپراطوری اوچنجی ناپولیونک
توجه و صمیمیتنی جلبه موفق اولدی . کرید آطه سنده استعمال ایتدیکی
تدابیر مؤثره ایله آز زمانده اختلالی باصدیردی . کرید اختلالی برطرف
اولنجه ، روسلر پان اسلاويزم قومیتهاری واسطه سیله بلغارستانده بر عظیم
اختلال علواندیرمک غیرتنه دوشدیلر سده موفق اوله مدیلر . بو بلغار
اختلالنک آز بر زمانده باصدیرلدیغی ، بونکه روس دیپلوماسیسنک مکمل
بر مغلوبیته اوغرا دیغی مشهوردر .

ایشته : بو مهم موفقیتلر استحصال اولندیغی صرهدده عالی پاشا ،
دولت علیه نك ، اوروپا دولتلری آره سنده بر موقع اعتبار و حیثیت قزانمه-
سنک مقدمه سنه ، پادشاهی بر اوروپا سیاحتنه چیقارمق تشبیهله باشلادی .
عالی پاشانک بوتدیری زمان و احواله پک موافق اولدیغی تصدیق
ایتمه مک ممکن دکلدر . چونکه : بویله بر سیاحت شاهانه عثمانلی تاریخنده
او وقته قدر ، هیچ کورولمه مش بر شی اولمقله برابر وقعۀ خیریه دنصکره
اوروپا ایله اولان مناسبت قدیمه بر رنک دیگر آلمش اولدیغندن ، حکمدارلرک

وجاهاً دخی بر برلریله کوروشه رک تأیید مناسبت دوستانه ایتملی فائده- سنک ، بزجه احراز ایدلمسی الزم ایدی . حتی بو تشبدرکه : بالآخره اوروپا حکمدارانى خاندانی ده ، شرقه قارشى بسلدکلى فکرلى کیده- ره رک مملکت مزه سیاحت ایتملى کبی بر فائده مدنییه یول آچش ، و مصره و استانبوله کله رک پادشاهی زیارته ایصندیرمش ، بو حکمداران اوروپائییه ایله خاندان شاهانه بیننده مناسبات دوستانه نک کوندن کونه تقویت بولسنه سبب مستقل اولاشدر .

عالی پاشانک ، سلطان عزیزى اوروپا سیاحتنه چیقارمقدن ایسته- دیکی منفعت ، خاصه : دولت علیه نک شهره ترقی و مدنیته کیردیکنی و اصلاحات جدیدیه تشبث استعدادنده بولندیغنى اوروپایه کوسترمک ایدی . بو صورتله بعض بدخواه لرک ، و علی الخصوص روسیه نک عثمانلی پادشاهلری حقنده کی اسنادات و مفتریات جاهلانه و غرضکارانه لرینک تأثیرات مضره سنی احما ایتک املنده ایدی .

بر جهتله ده شو سیاحت واسطه سیله ، مشارالیه ، دولت علیه یه میال و متوجه بولنان اوروپا سرایلرندن بعضیلریله دهه زیاده حقوق و مخالفت پیدا ایتک آرزوسنده ایدی .

مذکور سیاحتدن عالی پاشانک بر مقصود مهمی ده : پادشاهه ، اوروپایی و اوروپا حکمدارلرینی ، او حکمدارلرک ملتیه و حکومتیه قارشى التزام ایتدکلى معامله معتدله و ترقی جویانه و بتون اوروپا بلاد معمور- ره سنک احوال حاضره مترقبه و مسعوده سنی ، هپ بونلرک اداره عادله و منتظمه ، محصولات بدیعیه سی اولدیغنى کوستره رک ، سلطان عزیزى

او طريقة جليله به ميل و هوس ايتديرمك ایدی .

شو صوك مقصودك علویت و . بجلیتی یکنظرده مشهود اولور .

ایشته : بو مقاصد مهمایه بناء پادشاه سیاحتیه تشویق ایدلدی .

سلطان عزیز ، نزد شاهانه سنده شهرزاده سلطان مراد و سلطان حمید

و بر خیلی اکابر رجال و اتباع بولندیغی حالده ۱۸۶۷ سنه سنده پارسه

طوغری حرکت ایتدی . پادشاهك شو سیاحتیه ایلک اوغراغی پارس

اولسی ، او آراق و قایع مهمه مدنیهدن اوله رق او مطنطن شهرده سرکی

ولمسندن ، و سریرقرالیده ، دنیانك مظهر اعتبار و احترامی اولان

اوچنجی ناپولیون کبی بر حکمدارك جالس اولمسندن ایلری ککشدی .

مقدما دخی عرض اولندیغی وجهله : عالی پاشانك فرانسز پولتیقه سنی

تعقیب ایتسی دخی بو بابده حائر تاثیر اولدی .

سلطان عزیز پارسده بولندیغی مدتجه حقیقه بیوک بر حکمداره

لایق اوله حق مرتبه ده مظهر احترام اولدی . انکلتزده دخی پك خا-

لصانه رعایت و حرمت بولدی .

سلطان عزیز پارسده ملتك دكل حكومتك یعنی : سرايك مسا-

فری بولندیغی حالده لوندرده انکلیزلرك ، ترکاره قارشى دائما موجود اولان

صمیمیتلرندن طولایي دكل یالکز سرای ، عموم اهالی طرفندن غایت

خالصانه آقیشلاندى ، مظهر اعزاز اولدی . بالخاصه لوندره بلدییه سی

سلطان عزیزه مکمل و مطنطن بر ضیافت ویردی .

انکلتزده دن صکره ، دهبا بعض طرفلره اوغرانهرق استانبوله

عودت ایدلدی .

عالی پاشانك صدارتی زمانی، اك پارلاق بر زمان اولوب، مشار
اليهك غيرتيله مركز سلطنتده شورای دولت تأسيس اولندی. شعبات
اداره جه آثار ترقی رونما اولمغه باشلادی. کرید عصیانى تدابير حسنه ايله
ياواش ياواش کسب سکونت ایتدی. وقتيله سردار عمر پاشا قومانداسنده
يك بيوك بر قوت سوق ایديلهرك اوغراشلدیغی حالده بيله، تسکینی
ممکن اولمیان و همان همان عصیانچیلره معاونت متمادیه سنندن طولانی یونانه
حرب آچیلماق راده سنه کلن آطه ده آسایشك اعاده سی ممکن اوله بیلدی.
بوندن صکره دخی عالی پاشا، دولتک امور داخلیه سی تنظیم ایتک
جهتته حصر غیرت ایتدیسه ده اساساً اداره و طرق اصلاحاتده ماهرانه
اجرای وظیفه یه مقتدر اصحاب عرفان و مقتدر بولنمه سی، سرایک معتاد
ایدندیکی مداخلات سقیمه نك وقت وقت کندینی کوسترمسی، و هپ
بوکی احوال مؤسفه، مشار اليهك آرزوسی مرتبه سننده اصلاحات
اجراسنه موانع مستقلا اولدی. یالکز شایان قید اولان ماده، شودرکه:
استانبولده امنیت صندوقی تأسيس اولندی؛ اردولرده موظف، ردیف
و مستحفظ عسکرینك صورت تنظیم و تنسیقنده بعض مرتبه اصلاحات
اجرا ایدلدی. وعمومیت اعتباريله کرید وقعه سنندن صکره امور داخلیه
ده اولدجه انتظام و آسایش، ای بر سکونت وجود بولدی.

بو صیره ده بغداد والیسی بولنان مدحت پاشا دخی قطیف و احسا
طرفلرینی تحت اطاعت آله رق — طونده یاپدیغی کی — توزیع عدالت
و مدنیته حصر همت و غیرت ایتدی. بر عثمانلی واپور شرکته ده تأسيس
بیوردی که: بو شرکت بر طرفدن بومبایه، بر طرفدن ده استانبوله واپور

ایشلدرک مملکتک تجارتی توسیع و تزید ایدہ جک ایدی .

او دورده شایان قید وقایعدن بری ده (۱۲۸۷) تاریخنده یمنده تشکیل اولنان اردوی همایونک عسیر و صنعا جهتلرنده کی عربانی تحت اطاعتہ کتیرمکہ موفق اولسی ، و اورالرده نفوذ و حاکمیت عثمانیہ یی تقریر و تأیید ایتسی ایدی .

بوندن بر سنہ صکرہ صدر اعظم عالی پاشانک صحتی کیتدکجه مختل اولمغه باشلادی . تدریجاً خستہ لغی شدتلندی . بو صرہ ده آلمان — فرانسر محاربہ سنده فرانسه نک (۱۸۷۰) مغلوبیتی و ناپولیونک اسارتی وقعہ لرله اوروپا خیلی صارصلمش ایدی کہ ، خاصہً فرانسه نک مغلو-بتی عالی پاشایی پک متأثر ایتمش ، وخستہ لغنک اشتدادینه باعث اولمشدر دییانلرده واردر . بو سبیلرله مشارالیه پک وقتسر اوله رق ارحال داربقا ایتدی . مولا رحمت ایلہ .

عالی پاشا ؛ — هر نه قدر زمان صدارتنده قطعی بر (اصلاحات) اجرا ایدم دیسه ده — او وقته قدر کلن صدر اعظم لک مقتدری ، و مقام صدارتہ اک زیاده لایق بر وزیر آصف تدبیر ایدی . هیچ اولمز ایسه شورای دولتک تشکیلی ، سرای تسلطانہ قارشى حیثیت مقامی و منفعت دولتی محافظہ یه ساعی بولمنسی مشارالیهک نامنی رحمتله یاد ایتدیرمکہ کافی کله بیلیر .

سلطان عزیزک حرمت و رعایتی جلب ایتمکده کی قدرت متنفذانه سی مشهوردر . و بو سایه ددرکه انتظام اداره یی آز چوق ید تخریبکار شاها-نه دن قورتاره بیلدی . و فلاکتلی کونلری براز اولسون تأخیر ایتدی .

(۱۲۸۸) تاریخنده وفات ایدن عالی پاشانک مقامنه صدر اعظم

اولان ذات ، محمودندیم پاشا ایدی .

محمود ندیم پاشانک صدارتی دور سلطان عزیزده بر دور مخصوص فلاکت و انقراض تشکیل ایدر . بوجهتی آتی یه براقه رق ، بوراده یالکیز سلطان عزیزک جلوسندن محمود ندیم پاشا صدارتنک ابتداسنه قدر اداره ده و دولتده آز چوق کوزه چارپان اصلاحاتی خلاصه ایده لم :

اهالی ، اصلاح و عمران مملکت ایچون سلطان عبدالعزیزدن چوق امید بسله مکده ایدی . بونک نه قدر بوش اولدینی چوق کچمدن آکلا شلدی . مع هذا ، انکار ایتمه ملیدرکه : سلطان عزیز دورنده ، سلطان مجید زمانندن زیاده عمران و اصلاح مملکه یارار شیر وجوده کلمشدر .

بو آثار عمران و ترقی ، سرای و وکلانک وطنپرورلکاری ، و خلوص نیتلری اولوب ، بلکه زمانک و امتک استعداد و اجباری ایله حاصل اولمشدر . بویله اولمقله برابر موقع اقتداره کچمش بولمانلرده غیرتسزلک کورلمش ، بر قاجی مستثنا اولدینی حالد هان هیج بری بر اهلیت و قابلیت اثبات ایدمه مش اولسی ، بتون اجرا آتک پک جزئی واهمیتجه درجه ثانیه ده قالمسیله مستدلدر .

او دورده ولایتلر ، استانبولدن نصب و اعزام اولنان والیلر ایله اداره اولنورلر ایدی . ولایتده والیدن بشقه مأمورین ، والی طرفندن انتخاب و تعیین ایدیلرک جمله سی والیلرک اتباع و خدامندن معدود ایدیلر . بونلرک هر بری کندی نفوذ و انصافی راده سنده اهالی یه ویرکی طرح ایتمکده و طوتدیره بیلدکاری قدر پک فنا معاملهلر ایدرلردی . مملکتده

وبادن دهشتلی مضرتلر ایقاعندن چکینمز لردی. خالق بی محابا صویمقدده کی بو جسارت؛ والیدن، استانبول اصحاب نفوذندن، سرایه قدر، اموال منهوبهده اشتراك بولمىسندن ایلری کلیردی. والی موقعی محافظه ایچون طرف طرف هدیهلر، بهیهلر یاغدی رردی. بو صورتله طوپلانا پارهنك مالیه خزینه سینه پك آز بر جزئی کیرردی.

بو پك کوزه باتان قید اقبال ومنفعتی، تجویز ایتمهك لزومنی عصرک بعض دورینلری ادراك ایتشلردی. اداره حکومتی بشقه بر طرز نافعہ قلب ایتمهکه قرار ویردی لر. مقصد مصممك حسن تطبیقی ایچون او وقت والیر آره سنده فعالیت و غیرت ایله بحق اکتساب شهرت ایتمش بولنان طونه والیسی مشهور مدحت پاشا حضرتلری استانبوله دعوت ایدلدی. کیفیت تکرار وکلا بیننده مذاکره اولندقدن صکره اساساً مدحت پاشا حضرتلرینك افکار و مطالعات واقفانه لریله ولایات اداره سنی یکی بر اصله افراغی متکفل بر ولایت نظامنامه سی تنظیم اولندی. نظامنا مه نك ایلک ساحه تطبیقی طونه ولایتیدر. طونه ده تطبیقندن ایی ثمره لر اقتطاف ایدلدیکی حالدہ پیدرپی دپکر ولایتلرده دخی تطبیقی قرار کیر ایدی. شوراده شایان دقت بر جهتی قید ایتمهکه مجبورزکه: مقصد نه قدر کوزل و نظامنامه نه قدر موافق مصلحت اولورسه اولسون، تطبیقنده اربابنك استخدای الزمدر؛ بونده ده او یله اولدی. مذکور نظامنامه نك احکام عملیه سی یالکز طونه ولایتنده ایی ثمره لر ویره بیلدی.

مذکور نظامنامه طونه ولایتنده بالذات مدحت پاشانك همت و غیرتیاه تطبیق اولنه رق پك بیوک فائده لر استحصال ایدلدی. مملکتی

عادتاً ، احيا ايتدى . او درجه يه قدر كه : پك آز بر زمانده اوروپا بلاد
متمدنه سنك عمران ورفاهنى اكتساب ايتديكى پك جلى بر صورتده كوزه
چارپمغه باشلادى . بوراسى بويله ايكن ديكر ولايتلرده همان هيچ بر ثمره
حسنه آلنه مدي . نه ايسه ؛ ولايتلر بوصورتله بر درجه يه قدر تنظيم اولندقدن
صكره صره ، پاى تخته كلدى ، شوراي دولت دواثرى ايشته بو زمانك
تأسيسات تجدد پرورانده سندنر . بو جهتده دخى اثبات آثار رؤيتمى
بيوران ، مدحت پاشا حضرتلر يدر . بوسبيله شوراي دولتك ايلك دفعه
اوله رق رياستى مشاراليه حضرتلرينه تفويض اولمشدر .

صكره ، نظر كريم اصلاحا تپ وري ، جهت عدليه انعطاف ايتدى !
بوراده بعض مرتبه تنظيمات اجرا اولندى .

هر شعبه اداره ده موقع تطبيقه قونان شو ذكر ايتديكمز نظامات
ومقررات دولتك احتياجات مبرمه سنى پك آز اقناع ايده بيلدى . هر حالده
مهم واساسلى بر حركت ، بر انقلاب احتياجى اصل بوندن ، پك جلى بر
صورتده اظهار وجود ايتدى .

او ، مقدمه انقلابده نافعه ايشلرينه دخى باقلىدى :
انجق بوكى ايشلرى ملكم زده كندمز ياپه جق قدر نصاب وقوف
ايله بهره دار ذاتلر بولمديغى جهتله ، منابع ثروت مملكت اولان بوكى
امور مهمه بعض شرائط ايله اجنبيلره حاله ايدايور ؛ و بوسبيله خيلى
ضرر لر كور يليوردى . بو خطلك انشا وكشادى اجنبى ايله اوله سندن
تولد ايدن ضررى تقدير ايتمش كى كورونن حكومت عثمانيه ، بالاخره
آناطولى خطنى اجنبيلره ويرميه رك حكومت حسابنه ياپمغه تشبث ايتدى ،

فقط کمال تأثرله قید ایدرزکه : بوندن کوریلن رخنه لر اجنبی الیه کلندن
چوق زیاده یه مال اولدی . خطك ، آناتولینك ایچریلرینه دوغرو
تمیدی مصمم ایکن ، اومقصودك حصولی ایچون اوروپادن استقراض
ایدیلن میلیونلره ، انجق استانبولدن ازمیده قدر کتوریله بیلدی .
وعند الحساب آکلاشدی که : اوتہ کی خطر ایچون اجنبیلرک صرفیاتندن
کیلومتر و باشنه الی قات فضلہ یه مال اولمشدر ، اگر بوایشده کیزلی کوپلرک
طولدرلمسی جهتی اقدم بیلنمسه ایدی ، اصحاب وقوفک تأمینلرینه کوره ،
خطك ازمیده قدر تمیدیدینه صرف ایدیلن پاره ایله ، بصره یه قدر شمندوفر
یاپیماق ممکن ایدی .

نافعه جهتی بو قدرلده قالمدی : فرات نهرنده بر واپور قومپانیاسی
احداث ایدلدی . فقط آناتولی شمندوفرنده اولدینگی کی : منافع خاصه ،
مصاحبت عامه یی کریده براقدی . امور نافعه ده وکلانک جهنی واحتراس
منفعت جویانه سی او (مرتبه ده) ایدی که : هر کون آلتونلر صاحبان
بوغاز ایچی شرکت خیریه سنک حالی بیله کوزلری اوکنده بر هیکل عظیم
انتباه تشکیل ایدرکن ، اداره عزیزیه دینیلن ، بوکونکی اداره مخصوصه یی
حقیله تنسیق وتنظیم ایتک جهتنه کیده مزلردی .

بو اداره عزیزیه گاه دولت طرفندن و گاه ملتزم واسطه سیله اداره
اولنور ؛ ینه برفائده استحصال ایدیله من ، بوندن دائمی اجنبیلر انتفاع
ایدرلر ایدی .

بر آراق وطنک بغرنده مکنوز اولان بر قسم معدنلر ایچون امتیازلر
ویرلدی . بونده ده ضرر دولتک حصه سنه اصابت ایتدی . یالکراجنیلرک

وايش آدملرينك (!) جييلرى وقاصهلى دولدى .
اوصره لرده مملكتك هر طرفته تمديد ايدىلن تلغراف خطلى دخی
شايان ذكردر :

تلغراف سايه سنده ولاياتك مركزايله اولان مربرطى تقويه ايدلى .
نافعه ايشلرنده بر قاجر كله ايله عرض ايتك ايسته ديكمن تشبثات
جمعاً يگون شويازدقلمزدن عبارت قالمش هيچ برندن حقيله استفاده
ايديله مه مشدر .

صرف پادشاهلرك كيف وذوقلرينى تطيب ايچون بنا ايدىلن سرايلرك ،
حين انشاسنده مأمورلرك ، و بعدالانشا سكانك چيلغين برتهالكله اختيار
ايتدكلرى سوء استعمالات و اسرافات ، بتون بو صايدقلمز ضررلرك
فوقنده ، بر شكل مهيب ايله عرض دهشت ايدر .

امور عسكريه يه كلنجه : بوراده دخی نسبتاً آثار ترقى كورلدىكى
محققدر . آنجق سلطان محمود زماننده تأسيس اولنان مكتب حربيه ، نه
صورته ايدىسه بودورده دخی عموميت اعتباريله ينه اوصورته قالدى .
حالبوكه اردولر يمزك مقدارى آرتمش ، لازم اولدىنى قدر معلوماتلى ضابط
يتشديرمك ايچون يالكلر مكتب حربيه كافي كله مزدى . اردولر يمزك
احتياجه مبنى پياده ايچون ايكى و بلكه ده اوچ مكتبه ، سوارى ايچون دخی
آريجه بر مكتبه و بر مهندس خانه يه اشد احتياج واردى . حال بوكه :
بونلرك هيچ بريسى ياپلامادىنى شوييله دورسون ، مكتبك پروغرامى
دخی بك وقوفسز بر غيرت ، فقط فنا بر التزام ترقى شكنانه ايله تعديل
واصلاح اولنه كلديكندن بزم عسكري مكتبلى اورو پافنون عسكريه سنك

ترقیاتندن بحق بهرہ دار اولہ مدی . ونسبتاً بزده پک کریدہ قلدی .
بو دورلرده برنجی خاصہ وایکنجی اردولرہ مناورہ لرا اجرا ایتدیریلہ-
رک ؛ تعلیمات عمومیه اولدقچہ ای بر درجہ یہ کتیرلدی . ایدیلن آتش
تعلیملرینک صکرہ لری فائدہ عظیمہ سی کورلدی .
سواری ؛ وقتیلہ عثمانلی عسکرینک الیمتاز . ودائماً مظفریتی تأمین
ایدن برصنفی ایکن ، پک چوق زماندنبری صنف مذکورک احوالی تدنی یہ
یوز طوتہ رق ؛ پیاده وطوپجی یہ نسبتاً پک دون بر درجہ یہ قدر بو صنفک
ایلریلہ تلمسنہ صرف ہمت ایدیلہ رک ؛ آنجق حیوانلرک سریع السیر
وسلاحلرک صوک سیستم ونجسترتفنی وطبانجہ وقلیج ایلہ تسلیحی کافی
کورلدی .

مالیہ یہ کلنجہ تصور ایدیلہ میہ چک قدر فنا بر حالہ ایدی :
سلطان عبد المجید دورندہ باشلایان و مشارالیک صوک زمانلرده ،
اون میلیونہ قدر یوکسلن خارجی استقراضلر ، داخلہ دخی آلابیلدیکنہ
سرایت ایدرک ، ینہ او صوک کونلرده دیونات داخلہ ، اومقدارہ قدر
وارمشدی .

آجینہ جق احوالدن بریسی دە : بویلہ فداکارلقلرلہ آلمان پارہ لرک
جدی برایشہ صرف اولنمایشی ، وپک آز بر زمان ظرفندہ سرای ایلہ
وکلا بینندہ اریوب کیدیشی ایدی کہ بو مادہ یہ دائر محل مخصوصندہ
لزومی قدر تفصیلات ویریلہ جکدر .

— آوروپا ودوات عليه —

فتوحات عثمانیه حقننده بعض ملاحظات — ممالك محروسه ده عناصر
خرستیانیه — یاوز سلطان سلیمک بونلره قارشی تشبثاتی — قارلوفجه
معاهده سند نشکره دولت علیه نک انحطاطی — روسیه نک شرقه تعرضی —
بودولتک احوال تاریخیه سی — مشهور دنی پترو و بونک دولت علیه
ایله ایتدیکی محاربه لر — بو ذاتک وصیت سیاسییه سی — دولت علیه نک
اوروپا حکومتلری طرفلرندن صیانتی — قریم محاربه سند نصکره تجدید
قوت ایچون روسیه ده کی غیرت — پان اسلاویزم — (اسلاوا اتحادی)
فکر مسالک نک مبادی ظهوری — بوجمعیته خط حرکتی —

بر دولته اکتساب قوت وشوکت ایتمه سی، پک چوق احوال ووقایع
متسلسله نک مساعد بر زمین اوزرنده، اجتماع وامتزازنه منوط اولدینی
کی، ذی شوکت وقدرت اولان بر دولته؛ کمالی بولدقن صکره،
تدنی و انحطاطه یوز طوته رق، عاقبت منقرض اولمسیدنخی، کذلک بر
چوق احوال و، وقایعک اجتماعیه وجود بولدینی تاریخله ثابتدر.
دولت علیه عثمانیه تاریخننده، شو ایکنجی حالک اماراتی میدان آلمسی،
اوج یوزسنه اولندن باشلار.

دولت علیه عثمانیه، شوکت وقوتی ایله فرید دوران بولندینی عصر-
لرده، آسیادن اوروپایه آتلامش، نسبتاً آز بر زمانده ویانه قاپیلرینه قدر
دایانمشدر. شو قدرکه، ممالك مفتوحه ده بولنوب، تحت تابعیت عثمانیه

کیرن خریستیان اھالینک ، طول مدت اطاعت عثمانیہ دہ قالمہ سی ، سطوت عسکریہ مزک . قارشیسندہ قیپیر دانمق ، ممکن اولدیغندن ایلری کلش ایدی . عثمانلیلرک ؛ او وقت فتوحات یولندہ کوستردکلری قدرت ومھارتک پک آزینی ، قطعات مفتوحہ نک حاکمیت عثمانیہ یہ غیر قابل انفکاک بر صورتدہ ربط ایدلمسی خصوصنہ حصر ایتھملری ، وبومھمہ نازکەدہ ، پک بیوک سیاسی خطالرایشلہملری ، اک صوکنندہ دولت علیہ . نک اضمحلالنہ سبب اولہ جنی پک طبعیدی . چونکہ : قوی براساس اوزینہ بنا ایدلمینجہ مجرد فتح بلاد ، استقبال ایچون ہیچ بر فائدہ یی منتج اولہ مز .

خرستیانلرک ینہ خریستیان قالہرق ، کندی جنسیت وقومیتلرینی ، عرف وعاداتنی تماماً محافظہ ایتلری ، کندیلرینہ بر کون ترکلرک الندن تخلیص نفس امیدینی ویرمسی شہہ سز ایدی . بناء علیہ : بلاد مفتوحہ . دہ عناصر خریستیانیہ یی ، ممکن اولدیغی قدز ترکلشدیرمک طریقہ کیدلمہ مسی بر خطای عظیم ایدی

بوندن بشقہدہ ، اروپا قطعہ سندنہ بولنان اولاد اسلامیہ نک تکثرینہ ، اھمیت ویرلمدی . بالعکس ، متوالی اولان محاربہ لرلہ کیتدکجہ آزالتدیکہ : بوجھت تھلککینی کوندن کونہ تشدید ایدیوردی .

مع هذا کرک سیاستدہ ، وکرکسہ اجراآت عمومیہدہ فوق العادہ بر مھارت کوسترن اسکی عثمانلیلرک بومھالکی نظر دقت و اھمیتہ قطعاً امدقلری ظن اولنمیین :

عثمانلی پادشاھلری آراسندہ عقل وکیاست ، نفوذ نظرایلہ بر موقع

مخصوص ابجال قزانمش اولان ياوز سلطان سليم خان حضرتلری بوبابده
دخی کمال عزیم وغیرتله ابدال همت و قدرتدن کری دورمدی. فتوحاتک
حال ایچون دکل، استقبال ایچون اوله جغنی اس حکمت حکومت بیله رک،
هر آدیمنی او مقصدله آتدی. نه فائده سی وارکه: خارق العاده براققدار
عالی همتانه یه مالک اولان او شهریار عالی شعار فکر و سیاستنی کیمسه یه
آکلاته مدی. و عمری دخی وفاسز حقیقه رق دولت ایچون محض حیات
اولان بو طریق، و بو فکر شاهانه کندیسيله برابر کومولدی...
بوسلطان جنت مقردانصرکه کلنلر؛ مسئله مبحوثه یه همان هیج اهمیت
ویرمدیلر. بو آغر خطانک جزاسی، صکره لری اولانجه آجیلانی ودهشتیه
میدانه چیقدی.

قارلوفچه معاهده سیله دولت علیه، آرتق فاتحلیکی ترک ایتدیکنی
امضالمشدی، وصفیر رجعتی چالمش بولندی. داخلده او قدر کشمکش
واغتشاش میدان آلدیکه: اصلاح امورایدلک امید دخی یراره کچدی،
دشمنلر؛ تابعیت عثمانیه یه ناچار قاتلندقلری کوندنبری، ایچلرنده
صاقلدقلری اغراضی، آرتق او مربوطیتک اسکی قوت و متاتی قالمینجه،
شدید بر طمع، و، کوز قرارتیجی بر حرص ایله میدانه اوردیلر. اساساً
دینلری، قومیت و جنسیتلری آیری اولان روم ایلی قطعات عثمانیه سنی
استرداد، و حاکمیت عثمانیه یی رفع ایله مستقل دولتلر تشکیل ایتک، و
کیدرک آوروپاده یک آزلق بولنان اسلام اهالی بی وطن اصلیمی اولان
آسیایه آتمق چاره لرندنبشقه برامل بسلمز اولدیلر.

دولت علیه بو خان ارزولری کور یوردیسه ده اخانی جزالندرمقدن

عاجز دی . بو کون همان اوچيوز ياشنه بصمش اولان عجوز سيئات او و قتلرده ، دخي ينه سرايدن ، شدت استبداد قيافتنده چيقوب اطرافه صالديررق ، بتون اداره دولتي ، عرب صاحبي کي قارمه قاريشيق ايتمکده ایدی . بوسيدلرله وکلاده اسکی عثمانلير کي صاحب تدبير بر وزيرك ظهور ايتسي مستبعد ایدی .

داخلي وخارجي دشمنلر آتيريني اويناتمغه بيوك بر ميدان بولمشلر ، هر صالديرشلرنده بر موفقيت احراز ايدرك قوشيورلردي . ايشته : دولت عليه نك امور داخلية سنده كي عدالت سرك وقار غشلق يوزندن كيتد كجه قوتدن دوشمسك آورو پاليلره بيوك اميدلر ويرمسي وهر برينك روم-ايلي بي پايشمقده زياده جه حصه دار اولمق حرصيله درلو انتريقه لر ايجاد ايتماري بذاته « شرق مسئله سي » در .

دولت عليه حقنده فكر استيلا بسلين قومشو حكومتلردن روسيه سائرلرينه تقدم ايتدي . بو مملكتك موقع جغرافيسي ودلي پترونك موفق اولديغي اصلاحاتك نتيجه فيوضاتي اوله رق اكتساب ايتديكي مدهش قوته استناداً ممالك عثمانيه بي قبضه تسخيرينه آلمغي قوردی مقصده وصول ايجون ممالك محروسه ده متمكن هممذهبي بولنان روملرله ، روم ايليده متوطن كليتي مقدارده بولنان اسلاولرك لزوم حمايه سني سر رشته اخاذ ايدرك كنديسنه دولت عليه نك وارث مشرعي سوسني ويريوردی كه بو امنيه نك حصولي چون دولت عليه يه صيق صيق محار به لر آچيور ، بيوك بيوك فداكارلقلر اختيار ايد يوردی .

شو ، بتون دنيا جه معلوم اولان و خصم طبيعي بيلين دشمني ،

نظرلرده ائيجہ تعين ائچون براز تفصيلاته لزوم و مجبوريت واردر .
 روسيه نك ، اوروپا دولتلری آره سنده بر درجه يه قدر كسب نفوذ
 و اعتبار ائتمسى بوندن ايكي يوز سنه اول ، او مملكتك حكمدارى بولنان
 دلى پترو زمانندن باشلار . او وقتہ قدر روس ماتى اوروپانك شرقنده پك
 بيوك اراضى يه مالك و كنديلرى دخی كثر تلى بر مقدارده بولمشلر ايديسه ده
 منتظم و قوی بر دولت تشكىلنه پك چوق زمان موفق اوله مامشلردر .
 بوملت ، اساساً اسلاو جنسنه منسوب اولوب فقط اسلاوك ديكر
 شعباتندن زياده قبا ، تعصب دينيه لرى و جهالتلرى دخی صوك درجه ده
 ايدى . ديكر اوروپا ملتلىله مناسبتده بولميه رق بر چوق عصرلر قبالى
 و مردمك ريز بر حالده قالمشلردر . ابتدای ظهورنده پتپرست ايديلر .
 براز صكره روم ايمپراطورلغلك پايتختى بولنان استانبولدن نشر دين ائچون
 سوق اولنان پاپاسلر واسطه سيلاه خرستيان و اورتودقس مذهبنى قبول
 ائتمشلردر .

بو وقعه ، عموم روسيه نك پرئسى بولنان « وولوديمرى » زماننده
 واقع اولمشدى . « وولوديمرى » نك وفاتندن صكره عموم مملكت اولاد-
 لرينه تقسيم اولنوب كيت كیده بو تقسيم بيوك بر تفرقه يه سبب اولدى .
 و بو حالده خارجدن كلن دشمنه مقاومتدن عاجز قالديلر .
 اسلاولر ، بو عجز ائچنده ايكن ظهور ايدن تاتارلرك النده ايكي يوز
 اللى سنه كى عظيم بر مدت دوچار ربقه اسارت اولمشدر .
 فقط بو پرئسلرك « موسقووه » ده اولان قولى ، يواش يواش طرز
 تقسيم قديمى ، كوردكلرى مضرات متعاقبه سنه بناء ترك ايتدیلر . بر

طرفدن ده دشمن غالبلى قارشىيسنده برمسلك « خوف ورجا » طوتديلر.
بو كيديشله ايكي عصر ايچنده روسيه يي اولدقچه بر دولت يانمغه موفقيت
حاصل ايتديلر.

بو زمان ؛ موسقووه پرنسلىرن دن برنجى (ايوان) ك دورى ايدى كه
بزم سلطان فاتحك جولان جهانكيرانه سنه مصادفدر .
حضرت فاتح استانبولى فتح ايتدىكى زمان ، روم ايمپراطورى بولنان
و استانبول فتحنده مقتول اولان قسطنطينك برادرى ديمترى اوروپايه
فرار ايتمشدى . برنجى ايوان ، ديمترينك قيزى صوفيه يي تزويج ايدرك
پرنسلك نامنى « چار » نامنه تبديل ايتدى . و بو حركت ايله كويا روم
ايمپراطورلغلك وارث مشروعى صفتنى طاقتمش اولدى . مع هذا ايكي
عصر صكره روسلر ، ينه اسكى حاللارنده ايديلر . اوروپا حكوماتنه بكنزه -
مكدن زياده بر آسيا حكومتى شكلنى محافظه ايدىيورلردى . آنجق داخلده
و شرق حدودنده بولنان تاتارلى ازر ك مملكتهك عمران و ترقيسنه ، و
توسيع حدوده موفق اولديلر . اوروپا نظرنده و حكومت عثمانيه نزدنده
وارقلىرى مشكوك بر شخصيت محافظه ايتمكده ايديلر . آره صره اوروپايه
واستانبوله كوندركلىرى سفيرلردن بر روسيه موجوديتى خاطرله كليردى .
بيك يديوز تاربخلارنده موسقوف چارى بولنان (آلکسی میخالویچ)
وفات ايتدى . ايكي كوچوك اوغلى ، و بر بيوجك قيزى قالدى . عموم
اداره دولت ، كريمه يى صوفيه اسمندهكى پرنسسك عهدده سنه ترك
ايدلدى . صوفيه غايت مدبر و حريص حكومت اولديغندن چوجقلىرك
اك عقلاييسى بولنانى محوايتمك طرفنى (ديكرى خسته لى و سرسم ايدى)

التزام ایتدی . بو عقللی چاریچه یه بر ، دیکن موقعنده طوران چوجنگ
طرفدارلری ، موسقووه عسکرینی پرنسسک علیهنه قالدردیلر . صوفیه یی
مناسیره حبس ایتمهک ، چوجنی اون سکر یاشنده ایکن کندی باشنه مقام
حکمداری یه اصعاده موفق اولدیلر .

ایشته بو چوجق ، ذکر ایتدیکمز بیوک پترودر .
غریب تصادفلردندرکه : پترونک ظهوری ، دولت علیه عثمانیه نک
مبدأ انحطاطی زمانی ایدی .

دلی پترو ، شبهه سز خارق العاده یارادلمش بر آدمدی . آز بر زمانده
روسیه نک احوالی کلیاً دکشدردی . اوروپا مدنیتنی مملکته ادخال ایتمهک
چالشدی . بو نقطه ده پک چوق فداکارلقلر کوستردی . اوتوز سنه یه
وارمیان حکومتنده اعمار و عرفان مملکت و ملته موفق اوله رق روسیه یی
روسیه یاپدی .

مشارالیه ، بزمله ایکی دفعه محاربه ایتمشدر . برنجی محاربه سی . اووقت
دولت علیه ایله محارب بولنان نمسه ، پولونیا ، وندیک اتفاقنه داخل اوله رق
قره دکر ساحلنه مالک اولمق ایچون ، او طرفده بولنان آذوف قلعه سنه
هجوم ایتسیدر . هجومده فنا حالد بوزولدی ، رجعت ایتدی . مغلوبیتیه
مایوس اوله جق طاقدن اولدیغیچون ایکنجی دفعه تشبثده اوزون بر
محاصره و تضیق ایله قلعه یی آلمغه موفق اولدی که : او قلعه قارلوفجه
معاهده سیله روسلرک انده قالدی .

ایکنجی محاربه سی ایسه شو وجهله در :
اسوچ قرالی دمیرباش شارل ، روسیه ایله پک چوق زمان محارب

بولنوب نهايت مشهور پولتاوا محاربه سنده مغلوب اولدقد نصكره بزه التجا ايتمش ایدی . شارلك و بعض وكلائك تشويقيه روسلره اعلان حرب ایدلدی . بومحاربده عثمانلی اردوسی قوماندانی بولنان صدر 'عظم بالطه' جی محمد پاشا ، دلی پترونی پروت نهری اطرافنده صاردی . خلاصی ممکنسر بر حاله کتیردی . تهلكه عظیمه ایچنده قالان پترو معیتی ضابطا نندن شفیروف نامنده برینی و قاریسی قاترینانی عثمانلی اردوسنه کوندر مشدی . بو باشده ایمپراطور یچه لری بولنان هیئت مبعوثه ، بالطه جیه و معیتندن اقتضا ایدن اصحاب نفوزه پك چوق پاره لر ویره رك ودها زیاده سنی دخی وعد ایدرك صلحه راضی ایتكه موقع اولدی لر .

ایمپراطور یچه قاترینانك صدر اعظم ایله اولان ملاقاتنده مشار الیهك آیاقلرینه قپانه رق و بیك عشوه ایله کوركنك اتكندن صاریله رق صلحه راضی اولدقچه قویوویرمیه جکنی ، مؤثر و دلا شوب ادالره رجا ایتدیکی و صدر اعظمی انسان و موقع ایچون ممکن اوله بیلن معامله لرله یوموشاندیغی او وقتدن قاله روس و اجنبی محرراتنده مقیددر .

دلی پترونك وطننه اولان خدماتی پك بیو کدر .

ادارده اتخاذایتدیکی اصول ، و ایلروده نه یایمق لازمکلیکنه دائر یراقدیغی وصیتنامه عادتاً روسیه ایچون دستورالعمل طوتلمقدهدر .

پترونك وصیتنامه سنده روسیه ایچون تعیین ایتدیکی سیاست خارجییه نك طریق و استقامتی همان تماماً بزه عائددر . بو وصیتنامه ده روس ملتئك دینی استانبولدن چیقدیغنی و صوك استانبول ایمپراطورینك قیزی روس چا ریه ازداجنی اخطار ایدرك روسیه روم ایمپراطورلغئك وارث مشروعی اولدیغنی

و بناءً عليه استانبولی و بالجملة دولت علیه ممالکنی الہ کچیرمک جمیع زماندہ روسیہ۔
 نك اس سیاستی بولندیغی، و کندیسندن صکره دخی تکمیل غیرت او طرفه
 حصر ایدیلیمک لازم کلدیکنی، اورالری تماماً الہ کچمدکجه روسیہ حدود
 طبیعیہ سنی بوله میه جغنی و حقیله ایلریله مک ایچون بحر سفید سواحلی
 قبضه تصرفه کچیرمک لزومنی ایضاح و اثبات ایتدکد نصکره تدابیر مقتضیه۔
 بی دخی کوسترمشدر :

فرصت کوزدرک دولت علیه یه محاربه لر آچق بویله جه یاواش یاواش
 ایلریلمک محاربه لری قزانمق ایچون انتظام و رسوخ عسکری بی تأمین
 ایتمک، ممالک عثمانیه داخلنده وقوعه کله جک و کتیر یله جک اغتشاشادن
 استفاده غیرتنده بولمق، اوراده کی عناصر خرسیتیانیه بی دائماً عصیانہ
 آلشدرمق و تشویق ایلیمک، ملت عثمانیه ده موجود اولان حسن اخلاق
 و جسارتک تدنی یه یوزطوتمقده اولسنی و بناء علیه : وکلای دولت فساد
 و نفاق ایلہ مألوف بولندقلرینی بیانله بوندن استفاده ایچون هپسنی پاره ایلہ
 یوموشاتهرق قزانمق، و کیدرک عثمانلی ممالکنی پیدر پی تسخیر ایتمک
 والخ

شمدی یه قدر آوروپا مطبوعاتیلہ نشر اولنمش بولنان بو، وصیتنامه نك
 وجودینی روسلر انکار ایتمکدن کری دور میورلر سه ده پتروندن صکره
 سیاست خارجی ده اتخاذ ایتدکلری طریق شو انکاری رد، و اشاعه بی
 تأیید ایتمکده در .

نه اولور سه اولسون شوراسی محققدرکه : روسلرک دولت علیه یه اولان
 تعرض استیلا جویانه لری پتروندن اعتباراً باشلامشدر .

شمدي يه قدر روسلرله سكر محاربه من اولمشدر . همان جمله سنده غائب ايتدك . بو محاربه لرك اك زياده ضرر مني موجب اولاني ايكنجي قاترينانك زماننده كي ، قاينارجه معاهده سني انتاج ايدن محاربه در . پترونك وصيتنامه سني اك دهشتلي تطبيق ايدن بوذكي قاترينادر كه : طور وني صوك روم ايمپراطور ينك اسمني تذكيرا قسطنطين تسميه ايتمشدر . صكره برنجي آلڪساندر و برنجي نيقولانك وقتلرنده كي محاربه لر دخي بزه معاهدات مضره بي امضا لتمشدر .

برنجي نيقولانك دور اخيرنده قدسده كي كليسا آنتخارلري بهانه سيلاه آچيلان حربده انكلتره وفرانسه دولترلر ينك معاونتلريني كورد يكمزدن روسيه كلياً مغلوب اوله رق احكام وصيتي اجرا وحرصني اقناع ايده مدي . بو دورلرده روسلرك كندى مقصدلرينك قوه دن فعله چيقارلمسني تسهيل ايدن موادك برنجيسى يوقارده سويلديكمز اوزره روم ايليده بولنان اهلينك قسم اعظمى قوميه ، ديانة روسلرله متحد بولندقلري قضيه سيدر . فى الحقيقه روسلر مملكتتمز اهالى خريستيانيه سنك حقمز ده كي اغبرارندن بيوك بيوك استفاده لرده بولندى . فقط اسلا و آمال فاسده سنك نقطه استنادينك منحصرأ بو نقطه دن عبارت بولنديغي فكرينه ذاهب اوله جق اولورساق ياكليز . دولت عليه اداره داخليله سنده عصرلردنبري دوام ايده كلن عدم انتظام حكومت عثمانيه نك قوه زنده كيسني كوندن كونه خللدار ايتديكندن بو تذبذب و اغتشاشك ايركچ كنديني نائل مقصد ايده جكنه روسيه حكومتى اميد وار بولنيور .

روسلر بو انفساخ اداره مني رعنا كوردكلري كي كوندن كونه

مملکتتمزده حکمفرما اولان فساد و انحلالک اسباب و منشائی دخی کمالیله
تشخیص ایتشلردر. بو دقیقه تاریخیه یی ایضاح ایدیه بیلمک ایچون ماضییه
ارجاع نظره مجبور ز .

روسیه نك دولت علیه یه قارشى اتخاذ کرده سی اولان سیاست قدیمه نك
تمل طاشنى آتان بیوک پترو نك — بوذاته دلی پترو دینلرده بولنیور ! —
فکرینی اجمالاً قلمه آلدیغی وصیتنامه مشهورنده شو عبارته تصادف
اولنیور :

عثمانلی وکلاسنی الده ایتک ایچون اونلری پاره واسطه سیله صاتون
آلق لازم اولدیغی کبی بالخاصه سرای خلقنی و ممکن ایسه خنکاری بیله
او واسطه ایله مقصد مزه خدمت ایتدیرمک طرفنه چالشمیلیدر . «
دیور . (بو مشهور چارک کندی عصرنده دولت علیه اداره سی حقنده
سویلدیکی سوز بودر .) فقط بودولت ایله ایکی دفعه غالبانه محاربه ایدن
و بزی قاینارجه معاهده سنی امضالتمغه مجبور ایدن او وقت وکلاسندن
پرنس (رپنین) ه یازدیغی بر مکتوبده : « اوچنچی سلطان مصطفی نك
وفاته پك زیاده تأسف ایتدم، بوذات بزه چوق خدمت ایتدی ، چونکه
احق ایدی . عادتاً استراحت روحی ایچون عموم روسیه کلیسالرنده دعا
ایتدیره جکم کلیور « دیمش ایدی .

بو مکتوب برنجی محاربه ائناسنده یازلمش ایدی . ایکنجی محاربه -
دنصکره اوزمان استانبولده بولنان روس سفیرینه یازدیغی مکتوبده مواد
سأره دن بحث ایدرکن بردن بره تبدیل موضوع ایله : آمان سزه سویله -
مکه اونوتدم . یکی سلطان « سلیم ثالث » حقنده کرک اوروپاده و کرک

بوراده پك چوق روايتلر ايشيديليور، بو ذات پك ترقى پرور ايمش .
مملكتهك اصلاحي ايجون بزم پتروكي ممالك اجنبيه دن اصحاب هنر و معا-
رف جلب ايدرك امور دواتى تنظيم ، احوال مملكتهك اصلاحي ايلمك
ايشيورمش ، سزه اخطار ايدرمكه بوشايعه نك اصلى وار ايسه هر نه
واسطه ايله اولور ايسه اولسون تركلرى بوايشدن آليقويكز ، والا منع
اولنه ميوبده ختكارك آمالى حيز حصوله كلير ايسه روسيه ايجون پك مهلاك
بر ضربه اولور ، بو مملكتهك حقندهكى تصوراتمز آلت اوست اولور ، بوكا
داثرسزدن درحال جواب استرم» ديه يازمىشدى .

ايشته شوايكي مکتوب خصم ازليمزك حقمزده بسله ديكي مقاصد
فاسده بي اييدن ابي اثبات ايدر . روسلر دائما ملتتمزك جهلندن ، اداره-
مزك تشوشندن ، بالخاصه شرق و غرب استبداد لر ينك مخلوط عجيبى بولنان
سرايلر مزك رخاوتندن ، مسكننندن ، سفاھتنندن ، شنايعندن ، مساو يسندن
استفاده ايتمشلردر ؛ اك زياده قورقدقلى بر جهت وارسه اوده ممالك
عثمانيه سكنه سنك انكشاف افكار ايله تكمل ايلملرى احتما ليدر . روس
سياسيونى بونى هيچ بر زمان نظر دقتلرندن دور طوتمامشلىر ، ممالك
عثمانيه اصلاحتك ادخال ايدلمسنيه اولانجه غيرتلىله چالشمشلردر ،
حتى بوندن قرق بش سنه اول روسلر ك قدس كليساسنك آنختارلر نى بهانه
ايدرك بزه اعلان حرب ايتمى وقعه خيريه دنصكره ممالك عثمانيه احوال
عموميه سنده حس اولنان آثار صلاحك سر كاردنه بولنان عاليهت و كلانك
دلالتيله ممالك عثمانيه ده اصلاحت مكمله اجرا اولنه جغنه روسلرده بر
قناعت حصوله كتير مسندن نشأت ايتديكي بوكون وثائق ايله مثبتدر .

اشته روسلر دلى پتروودنسكره بو ذاتك كوستردىكى طريق اوزرينه
دولت عليه نك محو و احساسنه كال غيرت و همته چالشديلر. فقط شو
مسئله حقنده قارئلرمزه برفكر تام ويرمك ايچون شونیده علاوه ايتمليزكه
زمان ايلريلدكجه بولرده دولت عليه يي اورتادن قالدرتمق آرزوسى دها
طوغرىسى بوماده نك وجودىنى ارائه ايدر فېكر كتدكجه تشدد و تكثر
ايتكده ايدى. چونكه صوك زمانلرده روسيه نك دولت عليه يه بر
نظر خصمانه ايله باقمىنى مؤدى اسبابدن برىسى دخى پادشاهان عثما-
نيانك عموم اقوام اسلاميه جه خليفه رب العالمين واميرالمؤمنين اوله رق
طانلمسى قضيه سيدر.

روسلر اوروپايلردن زياده اسلاملرله معامله ده خصوصيله محاربه ده
بولندقلرندن ملل اسلاميه آره سنده مقام خلافتك نه درجه مهم بر نفوذ
دىنى و سياسى يي حائز اولدقلرىنى بيليرلر. بو جهتي دفعاتله تجربه دخى
ايتمشلر، و بوسيله مقام خلافتدن دائما احتراز اوزره بولنورلركه صوك
زمانلرده بولرك فېكرى اللرنده بولنان اسلاملرده اميدتخليصى بسبتون
امحا ايتك ايچون مركز خلافت اولان استانبولى استيلا ايتمى بهمه حال
لازمدر. بوندن ماعدا روسلرك دائما شرقه تعرض ايتملىنه سبب اولان
احوالدن برىسى ده كندى اعتقادلرنجه مملكتلرينك وضعيت جغرافيه سى،
اقونومىقيه سيدر ديورلركه ممالك محروسه ايله روسيه آره سنده كى بحرسياه
تماماً بر روس دكرى يعنى هر طرفى روسيه اراضيسيله محاط بر كول حالنه كير-
مدكجه مملكتتمزك احوال تجاريه و اقتصاديه سى هيچ بروقتده تحت امنيتده
بولنه مز. روسلر بوامنيه لرينه نائل اولدكجه نه قدر ترقى ايديليرسه ايدلسون

روسیه اهالیسی معیشتنك بر بصق آلتنده بولنه جغنه ، جنوبی روسیه نك همیشه تعرض اعدایه معروض قاله جغنه قانعدرلر . بو مانعه لك رفعی منحصرأ استانبول بوغازینك الده ایدلمسیله ممكن اوله بیله جکی ذهنلرینه یرلشمش قالمشدر .

قارئلرمزه بالخاصه روسلرك بوسوك ملاحظه لرینی نظردقتدن دور طوتمامنی توصیه ایدرم ، چونكه بو نقطه مهمه یی کمالیله تصور ایده بیلنلر روسیه نك شرق مسئله سی حقنده حال حاضرده اتخاذ ایتدیکی ، مستقبلده تعقیب ایده جکی مسلك سیاستی سهولتله ادراك ایده بیلیرلر .

هرنه ایسه ! . . . ایکی عصر دنبری روسیه نك درات علیه قارشى آلدیغی وضعیت خصمانه سی بوراده ده ایدی . فقط بو حکومتك خفی جلی آمالی ، مقاصدی بو مرکزده ایکن بونی منافع ذاتیه لر یله طبان طبانه ضد کورن بعض اوروپا دولتلری موجود ایدی . واقعا بو قسمی تشکیل ایدن اوروپا دولتلرندن هیچ بریسی منفرداً روسیه ایله اوغراشماق اقتدارینی حائز اولمادیغی حالده همدست وفاق اولنجه دولت مشارالیه نك تعرضاتنه برسد قوی چکمك اقتدارینه مع زیاده مالک ایلر . اوروپا دولتلرینك همان عمومی اساساً سیاست اخیره یی التزام ایلدیلر ؛ شوقدرکه بو دولتلرك روسیه خلاف فکر لکنده ابراز ایتکده اولدقلری غیرت زمان ، زمان تغیر ایده رك بر دورده دولت علیه نك حامیسی بریسی ایکن دیگر بر دوزده بر بشقه سی اوله کلمشدر .

شرق مسئله سنده روسیه یه قارشواک اول مقاومت کوسترن وروس استیلاسنه ممانعت ایدن دولت فرانسه در . عصر سابقده روسیه سریراحتشامنده

بر شهرت فوق العاده مظهر اولان قاترینه قوه کليه ايله ممالک عثمانیه یوکلندیکی حالد بر دفعه سنده آوستریا ايله متفقاً دیکرند منفرداً بیوک بیوک ضایعاته کرفتار اولدقدن صکره دولتمزی دهشتلی بر دشمنک الندن قورتاره بیلیمشدر. فرانسیزلرک بو خصوصده کی خدمتی بالخاصه اون طقوزنجی عصر مبادیسنده بیوک ناپولیونک میدان شهامت وجلادتده غالبانه جولان ایتدیکی دملرده کورلمکده در. بوهنکامده ناپولیون روسیه یی متعدد محاربه لر ايله ایجه زده لد کد نصکره شرقه تعرضه مجال بر اقامش، محاربه نک ختامی متعاقب اون بش سنه امتداد ایدن دائمی بر مشغله ايله ضعیف دوشن روسیه اوزون بر مدت شرقه اولان تعرضاتندن واز کچمکه مجبور اولمشدر.

واز کچدی اما بو فراغت اضطراری ایدی، دائمی دکلدی؛ روسیه ایچون شرق مسئله سی مسائل حیاتیه عد ایدلدیکندن، منافعه موافق بر صورتده حل ایتمکی اخص آمالی بیلیردی. براز دکلوب یورغونلغنی آلیر آلاماز در حال ادرنه معاهده سنی انتاج ایدن محاربه یی آچمشدر. فرانسه و آوستریا دولتلری بوهنکامده ینه دولت علیه نک تمامیت ملکیه سنک ابقا وادامه سنه خدمت ایتمشلردی، فقط تخمیناً بواثنالرده اوزمانه قدر شرق مسئله سنده پی طرف قالمش بولنان دیکر بر دولت دهها مسئله مذکوریه بزم منفعت مزه اوله رق قارشمنغه باشلامش ایدیکه بواندن اعتباراً مسئله شرقیه روسیه وانکلتره حکومتلری بیننده بر مسئله خصوصیه رنگنی آلمشدر. قطعاً دنیه بیلیرکه بوا یکی دولتک اختلاف منافی بر چوق ضایعاتدن صکره بيله دولت علیه تمامیت ملکیه سنک قسماً صیانتنه خادم اولمشدر؛

روسلر قريم محاربه سنده ، انكلتره ، فرانسه و تركيه يه مقاومت ايدە-
مديلر . مغلوب اولديلر . كنديلر ايچون پك فنا اولان صلح معاهده سنى
پارسده امضالمق مجبور يتنده قالديلر .

يو حال او مملكتك اداره سنى ، ايمپراطورك سرايندن بر كويلونك
قولبه سنه قدر ، شدتله صارصدى . ملت و حكومت اسباب مغلوبيتى آرامغه
قويولديلر . اداره داخليه ده پك چوق فنالق اولديغنى ، تجديد قوت ايتك
ايچون اصلاحات جديده اجراسى الزم بولنديغنى اكلاديلر . اولانجه قوت
وعزمله بونك تاميننه صرف همت ايتديلر .

يكرمى سنه لك بر غيرت فوق العاده ايله بتون اوفالقلىرى ، تماماً ازاله
ايتديلر . هر شعبه اداره يي تنسيق و تنظيم ايتديلر . او عصر ك ايمپراطورى
بولنان ايكنجى آلكساندر ، فطرة عدالتپور ، و انسانيتلى بر آدم اولد-
يغندن ، قارشيسنه چيقمقدن چكنمين اعتراضات و موانعى اصلا سمع
اعتباره آلدى . تخميناً يكرمى درت ميليونه واران اهالى يي اسارتدن قور-
تاردى . اونلره رفاه ، سعادت و يردى . ملكده عدليه يي ، نافع يي صنا-
عت و تجارتى ، خاصةً بر وطن ايچون هر درلو سعادت و سلامت ك مهـد
و منبعى اولان معارفى تعميم و توسيعه اولانجه قدرت حميت كسترانه سيله چالشدى .
طرف طرف ملكى ، عسكرى ، رشدى ، عالى . ابتدائى مکتبلر تاسيس ايتدى .
اساساً روس اداره حكومتنده او وقته قدر كورولمه مش بر صورتده
« اعتدال » اساسنى وضع ايتدى . عسكرلكى يكي بر تمل اوزرينه بنا
ايدرك ضابطانك اكتسابات فنيه عموميه سنى توسيع ايچون پك چوق همترلر
ابراز ايتدى . صنوف ممتازنك امتيازاتنى محو ايله مساوات عموميه يي

اعلان ، و روسیه یی یکی باشند بر حیات مسعوده ایله کامران ایلدی .
 فاصله سز یکر می سنه دوام ایدن بوعزم و غیرتک نتیجه سی ، روسیه -
 نك اداره داخلیه سنی مطلوبه موافق برحاله کتیردی . بو ، روسیه خارجی
 پولتیقه سنك اس الاساسی اولان شرقه تعرض مسملکنی دخی تعقیبه وقت
 وقوت ویرمش ایدی .

مسرودات سابقه دن پك قولای آکلاشیلیرکه : روسیه ، دلی پترودن
 صکره تکمیل آمال سیاسییه سنی « شرق مسئله سی » نك یعنی : استانبولی
 کندیلرینه پای تخت باقمق ، و ممالک عثمانیه یی استیلا ایتک قضیه سنك
 حلنه بذل ایتدی .

بوفکر روسیه ده کیتدکجه ملی بر مسئله اولدی . بوعصرده عسکریه
 وخاصةً معارف عمومیه توسع و عموم مملکت ترقی ایتدکجه « شرق مسئله -
 سی » فکری عوام اهاالینک بیله دماغلرینه ایجه یرلشدی ، دها صکره -
 لری تخمیناً (۱۸۴۰) تاریخلرنده روس هیئت اجتماعیه سی ایچنده یتشمش
 استیلا پرور عقلا ، عصرک فکرمومیسنی دها زیاده انبساطه کتیره رک ،
 اورته ده بر پان اسلاویزم فرقه سی میدان کتیرمش ایدی . بو فرقه شرق
 مسئله سنی اسکی حدودنده براقمدی . دنیاده نه قدر اسلاو وار ایسه
 هپسنی روسیه نك تحت حکم ونفوذنده بیوک بر قوت واحده تشکیل ایتک
 فیکرنده بولندی . بو مقصدک اجرایی ایچون روسیه مدنیت و ادبیاتی
 بر چوق قطعه لرده کی اسلاو اقوامی آره سنده تعمیم ، و خلقی طبیعتیه
 جلب و جذب ایتک طریقنه کیردی .

فقط پان اسلاویزم فرقه سی ، وار قوتی ایله چالشمه یی شمیدیلک

هم جنساً و هم ده دیناً کندیلرله بر اولان عثمانلی اسلاولری یعنی : بلغار، صرب، بوسنه و هر سىك، قره طاغ عناصرى الله ايتىك و اونلرى تركلرك النى قورتارمى غيرتىنده بولندى .

روسىيه حكومتى ايمپراطورنى قولانك زمانى پان اسلاولرك فكري نه اولدىغى ايجيه آكلايىجه قدر و حتى آكلا دقد نصكره دى بعض مشكلات خارجيه . نى موجب اولور ملاحظه سيله بر مدت آنلرى تشويقدن و تزويد قوت ايتلرينه چالشمقدن چكنيور ايدى سه ده قريم محارب سندن نصكره بواجتناء بك يهوده لكى تقدير ايدرك پان اسلاويزم مسئله سنك ايلرى سورلمسيله روسيه حكومتىك شرقده اولان اصل و مقصدينى بك چوق تسهيل ايدى . جكنى آكلادى . و پان اسلاولره جدى معاونتلردن كرى طورمدى . اشته شوصورتله پان اسلاويزم سوزى ابتداى احوالده قورى بر نمايشدن عبارت كى ايكن كتد كجه شدت وقوت بولدى . فعليات مقرر و لازمه يه باشلامى ايچون (موسقووه) شهرنده بر پان اسلاو قوميت سى تشكىل ايتدى .

كليتى اعانه لر ايله آز زمانده قوت و اقتدار كسب ايتدى . او صره . لرده پان اسلاويزم قوميت سىك على و خفى شعبه لرى ممالك محروسه يه و جوار قومشولرك الكالرينه يايلىدى .

اسلاو و تبعه عثمانيه عائله لرندن بك چوق چو جقلى روسيه مكاتبنده تحصيل علم ايتد كد نصكره ، كندى مملكاتلرينه عودت ايدرلىر ، اوراده كندى . يلرى مكاتبلىر تأسيس و كشاد ايدرك عموم اهالى يه پان اسلاويزم فكري نشر ايلرلى ايدى . و قوميت لىر روم ايلينك هر طرفنده بولندى ررق اسلاو

اهالی یه ، ترك الندن یقینده قورتلہ جقلری ، و بوبابده روسیه حکومتک و قومیتہلرک دائماً چالشمقده اولدقلری ، و قومیتہلرک صورت حرکتلری حقنده معلومات ویررلر ، لزومنده عصیان ایتک ایچون سلاح تدارکی ، و عصیانک موفقیات ایچونده دیگر بالجلہ تدابیرک وقتیلہ اخذ اولنسی خصوصلرنده معاونت و تسهیلات کوستررلر ایدی که : تاریخی یازدیغمز زمانده روم ایلی ولایاتنده بولنان خرستیان عناصری قومیتہلرک تحت نفو-
ذنده بولنیور ایدی .

روسیهده اصل پاناسلاویزم ساعیلری آریجه برفرقہ تشکیل ایدوب کندیلرینه مخصوص بیوک و مهم غزتهلرہ ، رسالہلرہ ، مکمل اداره -
خانهلرہ و دها بر خیلی وسائط مهمہ یه مالک ایدیلر .

فرقہ باشلی باشنه حرکت ایدیور ایدیسهده اقتضای احوالده حکو-
مته اخبار کیفیت ایدر ، وینه اوکی مواضعده حکومتک امر و اراءهسنه
توفیق حرکت ایلر ایدی .

فرقہ یه روسیه حکومتک مراتب عالیہسنده بولنان پک چوق ذوات
التحاق ایتدی . قومیتہنک علنی رئیسلی ایچنده قاتقوف ، آقساقوف
صکرہلری صرپ محاربهسنده عموم قوماندان بولنان جرنایف بولندقلری
کی ، هر نه قدر او صرہلرده رسماً قومیتہ یه منسوب دکلدیسهده خفیاً
قومیتہنک بر رکن مهمی استانبول سفیری جنرال اغناتیف ایدی .

اشته سلطان عزیزک صوک دورینک نہایتنده روسیه بو حالده ایدی .
دولت علیہ بالاده ذکر ایتدیگمز قدرتده بولنیوردی که بو قارشی قارشی یه
دوران حاللر ، دولتمزه قریم محاربهسندن دها دهشتلی بر میدان مبارزه

حاضر لمقدمه اولديغنى حکم ايتدرمکده و ظاهرأ کوسترمکده ایدی .

— دور سلطان عبدالعزیز اواخرنده سوء اداره —

خاندان آل عثمان — شهزاده لرك تربيه لری حقننده بعض ملا -
حظا — پادشاهك اواخر سلطنتنده مقام صدارت — محمود ندیم
پاشانك صدارتی — مدحت پاشانك صدارتی — حسین عونى پاشا
و بونك جهت عسکریه یه اولان خدمتی — احوال مالیه

بيك ايکيوز سکسان سنه سنده عالی پاشانك وفات ايتديکنى مقدم
سويلمش ايدك . بو تاريخ سلطان عزيز دورنده آيروجه بر دور تشکيل
ايدر . چونکه بو هنکامدن اعتبارأ پادشاه مشاراليه حضرتلرينك احوال -
لنده کوريلن او يغونسزلقلر بر چوق زمانلردنبرى تاريخ عثمانى ده مثلى
کورلمه مش و صورت اجراسى دخى خاطره امتدن چقمش بولنان برحال -
دنه فاجعه يه ميدان ويرمشدرکه بز بونى ممکن اولديغى قدر محل مخصوص -
صنده مفصلاً ايضاح ايدجك ايسه کده اول امرده بو فاجعه يه سبب
اولان وقايى بالخاصه بونلرك اصل و منشأ نك زده اولديغنى بوراده
کوسترمكى مناسب کوريورز .

بوندن اول ميدان انتشاره قويدیغمز و بالخاصه خاندان آل عثمان

احواله عايد اولان ديكر بر اثر مزده [*] بيك سنه هجريه سندنصكره بو خاندان نجابتپناه اعضاسنه مخصوص اولان طرز تربيه و معيشت حقنده شو يولده ادارهء كلام ايتمشيدك :

« شهزاده عثمانيان آوان صباوتدن باشلايه رق خواجه و لالالرندن ايلريده پادشاه اوله جقلريني اوكرنيرلر. پادشاهلق بونلرجه عددی ميليونلره واصل اولان اهالي بي يالكر كندى كيغلرينه تبعاً اداره ايتمك اولديغنى ايستمدكلري آدملى قوغوب ايستدكلريني احسانلره غرق ايدى بيلمكدن عبارت بولنديغنى و اهالى ذات هايونلري ايچون جناب حق طرفندن قول اولق اوزره يرادلديغنى و دها بوكي نيجه خرافاتى ، و بر ملكى بر ملتى نالان و پريشان و اسير ايتمكه يرار بر چوق بندكلري عقللرينه محكم صورتده يرلشديرلر. يوقسه ملتك پادشاه ايچون دكل پادشاهك ملت ايچون منتخب و منصوب اولديغنى نه بونلره بر سويليان واردر، نه ده بونلر كنديلكلرندن آكلارلر. »

« بو عصرده دولت عليه پادشاهلرينه اك زياده تقرب ايدن و بو ذوات محترمه يه ايستدكلريني ياپديران بندكان ، شهزاده لكلرندن بيلد-كلري طانيدكلري اوشاقلري، و بعضاً آنلري جهتمدن اقربا و تعلقات صايدكلري كوله لردركه بونلر ايچون دولته پك زياده امك ويرن و حقيله بو ملته خدمات جديده سى سبقت ايدن ذوات فدا اولنه كلشدر. »

مطالعات سابقه مزه بوراده بر شى علاوه ايتمك لازمكليسره ديه بيليرزكه حكمداران عثمانيه نك احوال معروضه سندن اك زياده متضرر

[*] رهنماي انقلاب . احمد صائب

اولان شعبه اداره دولت مقام عالی صدارت اولمشد. چونکه كرك اداره كرك سياست سرایه اك یقین و اونكله اك زیاده مناسبت و ارتباطده بولنان دائره بوراسیدر.

سرایك سیئات مذكوره سی یوقاروده ایضاح ایتدیكمز دور عزیزى اوائلنده هر نه قدر تأثیرات وخیمه سنی کوسترمکدن حالى قالمیورسه ده دور اخیرنده تاریخده امثالی کورلمه مش بر رنك آلمشدر.

۱۲۸۸ تاریخنده وفات ایدن عالی پاشانك یرینه مشهور محمود ندیم پاشا صدارته کلدی. بو ذات اون بر آیده عزل اولندقدن صکره یرینه مدحت پاشا کچدی. مشار الیه سکسان بر کون صکره عزل ایدیلهرك مهر صدارت رشدی پاشایه ویرلدی. مشار الیه دخی اون یدی کون صکره مهر صدارتی اسعد پاشایه تسلیم ایتدی. اسعد پاشاده آلتمش بر کون صکره عزل اولنه رق مقامی، شیروانی زاده رشدی پاشایه براقدی. متعاقباً حسین عونى پاشا و تکرار اسعد پاشا و بوندن بر قاج کون صکره محمود ندیم پاشا او مقامه تکرار کلمشردرکه تخمیناً اوچ سنه بر آى و بر قاج کون ظرفنده وکلادن سکر طقوز ذاتك برر ایکیشر مقام صدارته اوغرایوب کچدکلى کورلمشدر. [*]

ایمدی بو حال اسف انکیزك ممالك محروسه دن ماعدا هیچ بر یرده وقوعی ممکن دکلدر. بزده کورلمسی اینسه دمندنبری سویلدیکمز ماده دن یعنی دور انحطاط پادشاهلرمزه مخصوص اولان فکر سقیمك ایجابات ضرور به سندن و بو فکر سقم دخی کوچوکلکرندنبری آلدقلى تربیه

[*] اس انقلاب . احمد مدحت

مقتضاسنجه بن پادشاهم . ملك بنم . كيم نه قاريشير كې منطقه شرع شريف اسلامه مغاير اولان اعتقاد باطللك نتيجه طبعيه سندنذر .

اولكى زمانلرده هانيا دولتمزك هلال اجلانك اوج سطوت وعظمتدن بتون دنيايه نورار ، شمشعلر صاحديغي ، او اونوتلمز دملرده مقام صدارت ، خدمات دولته يرارقلر ابرازينه قادر صاحب اقتدار و لياقت اصحاب حميته منحصر ايكن صكره لري پادشاهلرك هوسات و مشتهيات خسروانه لريني اوخشار ، ريا و دسيسه ايله يشار بياغي مخلوقلر صدر اقباله چيقارلدي . بو ذوات مشئومه نك اكثريسي طبعاً مزيات اقتداري چكه مدكلرندن بو اوصافه مالك ذواتي مركز حكومتدن دفعه اللرندن كلديكي قدر چالشيرلر ، و اكثر احوالده دخی موفق اولورلرايدي .

عالی پاشا امور دولته سلطان محمودك دست تربيتنده پرورشياپ اولمش ذواتك اك صوكي ايسه ده مشار اليك وفاتي صره لرنده ينه او اصول تربيه ده يتشمش ، دولتك اصلاحني جداً آرزو ايدن و بو طريقده اقتدار و مهارت كوسترن ذوات وار ايدى . فقط سلطان عزيز اورالرده اوليوب ، مقام صدارتي اهلنه ويرمك دكل بو مقامه كندى كيف و آرزولريني موقع اجرايه كتورمك اوزره مقصد شاهانه يه موافق و كلادن بريسنى آرايور ايدى . زماننده انتخاب ايتديكي ذات دخی محمود ندیم پاشا اولدى . بو پاشا ، خدمات دولته مقام بالايه واصل اولان بر ذاتك اوغلیدر . كنديسى ده كوچوكلكه نبري امور دولته بولنش ايسه .

ده اخلاق و افكارى مطلوب درجه ده اولمقدن پك اوزاق ايدى . ذره قدر حميت مليه سي اولمديغي شويله دورسون رعايت و حرمت عموميه يه

مظهریتی بیله دوشنمز بالعکس منفعت شخصی سنی ملک و ملتک ضرر-
 رنده ، اقبال و سعادتنی یالکز پادشاهک حسن توجهنده بیلیر و عموم
 حرکات و افعالی یالکز بواساسه بنا ایتدیرر ایدی . بالنفس غایت مر-
 تکب اولدینگی کبی ارتکاب و ارتشایه پادشاهی دخی تشویق و تشریک
 ایتمکدن کرو دورمز ایدی . مشربی بکتاشی و درویشانه مخصوص اولان
 برطرزده اولوب عیش ونوشه میال ایدی . دور عبدالعزیزک اواخرنده کی
 سیئات بوذاتک مقام صدارته آیاق باصدینگی کوندن اعتباراً باشلامشدر .
 صدارتنده سوزده اصلاحات اولق اوزرینه عمومی بر تنقیحات
 اجرا اولندی . حقلی حقسز (اکثر احوالده غرض شخصییه بناء)
 اداره دن بر چوق مأمورلر طرد ایدلدی . ایچلرنده اوتوز قرق سنه خد-
 مت دولته مستخدم و بشقه صورته اسباب معیشتنی تدارکدن عاجز بر
 چوق ذوات وار ایدی . اکر بو تنقیحاتدن خزینۀ دولتهجه بر فائده
 حصوله کلسه ینه بر شی سویلمک ممکن اوله مز . حالبوکه اوپله اولمدی .
 تنقیحاتدن مالیه جه ایدیلان تصرف در حال سرایلیرک التماسلیریته ویر-
 لدی . بر چوقلرک معاشلرینه ضم اولندی . یالکز اورتهده مدهش بر
 حقسزلق روا کورلدی .

ینه محمود پاشانک صدارتنده ایدیلان فناقلردن بریده روم ایلی شمندو-
 فر امتیازاتنک نمسه لی « بارون هیرش » دولته غایت آغیر و امثالی دنیاده
 نامسبوق شرائطله مضر بر صورتده ویرلمسی اولمشدر .

بو امتیاز سایه سمنده سرای حشراتی بالذات صدر اعظم و خلیجه
 توابعی داخل اولدینگی حالده قومپانیه دن کلیتلی رشوت آدیلا .

سلطان عزيزك محمود نديم پاشايه توجه و محبتى دركار اولوب بوده
پادشاهك هر آرزوسنه موافق و اطاعت كوسترمسندن و برده آتيا ايضاح
ايديله جك ديكر مواددن ايلرو كللكده ايديسه ده بعض احوال مجبره
بالخاصه اهالينك خشنودسزلى اى صكره محمود نديم پاشانك عزليله
مشهور مدحت پاشانك اقامه سنه ذات شاهانه نى ناچار براقشدر .

مدحت پاشا حضرتلرى بو تاريخلرده تخميناً اللى ياشلرنده ايدى .
خدمت دولته اى كوچوك پايه دن اى بيوك مقامنه قدر يوليله و بلا التماس
ايلريله رك ترقى ايتمش . سلطان عزيزك اوائل سلطنتنده رتبه وزارت
قدر واصل اولمش ايدى . بوذاتك اقتدارينه يول آچان و اشتهارينه سبب
اولان ماده طونه ولايتنده والى بولنديغى زمان اجرا ايتديكى اصلاحاتدر
روسلر هميشه دولت عليه نك پریشانيتندن استفاده ايتمك طريقى
غائب ايتمكلرينى و اكثرى احوالده بو پریشانيتدن استفاده ايتمكدن
كرى طور مدقلرينى محل مخصوصنده سويلمش ايدك . مدحت پاشا
روم ايليده وال بولنديغى زمان دخی بو حالدن استفاده ايتمك اوزره او
حوالده ساكن عناصر خريستيانيه نى بالخاصه بلغارلرى فساد تشويق
ايتمكدن كيرو طور ميوردى .

مدحت پاشا طونه واليلكى كى نازك و مهم بر مأمويتى ، اوزرينه
آلقد نصكره برمدت مقامنده ، روسلرك اوتنه دنبرى بيلدكلرى يعنى هيچ
برشيدن خيرى اولميان اسكى ترك واليلرى كى اوطوردى . فقط بو ائشاده
خفياً منبع فسادى و بوكا علاقه سى بولنان ذواتى آراشدير مقله مشغول ايدى .
نهايت ايستديكنى آله ايتدك نصكره فسادك انكارينه روسلرك مجاللرى

قالیه جق درجدهده ایشی اورتهیه قویدی. روس خفیه وفساد مأمورلرینی یولیه محاکمه ایدرک لازمکلان جزالرینی ویردی. بو فساده قاپیلان بلغار قومیه اعضالرینی دخی کذا یولیه محاکمه ایدرک بر چوقلرینی روس قونسولسلرینک و سائر اجنبی مأمورلرینک مواجهه لرنده آصدیکه، پاشانک بومهارتنه اولوقت اورو پا مطبوعاتی حیران اوله رق کندیسنی آلقشلا دیلر. بو صورتله طونه ولایتی آز بر زمانده دوزلدی. روسلر فساد دن عاجز قالدیلر. و بویله کیدرسه برایش یاپامیه چقلرینی آکلایه رق وار قوتی یازویه و یروب استانبولده وبالخاصه سرایده کی طرفدارلریله پاشایی کوچ بلا اورادن عزل ایتدیر دیلر.

مدحت پاشا بوندن بر مدت صکره بغداد ولایتنه تعیین اولندی. اولوقت بو ولایت دخی پک قاریشیق بر حالده ایدی. پاشای مشارالیه حضرتلری اوراده دخی آز بر زمانده انتظام واسایشی یولنه قویدی. ممالکتی شقاوت و امنیتسز لکدن تطهیر ایتدی. ولایت دروننده عرب قبیله لرینی سرعتله بالتأدیب دائرة اطاعته صوقدی. فرات نهرنده واپور قومپانیه سی تأسیس ایلدی. غایت منبت بولنان بو ولایتک تجارتته دیکریکی طریقلا آچدی. والحاصل ولایتک منظره عمومیه سنی دکشدیردی. بو ولایتی ازهر جهت ترقی و عمرانه سوق ایتدی.

مدحت پاشا اول دورده موجود وکلاییننده امثالسز بر غیرت و اقتداره مالک ایدی. مشارالیه دن هر کس دولت ایچون خدمت عظیمه بکلیور ایدی. بو جهتی شبهه سز هر کس دن ایو کندیسنی بیلیر ایدی. بونک ایچون اولمیدرکه ولایتلرده بالخاصه بغدادده بولندیغی زمان مرکز حکومتده نه

کې احوالی جریان ایتمکده اولدیغنی دائماً خبر آلیر و بو حاله قارشو انتباه و انتظارده بولنور ایدی . بناء علیه عالی پاشا وفات ایتدیکنی خبر آلیر آلماز استانبوله کندیسنی آتمق طرفنی دوشندی . بو ائناده ایسه محمود ندیم پاشا صدارته کچمش ایدی . مدحت پاشا بو ذاتک اخلاق و اطوارینی ایوجه بیلدیکندن شاید بر مدت صدارتده قالیرسه احوال دولتک پریشان بر حاله کله جکنی دوشونوب همه حال اونی عزل ایتدیرمک جهتی قوردی . و احوال عمومیه نی کوزلجه وزن ایتدکدنصکره بلا استیدان بغداد دن استانبوله طوغری حرکت ایتدی . اثنای راهده کیرویه دونمک ایچون برقاق دفعه کندیسنه آوامر عالییه تبلیغ ایدلمش ایدیسه ده بر چوق بهانه لر ارائه سیله توقف و عودتدن بالاجتناب نهایت استانبوله واصل اولدی . در حال حضور شاهانه یه چیقارق نه یاپدی ایسه یاپدی . عالی پاشانک وفاتندن اونبر آی صکره مقام صدارته کچدی .

ایشته مدحت پاشا بو صورتله مقام صدارته کچدی . فقط نه فائده سی وارکه مقام صدارتده چوق او طوره مدی . . . چونکه سرای ، منفعت و اقبال قیدیه سرایک اطرافنده طولاشمقدن کیر و قالمیان وکلای نخام (!) حضراتی مشارالیه حضرتلرینه حسد ایدرلر ، اقتدار و نفوذندن قورقارلر ایدی . بو سببله سکسان بر کون صدارتده قاله بیلهرک عزل ایدلدی . و حتی استانبوله او طور مسی دخی جائز کورلمیه رک طیشارویه کوندرلدی . مشار الیهک بو منفیلکی چوق زمان سورمیوب ینه در سعاده عودته موفق اولدی . کلدی .

مقام صدارتده کندیسنی استخلاف ایله ین رشدی ، اسعد پاشا لر و سائر

دخی اقتدارسنز وکلادن اولیوب کندیلرینی حریت اداره ایله اوزون مدت مأموریتلرنده ابقا ایدلمش اولسه لر دولت و ملت ایچون خدمات حسنه ابراز ایلیه جککری محقق ایدی . فقط مسئله بو صورتله اولیوب هر بری ایشه تشبث ایدر ایتمز یوقاروده سویله دیکمز اوزره سرایدن کلن براراده ایله آز زمانده عزل ، طرد اولنوب یرینه بشقه لری کچور و بو سیئات بویله جه دوام ایدوب طور یوردی .

بو دورده امور دولت ایچون آثار نافع و وجوده کله مە یشی وکلای حاضره آراسنده اصحاب اقتدارک مفقودیت و یاقلتندنناشی اولیوب بو قباحتک یالکمز سرای هایوندن نشأت ایتدیکنه دائر دلائل کافیه و واضحه واردر . از جمله بو زمان وکلا سندن حسین عونى پاشانک مقام سرعسکری بی آراق آراق اشغالی سایه سنده اردوی هایونه ایتدیکی خدمات عظیمه قولمزه اک کوزل بره اندر .

حسین عونى پاشانک مسقط رأسی اسپارته در . اولامملکتده علوم شرعیه و عربیه بی تحصیل ایتمش مؤخرأ مکتب حربیه نك ایلک تأسیس اولندیغی تاریخده استانبوله کله رک بورایه دخول ، بر قاق سنه صکره تخمیناً اوتوز یاشلرنده ارکان حرب یوزباشیلغی ایله مکتبدن چیقارق خاصه اردو- سنه تعیین اولنش ایدی . کیت کیده معلومات عسکریه و ذکاوت فطریه سی سایه سنده ترقی ایدرک آز بر زمانده مشیرلک رتبه سنه قدر واصل اولمشیدی . مشار الیه حضرتلری ۱۸۶۵ سنه میلادیه سنده وقوعه کلان کرید اختلالنه اولاً ، سردار عمر پاشانک معیتنده و بعده مستقلاً ابراز ایتدیکی لیاقت کندیسنه سرعسکرلکه قدر یول آچمشدی .

فقط عالی پاشانك وفاتند نصكره محمود ندیم پاشا صدارتنده حسین
عونی پاشا بو ذاتك حرکات دنائتکارانه سنه بعض خصوصده مقاومت
ایتدیکندن صدر اعظمك طرفداری بولنان سرای حشراتنك همترلایله
اسپارتهیه نفی ایدلدی . فقط چوق کچمدن محمود ندیم پاشا دخی عزل
اولندقد نصكره اسعد پاشا صدارتنده استانبوله جلب و سرعسكرلك مقاد
منه کچمش ، براز صكره صدارته بیله ککشیدی . فقط بوراده اوزون بر
مدت قالمدیغی کبی صدارتدن عزل اولندقدن صكره محل مخصوصنده
تفصیلاً ذکر اولنه جنی اوزره اولوقت عموم اداره دولته پك زیاده نفوذ
اجرا ایدن روس سفیری اغناتیفك غیرتیله سرعسكرلكدن بیله عزل
و والیدکله بروسهیه نفی ایدلش ، فقط بر مدت کچدکد نصكره ینه وقت
حالك اجباریله عودت و تکرار سرعسكرلكده استخدام اولنمشیدی .
حسین عونی پاشانك احوال آتیه سنی صكرهیه براقه رق بوراده مشارالیه
حضرترلینك متعدد دفعه سرعسكرلك مقامنده بولندیغی زمان اردولرمزه
ابراز ایتدیکی خدماتی بیان ایده لم :

بو دورده دولت علیه اردولرنده اك اول طوپیجی صنفنه اهمیت
ویرلدی . عمومیتله قروپ فابریقه سنك صوك سیستم طوپلری ایله تجهیز
و حیواناتك قوتلی و بو صنفك خدمتنه متحمل جنسندن آلمسنه دقت
ایدلدی . بواثناده طوپیجی ضابطانك صاحب معلومات و ممارسه
اولملرینه دخی اهمیت ویرلدی . استحقاق مجلیق دخی بوهنکامده خیللیجه
مظهر ترقی اولدی . اردو مرکز لرینه متعدد خسته خانه لر تأسیس ایدلدی .
فقط بوراده دخی کوریلان بعض نواقص مثلاً سیار خسته خانه لرینك مففودیتی

صوك روس محاربه سنده پك چوق مشكلاته و ضايعاته سبيت ويردى .
 پياده نك قيافته اهميت ويريلوب اك موافق لباس اولمق اوزره اولكى
 قيصره جاك و كنيش پانطالون ، ستره و طار پانطالونه تبديل ايديلهرك
 بو خصوصده اوروپا عسكرينه تقليد ايدلدى . بوزمانده وقوعه كلان اك
 بيوك اصلاحات اول عصرده اردوى هايونك دنيا نك اك مكمل سلاحى
 اولان آمريقانك مارتين تفنكاريه تجهيز ايدلمسيدير .

معلول و اختيار ضابطان و مأمورين عسكريه ايتام و اراملك تامين
 اعاشه سى مقصديله (عسكرى تقاعد صندوقى) تاسيسنه موفق اولندى .
 حسين عونى پاشانك اردولرمزه قارشو ايفا ايتديكى وظيفه و خدمت
 يوقاروده سويلديكمز مواددن عبارت دكلدر . كنديسنه مخصوص اولان
 ذكاي عسكريسيله ضابطان و امرای عثمانيه آره سنده اك زياده مستعد
 و صاحب اقتدار اولانلرى سچوب اونلره كنيش بر صورتده طريق ترقى
 و تفيض آچارق عثمانلى اردولرنده بويله مستعد ذوات يتشدرمشدركه
 روس محاربه سنده دولت عليه نك بر قاج موفقياته نائليته ناموس مى
 و عسكرى بي محافظه ايد بيلمسى آنجق بوسايله ده اولمشدر .

مع هذا اداره دولتك بر شعبه سنده نه قدر اصلاحات اجرا ايديليرسه
 ايدلسون بوماده مملكتك احوال عموميه سى مطلوبه موافق صورتده
 جريان ايتمسنه پك آز تاثير ايد بيلير . بونك حصوليچون هر شعبه
 اداره بي اصلاحه كافى آيرى آيرى منتظم پلانلر و صورت مطلوبه ده اجرالى
 ايچون وجودى الزم وسائطك نه اولديغنى ارائه و تعيين ايليهرك مشتركاً
 فعليته باشلانمى امور ضروريه دندر كه عكسى تقديرده نه قدر فداكارلقلر

احتیار اولنسه بوشنه کیدوب نتایج لازمه و مطلوبه یی میدانه کتیره میه-
جکی احوال مجربه دندر .

یوقاروده سویل دیگمز فکرك طوغریلغی شعبهٔ بحریه ده دخی کوزه
چارپار .

دور عزیزینک نهایتده احیاسنه غیرت ایدیلن بر جهت وار ایدیه
بوده دولت علیه نك قوهٔ بحریه سی ایدی . لکن ایشك ظاهریات و مادیاتیه
اکتفا اولندیغندن بونجه امك وغیرتله ، فوق العاده همتله مطلوب ثمره یی
ویره مدی . فی الحقیقه بوزمانده دولت علیه دوتنمائی قوت و مکملیتجه
عموم اوروپا دولتلری آره سنده اوچنچی درجه ده ایدی . بیوک ، کوچوک
یکرمی بش قدر زرهلیمز ، بر چوق سفائن نقلیه من وار ایدی . بومقدار
اول عصرده دیگر حکومتله بالخاصه روسلرك قوهٔ بحریه سنه مقابله
ایتمکه کافی ایدی .

بوراسی طوغریدر . فقط شوراسی ده قابل انکار دکلدرکه بحریه
عثمانیه بومکملیت ماده سی قارشوسنده جهت معنویه جه صفر درجه سنده
براقلمشیدی . فکر منی ایضاح ایده لم :

اوروپادن کلیتی استقر اضلرله قوهٔ بحریه عثمانیه مادهٔ بر حاله کتیر-
لیدیکی حالده بونلری استعمال ایده بیله جك معلوماتلی ماهر و تجربه لی
ضابطان جهتی هیچ دوشونلمدی . اکر او زرهلیلردن بردانه سی ایچون
ویریلن مبالغ بومحصول و تعلیم جهتنه صرف اولنسه ایدی قوهٔ بحریه من
اصل اوزمان جدی و حقیقی بر صورتده تکمل ایتش اولوب ، دونمای
عثمانی روس محاربه سنده ایشه یرایه رق قورو بر او یونجاق مشابه سنه

اینمز ایدی . بونلری ده کچه لم :

بودورده هر دولت ومملکتک روحی بولنان مالیه یه نقل کلام اولننجه

تصور ایدیلهمیه جک قدر فنا بر حالدہ بولندیغنی درحال خبر ویرملیز .

دولت علیه ده استقراضلره سلطان عبدالمجید زماننده باشلانیدیغنی

اولجه سویلمش ایدک . بوهنکامده خارجدن ایدیلن استقراضک

یکونی اون میلیونه قدر واردیغنی کبی داخلده کی دیونات دخی او مقدار

اولاشمشیدی .

سلطان عبدالعزیز دورنده ایسه استقراض یکونی هر سنه بیومکده

ایدی . زیرا بودورده استقراضه او درجه آلیشیلمشدرکه مقداری آرتان

کلیتلی آجینی قیامق ایچون استقراضدن بشقه هیچ بر شی دوشونلمز

ایدی . استقراض امراض دولته « دوی کل » اولمشدی .

آتیآ ارائه اولنان شو استاتستیقه بر عطف نظر ایدیلیرسه سویلد -

یکمزک طوغری اولدیغنی میدانہ حیقار .

سلطان عبدالمجید وفات ایتدیکی هنکامده دولت علیه نک دیونی

تماماً اوچیوز یتمش بش میلیون فرانق اولوب بو دیونک فائضی اون بش

میلیوندن عبارت اولوب ، رأس المالنک تأدیہ سی نامنده ویریلن پاره دخی

سکز میلیون فرانقدن آشاغی دکدر .

سلطان عبدالعزیز مرحوم تختہ جلوس ایتدیکی زمان ایسه پیدرپی

ایدیلن استقراضی ارائه ایدن جدول بر وجه آتیدر :

تاریخ استقراض	فرانق
۱۲۷۹	۲۰۰
۱۲۸۰	۱۵۰
۱۲۸۱	۵۰
۱۲۸۲	۹۰
۱۲۸۳	۱۵۰
۱۲۸۵	۱۵۰
۱۲۸۶	۵۵۵ ۶۰۰
۱۲۸۷	۷۹۳
۱۲۸۸	۱۴۲ ۵۰۰
۱۲۸۹	۲۷۸ ۲۰۰
۱۲۹۰	۶۹۴ ۸۰۰

مجموعی « اون بر سنه ظرفنده » ۴ ۵۷۱ ۸۰۰

بویکون دولت علیه نك اوروپالیلره ویردیکی تعهدنامه لرده مقید بولنان مقداری اراءه ایدوب یوقسه آلمان پاره نك مقداری دکدر . چونکه مثلاً یکرمی میلیون لیرا استقراض ایدلدیکی حالدیه برچوق حسابلر تنزیل ایدیلرک بعضاً سالف العرض مقدار پاره نك ربعی، و یا خود نصفی دولت علیه خزینه سنه کیردیکی کورلمشدر .

اشته بالاده مذکور جدول بزه کوستریورکه، دولت علیه سلطان عزیز تخته جلوس ایتدکن صکره هیچ بر سنه بی استقراض سنر کچیرما- مشدر . اوروپالیلر ایسه استقراضک یکونندن زیاده سیله قورقدقلرندن کیت کیده تأمینات سنر پاره ویرمامکه باشلا دیلر . نهایت ویریله جک تأمیناتده قالمه مقله اوروپالیلر دخی پاره ویرمز اولدیلر . حال بو پرسه یه کلوب باب استقراض قپانجه ارباب دانش بشقه درلو چاره لر تحریر سیله اوروپایه دیگر تأمینات کوس-ترمک فعالیتنه کیردیلرکه بو تأمینات کویا

استقراضاً آنه حق پاره لر ممالك محروسه نك هر طرفنده شمندوفر يابه جغنه هر كسى اقناع ايتمك اولدى .

صالت خوليادن عبارت اولان بوكوسترشلىر ، احوالمره تماميله واقف اولميان اوروپايليرى قولايجه آلداته بيلدى . بوسايله ده دخی بر قاج استقراض دها ياپيلدى . فقط بو پاره دن آنجق آمرىقايه بر قاج يوز بيك مارتين تفنكلىرى اصهارنه بيلوب شمندوفر نامنه حيدر پاشادن اذميده قدر يالكز طقسان كيلومتره بوينده بر خط ياپيله بيلدى . اوست طرفى اولكيلر كى ينه سرايك سفاهتى اوغرينه اريدى كيتدى .

بو او يون اوروپا غزته لرينه عكس ايدرك اوراده بيوك كورلى قوپدى . آرتق بونام آلتنده دخی دولت عليه يه پاره ويرمامكه قرار ويرلدى . شو صورتله دولتك ناموسى و حيثيتى برباد ايدلدى .

بيك ايكي يوز طقسان بر سنه سنده دولتك ديونات خارجيه سى ايكي يوز اللى مليون ليرا راده سنده ايدى . داخنده دخی قونسليد كليتى مقدارده موجود ايدى . دولت وارداتنك اوچده ايكيسى يالكز بورجلرك فائضنه كيديوردى .

بيك ايكي يوز طقسان ايكي تاريخنده ، اسعد پاشانك صدارتنده ماليه نك دوچار اولديغى مشكلاتى دفع ايتمك ايچون آيريجه بر قوميسيون تشكيل اولنديسه ده بوده موجود اولان بحرانى بسبتون شدتلنديرمكدن بشقه بر نتيجه ويرمدى . او جمله دن اوله رق دولت عليه فيما بعد استقراضات و اسهام عموميه فائضلرينك آنجق نصفى ويره بيله جكنى اعلان ايتدى . بالاخره بونك دخی امكانسزلىغى آكلاشلد يغندن دولتك اعتبار

مالیه سی صوک درجه یه قدر تزلزله اوغرا دی .
ایشته سلطان عزیزک دورا خیرنده دولت علیه احوالی بو مرکزده
ایدی . فقط بو حاله تمامیه واقف اولمق ایچون دیگر جهته دخی عطف
نظر ایتک لازمدرکه بو خصوصه دائر آتیده ایضاحات لازمه ویریه جکدر .

— سرای و روسیه سفارتی —

دور انحطاطده وکلای عثمانیه — روس سفیری جنرال اغناتیف --
محمود ندیم پاشانک بو ذاتله اولان مناسبتی — سلطان عبدالعزیزک
روسیه سیاستنه میلی — تبدیل وراثت مسئله سی — بو خصوصه
پادشاهک بمض تشبثلری — جنرال اغناتیفک بو مسئله یه علاقه سی —
اغناتیفک دیگر انترقیقه لری — روم و باغار کلیسالری

حیات داخلیه مزنی صدمات متوالیه سیله زیروزبر ایدن بو دورده
دولت علیه نک معاملات خارجیه سنده کوزه چارپان فناقلردن بریسی
دخی اداره نک ال یوکسک طبقه اتنده یکدیگرینه کلیاً ضد ایکی فکرک
بولنمسیدر . برنجیسی بزه میال اولان و بو بابده کی توجهات پولتیقیه لرینی
دفعه اتله اثبات ایدن فرانسه و انکلاتره حکومتلرینه استناداً مملکتک
اداره عمومیه سی طریق اصلاحاته سوق ایتک ، ایکننجیسی ده بو فکرک

کلیاً عايننده اوله رق ممالك محروسه يي طريق تجدددن منع و بوزعم باطله تبعیه روسیه يي دولت عليه نك حامی طبعیسی طانیق قضیه لریدر .

بری احکام عصریه یه توفیقاً دولتی احیا ، دیکری اجرا آت مدنیهدن تغافل و بوبابده بلکهده بالالتزام تکاسل ایدیلهرک ملکی احکام دیمک اولان بوا یکی مسلك معلوم اولدیغی اوزره سلطان عزیز مرحومک دور اخیرنده ابتدار ایلر !...

وقعه خیریه دن صکره بزده منافع ملکیه ، منافع حکمداریدن یواش یواش آیرلمغه ، بر اصله راجع اولان شوایکی فرع غیر مفارق بربرندن اوزاقلاشمغه باشلادی .

منافع ملکیه ؛ نه صورتله اولورسه اولسون ، دولتی عصرک آهنک ترقیسیله نغمه ساز اولور بر تکمل و انتظام ایله اصلاح ایتک جهت ضروریه سنی کویسترمکده و بو خصوص حمیتپروران وکلای عثمانیه دن رشید و عالی و فؤاد پاشالر طرفندن مصرانه ایلری سورملکده ایکن ؛ سرای او جهتی قطعاً رد و دور قدیم ایله دور جدید آره سنده بر حد انفصال دینک اهمیتنی حائز اولان وقعه خیریه دن صکره بیله مملکتی ینه اواسکی استبداد ایله اداره ایتک استیوردی .

اک بارلاق مظفریات قهرمانیه ، اک مشهور منزیات حکمرانی یی مبا- هات شهرتپرستانه ، نحوت عظمت فروشانه سائقه سیله احراز و ابراز ایدن پادشاهلر ؛ کرک اجدادینک میراث سیف فتوحاتی اولان ملکک سلا- متنی و کرکسه اهل اسلامک سعادتنی بر لحظه دوشونمیه رک هر عصرک یتشدیره بیلدیکی وکلانک تشبثات خیریه لرینه جدی بر صورتده مقاومت

افكارينك ميدان تطبيقه عدم انتقالی ایچون الدن کلدیکی قدر ممانعت
 کوسـتردیـلر!... بو اوغورده اوغراشدیلر، اک صکره باب عالی ایله
 سرای آره سنده شدتلی مضاربـه لـرک میدان آلمسـنه سبب مستـقل اولدیـلر .
 اسمـلری یوقاروده لسان تجیل ایله ذکر اولنان وکلا بر حیات بولندجه
 مجرد کندی علوهـمتلری سایه سنده مملکتـمز بر درجه صیانت اولندی ،
 روسلر بو دورده مقاصد فاسده لرینی اجرا ایده مدیلر ، فقط نه فائده سی
 وارکه ملـکه ملک الصیانه کبی کوندریلن بوا عاظم انزواگاه ابدیلرینه
 چکـلـد کـدن صکره وار قوتنی بازویه ویرن روسلر ، اولانجه دسائس
 شیطنتکارانه لری ایله صاحبـسز ملکـمزک اوزرینه یوکلندیلر . بر طرفدن
 عصرلردنبری ترکیا رجال و وکلاسنه قارشو کمال موفقیاتله استعمال ایده
 کلدکـلری تدابیر مؤثره یی بو دورده تصادف ایتدیکی میدان سربستیده
 کمال مہـسارـتـله قوللانـه رق سـرایک اک مقبل پرورده سی ، پادشاهک اک
 کزیده بنده سی بولنان مشهور محمود ندیموف و شرکاسنی الده ایتدیکی
 کبی دیگر طرفدن ده پادشاه زمانک سمع شوکت و خیانتنه کمال خضوع
 و تملقله تقرب ایدرک تاج و تخت صاحبـلرینک خوشلرینه کیده جک
 طاتلی طاتلی سوزلرله : « بو ملک ، خاندان عثمانینک قلیجی حقیدر ،
 پادشاهلرک حقوقلری مقدسدر ، بولردن خطا چیقماق ممکن دکدر ،
 ملتـه ایستـدیـکـنی یاپـدیـره بیلورلر ، پادشاهلق ده بودر ، یوقسه ملک و ملتی
 اصلاح ایتک اهلینک کوزینی آچقددر ، بونک فناغی بر مدت صکره
 کوريله جکدر . نامدار وکلا کزدن بولنان رشید ، فؤاد ، عالی پاشالرک
 صداقتلری مسامدر ، فقط سزه قارشو دکل ، ملتـه در . اولر ، وطنلرینه

کوردکلری خدمات سایه‌سنده کرک داخلده و کرکسه خارجده نفوذ-
لرینک تزايدینه موفق اولدیلر، بو ایسه شوکت شاهانه کوزه نقیصه‌در،
سلطنتک شریک قبول ایتیه جگنی خاطر لیکز. اکر آرزوی شاهانه لرینه
ممانعت ایده جک بولنورسه روسیه، خاندان عثمانینک اک صادق معینی
اولدیغندن سرایه معاونت ایتکی وظیفه بیلدیکنی « سویلدیلر!
سویلدیلرده! اک صکره مقاصد خائنه لرینه موفق اولدیلر
بو جهتک تفصیلی ایسه بروجه آتیدر:

دولت علیه‌نک انحطاطه یوز طوتدیغی زماندن، یعنی: قارلوقجه معا-
هده‌سندن بو‌گونه قدر اداره‌سنده کوزه چارپان احوال سیئه‌دن اک
مدهشی، اوروپا دول معظمه‌سنک ملکمزده، پک زیاده نفوذ قزانه-
رق، استانبولده‌کی سفیرلری واسطه‌سیله دولتک دومنی ایستدکلری، و
منفعتلرینک اقتضا ایتدردیکی طرفه چویرملری، بویله هر بری بر طرفه
چکشدیروب سوروکلرملری، و دولتی فنا بر اوچورومه کتورمکده اولملری
قضیه‌سیدر.

سرایدن بدأ ایله رجال دولتک، و وکلانک، علما‌نک و حتی تکمیل
عوام‌ناسک بیله، بوصوک دورده فساد، نفاق، اخلاق‌سزلق کبی یالکز
بری، بر هیئت اجتماعی‌ی پریشان و محو ایتمه کافی اولان بر چوق فنا
خویلرله تلوث ایتلری اصحاب نظر و حمیتی تترتمکه کافیدر.

بو انقراض و زوال اخلاق، مأمورین دولته کندی وظیفه و مسئو-
لیتلرینی اونوتدردی. یالکز معیشت و منفعت شخصیه‌لرینی یولنه قویمق
ایچون هیچ بر سوء حرکتدن چکینمز اولدیلر.

بو مدهش و اليم كيديشي اجنييلر ايله اولان مناسبات و معاملاتده
دخى تطبيق ايتمكدن چكنميه جك قدر ذلتلر باش كوستردى . منافع
دولت و امتي اجنييلره پاره ايله صاتمق ايچون بازارلغه كيرشمكلر ، بويله-
جه وطني ، وطنداشلىرى تعميرى محال ضررلره ، سفالتلره اوغرا تمولر
امور عاديه دن صاييلدى .

هپ بو سويلدكلر من ، واقعا ، شمدي يه قدر مطبوعات عثمانيه يه
كچمش دكلدر . تاريخ عثمانينك هيچ بريسنده بو جهتك تفصيلاتنه تصا-
دف اولنه من . فقط او وقتك رجالي شو جرملرله اتهام ايتك ايچون يوز
سنه دنبرى دولت عليه ايله مناسبات سياسيهرى پك قوى بولنان اوروپا
دولتلىرىنك يازمش اولدقلىرى ، وقتيله پك كيزلى قالمقده ايكن ، آرتق
كتمنده فائده متصور اولمامقله آشكاره اوردقلىرى اوراق مهمه سياسيّه ،
پك كافيدر .

خاصهً بو جهته اهميت ويرهك ، صاتون آلمقده چوق ايلرى يه
كيتمكده و چوق مستفيد اولان روسيه ديپلوماسيسى اولوب ، دلى پترو-
دن برى مركز سلطنت عثمانيه رجالي آره سنده كيزلى دوستلر وار ايدى .
بو ، روسيه دوستلىرى بولنان عثمانيلر ، شو عثمانلى دشمنندن عادتاً
تخصيصات آلدقلىرى پك قولاي اثبات اولنه بيلير . حقى بعض وئائق
تاريخيه يه نظراً : دولت عليه نك بو صايش « مسلك تخريب » نه سلوك
ايتديرلمسى دخى دلى پترونك ، او مشهور وصيتنامه سنده خاصهً توصيه
اولمشدر . پترونك پروت نهرنده ، بالطه جى محمد پاشانك محاصره مدهشه-
سى ايچنده نوميد قالد ينى زمان پاره قوتيله كند يسنى و اردوسنى قورتارمى

وصیتنامه سنده بو جهتی تذکاره سبب اولمش اولسه کرکدر . چونکه :
او کوندن صکره روس حکومتی ، صاتون آلمق طریقنی اس قواعد سیاست
بیلهرک ، کرک امورسیاسیه ده و کرک اثنای حربده کمال موفقیتله تطبیق
ایتمشدر .

بوسوزک حقیقتنه ده (۱۸۲۸) محاربه سنده ، وارنه قلعه سنک
پاره یه بدل تسلیم اولندیغنی بو کون ، روسلرک انکار ایتمه مکده بولملری
دلیل کتیر یله بیلیر .

وقعه خیره دن صکره اوروپا حکومتلرینک استانبولده کی نفوذلری
دها زیاده شدت و قوت کسب ایتدی . دولتک اداره داخلیه سی ،
کیتدکجه فنالشدی . شو قدرکه : سلطان عزیزک دوری نهایته قدر
استانبولده روس نفوذی قوت بوله مدی . او زمان مقام اقتدارده بولنان
وکلار شید ، عالی و فؤاد پاشالر معلومات و اقتدار ایله متحلی بولملریله
روسیه نك دولت عثمانیه حقنده بسلدکلری مقصد تخریبه تمامیه واقف ،
واجبی پاره لرینه صاتلمق کبی دنائی ارتکاب ایده جک ادانیدن دکل
ایدیلر . یالکز ، خیر و منفعت عثمانیه بی کوزتدکلری حقنده امنیت تامه-
لری بولنان انکلتره و فرانسه دولتلرینک پولتیقه لرینی محافظه ایتمشلر ،
وبوسایه ده قریم محاربه سی کبی پک تهلاکلی بر بلا ی عظیمی دولتک باشندن
دفع ایتمکه موفق اولمشلردر . فقط یینه بوسایه ده درکه قریم محاربه سندن
صکره انکلتره نك استانبول سفیری لورد رادکلیف ، وکلای عثمانیه یه
عادتا افندیلرک اوشاقلرینه ایتدکلری معامله دن چوق ده فرقلی بر معامله-
ده بولندیغنی ، او کونک اوراق سیاسییه سنی مطالعه ایدنلره معلومدر .

دها صکره لریده فرانسه ایمپراطوری اوچنچی ناپولیونک استانبولده.
کی نفوزی ینه اوسایه ده پک ایلری کیتمش بولنیوردی. فرانسه
نفوزینک مروجی صدر اعظم عالی پاشا ایدی. بو حال ناپولیونک
دوشمنسینه قدر دوام ایتدی.

عالی پاشانک وفاتندن بر قاج سنه اول روسیه استانبول سفارتنه
جنرال اغناتیف تعیین اولنمش ایدی.

جنرال اغناتیف روسیه نک اولدقجه معتبر و اصل بر فامیلیاسینه
منسوب ایدی. باباسی مراتب دولتک اک یوکسکنه واصل اولمش، مجلس
ریاستنده بولنیور ایدی.

اوغلو، ذکا و استعدادی سایه سنده پک چابق ایلریلیه رک نسبتاً
دها کنج یاشده ایکن مهم، سیاسی مأموریتلرده استخدام اولنمشدر.
چین سفیری ایکن عالی پاشانک وفاتندن درت بش سنه اول
استانبول سفارتنه کلش ایدی.

اغناتیف شبهه سز، مهارتلی بر دیپلومات، و خصوصاً شرقده
روسیه مسلکنک اک قوی بر مروج و مدافعی ایدی. مقصده وصول
ایچون اک مدهش، و اک مذموم وسائطه مراجعتدن قاجینماز و چکینمز
ایدی.

اغناتیف، دولت علیه یه قلباً بسلیکی نیات خصمانه سنی عالی پاشا
زماننده اجرا ایده مدی. دولت علیه نک اداره داخلیه سنی و خاصه
سرایده وقوعه کلن احوالی عریض و عمیق تدقیق، آدیم آدیم تعقیب
ایدردی.

بوسایه ده آکلامش و حکم ایتشدی که : دولت عثمانیه پک یقینده دهشتلی بر بحرانه طبیعتیه اوغرایه جقدر . بو حکمنی تأیید ایدن مسئله ایسه : اول امرده پادشاهک بر چیلغیناقدن دیکرینه آتلامق ؛ دینی ، دولتی اصلاً دوشنمه مک کبی حالله پک مستعد بولندیغنی ، و فقط عالی پاشایه اولان انقیاد و حرمتدن ، و خاصه مشارالیهک آره صره تهدید - لرندن پک چکیندیکی ایچون اولانجه جنت و احتراصی ایله اورته یه آتیه - مدیغنی ، راست کلدیکنی ، و قوجه ملک کی کیفنه قربان ایده مدیکنی ، بتون آمال مخر بانه سنه ، بوسبیلله بر جولانگاه وسیع بوله مدیغنی حس الیقین بیلیمسی ایدی .

(۱۲۸۸) تاریخنده عالی پاشا وفات ، و محمود ندیم پاشا مقام صدارتی اشغال ایدوبده ، سلطان عزیز پدرینک نظارت شدید سندن قورتولش بر چوجق کبی اولانجه انهما کیله سوائق ذمیمه سنه منقاد قالدیغنی زمان آرتق اغنائیف کندیسنک دخی حرکت و فعالیت زمانی کلدیکنی پک طوغری اوله رق کشف ایتش ایدی .

محمود ندیم پاشا ، وکلانک دکل ، اک خسیس الطینه آدملرک ، اک آلچق جانیلرک بیلله یاپه میه جنی ذلتلری ، دنائتلری ، منفعتی ایچون ، پاره ایچون یایمقدن اوتانماز و چکینمز ایدی . وجداننده ذره قدر غیرت وطنیه یوقدی . بوندن طولاییدرکه : وطنمزک خصم طبیعی و ازلیسی اولان بردولتک سفیرینه ، منفعت شخصیه سنک بلغ مابلغ تأمین ایدلمسینه بدل ، کندیسنی و عموم مهمام امور حکومتی تسلیم ایتک کبی بر جنایت عظیمه یی ، اصلاً بر تأثر و عتاب وجدانی طویمدن اختیار ایدردی .

او درجه یه قدرکه : عادتاً روس سفارتخانه سی ، باب عالی اولمشدی . یاخود باب عالی روس سفارتخانه سنه طاشینممشدی .

اولجه ده عرض اولندیغی وجهله ، داتاً بزم صدراعظم لرك كندیلری بر مسلك صاحبی بولمییوب داتماً اجنبی دولتلرك پولتیقه سنه تابع اولملری یکی بر شی دکل ایدیسه ده ، محمود ندیم پاشا کی اغناتیفك اسیری ، وکویا روس مأموری ایمشجه سنه ، وکندی دولتی دولت عثمانیه اولمیوب (دولت چاریه) اولدیغی ظن و حکم اولنه جق قدر نادان و دنی حر - کتلم او وقته قدر هیچ بر وزیرده کورلمش خائنه کلردن دکلمدر .

او زمانك احواله واقف اولانلره معلومدرکه : محمود ندیم پاشانك صدارتی زماننده عزل و نصب مأمورین کی صرف اداره ایشلری بیله اغناتیفك تنسیبینه قالمشدی . و حتی : بعضاً ایشنه کله یین مأمورلری طرد ویرینه بر ایستدیکنی نصب ایده بیلیردی . بویله سی ، استانبولده شمدی یه قدر هیچ بر سفیره نصیب اولمش قوتلردن دکلمدر .

غرائب رزائلدن بریسی ده شودرکه : محمود ندیم پاشانك بو خصالتی كرك دیاراجنبیه و کرکسه داخلده آرتق چکلمز درجه یه کله رك ، اها - لیده باش کوسترن و کیتدکجه یوکسلن عدم خشنودی کورلتیلرینك دفعی چاره سنه باقلدیغی همره ده ، ختکار محمود ندیم پاشایی عزل ایتمه که مجبور اولدیغی حالد بیه ، بو معزولیت چوق دوام ایتزدی . اورته لق براز سکونت بولدیغی آنده درحال ، یکیدن (سفارته) یعنی صدارته کتیریلیر ایدی .

ایشته بو نقطه ، بتون جنایات لئیمانه ده سلطان عزیزك پارمنی

اولدیغنی ، بشقه بر دلیله حاجت براقمدن اثبات ایده جك قدر حازر قوتدر . حقیقتده بوایدی . یوقسه محمود ندیم خان لئیمی نه درجه غدار و تخریبکار اولورسه اولسون جنایات و تخریباتنه پادشاه اشتراك ایتدکجه بر شی پیامیه جغنی ، و شبهه سز اجراسنه یلتندیکی جرائمك دهها حین تشبثده بیله جزاسنی کوره جکی طبعیدر .

اغنائیف ، عالی پاشادن صکره ، اگر استانبولده ایش کورمك لازمه پارهیه احتیاج بولندیغنی کندی حکومتنه بیلدردی . و مبذولاً صرف ایتك اوزره غیر محدود بر قره دی آچلمسنی قطعی صورتده طلب ایتدی . موفق اولدی .

بو پاره نك جهات استهلاکیه سی اوله رق سفارت : بر طاقم خفیه لر استیخدام ایتدیکنی ، وکلادن بر قاچنه : محمود ندیم و رضا پاشا لر کی خبثایه دولغون و منتظم معاشلر و هدیه لر ویردیکنی و بوکا بدل ممالک عثمانیه یی قبضه تسخیره آلمغه اوغراشدیغنی بیان ایتدی که : تاریخ صحیفه - سنه کیرن او مردار او جانی اسملرك مرتبه ملعنتلری بر درجه یه قدر بداهته چیقدی .

تأثر عظیم ایله قید ایدرزکه : اسمنی بوراده آغزه آلمغه تأدب ایتدیکنیز بر ذات علیه الشان ، ندیموفك واسطه ابلیسانه سیله اولوئیاته بولاشمش ، روس هدیه لرینی ، نه یه بدل اولدیغنی بیله رك ، بر حظ و سرور ایله قبول ایتمشدر . اغنائیف سرای داخلنده صوك درجه نافذ - الحکم بولنان بو ذاتی کرانها هدیه لرله قزانه بیلیدی . بوبابده مادام اغنائیفك دخی خدمتی بیوک ایدی . بر زمان اولدی که : مادام اغنائیف

ایله بو ذاتک معامله سی پک صمیمی بولندی . [*]
سلطان عبدالعزیز تخت عثمانی بی اوقدر عظیم بر حرصله بنمسه مشدیکه
اصول وراثتی دخی تبدیل ایدرک کندندن صکره اوغلنک پادشاه اولمسی
الترام ایدردی . حتی صیق صیق محمود ندیم پاشایی صدارته کتیرمسی
بر جهتهلده بو التزام و مقصدینک اجراسنی ترویج ایده جکی و او بابد
چالیشه جنی ایچون ایدی .

تبدیل وراثت مسئله سی هر حالده پک زیاده شایان اهمیت اولدیغندن
بو بابد بر از تفصیلات ویره جکز . بو قورونتی اساساً حرم هایونده بولنان
نسواندن حقیقمشدر . موقع فعله کتیرلمسینه عالی پاشا زمانده بیله غیرت
ایدلمش ، و فقط کرک وکلا و کرک عالی پاشا طرفلرندن تصویب

[*] اشته بوراده کتابمیزک مقدمه سنده سویلدی کمز ماده : یعنی وقایع
جدیده حقنده تاریخ عثمانیه ده معلومات رسمیه نك عدم وجودی و استانبول
اجنبی سفارتلرینک کندی حکومتلرینه ویره کلدکری معروضات مکتومه
و خفیه لرینک ، بو کونه قدر اورتهیه قونلیدیغی قضیه سنی ، حس ایتدر .
مؤرخه پک بیوک مشکلات اعطا ایتکدن کری دورمقده در . شویله که :
روسیه حکومتنک بو دورده کی سیاستی و جنرال اغناتیفک کرک روم ایلیده
کرکسه استانبولده کی انترقه لری اک صکره روسیه ایله دولت علیه آره سنده
محاربه نی موجب اولوب بعدالحرب اولا آياستفانوس ، بعده برلین ده مصالحه
اولندیغی و بو صوک مصالحه شرائطندن روسلر زیاده سیله مکدر و مایوس
اوله رق محاربه یه سبب اولان ذواته لغتله یاغدر دقلری احوال معلومه دندر .
عموم روسیه نك بو زمانده هدف تعرضلرینه اک زیاده دوچار اولان ذات
ایسه بالطبع جنرال اغناتیف اولمشدر . افکار عمومییه بونک اوزرینه زیاده سیله
یوکلندیکی کبی دشمنلری مدت سفارتنده کی صرفیات عظیمه نی ارائه ایله
ویریلن پارملری سفیرک درجیب ایتدیکنی ایلرویه سوررک تهمت عظیمه ایله ده
اتهام ایدیورلردی . جنرال اغناتیف آرتق بو صوک تعرضه دایانه میهرق

اولمه مش ایدی .

پادشاه اعماق روحنده بسلا دیکی امل حریصی محمود ندیم پاشایه
آچدیغنی وقت بونک عظیم بر روی قبول و ممنونیت کوردیکنی، و پادشا-
هک فکرینی تقویه و تأیید ایده جک سوزلرله قارشیلانیدیغنی علاوه
ایده بیلیرز .

محمود ندیم پاشا، مسئله نك سهولتله حل اولنه رق موقع اجرايه
کتیرلمسی ممکن بولندیغنی کوسترمکده ذره قدر ترده دوشمدی. چونکه
سلطان عزیزک بو حرصنی ترویج و تصویب ایدر کورونمکی، مقام و
منفعتنی محافظه و تأمین ایچون الزم عد ایتدی . یوقسه مسئله مبحوته
تکمیل وکلانک و اهالینک خشنودسزلغنی، پک تهاکلی بر صورتده

« اغناتیف عائله سی روسیه نك اک زنکین عائله سیدر . » چار آلکساندر دن
کندیسنی تحت محاکمه یه آلمسنی رجا ایتمش ایدیسه ده بعض ملاحظاته مبنی
چار بوکا راضی اولمشدر .

بونک اوزرینه اغناتیف کندیسنی افکار عمومیده تبریه ذمت ایتدرمک
اوزره روسیه جه مشهور بر رساله قلمه آلمشدرکه بو رساله مطبوع اولیوب
ال یازیسیله یازلمش کیزلی اوله رق لازمکلان یرلره داغتمشدر .

عاجزلی بو رساله یی کورمدم . فقط مطالعه ایدن بعض کسه دن محتویاتی
ندن عبارت اولدیغنی مسموعم اولمشسه ده بو موادک حقیقتنی تحقیق ایده .
مدیکمدن تفصیلات ویرمکی مناسب کورمدم . شو قدرکه روسیه نك کندی
سفارتنه بو ائاده ویردیکی مبلغ سنه ده ایکی میلیون روبله (ایکی یوز بیک
لیرادن) آشاغی اولیوب محمود ندیم پاشا و فامیلیاسنه ویریلن پاره وایدیلن
هدیه لر (کورکار، روس آتلی) سنه ده اون بیک لیرایی تجاوز ایدرمش .
محمود ندیم پاشادئماعدا بویله هدیه لر قبول ایدن دیگر ذوات وار ایدیسه ده
صرفیاتک کلیتلی قسمی بشقه طرفلره کیدرمش . بیچاره سلطان عبدالعزیز
سراینده نهلر جریان ایتکده اولدیغندن قطعاً بی خبر اولدیغنی محققدر .
مؤرخین مستقبله مزه شوماده نك تحقیقاتی صورت مخصوصه ده توصیه ایدرز .

دعوت ایده جگنی پک ایی تقدیر ایدردی . فقط دیدیکمز کی مروج
فکر سلطانی کورینه رک ، پادشاهه اییدن ایی یه قربیت پیدا ایتک ، بو
صورتله منفعت شخصییه سنی قطعیا کنیش بر مقیاسده قزانمق غیرتنده
ایدی . و بو فکرک ماتی پادشاهه کوسدوره رک آغیر تهله کله لر تولیدینه
باعث اولمق احتمالی دائماً موجود اولدیغنی سویلیه جک قدر رزانت فکر
و بالخصوص پادشاهه صداقت کوستره جک مرتبه حمیت مجبوله اصحا -
بندن دکلدی .

پادشاه ایله وزیر ، ایشی بالا طرف قونشیدیلر ، مذاکره ایتدیلر .
بو بابه کندیلرینه خدمت ایده بیله جک و حقیقه فائده سی کوریه جک
آدملر هر حالده اجنبی سفیرلری ایچنده بولنه بیله جگنی دوشندیلر قرار -
لشدر دیلر . محمود ندیم پاشا واسطه سیله جنرال اغنائیفه سویلنلدی .
اغنائیف بو مراجعتیه پک سویندی . و قبول ایدرک الندن کلدیکی قدر
چالشه جغنی وعدینی ویردی . هر حالده موفقیت کوریه جگنی دخی
تأمین ایتدی . آنجق دوغری و حقیقت اولان شـودرکه : اغنائیف
پادشاهک بو حرص و مقصدندن ، چویر مکده اولدیغنی فیرلداقلر حسابنه
واسع بر میدان استفاده بولمشدر . چونکه : بو ماہر سفیر ؛ سلطان
عزیزک بو مقصدی ، اهالی طرفندن پک آجی رد و تحقیر کوره جگنی ،
واجراسنه قالقشلا دیغنی حالده داخلده مسلمانلرک آره سنده بر اغتشاش
عظیم ظهور ایده جگنی و بوندن روسیه ایچون نقدر بیوک فائده لر اقتطافی
ممکن اولدیغنی بحق تقدیر ایتمشدی .

اشته : سلطان عبدالعزیز ، محمود ندیم پاشا و جنرال اغنائیف

تبدیل وراثت مسئله سنده هپ کندی چیقارلری حسابنه بر اتفاق خفی حاصل ایتدیلر. و چالشیمغه باشلادیلر. فقط بش سینه کمال غیرتله چالشلادیغی حالدده موفقیتیه بدل، کونلر ایلر یلدکجه مشکلاتک مرتبه سی تظاهر ایدیوردی. و کیتدکجه بوا میدقلب آشوب، بر رنگ سیاه محاله بورینه رک اوزاقلشیوردی.

موانعک اک بیلوکی و برنجیسی سلطان عزیزک اخلاقنده کی قورققلق- در. مسئله نک صاحب ناموس و حمیت وکلا طرفلرندن آکلاشلمسی وهمان اهالی بیننده شیوع بولسی، وابتدالری قولاقدن قولاغه فیصلدا- نهرق شکایت ایدیلیرکن، کپدرک پرواسزلق و انفعال کوسترن بر سربستلکه آپ آشکاره قونشملری، و چاره جو ایکنجی مانعه یی تشکیل ایدیوردی.

سلطان عزیز بتون بو موانعه رغماً مقصدینی اجرا ایچون شبهه سز اغنائیفک توصیه سیله بر قاچ تدبیره مراجعت ایتدی که، بونلر باشلیجه- سی اهالی یی بو فکره آلدردمق ایچون مصر خدیوی بولنان اسماعیل پاشایه؛ خدیولک او وقته قدر بوخاندانک اکبرینه انتقال ایده کلکده ایکن دوغرودن دوغروییه اکبر اولاده انتقال ایتدیرلمسی حقنده فرمان ویرمش اولسی و کندی اوغلو شهزاده یوسف عزالدین افتدی یه اها- لی یی وبالخاصه عسکری ایصندرمق ایچون دخی پک چابق ترفیع مراتب ایتدیرک ده ا یکر می یاشنده ایکن استانبولده بولنان خاصه اردوسنه قوماندان نصب ایتسیدر. بر طرفندن ده اکرام و احسان ایله، ممکن اولدیغی قدر ضابطان و امرانک محبتلرینی قزانمق تدابیرینی یوسف

عزالدين افندییه توصیه و تلقین ایدیوردی .

بوکی تدابیر ایله ، بر قاق سنه چالشاقدن صکره اجرای مافی الضمیره
تشبث ایتک نیتنده اولمقله برابر بعضاً استعجال ایله همان اعلان ایتکه
بر قاق کره قرار و یردیکی ، و اکثر یسنده جلوس و ولادت کونلرینه
تصادف ایتدرمش اولدیغی حالد ینه بعض مانع لر کوررک و خوفه تابع
اوله رق و از کچمش و تأخیره مجبور اولمشدر .

او صره لرده کوردیکی موانعک اک مهملری وارث مشروع سلطنت
سلطان مراد جضرتلرینک طرفدار ی بولنان انکلیز سفیرینک اظهار
ایتدیکی چین جبین ، و شیخ الاسلام افندینک فتوی و یرمسی قضیه -
لریدر . دیگر طرفدن ده ایش کیتدکجه اهالی بیننده زیاده قیل و قالی
موجب اولیوردی . بو سائقه ایله و اهالی بی بر مرتبه ده ا یقاز و تنیه
مقصدیله بعض اصحاب قلب و قلم پادشاهک بونیت خفیه سی حقنده بر
قاق رساله نشر ایدرک اهالی یه متبصرانه داورانمق لزومنی اخطار
و سلطان مراد طرفدارلغنی شدتله اظهار ایتمشلردی .

سلطان عزیز نمره دار ظن ایتدیکی غیرت و تدابیر متخذنک عقا -
متنی حس ایدنجه یکی امیدلرله یکی تدبیرلره مراجعت ایتدی . ولی عهد
سلطنت حضرت سلطان مرادی پادشاهلقدن فراغته راضی ایتک
غیرتنه دوشدی . شهزاده مشارالیه پک چوق نصیحتلر و یردی ؛ یالوار -
دی . آلدیغی رد قطعی جوابیله او امکلرده بوشه کیتدی . بو جهتدن
دخی نومید قالانجه آرتق صوک تدبیر اولمق اوزره جنرال اغنائیفک
تکلیف ایتدیکی جنایتی قبوله لزوم و مجبوریت کوردی .

يوسف عز الدين افندى ولى عهد سلطنت اعلان ايديله جك ؛ اهالى ياخود وكلا وحتى عسكر طرفندن مقاومت كورلديكى حالدە قرق بيك روس عسكرى استانبوله كيرك مقصد شاهانه يي جبراً اجرا ايتديره جك .
اغنائيف قرق بيك و دها زياده عسكر اوده سا ولايتنده حاضر بولنديغنى ، استنلديكى زمان قرق بش ساعت ظرفنده استانبوله واصل اوله بيله جكاريني وعد و تأمين ايدىوردى .

شبهه سز سلطان عزيز و صدر اعظم محمود نديم پاشا طرفلرندن تصويب و قبول اولنان شو تدبير پادشاه ايله وزيرك ، منفعتلىرى ايچون دولت عليه و ملت اسلاميه قارشى نقدر دهاش خائلكلره مستعد اولدقلىنى اثبات ايدە جك بر بينه قطعيه در . فقط صدر اعظم خائى بو تدبيرك دخى اجرايى نقدر كوچ و بلكه محال اولديغنى بيلديكى حالدە نقطه نظرى و اقصى املى منفعت و اقبالى ، اولديغى ايچون اونك اغو- رنده اك صكره پادشاهنى بيله فدا ايتمكى تجويز ايدىيور ، بر دقيقه جق سكتة منفعت بليه سنه اوغرامق ايچون وطن و پادشاهى بلالر ، فلاكتلر ايچنه يووارلقدن چكنمىيور ايدى . بالعكس قرق بيك روس عسكرى تدبيرى ايله مقصد مطلوبك سهل الحصول اولديغنى بيانله خنكارى تشويق ايدىوردى .

سلطان عزيز ايسه موجود اولان بو تهلكه لره ذره قدر احتمال و يرميه جك درجه لرده كوزلى قرارمش ، عناد و اصرار ايله عادتاً چيلدرمش ايدى .

پادشاهى و وزيرى استديكى قدر اويناتهرق پايدوس بوروسيله برابر

کندی مملکتی ایچون « پارصه » طوپلامق فرصتی حاضرلقدن بشقه بر شی دوشونمیهن اغنائیف ، اویونی پک اوسته لقلی اداره ایدیوردی .
 ذاتاً کندی مقصد اساسیسی اولان حکومت عثمانیه نی پریشان و محو و ضبط فجیعہ سنی قابل اوله بیلدیکی قدر اجرا ایچون ساده بو وراثت مسئله سیله مشغول دکلدی . بو فاجعه المپیا ایچون هر کون ایجاد ایده کلکده اولدیغی بیک درلو حیلہ لر و دیسیسه لر ایچنده بریسی ده استانبولده کی بلغارلری روم پطریقنک ریاست روحانیه سندن آییرمق ، صکره بلغارلری سربستجه قوللانمق جهتی ایدی . بلغارلره آیری کلیسا انشا و رئیس روحانی نصب ایدلمسینه باب عالیدن مساعدہ آلمغه موفق اولدی . آز صکره روم ایلیده وقوعه کلن اغتشاشده دولت عثمانیه ایچون پک بیوک رختہ لر ، مضرتلر ایقاع ایتدی . بلغار کلیسالی روسیه ده کی پان اسلاوئزم قومیتہ لرینه یتاقلق ایتدیکی ، صکره دن ثابت اولدی . ذاتاً بلغارلر اوتہ دنبری روس خدمتکاری و دولت خاٹنی اولدقلری معلوم ایدیسه ده دولته صادق بولنان روم کلیسالرنده دشمنلقلرینی اجرایه بر زمین مساعد بوله میورار ایدی .

بوصرده اغنائیف بر طرفدن ده دولتک مالیه سنده کی بجرانک شدتی اوروپایه اشاعه ایتدی . بورجنک فائضی وارداتیلہ اوده ده که مقتدر اولدیغنی ادعا و اثبات ایدرک ، حکومت عثمانیه نک رسماً افلاس ایتیش طانمسی استدی . و قرضاً پاره ویرمش اولان سرمایہ دارانی ، و اوروپا افکار عمومیه سنی ترکلرک علیهنه قالدردی . بو بابده استعمال ایتدیکی دلائل ، شرقک احوالنه حقیقه واقف اولیان یبانهچیلری اقناعه

کافی کلیوردی .

اشته : جنرال اغناتیف ، استانبول سفارتنده بولندیغی مدتجه
دولت علیه‌نک احوال عمومیه و خصوصیه‌سنی پک مکمل تدقیق ایدرک
و الندن کلدیکی ، کوجنک یتدیکی قدر هر شیئی قارشیدررق (دولت
علیه — روسیه) محاربهٔ مستقبلاسنک غلبه‌سنی روسیه‌یه تسهیل و تأمین
ایچون شو عرض ایتدیکمز صورتله اوغراشمقده ایدی .

— ممالك محروسه ده ترقیات فکریه —

وقعه خیریه نك معارف و ادبیات عثمانیه ته تأثیری — مكاتب
متنوعه نك تأسیسی — ممالك محروسه ده برنجی غزته — مطبعه جیلغك
توسیع و تزییدی — مطبوعات نظامنامه سنك وضعی — بونك نشریاته
اولان تأثیری — مصطفى فاضل پاشا و پارسده ایلک احرار عثمانیه —
احرارك ممالك محروسه ته غودتلی — ضیا پاشا، نامق کمال بك، علی
سعاوی افندی و ذوات سائر

سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده ممالك محروسه اداره سنك اك
یوكسك طبقاتنده موجود سیئاتدن بریسیده بوایدی. فقط بو دورك
احوالنه تمامیه واقف اولق ایچون اهلینك بالخاصه منورالافكار قسمنك
سیئات مذکوره ته قارشو آلدیغی وضعیتی دخی آكلق لازمدرکه اشته
اولوقت بو دور حقنده بر فکر تام ایدینه بیلمك ممکندر.

تاریخ عثمانی ته واقف اولنلره معلومدرکه هر نه طرفدن تدقیق اولنورسه
اولنسون وقعه خیریه نك وجوده کلمسی ملت و دولت عثمانیه نك احوال
عمومیه سنه ماده و معنأ پك بیوك تأثیرات اجرا ایتمكدن کیر و دور ممشدر.
خاصة بو وقعه نك تأثیرات عظیمه سی معیشت عمومیه ده، بر صنف خلقك
منتظماً و تدریجاً توسیع معلومات ایتسنده، و بالخاصه معارف و ادبیات
عثمانیه نك یکی بر اساس اوزرینه بنا ایدلمسنده کورلمشدر. بو تاریخندن

اعتباراً بزرده ولو آاز مقدارده اولسون وكلا و رجال میاننده عصرک احتیاء-
جات وظیفه سندن اولان معلوماته مالك ذواته تصادف اولندیغی کبی
محررین عثمانیه ایچنده دخی یالکیز شرقه مخصوص اولان مکتسبات علمیه
ایله دکل اوروپالیلر مرتبه سنه و مدنیت حاضره نك اس الاساسی بولنان
فنون متنوعه سنه واقف اولنلر دخی موجود بولنمشدر.

مع هذا بزرده بو ترقیات معنویه (بالفرض ژاپونیا لیلره نسبةً) پك
آغیر صورتده ظهور ایتمشدر. بونك سببی دخی اول امرده ممالك
محروسه اداره سنده هیچ بر وقت اكسیك اولیان سرایك خیره دکل
شهره اولان میلی، طبقات بالاده صاحب اقتدار بولنان ذواتك قیدسز-
لغی دها دوغریسی بوللردن پك چوقلرینك بو امر مهمی لایقیله تقدیر
ایده مملری و بالخاصه عصرلردنبری دیگر مکتسبات، دیگر تربیه یه
آلشمش اولان ملتك یکی اصول ایله قولایجه کسب الفت ایده ممسیدر.
مع هذا بو مشکلاته رغماً زمان ایلر یلدکجه ترقیات مذکوره نك کندیسنی
کوستردیکی محققدر.

وقعه مذکورده دن اول بزرده یالکیز دیانته و برازده اصول انشایه عائد
علومك تحصیلنه اهمیت ویریلیر ایدی. فقط بوراده کی تدریسات اصول
قدیم اوزره اولوب بغدادده خلفای عباسیه زماننده وضع اولنان اصولده
جریان ایدیوردی. عموم مکتسبات علمیه ده غیر معقول و توسیع
معلومات لازمه ایچون غیر کافی طرزده تحصیله دوام ایدیلیوردی. برقاج
عصر اول یازلش بولنان کتابلرک مطالعه و اکتسابنه حصر نفس ایدیله-
رك فنون جدیدیه و تعبیر اصحاه معارف غریبه یه اصلاً اهمیت اولنمیوردی.

حروفات مطبعه‌سی استانبولده برنجی دفعه اوله رق ۱۱۳۸ تاریخنده
کشاد اولندیغی حالده علمامزك رغبتسزلكلرندن ودها دوغریسی
بونلرك اختراعات جدیدیه اولان نفرتلرندن دولایی آز بر زمانده ترك
ایدلمش ووقعه خیریهیه قدر، وحتی صکره بیله توسیع معارف ایچون
غایت اهمیتلی اولان شو صنایعه ذره قدر اهمیت ویرلمش ایدی.

بو هنکامدن اعتباراً ایسه بزده، ولو مطلوب درجه‌ده اولسون
معارفه و بونکله مناسبت و ارتباط قویسی بولنان دیگر مواده سعی
ایدلدی. هجرتك ۱۲۴۲ تاریخنده مکتب طیبیه وجوده کتیرلدیکی کبی
سلطان سلیم ثالث زماننده اساسی وضع اولنان طوپجی مکتبی دخی
اصلاح اولندی. مبادی سلطنت عبدالمجیدده مکتب حربیه تأسیس
اولندی. دها صکره بحریه مکتبی میدانه کلدی. ینه بودورك آخرنده
معادن مکتبی دخی وجوده کتیرلدیکه بونلرك جمله‌سی مکاتب عالیهدن
معدود اولدیغی حالده ینه بو هنکامده بر قاق مواقع مهمه‌ده اعدادیه
و بر قاق رشديه مکتبیری تأسیس ایدیلهرك معارفه اولان احتیاج بر
درجهیه قدر استکمال ایدلدی.

سلطان عزیز دورنده بو طریقده ایدیلن غیرت ایسه مملکته اعطا
ایتدیکی فوائده بناء بوندن آز دکلدر. بودورك مبادیسنده قبریسلی
محمد پاشانك غیرتیه مکتب فنون ملکیه وجوده کتیرلدی. اواسطنده
ایسه بو کونکی مکتب سلطانیه تأسیس ایدلدی. واقعا بو مکتبك
تأسیسنده کی همت حکومتك اولیوب اولوقت استانبولده پك زیاده
نافذ الکلام بولنان فرانسه سفارتنك غیرت و تشویقی ایدیسه‌ده بو

مکتبک انتظامی دیگر مکاتب عثمانیه موقعنده اوله رق صکره لری پک
چوق طلبه یتشدرمکه خدمت ایتشدر. بوراده کی تدریسات اولوقت
فرانسز لسانی اوزرینه اولق اوزره قبول ایدلدی. فقط بوکا مقابل
مکتب طبیه نك مبادی تأسیسنده بو مکتبده قبول اولنان لسان مذکور
بوهنکامده ترکیه یه تحویل اوله رق طلبه کندی لسان مادرزادی اوزرینه
تحصیله باشلایلر. و ملیکی اولق اوزره عین تاریخده مستقل بر ایکنجی
مکتب فنون طبیه دها تأسیس اولندی. سلطان عزیز دورنده معارفه
ایدیلن غیرت بونکله قالمشدر. بوراده کورینن غیرت اک بیوک متعدد
اعدادیه ورشديه مکاتب نك تأسیساتنده کورلمشدرکه فوائد عمومیه، وعوام
ایچون کسب عرفان ایتک نقطه نظرندن بونلرک اهمیت بیوک مکاتب
عالیه لردن دهافزون ایدی. بونلرک ساحه ظهوره چیقمسینه سبب
اولان ذات محترم ایسه سلیمان پاشادر.

مع هذا بودور عزیزی دخی دورمجیدی اواخرنده ممالک محروسه ده
معارف و تحصیلک ترقیسنه خدمت ایدن ماده یالکز مکاتب متنوعه نك
تأسیسی اولمیوب اهالیدن بر چوقلرینک مطبوعات ایشنه کوستردکلری
رغبتلر اولمشدرکه بوماده نك، عوام ناسک تنویر افکاری خصوصنده
ایتدیکی تأثیرات جدیه مکتبلرک فوائدندن کیرو قالمز.

ممالک محروسه ده برنجی دفعه اوله رق میدان انتشاره قونیلن جریده
۱۲۴۱ تاریخنده از میرده Alexandre Blacque «آلکساندر بلاق»
نامنده بر فرانسز طرفندن فرانسز لسانی اوزرینه چیقاریلن غزته در.
فقط بو تشبث برنجی دفعه دکلدر. سلطان سلیم زماننده بیله فرانسه

حکومتی طرفدن استانبوله کوندریلن برفرانسز، بر مدت کندی دولتی سفارتنده غزته چیقارمشدرکه بو غزته نك محتویاتی اولزمان وقوعه کلن محاربه لرده فرانسزلرك موفقیاتلرینی توضیح و تفصیلدن عبارت قالمشدر. مع هذا بو فرانسزك همت و غیرتی ثمره سز قاله رق غزته سی دخی قیصه بر مدت دوام ایتمشدر. صکره لری بشقه طرفدن ایدیلن تشبثات دخی ینه بو حالد بولنه رق یوقارده سویلدکمز و ازمیرده چیقان غزته دنماعدای هیچ طول مدت دوام ایتمشدر.

بو غزته نك اسمی مبادی تأسیسنده Spectateur de l'Orient ایدی. فقط صکره لری Courrier de Smyrne نامنه تحویل اولندی. مندرجاتی پك کوزل و وقت و زمانه موافق ایدی. احوال داخلیه مملکت حقنده اولدقجه معلومات ویرر. بالخاصه بو هنکامده کمال شدتله دوام ایتکده اولان یونان عصیانیه زیاده سیله اشتغال ایدر و محاربه مذکوره حقنده سریع و دوغری معلومات اعطا ایلردیکه بوسبیدن اوروپاده بیله اولدقجه شهرتی واردی.

۱۲۴۶ تاریخنده سلطان محمود حضرتلری بو غزته نك محررینی استانبوله جلب ایدوب معاونت مقتضیه ییده احسان بیوررق پایتخته Moniteur Ottoman نامنده بر غزته چیقارتدردی. بر سینه صکره ینه بو ذاتک تحت نظارتنده « تقویم وقایع » نامنده ترجمه بر غزته نشر ایتدردیکه بوا یکی غزته حکومتک جریده رسمیه سی مقامنده ایدیه ده مبادی احواله اولکیسنک مندرجاتی ایکنجیسندن فرقلی ایدی. « تقویم وقایع » یالکز حکومتک رسمی امرلرینی نشر ایدر و دیگر

مقالاتی قبول ایتمز « مونیتور اوتومان » ایسه احوال داخلیه و خارجیه یه
عائد مقاله لری نشر ایده کلدیکندن اوروپا لیلرک نزدنده باب عالینک رسمی
مروج افکاری عد اولنوردی .

بو صورتله بر قاچ سنه دوام ایتدی . فقط ۱۲۵۹ تاریخنده اولکی
غزته لردنماعدا استانبولده ترکیه « جریده حوادث » نامنده دیکر بر غزته
موقع انتشاره قونلدیکه بونک مندرجاتنده وقایع متنوعه و اخبار رسمیه دن
ماعدا خصوصی حوادثلر بولنوردی . بو سببدن آز بر زمانده پک چوق
رغبت بولشدی . بو غزته دخی حکومتک غزته سی ایدی . فقط ده
صکره لری حکومتله هیچده مناسبتی اولیان بعض ذوات استانبول و ممالک
محروسه نک مهم مرکز لرنده غیر رسمی غزته لر آچمغه سعی ایتدیلرکه
بو سببله سلطان عبدالحمید دورینک اواخرنده و دور عزیزینک اوائلنده
ممالک محروسه ده وجوده کلن مطبعه لرک مقداری زیاده لشمش و کتدکجه
آرتمقده بولنش ایدی . بر درجه ده که بودورک نهایتده یاپیلان بر ایستاد
تستیقده متنوع قطعاتده نشر اولنان غزته لرک مقداری اوتوز نسخه دن
زیاده اولوب ایچلرنده آیده ایکی اوچ کره هفته ده بر کره میدان انتشاره
وضع اولنان درت بش مجموعه فیه لر دخی واردی .

شو حال شبهه سنز وقعه خیریه دن صکره عثمانیلرده یواش یواش
اولسون مدنیت حاضره لوازمات قطعیه سندن بولنان معارفک اخذیله
اکتساب فیض و عرفان ایتک ایچون هوس و رغبتک اویانمش اولدیغنه
بر دلیل قطعیدر . حقیقت حالده ده ایش بویله ایدی . بو زمانده یعنی
سلطان عزیزک اواخر سلطنتنده کرک رجال و مأمورین ملکیه کرکسه

امرا و ضابطان عسکریه میاننده مکتبلرده آلدیغی تحصیل سایه سنده بر درجهیه قدر ترقیات مدنییه بی طامش ، و وطنداشترینه دخی بولدتی طاتدرمق استین ذوات وارایدی . حتی شو درجهده که وقعۀ خیریه زماننده کی مأمورین حکومت یالکز اوروپایه تقلیداً لباسلرینی دکشدر . مش ، ایفای وظیفه و خدمت ایچون لازملکن معلومات اساسیه دن تماماً محروم بولمش ایکن شمعی بونلر میاننده اصلاحات دولت ، و انتظام حکومت ، نه اولدیغنی آکلایان ممالک محروسهده کی فنالغک اصل و منشائی بیلنلر چوغالمغه باشلامشدی . سوزمزلک دوغرولغنه یعنی بو دورده ملت عثمانیهده ترقیات فکریه نك اویانمش بولمنسینه سالف العرض مأمورین دولتک احوال معروضه سی دکل آثار و مؤلفات علمییه و ادبییه نك تکثر و تعددی دخی بر برهاندیر .

سلطان عبدالحمید دورندن اعتباراً بزده نشریات متنوعه تزایده باشلامشدر . واقعا بو نشریاتک اکثریسی صرف عالم اسلامیه عائد اثر . لردن عبارت ایدیسهده آره صره اوروپا مؤلفات مشهوره سندن سائر بعضاریده ترجمه ایدیلهرک طبع ایدلمکده اولدیغی کورلمشدر . ترجمه دن صرفنظر تخمیناً بو زمانده محررین عثمانیه دن بعضیلرینک مثلاً مشهور « احمدوفیق ، و صکره جودت » و سائر پاشالر کی هم معارف شرقیه هم مکتسبات غربیه بی نفسنده جمع ایتمش و کندیلرینه مخصوص بر طرزتحریر و بلاغت ایجاد و احیا ایلمش ذواتک ، غایت قیمتدار تألیفات نافعه لری دخی میدان چقمشدی . آثار، مذکورهده و بونلرده بالخاصه جودت پاشا تاریخنده افکار و محاکمات عمومیه بی عصرک مقتضیات

مطلوبه سندن بولنان اصولده يوروتماك جهتيدنخى ترويج ايدلمشدركه بوجهت صاحب قلم بولنان ذواتك اقتدار و مزياتنى بوسبتون ميدانه قويقمقده در . دها صكره لرى بو اصول تحريريه محررلر نرذنده دها زياده مقبوله كچهرهك اونلر طرفندن تعميمه چالشمش و بوسايه ده نشر ياتك محاسن و فوا . ندى ياييله رق خلاقك تنوير افكارينه فوق العاده ياردم ايلمشدر . فقط : فقط يازكه بو آرزولر كنديسنى كوسترر كوسترمن آنسزىن قارشيسنه چيقان موانعدن دولايى قوتدن دوشمش ، و بو احوال متأسفه اولدور . دن زمانمزه قدر دوام ايده كمش و الا نده شدنى آرتدیر مقده بولنمشدر . دولت عليه ده مطبوعات ايشى دها يكي اولديغندن مبادى احوالده بوماده يه دائر بزده بر قانون معين يوقدى . غزته نشر ايتك ، و يا خود مطبعه تأسيس ايتك ايستين ذات بونى اجراده تماماً سربسيتته مالكدى . فقط غزته لرك مقدارى چو غالدجه مندرجاتى دخی بشقه رنك كسب ايدرك بوراده احوال داخله يه عائد مقاله لر نشر اولنور ، و بوميانده حكومتك حركتنى دخی تنقيد ايتمكدن كيرو دورميانلر دخی بولنوردى . بو حال ايسه اولوقت مقام اقتدارده بولنان ذواتك خوشلرينه كتميور اونلرك كتدجه مطبوعات قارشو خصومت پيدا ايتلرينه خدمت ايديور ايدى . نهايت ، كنديلرنجه مضر عدايدىلن سربستى مطبوعاتك اوكنى آلق ايچون بر تدابير مؤثره يه مراجعت لزومنى حس ايتمشلردركه بوده اوروپانك بعض يرلرنده اولوقتده دخی حتى بوزمانده بيله ، عين مقصد ايچون قابل تطبيق بولنان « سنسور » اصولنك بزده ده قبول و اجرا اولنميسدر . بناء عليه بزده برنجى دفعه اوله رق ۱۲۸۲ تاريخنده مطبوعات

ایچون آیریجه بر نظامنامه یاپلدی . وکال شدتله بوده موقع اجرایه قوندی . بو نظامنامه نك احکامی ، غزته تأسیس ایچون حکومتدن امتیاز مخصوص آلمق جهتی شرط قویدینی کی مطبوعاتك مندرجاتی دخی غایت محدود بر دائره ایچنه آلهرق سربستجه بیان افکاره میدان براقماش ، و مندرجاتی همیشه حکومتك تفتیش و معاینه دائمه سنه حواله ایتمشدر . بونکچوندخی اول تاریخن اعتباراً باب عالیده آیریجه بر مطبوعات سنسوری دائره سی تشکیل اولنهرق بو خصوصاتك جمله سی اورایه حواله ایدلمشدرکه حالا موجوددر .

نه طرفدن دوشونیلورسه دوشونلسون حکومتك بو حرکتی کرک اداره ایچون وکرکسه مملکتك منافع عمومیه سی نقطه نظرندن عقله موا - فق دکلدی . چونکه اول امرده سنسور اصولنك وضعیله حکومت بو طرفدن کلن تهلمکه دن خوف اوزرینه اولدیغنی ارائه ایدیوردیکه بوده حکو - مت واداره نك حیثیتنه برنقیصه اعطا ایتدیکی محقق ایدی . ثانیاً حکومت بو واسطه ایله دوغری سوز سویلمکه میدان براقماقله بو جهتك قپوسنی ممالک محروسه ده قپاتهرق اورته ده موجود فنالقده کندیسنك مشترک اولدیغنی کوستردیکه بو خصوصده دخی وکلادن اصلاح ملک بکلمک امیدى تملندن صارصلمش بولندی . ثالثاً ملکه ده صاحب ناموس و همت یولنان ذواتك رجال دولت و وکلایه الی نهایه برخصومت شدید بسلامک تحت مجبوریتنده بولندردیکه بو حال سالف العرض نظامنامه نك وضعندن برقاق سنه صکره کندیسنی درحال کوسترمشدر . چونکه مجرد بوماده اولوقت یعنی سلطان عبدالعزیزك واسطه سلطنتنده (یکی عثمانیلر)

جمعیتنك تشكّل و ظهوریله بر فرقهٔ احرارك میدانہ حیقمسنہ سبب مستقل اولمشدر .

بوجمیتی تأسیس ایدن ذات مصرلی مصطفى فاضل پاشا حضرتلر یدر .
مشارالیہ حضرتلری مصرده خدیویت مصریہ مؤسسہ مشهور محمد علی پاشا خاندانندن اولوب کوچوکدنبری کوزل و زمان و موقعه کوره تعلیم و تربیہ کورمش ، فضله اوله رق صاحب ذکا و اقتداردن بولنمشدر .
مصطفى فاضل پاشا مرحوم بو خاندانك اکثر اعضایی کبی غایت زنیکن ایدی . فقط مصره اسماعیل پاشا خدیو اولدقد نصکره اونکله کچنه میهرک استانبوله کلش ، و بوراده وکلا صنفنه داخل اولمشدی . فقط اولوقت صاحب اقتدار بولنان عالی و فؤاد پاشالره عدم امتزاج سببیله درسعادته دخی اوزون مدت قالدی . نهایت بو ذواتك ادارهده اتخاذ ایتدیکی اصوله معترض حیقه رق فکر و مقصدینی لایقی وجهله افهام و اعلان ایتدرمک اوزره استانبولی ترك و پارسه کچدی . بوراده عالی پاشا و دیگر وکلادن ، کوسکون ادارهدن متشکی اولان اصحاب قلمی اطرافنه طوپلایه رق ترکیه غزته لر نشریله اولعصرده دولت علیهده مذکور فناقلر حقنده شدتلی مقاله لر یازدرتدی . موجود اولان سیئاتی برربرر کوسترک بوموادى عالمه تشهیر ایتدردیکه بو سیئاتك باشلوجه سی : فؤاد و عالی پاشالرك شخصی سوء احوالارینی مثلا درسعادت حریق کیرنده اولری یانمش خلقه اعانه طریقله طوپانن آچه نك محل مخصوصنه ویرلیدیکی ، بودورده صربییهده بولنان قلاع عثمانیه نك بو حکومتہ تسلیم ایدلمکله اورالرده حقوق سلطنتك محافظه اولنمادیگی ، شام مسئله سنك مصارف تسکینییه سی خزینهدن پک

فاحش بر صورتده آندینگی، کریدده کی عصیانک تسکینی ایچون پک
کوشک داورانلدیگی، بالخاصه متعدد دفعه عقد اولنان استقراضلرده
سوء استعمالات و سائر امثالی حالاتدر.

اشته ممالک محروسه ده برنجی دفعه اوله رق فرقه احرارک ظهوری
بو صورتله ایدی. شبهه سز بونلرک میدان آتلمسی الحاقات طبیعیه دندر.
چونکه وقعه خیریه دن صکره یوقاروده سویلدی کمز معیشت ولو جزئی
اولسون معارفده کورینن ترقیات بونی ایجاب ایتدیریوردی. فقط
بالاده مذکور سنسور نظامنامه سی بو حالی تسریع ایتدیررک بلکه
وقتندن اول میدان کلمسه خدمت ایتدیگی جای ملاحظه در.

هرنه حال ایسه! عالی پاشانک صدارتی هنکامنده اداره داخلیه دن
کوسمش و دولتک کیدیشندن خوشلانمین ذوات بو وجهله پارسده
طوپلان دیلر. اورادن ممالک محروسه ده دوغری ییلدیرملر اینیور، وافکار
عمومیه یی تهییج ایل یوردی. خلقک بو نشریات احرارانه ده اولان رغبتی
پک زیاده ایدی. حتی پارسدن خفياً ممالک محروسه ده کیرن «حریت»
غزته سی بر نمره سی استانبولده بر عثمانلی لیراسنه قدر ساتلدیگی
واقع اولمشدر.

مع هذا بو ذوات محترمه اوروپاده طول مدت نشریات احرارانه ده
دوام ایدم دیلر. عالی پاشانک وفاتی صره لرنده بونلرک چوغی عفوشاهانه ده
مظهر اوله رق وطنلرینه دوندیلر. فقط بوراده دخی هر نقدر سربست
حرکته مالک دکل و حکومت کندیلرینه همیشه یان کوزله باقیور ایدی
ایسه ده آیریجه بر فرقه اصلاحات تشکیل ایدرک هر برینک آغزندن

حیقمش سوزلر کمال اهمیتله تلقی اولنیور، کوندن کونه شهرتلری تزايد ایدیوردیکه کرك اوروپادن عودت ایتمش وکرك وطندن خارجه حیقمه- مش یکی عثمانلیلر زمره سنك اك مشهور و ممتازلری شونلردر :

مشاهیر شعرای بنامدن ضیاپاشا مرحوم او وقتك یکی عثمانلیلر آره سنده بر مقام بلند احراز ایدر. نثراً و نظماً فریاد ایدرك وسعتی مرتبه سنده اعلاى وطن ایچون چالشمش، قلب امتده بر یاد احترام براقمش ذوات محترمه دندر.

مع هذا کنج ترکلرک سرفرازی مشهور نامق کمال بك مرحومدرکه ناموسلی، متین؛ ملتئی سور، و ترقیسنی جداً آرزو ایدر؛ ریا و مداهنه دن مجتنب، عالیهمت بر عاشق حریت ایدی. مشارالیه عصر مزك یتشدرمکده بیوک بر حست کوستردیکی نوادر خلقت شعرای زمانه دن اولوب یالکز فکرسیاسیسی صرف نظری ایدی. نامق کمال بك شناسی ايله برابر اسقولاستیک ادبیات قدیمه سنی ییقهرق طرز تحریری تجدید، تعمیم و احیا ایلیمشدر. آتشین اشعارى، بلیغ و صاف مقاله لريله خلقت حسیات ملیه و محبت وطنیه لرینی اویاندرمش اولدیغندن عثمانلیلرک استاذ فکر و قلمی دیه توصیفه بحق سزادر. شهرتی عالی پاشا زمانندن باشلار. صکره لری مصطفی فاضل پاشایه انتساب ایدرك پارسده کی حریت غزته سنك محرری ایدی. بالآخره وطنه عودت ایدرك، داخل وطنده دخی حمیت و صداقتدن کری قالمدیغی جهتله مکرراً نفی ایدلمش ایدیسه ده حکایه سنده بولندیغمز زمان « عبرت » نامنده کی غزته یی اداره ایدیوردی.

کنج ترکلردن ایکنجیسی علی سعاوی مرحوم ایدی. بو ذوات

اساساً عادی بر سوخته ایدیه‌دهه استانبوله مدرسه تحصیلی کورد کدن
صکره بر آراق پارسه قدر کتمش، اوراده بر قاچ سنه چالشهرق
فرانسزجه اوکرندیکی کبی ادبیات اجنبیهیه، اوروپانک احوال عمومیه و
سیاسیه سنه اولدجه کسب وقوفله لوندرده اسلامیت و عثمانلیلغه دائر برقاچ
کتاب و مخبر غزته سنی دخی نشر ایتمشیدی. استانبوله الک کچ عودت
ایدن مشارالیهدر. بوراده اهلینک تنویر افکار یچون جامعلرده و محافل
سائرده چالشیردی. دشمنلری بوذاتده بعض نواقص اولدیغنی ادعا
ایدیورسهده هر حالده خیرخواه ملت و وطن بر ذات اولدیغنی محقق
اولوب نته کم حیاتی بویولده فدا ایدوب کتدیکی معلومدر.....

استانبوله بوکون دخی معروف احمد مدحت افندی ده اول دور
یکی عثمانلیلر ایچنده نظره چارپاردی. مشارالیهک مطبوعات عثمانیهیه
اولان خدمتی یعنی خلقه مطالعه و یازییه آلدردمق خصوصندهکی
غیرتی قابل انکار دکلدر. پک چوق تألیفات و ترجمه لری واردر.
بزده مشارالیه قدر چوق یازان، تألیفات کثیره صاحبی ایکنجی بر محرر
همان کلمش کیدر. عصر مزده حمد اولسون عددی چوغالان کنج
محرر لر مزك همان هپی مشارالیهک آثارینی مطالعه ایتشلر و ایلک تربیه
و درس تحریری مدحت افندی دن آلدردر. فقط بونکله برابر بوذاتده
متانت اخلاق بولنمیوب شدتله اسن روزکاره تابع اولوب کتدیکی کو-
رلمشدرکه بوجهتی مشارالیه حضرتلری کنیدیسی دخی انکار ایتمه مکدهدر.
بوکونکی کونده ذوات معروفه دن معدود اولان ابوالضیا توفیق
بک دخی اوکونک یکی عثمانلیلری صره سنده صایله بیلیردی. بوذاتک

چيقمش سوزلر كمال اهميتله تلقى اولنيور، كوندن كونه شهرتلى تزايد ایدیوردیكه كرك اوروپادن عودت ایتمش و كرك وطندن خارجه چيقمه- مش یكى عثمانلیلر زمره سنك اك مشهور و ممتازلى شونلردر :

مشاهیر شعرای بنامدن ضیاپاشا مرحوم او وقتك یكى عثمانلیلر آره سنده بر مقام بلند احراز ایدر. نثراً و نظماً فریاد ایدرك وسعتی مرتبه سنده اعلاى وطن ایچون چالشمش، قلب امتده بر یاد احترام برافش ذوات محترمه دندر.

مع هذا کنج ترکلرک سرفرازی مشهور نامق کمال بك مرحومدرکه ناموسلی، متین؛ ملتى سور، و ترقیسنی جداً آرزو ایدر؛ ریا و مداهنه دن مجتنب، عالمیت برعاشق حریت ایدی. مشارالیه عصر مزك یتشدرمکده بیوک برحست کوستردیكى نوادر خلقت شعرای زمانه دن اولوب یالکز فکرسیاسیسی صرف نظری ایدی. نامق کمال بك شناسی ایله برابر اسقولاستیک ادبیات قدیمه سنی ییقهرق طرز تحریری تجدد، تعمیم و احیا ایلیمشدر. آتشین اشعارى، بلیغ و صاف مقاله لر یله خلقك حسیات ملیه و محبت وطنیه لرینی او یاندرمش اولدیغندن عثمانلیلرک استاذ فکر و قلمی دیه توصیفه بحق سزادر. شهرتی عالی پاشا زمانندن باشلار. صکره لری مصطفی فاضل پاشایه انتساب ایدرك پارسده کی حریت غزته سنك محرری ایدی. بالاخره وطنه عودت ایدرك، داخل وطنده دخی حمیت و صداقتدن کری قالمدیغی جهتله مکرراً نفی ایدلمش ایدیسه ده حکایه سننده بولندیغمز زمان « عبرت » نامنده کی غزته یی اداره ایدیوردی.

کنج ترکلردن ایکنجیسی علی سعاوی مرحوم ایدی. بو ذوات

اساساً عادى بر سوخته ايدیسه ده استانبوله مدرسه تحصیلی کورد کدن
صکره بر آراق پارسه قدر کتمش، اوراده بر قاچ سنه چالشه رق
فرانسزجه اوکرنديکي کي ادبيات اجنبیه، اوروپانک احوال عمومیه و
سیاسیه سنه اولدجه کسب وقوفله لوندرده اسلامیت و عثمانلیلغه دائر بر قاچ
کتاب و مخبر غزته سنی دخی نشر ایتمشیدی. استانبوله اک کچ عودت
ایدن مشارالیه در. بوراده اهالینک تنویر افکار یچون جامعلرده و محافل
سائرده چالشیردی. دشمنلری بوذاتده بعض نواقص اولدیغنی ادعا
ایدیورسه ده هر حالده خیرخواه ملت و وطن بر ذات اولدیغنی محقق
اولوب نته کم حیاتی بویولده فدا ایدوب کتدیکی معلومدر.....

استانبوله بوکون دخی معروف احمد مدحت افندی ده اول دور
یکی عثمانلیلر ایچنده نظره چارپاردی. مشارالیهک مطبوعات عثمانیه
اولان خدمتی یعنی خالقه مطالعه و یازییه آلدردمق خصوصنده کی
غیرتی قابل انکار دکدر. پک چوق تالیفات و ترجمه لری واردر.
بزده مشارالیه قدر چوق یازان، تالیفات کثیره صاحبی ایکنجی بر محرر
همان کلمش کیدر. عصر مزده حمد اولسون عددی چوغالان کنج
محرر لر مزك همان هپسی مشارالیهک آثارینی مطالعه ایتشلر و ایلک تربیه
و درس تحریری مدحت افندی دن آلدردر. فقط بونکله برابر بوذاتده
متانت اخلاق بولنمیوب شدتله اسن روزکاره تابع اولوب کتدیکی کو-
رلدردر که بوجهتی مشارالیه حضرتلری کنیدیسی دخی انکار ایتمه مکده در.
بوکونکی کونده ذوات معروفه دن معدود اولان ابوالضیا توفیق
بک دخی اوکونک یکی عثمانلیلری صرهنده صاییه بیلیردی. بوذاتک

دخی صکره دن مطبوعات عثمانیه یه اولان خدماتی قابل انکار اولیوب
بو جهتجه اولدقجه شهرت قزانشدر .

اشته بودورده کنج ترك نامنی طاشیان ذوات اساساً بوصاید قلمز-
دن عبارت ایدی . فقط بوهنکامده دیگر بعض ذوات و علی الخصوص
مکتبدن حقیقه ضابطان آره سنده منور ، سالف العرض « احرار
متفق الافکار » و بناءً علیه اونلرک افعال و مقصدلرینه میال ، خیلی
کنج لر بولنور ایدی که بونلرک جمله سی انقلابه و کندی وطنلری ایچون
جداً اصلاحات اساسیه طرفنده بولنه رق کرک ملتک و کرکسه کندی
سعادتلرینی بوراده آرارلردی

— سیئات عبدالعزیز —

ممالك محروسه احوال عمومیه سنده کورینن سیئات — اداره مطلقه
تحتنده اداره اولنان مملکت — دورترقی و دور انحطاطده پادشاهلر —
سلطان عبدالحمید و سلطان عبدالعزیز — سلطان عبدالعزیزده کی عظمت
و تکبر — سرایلیر — پادشاهک اسرافاته اولان میلی — مصر و بو
قطعه یه ویریلن امتیازاتده کی سوء استعمال — خزینۀ خاصه و بوکا
دائر ایستاتستیک

شبهه سز قارئلرمزك آره سنده بو صوك قرق الی سینه ظرفنده
اوروپاده نشئت ایدن و محتویاتی شرقه و بالخاصه دولت علیه احوالنه
عائد بولنان کتابلری مطالعه ایدنلر واردر. اکر وارسه ینه شبهه سزدرکه
تاریخ، جغرافیا و سیاحتنامه دن عبارت بولنان بو کتابلرک مندرحاتی،
ترکلرک باربارلقلرینه متعلق فقره لرله دولی اولدقلرینه آنلر البته دقت
ایتمشلردر. چونکه بوشریاتک هانکی صحیفه سی آچلیرسه آچاسون
ملتتمزك ظلم و جهالته، مدنیته اولان عدم استعدادینه دائر فقره لرله
تصادف ایتمک ممکن دکلدر.

خاصۀ اموراداره و احوال داخلیه عائد ایشلرده: مثلاً بو
محررله سیاحلر ممالك محروسه اراضیسنی غایت منبت، هر جهتجه ترقی
و عمرانه مستعد کورکلری حالده بو کونکی پریشانیقی مملکته صاحب

اولان ملت حاكمه يه يعنى تركلرك قابليتسزلىكنه حمل ايدرلر. اورتالقدە موجود اولان ظلم، حكومت طرفندن اهالى يه قارشو ايديلن معامله جبارانه يي دخى ينه او قومك خلقة وحشيانه اولان استعدادينه اسناد ايلر. بوندنمعدا صوك زمانلرده ممالك محروسه نك مختلف طرفنده وقوعه كلن عصيانلرده كى قتالى، ينه بو تركلرك قان دوكمكه اولان تمايل خونريزانه سندن غيرى بر شيئه عطف ايتك استمزلر.

هيچ بر وجهله انكار اولنه مزكه بونلرك كوستردكلرى فنالق بزده موجوددر. آنلر بو خصوصده اكسيك سويلميورلرسه اورته ده بولنان فنالغى اكثرى احوالده تزويد و مبالغه ايتمشلردر. فقط شوراسيده محققدركه اوروپا رجالنك احوال مملكت حقنده كى فكرلى عموميتله دوغرى اولديغى حالده سيئاتك منشئى نروده اولديغى كوسترمكده بك بيوك خطالى وارددر. بو خصوص آنلرك، دولت عليه نك چوق زماندنبري دوچار اولديغى حاله تماميله كسب وقوف ايتدكلرينه دليل علنيدر. ملاحظات آتیه دقتله مطالعه ايدلديكى حالده بو مسئله ميدان علنيتيه چيقار.

كره ارضده موجود اولان حكومتلرك احوالنه عطف نظر ايدرسهك بر قاچ شكل حكومت كورورزكه اشكالك اختلافنه كوره اهالى يه تامين ايلدكلرى سلامت و سعادت دخى مختلف درجه ده در.

حكومتلرك اشكالى مملكتلرك احوال طبعيه و تاريخيه سنه اهالينك عرف و عاداتنه كوره موضوع بولنديغى و دولت عليه ده آلتى عصردن برى اداره مطلقه جارى اولديغى معلومدر.

ادارهٔ مطلقه جاری اولان مملکتلرده ، اهالینک امنیت عرض و ناموسی ، مملکت سلامت و معموریتی ، و سائر بالجمله خصوصیات او مملکتک حکمداری بولنان ذاتک آرزو و اقتدارینه منوط و متوقفدر . اکر پادشاه اولان ذات اخلاق حسنه ایله متصف ، خلقهٔ ، تربیهٔ مقام بالایه لایق ایسه ، تبعهسی دنیاده یشامغه استحقاق و اقتدار کسب ایده جکی کی عکسی حالدهده بو نعمتدن قطعاً محروم قاهره ، یک چوق ضرورت ، ظلم قهره و اذیته دوچار اوله رق ، اک صکره عموم مملکت صوک درجه بر خرابه زار حاله کله جکی محققدر . بو حال طبعیدر . امثالی هر ملتک تاریخینده موجود اولدینی کی بالخاصه بزم تاریخ اسلامده و بالخصوص تاریخ عثمانیده ، دیگر تاریخلره نسبةٔ زیادهدر .

ارباب مطالعهیه معلومدرکه دولت علیه نک ابتدای تشکلندن زمانمزه قدر و آلتی عصر دن زیاده دوام ایدن مدتی عثمانلی پادشاهلرینک مقامه لایق اولوب اولدینی نقطهٔ نظرندن ایکی مستقل دوره تقسیم ایتک ممکندر . برنجیسی دور ترقیدرکه مبادی تأسیساتدن بیک سنهٔ هجریه سنه قدر دوام ایدن اوزون زماندر . بواننده دولت علیه نک حقیقی مؤسسسلرندن بولنان پادشاهلر ، آلدقلى تربیه مقتضاسندن اوله رق ، ملتیه قارشو مکلف بولندقلری وظیفه بی تماماً ایفا ایتشلر ، منافع ذاتیه لرینک منافع ملیهیه وابسته بولندیغنی دوشمنشملر ، رهبر اولق اوزره عدالتی التزام ایتشلر ، هر ایشده عاقلانه حرکت ایدرک ، مملکتک حدودینی توسیع ، داخل مملکتک احوالی آسایش و انتظامه قویق ایچون هیچ بر فرصتی فوت ایلیمشملر ، محاربه مزاحمه قاتلیمشملر ، نتیجهده ایسه امت محمدی بی

کندیلرینه مجبور شکران براقشلردرکه ، بر پادشاهک نائل اوله بيله -
جکی سعادتك دخی بوندن زیاده اوله میه جغی شبهه سزدر .

ایکنجی دور بیك سنه هجریه سندن صکره باشلار . بوزمانده
ظهور ایدن پادشاهان عثمانیانک همان جمله سی اجدادلرینک اتخاذا
ایتدکاری طریقک کلیاً خلافتنه سلوک ایتشلر ، عهده لرنده بولنان وظیفه
و مسئولیتک بیوکلکنه باقمسزین مقاملرندن یالکز شخصاً مستفید
ومتلذذ اولمغه قویولمشلردیکه بو طرز حکومت ، دورترقیده قوریلن افعالک
بیوکلکنی ، انحطاطک اسباب حقیقیه سنی واضحاً نره ده اولدیغنی ارائه ایلر .
واقعا بوصوک دور پادشاهلرندن بعضیسنک اخلاق و آمانه کوره امور
اداره حکومتده اییلکه دونه ده موقتاً تمایلات کوریلپورسه ده اساس
مسئله یوقاروده عرض ایتدکمز کییدر . یعنی پادشاهلرده موجود اولان
عدم لیاقت ، عموم اداره نک محورلازمنده جریان ایتمسنی موجب
اولش و نهایت وقتیه خارجاب و داخلاً پک پارلاق بولنان ممالک محرو -
سهنک کوندن کونه تدنییه یوز طوتمسنی انتاج ایلمشدر .

سوزمزنک دوغری اولدیغنی اثبات ایتک ایچون اوزاق کتمکله لزوم
یوقدر . سلطان عزیزک اواخر سلطنتنده بو پادشاهه مخصوص اولان
خط حرکتی ایضاح ایده جک اولورسق بالاده مذکور ماده بوسبتون
ظاهره حقیقه جقدر .

پادشاهک بیوک برادری بولنان سلطان عبدالحمید حضرتلری ، محل
مخصوصنده ذکر اولنان و دولتیجه هیچده مقبول بولمین بعض اخلاق
و اوصافه مالک بولندیغنی حالده پدرینک همتیه بر درجهیه قدر عصره

موافق بر تربیه آلمشدی . مکمل دکلمه ده اولدقجه فرانسزجه قونشوز و اولدورده اوروپا مطبوعاتنده نشر اولنان اثرلری مطالعه ایلر ، بوراده جریان ایدن افکاره آزچوق کسب وقوف ایدردی . بالنفس ذوق و صفایه میال ایدی . کرکسه شرقك کرکسه غربك تلذذاتندن کری دورمزدی . بو قیلدن اولق اوزره اولوقته قدر سرایلر مزده کورلمش ایکن مشارالیه حضرتلری سرایده خصوصی بر تیاترو بنا ایتدیرك آره صره اوروپادن کلن تیاترو قومپانیه لرینك بوراده ویردکاری اویونلری سیر و تماشا ایدرلردی .

سلطان عبدالعزیز ایسه بوکی اوصاف و تربیه ده قرنداشنه تماماً ضد بر اخلاقه مالک ایدی . تیاترو کی لذت فکریه و معنویه دن خوشلانمز ، احتیساسات مادیه ، مثلاً کولش ، پهلوانلق ، خوروس دوکشدرمک کی اکلنجه لرله وقت کچیرر ، اک زیاده بونلردن متلذذ اولوردی . جلوسك برنجی سنه لرنده قرنداشندن قالان تیاتروی آخوره تحویل ایتدیکی کی خوروسلر ، صید شاهانه یه مخصوص اولان کوپکله ایچونده سرایده یکی بنالری ایدرمشدی . واقعا پادشاهك اخلاقنده کی بو کی احوال شایان مؤاخذه دکلدی . چونکه هر نه صورتله اولورسه اولسون حکمدار اولان ذات دخی اساساً بر انسان و بو مخلوقه مخصوص اولان نفسه مالک اولدیغندن کندی اکلنجه سی ایچون استدیکی ذوقیاتی ترجیحه حق و صلاحیتی واردر . شو قدرکه حکمدار اولان ذات (اوروپاده اولدیغی کی) بوکی احوال خصوصیه سنی کزلی طومغه خلقه چرکین کورینن بوکی اکلنجه لرینی آچیغه چیقارمغه غیرت

لازمه دن اولوب مع التأسف سلطان عبدالعزیز ایسه بو جهتهله ده ذره قدر اهمیت ویرمדיکندن ودها دوغریسی عقلنه بیله کتیرمديکندن آز بر زمانده سالف العرض مواده ماهر افراد یعنی پهلوانلر، انواع درلو حیوانات سرایه طوپلانمغه، ختکار بونلرله اکلنمکه باشدی. دیگر طرفدن اوراده نه یاپیلیورسه خارجه عکس ایتدیکه بوراده کی روایتلرک میاننده بعضاً عوامک استهزاسنی موجب اوله جق فقره لر دخی واردی. از جمله سویلدکمز هنگامده پادشاه، غایت ایو دوکوشن بر خوروسک بویینه برنجی رتبه عثمانیه دن بر قطعه سنی رسماً طاقدیغی استانبولک مختلف جمعیتلرنده موثوقاً سویلنمکده ایدی.

پادشاهک اکلنجه سی بو مرکزده اولدیغی حالدده کندیسینده خلقة غرور و تکبر دخی وار ایدی. مبادی سلطنتده پادشاهک بو اوصاف غیر مطلوبه سی حدود داخلندن چیقمیور ایدیسده ده عالی پاشا-نک وقاتند نصکره کتدکجه اشتداد ایتمکه باشدی. [*] مثلاً کسه نک عزیز تسمیه اولندیغنی استه مزدی. بو هنگامده حضور شاهانه یه حیقانلرک بر قاق دفعه زمین پوس اولملرینی، وجه شاهانه یه ناچیز بر لحظه بیله عطف ایتملرینی آداب و مراسم عییدانه صره سنه قویمش ایدی. عزیز اسمنده بولنان افراد طلب احسان و یاخود بشقه بر ماده دن دولایي حضور شاهانه یه عریضه تقدیم ایتک استدکلی حالدده اسملرینی عزت و یاخود سائر بر نامه تبدیل ایدرلردی. عرضحاللر نقدر ساده بر ماده ده اولورسه اولسون بر چوق دعالرله یازلق عادتاً

[*] اس انقلاب احمد مدحت افندی.

امر و اراده اولنوردی. قصور ایدیلورسه ایشک کورلیه جکی محقق ایدی. غریبدر: عالی پاشا مرحوم پادشاهک بو طبیعتلرینی، بیله رک اوروپاده حکمدارارده کورینن سادهلک سلطان عبدالعزیزک افکار و اخلاقنی تبدیله خدمت ایدر فکریله مشارالیه حضرتلرینی سیاحتیه تشویق ایتیشیکن بعدالعودة پادشاهک کرکسه کبر و غروری کرکسه استبداده اولان میلی بر قاچ قات تزايد ایتدیکی اولوقت سرای مقربلر- ندن منقولدر.

سلطان عزیز بوهنگامده دائماً (بن) لک دعواسنده بولنه رق هیچ بر خصوصده بشقه لرینی تقدم ایتدرمک استه مزدی. نه یپارسه کمسه دن اعتراض قبول ایتمز و شاید ایده جکله بولنورسه جانی صیقیلهرق متجاسرله شدتله معامله ایدردی. بر کون سطرنج اوینرکن جزئی بر اعتراضدن دولایی او یون رفیقی بولنان آبراهام پاشانک قفاسنه سطرنج تحته سنی کچیردیکی مشهوردر. بونکله برابر پادشاه مشارالیه حضرتلری کندیسنک توجهنی قزانمش اولان ذواتک النده عادتاً چوجق کبی مطیع برحرکته میال ایدیکه، سلطان عبدالعزیزک شو حالندن سرایلرده و بالخاصه بزم عثمانلی سرایلرنده هیچ بروقت اکسیک اولمین دالقاووقلر پک زیاده استفاده ایدرک استدکلری کبی مراملرینی یوریدرلر ایدی. پادشاه بودورده یالکز سرای دالقاووقلرینک تحت نفوذنده اولیوب حرم هایونده موجود اولان نسوان دخی کندیلرینه استدکلرینی یاپدرر- لردی. بر مدت ذوات محترمه پادشاهی انواع درلو مجوهراته میل ایتدررک چیلغین پاره لر صرفیله قیمتدار و کرانبها هدیله لر آلددرلر

و کندیلرینه تقدیم ایتدرلردی . کیت کیده سلطان عزیزک اسرافاته اولان میلی یالکز سرایده و یاخود استانبولده معلوم اولقله قالمیوب اوروپانک بعض جهتلرینه دخی عکس ایتش بولندیغندن اوراده کی مشهور هیکل تراشلا، رساملر، بوایشلردن هیچ برشی آکلین پادشاهه یوکسک فیئاته کندی اشیارینی صاندرمغه موفق اولورلردی .

مع هذا سلطان عزیزک کندیسنه مخصوص اولان بر آرزوسی وار ایدیسه بوده یوقارده بر یرده سویلدکمز اوزره انشاآته اولان میلی ، اقامت ایتدیکی سرایلرک خارجاً و داخلاً ممکن اولدیغی قدر محتشم بولنمسیدی . مبادی احوالده بو آرزوی خصوصیه سنی وجوده کتورمک ایچون آزچوق تصرفه رعایت ایتمکده ایکن صکره لری چیلغینلق درجه سنه قدر وارمشیدی . مثلاً مشارالیه حضرتلری یکیدن بنا ایتدردیکی سرائی آرزوسی وجهله تفریش و تزیین ایتدر . ترتیبات بتدکدنصکره بومفروشاتی بکنمز تبدیانه اراده بیورر . بوصول آرزوسی دخی اجرا اولندیغی زمان اوندن دخی خوشلانمز ، دیگر مفروشاتی بکنیر ، والی نه یاه بویله کیدردی .

شو تمهیدات و تشریحاتدن پادشاه زمانک اخلاق و اطوارینک دولت علیه یه پک زیاده بهالی اوطوردیغی قولایجه آکلاشیلور . حقیقت حالده او یله ایدی . شو حال دورمذکورده مقام اقتدارده بولنان و بر درجه یه قدر صاحب ناموس و حیثیت اولان وکلای عاجز بر حاله کتیرمش ، و بونلر چکلدکدنصکره وجدانسنر دالقاووقلرک همیشه ایش باشنه کچمنی موجب اولمشیدی .

سلطان عزیزك محمود ندیم پاشایه اولان محبتی، پادشاهك هر آرزوسنه موافقت کوسترمسندن ایلروكلش، خاصة آرزولرینی اتمامه لازمكلن وسائطی ارائه یعنی پاره‌بی بولق ایچون ایدی. و حتی یوقارده سویلدکمز تنقیحات و روم ایلی شمندوفر ایشلرنده کی سوء استعمالات دخی پادشاهك بو مقصدینه مبنی ایدی. فقط سیئات یالکمز بونکله قالمیوب سویلدکمز دوردن اول و صکره دخی بو نوع فنالق ممالک محروسه احوالی کتدکجه دهشتلی بر اوچورومه سوروکلیوب کتورمکده ایدی.

سلطان عزیز مبادی سلطنتنده کورینن فنالقلردن بریده اسرافاته اولان میلی اشباع ایچون نه طرفدن کلیرسه کلسون پاره کتوره جک وسائطدن امتناع ایتدیکی قضیه سیدر. بو وسائط بعض دفعه وقارشاهانه‌یه منافی، منافع ملیکیه‌یه کلیاً مغایر اولدیغی حالده بیله اوندن چکنمزدی. اطرا- فنده کی حشرات ایسه پادشاهك بو حالنه تمامیه واقف اولدقلرندن بو خلقت شاهانه‌یی جانلرینه منت بیله رك آرزوی پادشاهی‌یی تشدید و تشویق ایتمکدن کری دورمز لردیکه، پادشاه و سرائك بوکی حاللری مشهور و معهود مصر فرمانلرینك اعطاسنده ظاهراً میدانه چیقمشدر.

مصر قطعه مبارکه‌سی سلطان عبدالحمید زماننده و حتی دور سلطان محمودده بیله اداره داخلیه حقنده آیریجه بر امتیازه مالک ایدی. مع هذا بو امتیاز اقتضاسنجه مرکز حکومتك یعنی استانبولك مصر اداره داخلیه‌سنه مداخله ایتمکه حق و صلاحیتی یوق ایدیسه ده خلافتك بو قطعه‌یه حقوقی تمامیه محافظه ایدلمشدی. بویله ایجه بر زمان دوام ایتدی. نهایت ۱۸۶۳ تاریخنده محمد علی پاشا خاندانندن مصر والی‌یی

سعید پاشا وفات ایتدیکی زمان مصره مشهور اسماعیل پاشا تعیین اولندی.
 بو ذات انکاری غیرقابل اولان ذکایه مالک ایدیسده طنطنه و سلطنتی
 سور، اداره مستقله یه غایت حرصلی بولنوردی. مقامنه کچرکچمز
 استانبولی، اداره سنه مأمور بولندیغی قطعاً احوال داخلیه سنه دکل،
 احوال خارجییه و اوروپا ایله اولان مناسبت و معامله سنه بیله قارشدرمق
 استمزدی. فقط نه فائده سی وارکه مرکز حکومتدن مصر والیرینه
 ویریه کلن فرمانلرله الی آیانغی باغلی بولنوردی. خاصه مصرک معامله
 خارجییه سی استانبول معرفتیه اجرا اولنمی کبی مواد بو فرمانلرده
 مؤبداً قید ایدلمشدی.

اسماعیل پاشا بورالرینی هر کسدن ایی بیلیردی. فقط بر کره عقلنه
 قویدینی فکر دن دونه جک آدم اولدیغندن بو حالک دفعی چاره سنه
 باقمی کندیسنجه اک بیوک وظیفه دن عد ایتدی. اداره ده بولندیغی
 مدتجه اک زیاده اهمیت ویردیکی ماده بو مسئله اولدی.

دیگر طرفدن اسماعیل پاشا صاحب ادراک بر آدم اولدینی جهتله
 استانبول احوالنه دخی تمامیه واقف ایدی. بالخاصه دور مذکورده
 موقع اقتدارده بولنان ذواتک جمله اوصاف و اخلاقلرینی پک ایو بیلیر.
 دی. بو ذوات محترمه یه مخصوص اولان منہیاتدن کندیسی ایچون
 حصه استفاده چیقارمق ممکن اولدینی تمامیه آکلمشیدی. بناءً علیه
 مقام خدیو یته کلیرکلز مقاصد فاسده و مضره سنی اجرا ایتدرمک اوزره
 کندی بندکانی بولنان ذواتله استانبوله صندوق دولوسی آلتونلر کوندر.
 مکه باشلریکه بو پاره لر اوراده صاحب اقتدار بولنان ذواته صاحیلردی.

مقصد، مصر خدیولرینه مخصوص اولان امتیازلری بیوتکمک، داخلی و خارجی احوالده مستقلاً حرکتیه اقتدار و صلاحیت قزانمق ایدی. مشارالیه حضرتلرینک نائل مرام اولمق ایچون استعمال ایتدیکی بو واسطه کرک سرای ارکانی و کرکسه ایش باشنده کی مأمورین دولت حقنده پک مؤثر دی. فقط بیطرفانه سوز سویلیمک لازمکلیرسه خدیو حضرتلری فؤاد و خاصه عالی پاشا زمانلرنده مقصدینه نائل اوله مدی. هیچ اولمزسه تمامیه موفقیت حاصل ایده مدی. کوردیکی مقاومت بالخاصه عالی پاشادن ایدی!... نهایی الامر عالی پاشا صحنه سیاسیهدن چکلدی. اشته او زمان اسماعیل پاشا ایچون آرزوسنه وصول طریقی آچلدی. فرمانلر بر برینی تعقیب ایتدی!...

بز بوراده مصر امتیازات فرمانلرینک تاریخلرینی یازمق فکرنده دکلر. بو خصوصده تفصیلاته کیرشمیز. شو قدر سویلرزهک بو ائناده یعنی محمود ندیم پاشانک ایلاک صدارتندن اعتباراً مصر خدیوی وکلا و سرای ایچون پک ایو سود ویرن بر اینک اولمشدی. مرکز حکومت و حقوق دولتک ضررینه اوله رق ویرلمش اولان هر مصر فرماننه قارشو او دورده ایش باشنده بولنان ذواته رشوت طریقله یوز بیکلرجه لیرالر ویریلیوردی.

شبهه سز بو یغما آره سنده بولندیغی مقام سایه سنده اک زیاده استفاده ایدن سرای ایدی. اسماعیل پاشانک بو زمانده مرکز خلافتیه تقدیم ایتدیکی مبلغ، حدندن افزون اولوب سرای و بورایه منسویت پیدا ایدن جمله افراده تشمیل ایدلمشدی. ایش بر درجه یه قدر وارمشدیکه

پادشاه زمان طرفندن اسماعیل پاشایه قوری بر سلام کتیرن بر ذاته ویریلن مبلغ مقداری سکسان بیک لیرا اولدیغی مصر لیرجه معلومدر ، سلطان عزیزک دوغریدن دوغریه کندی اداره سی تحتنده بولمادیغی فقط حقوق خلافت و سلطنت جاری اولدیغی بر ولایته ویر- دیکی ضرر بو صورتله ایدی . فقط شو حالدن پادشاهک تحت اداره- سنده بولنان مملکتک نه کی احوال مدهشیه دوچار اولسی لازم کله جکی پک قولای آ کلاشیلیر . فی الحقیقه بوراده سرائیک اجرا ایتدیکی تخریبات امثالسر اولوب بو خصوصده دولت علیه نک اک فنا کچیردیکی ادوار متنوعیه مرحمت او قوتدیره حق درجه سنده ایدی .

آتیا آرائه اولنان جدول شو جهتی ظاهره چیقارر :

بو جهتی لایقی وجهله آ کلامق ایچون اول امرده مرکز سیئات بولنان سرائیک معیشت و اسرافاتنه کوز آتمق لازمدر .

سویلدکمز شو دورده خزینئه خاصه اداره سی دفترلرندن استخراج اولنان بر ایستاتستیکده سرائیده کی افرادک مقداری بروجه آتی کوستریلیور : سرائیده طعام ایدنلرک بش بیک بش یوزدن آز اولیوب ، بیک ایکی یوز نسوان ، اوچ یوز اللی یماق آشجیلر ، درت یوز آخور خد- متکارانی و سائسلر ، درت یوز حامله جی قایقجیلر ، درت یوز خدمه خاصه موزیقه سی ، ایکی یوز قوشباز و جانباز ، ایکی بیک عادی خدمه ، اوچ یوزدن زیاده یاوران ، کتبه ، تشریفاتیجیلر ، مابینجیلر اولوب ؛ قهوه جیلر ، توتونجیلر ، چاشورجیلر ، و سائر دخی بونلر میاننده داخل دکلدی .

سرایده بولنان خادم آغالرینک مقداری دخی اوچیوزدن آشاغی اولیوب
 بولردن صاحب نفوذ اولانلرینک معیتلرنده کلیتلی مقدارده خدمتجیلر
 موجوددی . تقریباً آلتی بیک کشی سرای مطبخلرندن متعم اولیور -
 لردی . حالبوکه بولرک همان هپسی متأهل اولوب عائله لری دخی سرایده
 تعیش ایدرلردی . بروجه بالا تعداد ایلدکمز حشراتک عمومی ایچون
 استحضر ایدیلن اطعمه متوعه ، یدی سکمز بیک آدم حسابنه
 کوره ایدی ...!

قارئلرمزه سطحی صورتده ارائه قلنان بو ایستاتستیک عثمانلی
 پادشاهلرینک سرایلری ، ملت ودولته قدره مال اولدیغنی تعینه کافیدر .
 شو قدرکه بو جهته تماماً واقف اولق ایچون سرائیک بو زمانده بیت المال
 مسلمینه نقداً نه مقداره اوطوردیغنی بیلمک لازمدر .

دولت علیه نک پارلاق دورلرنده اداره نک هر طرفی ، خصوصاً
 مالیه جهتی منتظم بر صورتده تنظیم اولندیغنی کبی مملکتک حکمدارلره
 اعطا ایتدیکی تخصیصات دخی قانوناً معین اوله رق بونی تزید ایتک
 ممکن دکلدی ، هر حالده وقوعی نادر ایدی . فقط دولت علیه انحطاطه
 دوچار اولدیغنی زمان ایسه بو خصوصده وضع اولنان قانون دخی معطل
 قاهره پادشاهلر عموم خزینه دولتی کندی مالی ، ثروتی عد ایدر
 اولملرلدی . چونکه دولت ، مملکت ، ملت جمله سی پادشاهک ملک
 صریحی عد اولنه رق کندیلرندن ماعدا هیچ برکیمسه دولت علیه ده
 بر شیئه مالک دکلدی ...!

وقعه خیریهدن صکره دخی حال ایجه مدت بویله دوام ایتدی .

نهایت سلطان عبدالحمیدك اواخر سلطنتنده مقام اقتدارده بولنان بر قاج وکلانك بالخاصه مرحوم رشید پاشانك همیله مالیه ایچون اولدقجه منتظم بر بودجه یاپلدیغی زمان حکمدارلره مخصوص اولان تخصیصاتك دخی مقداری تعیین ایدلک لازم اولدیغی پادشاهه اخطار اولنهرق رضاسی دخی آندی . بناءً علیه هجرتك ۱۲۷۱ سنه سی ذی القعدة نك اون سکرنجی کونی شرفصدور بیوریلن بر اراده موجبنجه اعلان ایدیلن مالیه بودجه سنده پادشاهه تخصیص اولنان مبلغ ، شهر یکر می بیک کیسه یعنی یوز بیک لیرا راده سنده ایدی . شهزاده لر و سلطانلره تخصیص اولنان آقجه ایسه سنه ده یکر می بیک بشیوز الی کیسه دن عبارت اولوب بو حسابجه سرای هایون دولته بر بچق میلیون لیرایه مال اولیوردیکه دولت علیه نك بو ائنده کی وارداتی یکر می میلیون لیرایه تجاوز ایتدیکی نظره لاحتضیه آندیغی حالده بو تخصیصات دهشتلی و هیچ بر مملکتده واقع اولدیغی تصدیق ایتمه مک ممکن دکدر .

مع هذا کوستردکمز شو تخصیصات رسمی اولوب حقیقت حالی ارائه ایتمکدن پک اوزا قدر . چونکه سلطان عبدالحمید زماننده خزینۀ دولتدن بر سنه ده سرایه ویریلن مبلغ هیچ بر سنه ایکی میلیون لیرادن آز اولیوب اکثری احوالده تجاوز ایتدیکی او دورده دولتک مالیه نظام رتنه خدمت ایچون جلب اولنان اجنبی مأمورلرینک مرور زمانله اعلان ایتدکبری ایستاتستیکلردن پک قولای آکلاشیلیر .

هر نه ایسه : عبدالحمید زماننده احوال بو مرکزده ایدی . فقط سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده سالف العرض اجنبی مأمورلردن

برای دولت علیه مالیه سی حقننده اوروپاده نشر ایتدیکی بر ایستتا-
تستیقده سرائیک مالیه قارشو ایتدیکی تسلطی شو حساب اوزرینه
کوستربور. [۱]

پادشاه یوقاروده سویلدکمز وجه اوزره مالیه دن بر بچق میلیون لیرا
آلدیغی کی فضله اوله رق یالکمز سرائیلر انشاسی ایچون آلدیغی مبالغ
اون درت سنه ظرفنده یدی میلیون لیرایی تجاوز ایدوب بو مصرف
ایچنده مفروشات، حیوانات، مجوهرات و سائریه بشقه جه ویریلن
پارهلر داخل دکدر. کذا بویکون خارجدن ایدیلن استقراضلردن
دوغریدن دوغریه سرایه آلمان پارهلر دخی داخل اولیوب غایت
زنکین بولنان خزینئه خاصه دن کلن واردات دخی بو حسابه درج
ایدلمه مشدرکه بونلرک هپسی جمع ایدیله جک اولورسه پادشاه زمانک
خدمت حکومتی نقداً ممالک محروسه یه الی میلیون لیرادن آز بر مقداره
اوطورمدیغی اک سطحی بر حسابله میدانه حیقار.

اشته اواخر سلطنتنده سلطان عبدالعزیزک ممالک محروسه یه
ویرمکده اولدیغی تخریبات بو ایدی. بو حالک اسبابی ایسه پادشاه
زمانک مقام حکمداری یه عدم لیاقتندن و بالخاصه حکمدارلره لایق
اولیان اخلاق و اوصاف ایله متصف بولنمندن ناشی ایدیکه حکومتک
متنوع طبقاتنده کی وظیفه و مسئولیت بیلنمیه رک، حقوق انتظامیه-
رق قوانین و نظاماتک آیاقلر آلتنده سورونمسی موجب اولمقده، و بو
کیدیشک یعنی سفیه بر میراث یدیلک طورینک ایجاباتی ایسه دولت علیه یی

[*] L'Economiste Française

یقیناً دهشتلی فلاکتلره کتوره جکی انظار دقت و عبرته علناً چار بمقده
و بامقده ایدی .

— احوال وکلا و مسلك مدحت پاشا —

پادشاهك اواخر سلطنتنده مرکز حکومت — وکلاى عثمانیه نك
مسلك سقیملری — مدحت پاشا — پادشاهك خلعی ایچون مشارالیه
حضرتلرینك شیروانی زاده رشدی و حسین عونى پاشالرله برنجی
اتفاقلری حقنده کی روایات — مدحت پاشانك علما ایله اولان منا-
سبتلری — انتظار مستقبل

سلطان عزیز دورا خیرنده ممالک محروسه اداره مرکزیه سنك اك
یوکسك طبقه اتندن وقوعه کن احوالی شو ایکی سوزله ایضاح ایتک
ممکندر .

پادشاه ایله محمود پاشا استانبولده نه یایمق ایستلرسه یاپیورلردی ؛
متفقاً حرکت ایدرك نسبتاً پك آز بر زمانده ترکیایی اويله بر حاله
کتیر دیلرکه ، نه ایچریده راحت و امنیت نه ده طیشاروده اعتبار و
و حیثیت قالدی !....

پادشاه کندى کیف و ذوقنده دنیایی کور میور . وزیر اغنائیفك

و دها دوغریسی آلتونلرینک ، کوزکارینک مطیع و منقادى ، اویونجا-
غى ؛ هم حکومتى ، هم کندیسنى ، آنک ایستدیكى ، اشارت ایتدیكى
طرفه چویریور ؛ اداره دولتی کوندن کونه برباد ایدیوردی .

اما او زمان استانبولده هیچ اهالی یوقیدی ، اوتەکی وزیرلر نرده
ایدیلر ؟ بوفناقلردن کسه شکایت ایتیمورمیدی ؛ کسه مسئول دکلیدی ؟
اگر اهالی دیمک ، روم ایلیده و آناطولیده بولنان مسلمانلر دیمکسه ،
آنلر عصرلر دنبری ایچنده یوزدکلری سیئه جهالتله ، کندیلرینه ظلم
ایدن مقامی تقدیس ایده کملشدر . انواع ظلم و حقارتیه طیانیرلر .
حقنی ایستمک ایچون حرکت ایتدی (خروج علی السلطان) عدایدرلر .
ذاتاً اساساً ملت اسلامیه نک ظلم چکمدیکی دور ، کورمه مش کبی بر
شیدر . بونک ایچون اهالی دخی ظلمه آالشقیندر .

بزده ، پک چوق وقتدنبری جاری اولان استبداد ، شرع مبین
احمدییه مغایر اولدیغی حالده ، حکومت کندیسى ایچون ، بو طرفدن
برتهلکه اولمادیغنی بیایر ، و ظلمی اجرادن بوسبيله چکنمز .

استانبول اهالیسنه کلنجه : اولرده اکثریت اعتباریله دولت
مأموریتنده استخدام اولنه کلدکلرندن ، استبداد طولایسیله تأمین و
توسیع معیشت ایدرلر . بناءً علیه اداره استبدادک ظلمندن بالخاصه
مستفید اولدقلرینی تقدیر ایدرک بونلردن چوغی آنک دوامنی ممنونیتله
ایستلر . بوسبيله بو طرفدن دخی حکومت اکثر احوالده بر
تهلکه بوله مز .

اشته : او زمان دخی مبادی احوالده سلطان عزیزک ظلمندن

آچىقدن آچىغه شكائت ايدن كىسه يوقدى . لىكن اداره حاضرده دن
ممنون اولمىانلر واردى .

بو طاقم ذوات ، اركان و رجال دولتدن ايدىلر . خشنودسزلقلىرى
ندن نشئت ايدىيوردى ؟ ... اول امرده بو جهتي بيله لم : بونى بيلمك
ايچون ده او زمانك اداره سىنه معارض اولان وكلا و رجالى ايكيه تفريق
ايتك لازمدر .

برنجى طاقم ، افكارعتيقه اصحابى ايدى . دولتك اداره حاضرده سنى
بكىنمزلر ؛ بوكيديشله يقيناً ، ملتك بيوك بر تهلكيه دوچار اوله جغنه
قويأ حكم ايدرلر . ايش باشنده ايكن اويله بر فلاكتى دفع ايده ممكى
دخى ناموسلرينه يدیره مزىلر ، و بوسبيله جارى اولان سيئاتك رفعنى
جداً آرزو ايدرلردى . بونكه برابر بو طاقمك ايستديكى انقلاب ، ده
كنديلرنجه بيله لايقى وجهله معين دكلدى . ميدانده ، كوز اوكنده
طوران فناقلرك اوكنى آلىق ايسترلردى ، او قدر ، يوقسه عصر حاضر
احوال عموميه سنك مقتضيات ضروريه سنى بحق تقدير ايدرک ، متين
بر اصلاحات تشبثاتنده بولمق فكرلرينه كلز ، ده دوغرىسى بو
جهته هيچ يناشمازلردى .

بو ذاتلرك اكثريسى جاهل ، احوال عالمه و مدنیه يه وقوفسىز
اولملرندن فضله آباء واجداددن كوردكارلى اداره و تعيشك حسب الزمان
تبديلنه و اصلاحنه كيرشمك . بونلر ايچون عادتاً ممكنسىزدى . (بابامز -
دن كوردكز كى) مثل سقىمى بونلرك دماغنده ده ، چوق يراشغال
ايدىيوردي . بوسبىدن سلطان محمود زماننده موقع اجرايه كتيريان

اصلاحاتی پیدرپی ایلر یلتمک و اوروپانک النده دهشتلی بر سلاح اولان معارف عمومیه نك بزده ده تعمیم و ترقیسنه غیرت ایتک ، شدت احتیاج جهتیله فوق العاده مطلوب اولدیغی حالده وکلا ، شو سویلدیکم فکره صابه رق ، بو مهمه یه قطیاً اهمیت ویرمز لردی . اونلر ملتک و دولتک ، سلامتی بو استقامتده بیلمیورلر ، و حتی ایچلرندن بعضیلری عادتاً او استقامتی برنوع خرسیتیانلغه تقلید ظن ایدرک شدتله مخالفیت ایدیورلردی . بوذاتلرک فکر لر نجه : او زمان اورته ده موجود اولان فنا لگ اوکنی آلق مسئله سی ، خیر خواهان ملتدن عد ایدیلن ، وکلادن بر قاج ذاتک رأس کاره کچمسیله اولور بیتر ، درجه سندن یوکسک دکلدی . خلاصه : بو طاقه آیردیغمز وکلانک خیر خواه و محب دولت و ملت اولدقلرینی انکار ایتک ممکن اولمه مقله برابر ، اعتقادلری و فکرلری دولتی سلامته چیقاره حق بر طریق اولمادیغنی دخی ، سویلمکده ذره قدر تردد اولنه مز .

ینه بو صنف وکلا ایچنده ، بعض ذاتلر ده وار دیکه : بونلر ، او دورده رأس کاره کچوب شهرت و قدرتلری پک زیاده آرتان وکلایه ، و علی الخصوص محمود ندیم پاشایه دشمن ایدیلر . اونلردن بهمه حال انتقام آلق ایستلردی .

ایکنجی صنف وکلایه کلنجه : بونلر یالکز بر ذاتدن عبارت ایدی . بو ذات محترم صفات ده مدحت پاشا حضرتلری ایدی .

بو ذاتک افیکاری و درایت فوق العاده سی او درجه بیوک ، سوزی او قدر کسکین ، نفوذ و اقتداری او مرتبه ده ایدیکه : بو اسم محترمی

ایشیدنجه، خدماتی، فلاکتی دوشونهرک قلباً خزن و الم حس
ایتمه مک ممکن دکلدر!...

مدحت پاشانک، غایت عقلی، ذکی، جناب حق طرفدن پک
آز انسانره احسان بیوریلن فوق العاده بر اقداره مالک اولدیغنی اک
بیوک دشمنلری بيله اعتراف و تصدیق ایدیورار.

نرهده اولورسه اولسون ایچنده یشادیغی جمعیتک اک برنجی طبقه سنده
بر موقع ممتاز احترام قزانه حق کمالات علمییه اصحابندن ایدی.

فطرة غایت جسور، استحقاقلی شهرتی پک زیاده سور، بر آدم
ایدی. بر کره تصمیم ایتدیکی فکردن دونمک، اونک ایچون محال
ایدی. تشبث ایتدیکی ایشک مشکلات عظیمه سندن کوزی قورقمز،
مقصده وصول ایچون ایجادتدایبرده خارقه لر کوستردی.

قریحه سی زنکین، دیپلوماسی طریقنده حيله و انتریه اختراعندن
چکنمز و عاجز قالمزدی. قوه نطقیه سی پک مؤثر، اداره امور دولته
فوق العاده ماهر ایدی.

بو ذات نادرالوجودده وسعت عقل، شدت ذکاء، بر درجه ده
ایدیکه: دولتک هانکی شعبه اداره سنده بولنورسه بولنسون عدم موفقیت
ویا نقصان ممارسه کبی اکثر کسه لر ایچون معذرت مشروعه اوله بیلن
احوال بوکا کوره وارد دکلدی،

ایشته سلطان عزیز صوک دورنده جاری اولان احوال سیئه یه معا.
رض وکلادن بریسیده بویله بر ذات ایدی.

مدحت پاشانک بوبابده کی فکری و بر وقتدنبری اعماق روحنده

بسلدیکی آمال ، احوال و آرزولرینی اولجه سویلدیکم وکلانک فکرلرینه کلیاً مغایر ایدی . چونکه مشارالیه حضرتلری بیلیر و تقدیر ایدردیکه : احوال جاریه نك فناغنی ، ذاتندن خدمت بکله ن آدملرک مقام اقتداره و فنا لرك عزللری کبی اجراآت تمیزلیه مز . ملت و دولتک سلامتی تأمین آرزو ایدلدیکی حالده ، اداره ده مرعی اولان اصولی جدی بر انقلابه مظهر قیلمق الزم اولدیغنه تماماً مطمئن ایدی .

اولجه دیدیکم کبی مرحوم کنجلیکندنبری دولتک بر چوق مأموریتلرنده استخدام اولندیغندن بالجمله شعبات اداره نك یوليله ، عدالت و شریعت دائره سنده اجرای وظائف ایتمسه نه کبی اسباب مانع اولدیغنی پك ایوبیلیر ایدی . کندی قناعت ذاتیه سنجه ، بو موانع : بزده اوچ عصر دنبری ، هیچ بر طرفده کورلمه مش ، عقل و شرعه مغایر بر صورتده اجرای احکام ایدن استبداد ایدیکه : فی الحقیقه بوندن ده ا مکمل بر تشخیص اوله مز . مرضی تماماً آ کلامش ، دواسنی تدارکه قویلمش ایدی . بو قناعت و بو تشخیصک بر حقیقت محضه اولدیغنی صکره دن کلن و بوکون اوزر مزده اولانجه شدت قهارانه سیله اجرای مظالم ایدن احوال ایله دخی ثابتدر .

مدحت پاشا حضرتلری ، بولندیغنی مناصب و مقاماتده ابرازندن بر آن خالی قالمدیغنی خدمات و قابلیت کزیده سی ؛ مشارالیهک شهرتی آفاقه چیقاردی ؛ حکایه سنده بولندیغمز زماندن اوچ سنه مقدم مقام صدارته دخی یول آچدی . صدارتده چوق زمان طوره مدی . چونکه سرای و جرمنفعت و اقبال قیدیه ، سرایک اطرافده طولاشمقدن

بر ان فارغ قالمین وکلای نخام (!) حضراتی مشارالیه حسد ایدرلر، اطوار وشدتندن خوشلنمزلر، دها طوغریسی شرندن قورقارلردی . بونک ایچون صدارتدن انفصال ایتدیرلمسیله ده راحت و امین قالمدیله . عزانی متعاقب سرای وقرینلرنجه استانبوله اوطورمسی جائز کورلمدی . نفی ایدلدی . بر آراق نصلسه تکرار استانبوله کلکه یول بولمشدی . حکایه سنی ایتدکمز زمان مشارالیه منقاسندن عودت ایتمش ، ایجه بر وقتدر استانبوله بولنیوردی .

بودورده موجود وکلا میاننده مدحت پاشانک اک زیاده ایشه یرار دوراندیش ، مسالک مخصوص صاحبی بر ذات عالیقدر اولدیغنه بر قاق دلیل موجوددر . از جمله بوزمانده احوال فجیعهیه دوچار اولمش اولان مملکتک نه صورته قورتلمسی ممکن اولدیغنه دائر فکرنده جریان ایده دورمقده اولان تصورات و تفکراتله اثبات ایتک ممکندر . شویله که : سلطان عزیز دورینک صوکلرنده ، اداره مشوشه علیهنده کی وکلا ، فناغک اوکنی آلق ایچون بر حرکتیه تشبث ایتکی عقلنه بیله کتیرمینلر چوقاق تشکیل ایدیوردی . بونلرک بویله کثرتده بولنملری اساساً ایشک مشکلات عظیمه سنی ، و فضله اوله رق عدم موفقیتده کی تهلاکیده ، کوزلجه بیلاکلرندن ایلرو کلیور ، بویله توکلی ایشلره کیرشمک جسارتنده بولنه میورلردی .

خلع مسئله سی ، پک عوامی بر تعبیر ایله : ولی نعمت اولان پادشاهه قیمق تلقی ایدلمسی ، او ذ تک پک چوغنی بواشدن آلیقویدیغنی ظن اولنه بیلیردی . جمیع زمانده وکلای عثمانیه ایچنده بویله بر طاقمک

وجودینه تعجب ایتماید. زیرا : مشارالیه اساساً جاهل ایدیلر .
و کلا صنفنه داخل اولدقدنصکره ، عندالله و عندالناس ، ملتہ قارشى
مسئول اولدقلرینی تقدیر ایدہ منزلدی . پک چوغی کمال عزتله سور-
مکده اولدقلری سعادتى ، ملت دکل ، پادشاه ویردیکنی اعتقاد ایدرلر .
هر کسجه آشکار اولان ، وادنا بر ملاحظه ایلہ حل ایدلمسی
طبیعی بولنان بر حقیقتی دوشونمزلدیکه : بوده بالنفس پادشاه بیله ملت
سایه سنده مظهر سلطنت و شوکت اولدیغیدر .

ملت اولدیغی حالده پادشاه دخی عادى بر شخصدن عبارتدر ؛
و کیمسه یه لازم دکادر . مادام که پادشاه و وکلا ، ملتک سایه سنده پادشاه
و وکلادرلر ؛ عقلاً ، شرعاً ، انسانیتاً ملتہ قارشى بورجلودرلر . اونلر ،
ایشته بو مهمه یی ادراک ایدہ منزلدی . اونلرک فیکرلرنجه : پادشاهلرک
علیهنده حرکت ، عصرک حکمداری اولان پادشاهی ، ولوکه : نقدر
مضر اولورسه اولسون ، خلع ایتک بر نوع اخانت عد اولنوردی . اما ،
بویوزدن ملت پک بیوک مظالمه کرفتار اولسه ، حتی میلیونلرجه قانلر
دوکه رک ، پک چوق شهدای نجات و شهامتک خون حمیتنه بدل فتح
اولنان مملکتلر دشمن انه کچسه بیله ، بو حرکتی ملتہ قارشى اخانت
صایمزلر ، « قدر بویله ایمش » دیه کچیویرلر ایدی .

و کلامزک اووقت ، و بوکون بیله او اسکی ادراکده و او قابلیتده ؛
فقط بوکون دها بشقه جبلتلرده دخی اولدقلرینی اثباته حاجت یوقدر .
واقعا اوکی افکار باطله و جاهلانه عوامده بولنورسه ؛ بر درجه یه
قدر عفو ایدیلہ بیلیرسه ده دولتک اک یوکسک طبقه سنده و مقامات

عالیه ده بولنان، محیطلری اعتباریله غوامض و جریان ادارهیه بحقی کسب و قوف ایتملری طبیعی اولان وزیرایه نه دیملی؟ بیله میز. یالکز بو ذاتلر، اشغال ایتمکلی مقاملره لایق آدملر اولدیغنی قطعی صورتده ادعا ایتمک محتاج اثبات اولمیه رق پک طوغری بر سوز اولور.

مع مافیله، مشارالیه می آز چوق معذور کوستره بیله جک برشی وار ایسه اوده: دولت علیه عثمانیه ده، ملتک حقیقه ولی نعمتی عد اولنمغه لایق خدمات مبروره ابراز ایتمش اولان بر ایکی وزیر، مجرد وظیفه یی مقدس طانیهرق او یولده مساعی غیورانه ده بولنلرندن طولایی، پادشاهلرک ظلمندن تخلص نفس ایده میوب، اعداماً شهید ایدلرکلینی بیلملری، بو صورتله تهدید متمادی آلتنده بولنملری کیفیتدر.

مدحت پاشا؛ او قیراطده، او درجه عادیله ده دکلدی. ملتک سلامت و سعادتنی تأمین ایچون، پادشاهلری دائماً فدا ایتمک شرعاً و عقلاً حرکات لازمه و ضروریه دن بولندیغنی بالنفس وکلا، پادشاه ملت آره سنده واسطه مناسبات اولملری جهتیله ملتی احوال مضره و سیئه دن محافظه ایتمک، بو صنفک وظیفه اساسیه سی اولدیغنی بیلیر ایدی. کندی کیف و ذوقلرندن بشقه برشی دوشونمین پادشاهلره اطاعت ایتمک، دنیا ده شمعدییه قدر وضع اولنان عموم قانونلره مغایر اولدیغندن بوکی احوالده ملتک مطیع قالمسی مضرندن بشقه برشی انتاج ایتمیه جکنی حقیله تقدیر ایدردی.

مقام سلطنت و خلافتی احراز ایتمکدنصکره نفس هایون مقدس ایسه ده، اساساً هرکس کی بر شیخص و انسان اولمسی جهتیله افکار

مضره وکیفیه سنه ، میلیونلره واران قوجه برملتی منقاد و اسیر ایتمک و بویله قدرت حکمدارانیه صرف کیفی و ذوقی حسابنه استعمال ایله ملتی و وطنی نالان و پریشان ایدن بر شخصه ، پادشاهدر؛ دیه تقدیسده بولنمق؛ ظلمک ، حقارتک مجنونانه و خائنانه بر صورتده تطبیق و جریاننه کوز یوممق ، وحشی حیوانلردن فرقی اولمیان عالم بدویتیده — اوده بدرجهیه قدر — ممکن اوله بیلسده دیانت اسلامیه ایله مشرف و مسعود اولان برملتک بویله اسارتلره ، حقارتلره قاتلانمسی بک بعید و عادتاً محال اولدیغنی حکم ایتشدی. مادامکه دولتده هپ جاری اولان ظلمدر ، ازاله و امحاسی حمیتلی وکلا ایچون فریضه دن ، بو فریضه یی ایفاده تکاسل ، هیج بر وقت عفو ایدیلهمیه جک جنایات عظیمه دن اولدیغنی دائماً دوشونور ایدی . بناء علیه : اومظالم و اغتشا- شاتدن عصرک وکلاسنی مسئول طوته رق ، و اودائرئ مسئولیته کندیسنی دخی ادخال ایدرک سیئاتک دفعنه صرف همت ایتمک الزم اولدیغنی قطعاً قرارلشدرمش ایدی .

موثوقاً روایت ایدرلرکه : مشارالیه او صره لرده دکل ، دها ایکی اوج سنه اول ایلک صدارتلری هنکامنده اداره نک کیدیشنی بکنمیه رک ملتی عاقبت دوچار اوله جنی مهلکه دن قورتارمق ایچون پادشاهی خلع ایتمک لزومنی ، امنیت ایده بیلدیکی بعض وکلایه آچمش ، و تشبثده ایتمش ایسه ده بیوک بیوک مانع لره تصادف ایدرک ، او وقت تأخیر مقصوده مجبور قالمشدر . محرم ایدیندیکی وینلرنده بوبابده مذاکرات جریان ایدن ذوات مرحوم حسین عون ، و شیروانی زاده رشدی

پاشالر اولدقلرینی دخی سویلیورلر. مسئله یی اوچی برلکده بالاطراف مذاکره ایتمشلر؛ همان ایشه باشلایه جقلری زمان، شیروانی زاده نك احوال خصوصیه سندن طولانی کندیسینه او قدر امنیت ایدیه ممش. کما امنیتسزلکی او ائناده تصادفاً، سلطان عزیزك شیروانی زاده یی نزدینه جاب ایتسی وساعتلرجه مذاکرات خفیه ده بولمسی، دها زیاده آرتیرمش. بو حال عادتا خوف و تلاشلرینی موجب اولمش. ملحوظ فنالغك اوکنی آلمق ایچون مدحت پاشا ایله حسین عونى پاشا متفقاً حرکتله شیروانی زاده یی استانبولدن تبعیده موفق اولمشلر.

ائناى راهده رشدی پاشانك وفاتی، غضبه اوغرامقدن طولانی یاسدن منبعث اولدیغنی روایت ایدنلر بواندیغنی کبی بو وفاتك شبهه سز مبالغات و اراجیف قیلندن اوله رق بریکیلرک اثر تدبیرلری ایله وقوع بولدیغنی سویلینلرده واردر.

شوراسی محققدرکه: براز صکره مدحت پاشا حضرتلری دخی منفیاً استانبولدن اوزاقلاشمشدر.

هر نه حال ایسه سلطان عزیزى خلع ایتك مسئله سی بودورده میدانه حیققدیغنی محققدر. چونکه: وقعه مهمه انقلابیه نك حیز آرای حصولدن پك چوق اول استانبولك محافل خصوصیه سنده مذاکره ایدلمشدرکه بو جهتک؛ مدحت و حسین عونى پاشالرك ال آلتندن بعض طرفلره تلقینات وتشویقاتندن تحدث ایتدیکی شبهه سزدر.

هر حالده میدانه حیققان حقیقت شودر:

معلومدرکه: بر انسانك، مادی و معنوی نقدر قوتلی بولنورسه

بولانسون کمال موفقیتله ایش کوره بیلمسی، بالخاصه دولتک روح حیاته متعلق مسئلهلرده پک چوق معاونتلره محتاجدر. بر قاق کشی بیننده قرارلشدیریلن خلع مسئلهسنک موقع اجرایه کتیرلمسی ایسه، صوک درجهده مشکل بر مهمه اجتماعیه اولدیغندن پک بیوک مهارت و اقتدار فوقالعاده، جسارت و متانت لازم اولدیغی وارسته اثباتدر. خصوصاً قرارک مستعجلاً اجراسنه تشبث ایتک موافق اولمیوب، هر حالده افکار عمومیهیی دخی قزانق اقتضا ایدر. چونکه: بوجهت تأمین ایدلمدکجه اغتشاشات عظیمه، قان دوکک کی تهلکهلر بعید دکلدر. بونک ایچون شهید مرحوم مدحت پاشا حضرتلری، ایشه چوق اول باشدی.

دولتک ادارهسنده اولان فنالق میدانده، فقط اعتراض وشکایت ایدن مفقود اولدیغندن سیئات احوالی، نسبتاً چابوق وای کورن، آندن اک زیاده متأثر بولنان برصنفه مراجعت ایتدی: علما صنفنک بهمه حال الده ایدلمسی پک مهم و لازم اولدیغنی بحق تقدیر بیوردی. زیرا: او وقت، و حتی بوکون بیله دولت علیهک اداره عمومیهسنه بر درجهیه قدر حقیله کسب وقوف، و هر دورده یوقاردن کلن فنالقلره اعتراض ایدن، اشتکاده بولنان بزده، علما صنفیدر. بناءً علیه مرحوم، او زمان استانبولده بینالعلما ممتاز بولنان بر قاق عالمی کندی طرفنه جلب ایتک ایچون آنلرله صمیمی بر محبته کیرشمک چارهلرینی آرامش ایدی. بونک ایچون، طویقپونک طیش طرفنده، تنها بر بوجقده کوچک برکوشک ایله بر قاق دونمدن عبارت بر باغ پیدا ایتمش ایدیکه: بوکوشک،

اليوم مدحت پاشا كوشكى ديمكه مشهور در . بو كوشكه علمادن منتخبي
اولان ذواتى اولابرر برر ، صكره بر قاچنى بردن دعوت ايدر ، آنلرله
اوزون اوزادى يه محبتلر ، صحبتلر ايلردى . مقصد محبت و صحبت اولديغى ،
وفقط بو برواسطه بولنديغى چون كيدر ، دولتك اداره سنده موجود
اولان سيئاتدن ، و هر كس ايچون درد درون اولان مسائلدن بحث ايدلمكه
باشلدى . بو مصاحبه و مباحثه لردن مشار اليهك يكانه املى خلع مسئلهسى
ايچون حاضرونك رضاىنى آلمق ، و بويله جه عادى بر انقلابى وجوده
كتيرمك دكل ، بلكه اداره مطلقه دن حاصل اولان فناقلرى و ضرر-
لرى تشریح و اثبات ايدر ، بورخنه لردن دولتى قورنارمق لازم اولديغى
حاله اداره ده اصول مشورتى قبول و تطبيق ايتك الزم اولديغى آنلرك
دماغلرينه محكم صورته يرلشدرمك ، قانون اساسى وضع اولمىنجه
دولتك سلامته چقمسى محال اولديغى آيات واحاديث شريفه ، و بر طاقم
مؤلفات اسلاميه ايله اثبات ايدر ، اصول مشورتك احكام جليله
شرعيه يه موافق بولنديغى كوسترمك ايدى . مرحوم مشار اليه ، توالى
ايدن او مجالس صحبت و محبتده بو جهتى اوييله بر حسن اداره و تحصيل
ايتديكه : يك آز وقتده حميتلى علمادن بر جم غفير ، پاشانك فيكرينى
صواب و مقبول كورديلر ، و بو مقصد مقدس ايچون . اقتضا ايدرسه ،
حياتلرينى بيله فدا ايدمك بلكلرينه مشار اليه تامين ايلديلر . بوصورتله علمالده
ايدلمش اولدى . بوسايله ده ، تخميناً قرق بيكه قدر واران وفقط بوكون
يك آزالتيلىن طلبه علوم آراسنده ده ، فكر مشورت ياييله رق ، يك كوزل
رواج و اعتبار بولدى . و كيتدكجه توسع و كسب متانت ايتدى .

اشته بوضوحه فکرمقدس مذکور استانبول افکار عمومیه سنجه-
ده ، بشقه بر طریقندن کله رك قبول و رغبت کورمه باشدی :
مدحت پاشا حضرتلری اداره مشروطه نك محافظه وادامه سی بابنده
اك زیاده کنج ترکله کوه نیرایدی . چونکه ، بونلر اصحاب قلمدن
وبو جهتله اهالینك مظهر توجهی اولمش ذواتدن ایدیلرکه : نشریات
محقانه وحریتپرورانه لری ، وقانون اساسی فکرینی اذهان امته یرلشدر-
مك خصوصنده کی مطالعه لری خلق طرفندن حرزجان ایدیلیر امیدنده
بولنیوردی . حقیقه ده او یله اولدی . پارسده بولندقلری زمان نشر
ایتدکلری غزته لرك خفياً ممالك محروسه یه کیردیکنی ونه درجه رغبت
بولدیغنی وحریت غزته سنك برنمره سی استانبولده برعثمانلی لیراسنه قدر
صاتلدیغنی واقع اولدیغنی یوقارده سویلمشك .

شونیده استطراداً قید ایده لکه : شدتله حکومت علیهنده اوله رق
خارجده نشر اولنان « حریت » کی غزته لرك ممالك محروسه یه دخوللری زیاده
بر انضباطله تحت ممنوعیتده ایدیه ده ، استانبول مطبوعاتی بوکون اولدیغنی قدر
تضیق آلتنده ، واسارت بیوندر یغنده دکلدی . بر درجه یه قدر سر بست اداره
افکار ایدرلردی .

نه ایسه کچه لم :

مرحوم مدحت پاشا بر طرفدن علما ایله مصاحبه و مجالسه ده بولانه-
رق او ، صنفی کندی طرفنه جلب ، خلع و قانون اساسی مسئله لری
ایچون رضا و طرفدارلقلرینی تحصیل ایتکه اوغراشمقده و موفق دخی
اولمقده ایکن ، دیگر طرفندن ده او ، بر درجه یه قدر سر بست اولان

مطبوعات واسطه سیله اداره حاضره بی تنقید ایتدرک ملت و دولتی سلا-
 مته چیقارمق ایچون مهم و جدی بر انقلابک لزومنی افکار عمومیه
 علی التدریج احساس ایتدرمکده ایدی .

انقلاب متصورک موقع اجرایه کتیرلمسی نقدر مشکل اولدیغی عجله
 و نقصان تدبیرک نه فناقلر تولید ایده جکی محتاج اثبات دکدر . خلع
 مسئلهسی ، اساساً بزده چوق کورلمش اولدیغندن برنجی دفعه وقوعه
 کلیه جکی آشکار ایدیسه ده قانون اساسی نه اولدیغنی بیلمین اهالییه
 اونی ، ممنوناً قبول ایتدرمک او قدر قولای حصول بوله حق بر ماده
 اولدیغنی ادنا بر ملاحظه ایله آکشلیر . بوندن بشقه و خاصه دخی
 اهالیدن زیاده ایقاع مشکلاته قادر ایکی طرف واردیکه : آنلرده افکار
 عتیقه و مظلومه صاحبی اولان وزرای دولت ، اصول مشورت وسکتة
 منفعت اعتباریله یوزی اکشییه جکی پک مأمول بولنان سرای طاقنی
 ایدی . بو ، ایکی طاقمک حرکاتیه ، مقصود مقرر پک بیوک موانعه
 تصادف ایده جکی شبهه سزدی .

اشته : بو اوچ جهته موجود اولان مشکلات عظیمه بی کوزه آلد-
 مق دولتک بیوک بر فلاکته اوغرایه جنی صروده ، اهون شرین اختیاری
 طریقیه ، و آز چوق بر امید موفقیتله . بشقه بر طریق نجات وسلامت
 بولندیغنی هنکامده تجویز اولنه بیلیر ، عرض ایتدکمز کی جاهل اهالی ،
 وهر وقت بولانیق صوده بالق طوتمق الفت وارزوسنده بولنان سرای
 ووکلا ، قانون اساسی سدیونک ، مجرد کندی ایشلرینه ومنفعتلرینه حائل
 اولق اوزره قورلدیغنی زعمنه بغلنه رق ظاهرده بر مجبوریت قطعیه یوق

ايكن او طرفه يناشميه جقلرى پك طبيعى ايدى . حالبوكه بعض احوال اجباريه نك پك يقينده تحدث ، ودواتى بدتر فلاكتلره كرفتارايدى جكي حس اولنيوردىكه : وقايع آتیه يى حقیله تیقن ایتك ایچون او بابده بر نبذه بسط معلومات ایتك لازمدر .

— اغتشاشات داخلیه و مداخلات اجنبیه —

دولت علیه و روس محاربهرلى حقنده بعض ملاحظات — پان اسلاويزم فرقه سنك روم ایلیده کی فسادلری — جنرال ایغناویه فك انتر یقه- لری — هر سكهده عصیان و بونك نتیجه سی — بواثناده مرکز حكو- متده کی تكاسل — قونسلوسلر مسئله سی — مداخلات اجنبیه — قونت آندراسینك نوطه سی

دولت علیه نك روسیه ایله ایتدیكى محاربهرلده شایان دقت احوالده بریده دلی پتروندن بو گونه قدر ظهور ایدن محاربهرلك تخمیناً یکر می سنه ده بر کره وقوعه کلسیدر .

بونك تصادفاً اولدیغنی ظن و ملاحظه ایدنلر ، البته یاكلش برفیكره ذاهب اولمش اولورلر . شو صورتله تدقیق ایدلدیكى حالده اسباب حقیقیه پك قولای آكلشایر .

محاربهره نصورتله اجرا ایدیلیرسه ایدلسین ایکی خصم دولتک اداره وقوتنی تملندن صارصار . خصوصاً حرب اوزون برمدت دوام ایده جك

اولورسه ! چونکه محاربه نك مطلوبه موافق اجراسيچون
حکومت يالکز اوطرفه غيرت ايدرك مملكتك عموم اداره سنه لايقي وجهله
اهميت ويره مز . بوهنكامده تجارت، وديكر حيات مملكتته متعلق ايشلرك
كافه سي معطل قالير . حرب ايچون وقوعه كله جك كليتلي صرفيات دخي،
ماليه يي پريشان بر حاله كتيرر كه بواسباب مهمه دندولايي اولدجه
اوزون سورن بر محاربه دنصكره هانكي مملكت و حكومت اولورسه
اواسون ابي بر زمان استراحت ايمكه ، احوال داخليله سني يكيدين تنظيمه
احتياجى واردر .

روسلر ، بو خاللى دفعاتله تجر به ايتمش اولدقلرندن، بزملة ايتدكلرى
هر محاربه دنصكره، يورغلقلرينى ازاله، داخلې پريشانلقلرينى كيدر مك
ايچون بر قاج مدت سكوته وخارجه عدم تعرضه احتياج حس ايتمكه
بولمشلردر كه شو حال روسلرك دائما بزه يكر مى سنه ده بر كره حرب آچه .
لرينك باشلوجه سبيلرندنبريدر .

بوندن ماعدا حكومت مذكوره يالكر بزملة محاربه ده بولمىوب آره
صره ديكر ملتله مثلاً برنجى ناپوليون زماننده فرانسزلرله ، دها صكره
شماللرنده بولنان اسوه چ نوروه چ ، ۱۸۴۸ ده وقوعه كلان مجار عصيانى
بصدمق ايچون بورالرده دخي عسكر سوقنه مجبور اولمشلردر كه بواحواللك
جمله سي آنلره بر مدت اولسون شرقه اولان تعرضلرينى اونوتد رمشدر .
بو حكومتك داخلنده وقوعه كلن عصيانلر ، و بو عصيانلر ايچون
ناچار ايديلن فداكاراقلر دخي روسلرك باشلرينه بيوك بيوك بلالر آچقدن
كرى دورممشدر . قريم محاربه سنندن بش سنه صكره روسيه پك بيوك

غیرت کوسترک بر عصر دئیری دوام ایدن قفقاسیه محاربه لرینه نهایت ویره بیلدی. بوقطعه بی کاملاً اداره سنه کچیردی. اوچ سنه صکره پولونیا ده دهشتلی بر عصیان ظهور ایتدی. بو عصیان بصدرمق ایچون پک چوق چالاشدی. وموفق اولدی. « بر قاچ سنه صکره ترکستانده بولنان اسلام حکومتلرندن خنوه خانلغنی، بوقطعه ده بولنان دیکر پک چوق یرلری ضبط ایتدی، اورالرده قوی بر صورتده یرلشدی.

مع هذا روسلر بوقطعه لرده استیلای حر یصانه لرله اوغراشدقلری حالده بیله کرک حکومتک و کرک روس ملتک ایکی کوزی شرقه یعنی دولت علیه یه دیکلمش قالمشدی. دلی پترونک وصیتنی موقع اجرایه کتیرمک، بورالری و بالخاصه استانبولی ضبط ایدرک نهایت مرام ومقصد قدیم لرینه نائل اولمق کندیلرنجه احوال ضروریه دن ایدی!... قریم محاربه سندن صکره روس ملتی افرادینک آره سنده آیر یجه « پان اسلاو یزم » فرقه سنک میدان کلمسی، و بونلرک غیرت و همتلری حکومتلرینه پک چوق تسهیلات اعطا ایتمکده اولدیغنی محل مخصوصنده سویلمش ایدک. فی الحقیقه بویله ایدی. بو فرقه میدان کلمز روسیه حکومتی دولت علیه ده متبوع خرسیان عنصرینی حرکات مستقبله یه حاضرملق کبی وظیفه بی بونلره حواله ایتمش و کندیسی بو ماده یه عائد دیکر تفرعاتله اوغراشمغه حصر غیرت ایلیمشدی.

فرقه مذکوره، ۱۸۶۷ تاریخنده، موسقوا شهرنده بیوک بر اسلاو قونغرهمی تشکیل ایتدی. قونغرهم مذکوره یه نقدر اسلاو ملتی وارسه هپسنه مراجعت اولنهرق اعضالر کوندرلمسی تکلیف اولندی.

فقط ممالك محروسه اسلاولرندن ماعدا بودعوته اجابت کوسترن بولمىدى. اوستريا اسلاولرى بر چوق بهانه لرله قونغريره کتمك استمدیلر. يالکز بلغارلر، صربيه لیلر، قره طاغلیلر موسقوايه عزيمت ایدرك اوراده موضوع بحث اولان ماده کمال حرارتله اشتراك ایتدیلر.

بو قونغريره پان اسلاويزم قرقه سنک رسمى اوله رق برنجى اجتماعیدر. اوراده مستقبيله حرکت ایچون بر قاچ تدابیر اخذ اولنديکه باشلوجه سی دولت علیه اسلاولرینی وقت وزمانی کلدیکی زمان عصيانه قالدرمىق ایچون نه کبی وسائط مؤثره یه مراجعت ایتک لزومی عریض وعمیق تدقیق اولنديغی قضیه سیدر. اک موافق طریق اولمق اوزره نتیجه ده شوخط حرکتیه قرار ویرلدى.

فرقه ایچون مرکز عمومی اولمق اوزره موسقواده بر قومیتیه تشکیل اولندي. ایکنجی قومیتیه بکرشده دیکرلری کزلی اوله رق بلغارستانک، بوسنه نک و سائر مهم قطعهلرک بعض محللرنده وجوده کتورلدى. بو قومیتیه لرک وظیفهلری غزته لر، رساله لر واسطه سیله اهالی یه ترکلرک اللرندن یقیناً قورتیله جقلرینه امید قوی ویررک بو قطعهلرده ساکن خرسیتیانلرک فکرىنی دائماً تهیج و غلیانده بولندرمىق، مرکزدن کوند-ریلن سلاحلری شمديک مناسب یرلرده کزلی صاقللمق، مستقبیلده کی عصيان ایچون افراد حاضرلمق، متنوع قطعاته آرائته لر سوقيله اراضینک و مملکتک احوالارینه کسب وقوفله عصيانک تسهیلنه خدمت ایده جک بالجمله وسائطی استحضار ایتک و سائر فسادلردن عبارتدى.

بو صورتله بر قاچ سنه چالشلدى. قومیتیه لرکمال غیرته برکره وضع

و قبول اولنان پلان اوزرینه حرکت ، صکره لری آکلشلدیغی وجهله
پک بیوک موفقیتلر دخی احراز ایدیورلردی .

قومیتلرک اداره جهتی یوقارده سویلدکمز اوزره مسقوا شهرنده
ایدی . فقط بونلر ایچون خط حرکت تعیین هر احواله قارشو نه یاییله-
جغنی ارائه ایتک خصوصی استانبول روس سفارتنک ید اقتدارنده ایدی .
ژنه رال ایغنائیه ف هر احواله قارشو حاکم مطلق بولمق و ایپک
اوجنی النده طوته رق فساداتی استدیکی طرفه سوق ایتک اقتدارینی
حازدی . بوصورتله ماهر سفیر قومیتلر واسطه سیله مطلوب اولان نتیجه-
یی دسترس ایدرک فسادی عموم ممالک محروسه یی آز برزمانده قاپلمشدی .
فقط بعض ملاحظاته مبنی عناصر خرسئیانییه یی وقتندن اول آیاقلندرمغی
استمیور ، حرکت ایچون مساعد بر حال آرایوردیکه بو احوالی بولور
بولمز درحال حرکتله باشلادی .

بکلدیکی احوال ایسه شو ایدی .

ژنه رال ایغنائیه ف علی پاشا وفاتند نصکره مرکز حکومت عثمانیه ده نقدر
صاحب نفوذ اولدیغی اولجه سویلمشدک . ژنه رالک بو نفوذیسه محمود
ندیم پاشا سایه سنده ایدی . فقط محمود ندیم پاشا برنجی دفعه اوله رق
مقام صدارته کلدیکی زمان اوراده چوق اوطوره مدی . افکار عمومیه ده
بوذاتک قزاندیغی نفرت سلطان عزیز یی کندیسنی عزل ایتدرمه که مجبور
ایتدی . حالبوکه بوند نصکره مقام صدارته کلن ذواتک هیچ بریسی
کندی وطنلرینک علیه نه ، روس سفیرینک مقاصد خفیه و انتریه لرینه
مماشات و یاردم ایده جک آدملردن دکلدی . واقعا بو زمانده دخی محمود

ندیم پاشا پادشاھك سوكلیسی اك زیاده امنیت ایتدیكى ذات بولنوب
شعبات ادارهك ديكردیك مهم شعبه سنده مثلاً بحریه نظارتنده استخدام
اولمقده ایدیسه ده بو ذاتك موقعی ژنه رالك آتیا ذكر اولنه جق مقاصد
خفیه لرینه خدمت ایده جك درجه ده مساعد دكادی . بناء علیه شو
ملاحظاته مبنی سفیر حضرتلری ، وار قوتی بازویه ویرك سرایده كند .
یلرینه مطیع بولنان حشراته محمود ندیم پاشایی تکراراً ۱۲۹۲ تاریخنده
مقام صدارته کتیردیكه اوتاریخدن اعتباراً مرکز خلافت تماماً اك زورلی
دشمن اولان روسیه حكومتك ید اداره سنه دوشمش بولندی .
بواثناده ژنه رال ایغناطیه فك تحت نفوذنده یالکز مقام صدارت
دكادی . یوقارده سویلدكمز اوزره سرایده بولنان حشرات ، خدمات دولته
دیكر مأمورین مثلاً صکره لری مهاجر قومیسونی رئیس بولنان رضا پاشا
و سائرلری ینه سفیرك پروردلری ایدی . و علی الخصوص مقام مشیخت
مسندی دخی بواثناده روس آلتون و کورکلرینه بویون اکن مشهور حسن
فهمی افندینك النده ایدیكه بو ذات وظیفه و مقامنك حیثیتنی قاله آلمیه .
رق روس سفیرینك کورکورینه آلتی اولمش کتمشدی . بر کون بو ذات
ژنه رال ایغناطیه فه " بر کوزم سندك بر کوزم اوغلم حیدردر . "
دیدیکي مشهور اولوب اولوقت استانبول محافل جمعیتلرنده سویلنمکده
ایدی .

هر نه ایسه : ۱۲۹۲ تاریخنده روس سفیری ژنه رال ایغناطیه ف استانبولده
بك آرسفیرلره نصیب اولان مظهریته نائل اولدی . بو هنکامده ممالك
محروسه نك هر طرفی خصوصاً روم ایلی اولجه سویلدكمز اوزره « پان

اسلاويزم « قوميتەلرى واسطەسىلە تاماماً عصيانە حاضرلنمش ، ژەنەرالك اشارتە باقيوردى مركز خلافت دىخى يەنە ژەنەرالك تحت نفوذندە بولنوب بوذالك امرى ھەر شىئە حاكم مطلقدى . بناء عليه سفير ايجون يالكر برشى قالمشديكە بۇدە شو مرتبە يەكلن احوالدىن لايىقى وجهلە استفادە ايدە بيلمك جەتيدى .

ايغنا تيەف ، بويە فرصتلىرى قاچىرە جق آدملىرىن دىكلدى . محمود ندىم پاشا ايكنجى دفعە اولەرق صدارتە كلير كلز ، اولانجە قوتيلە مقصد اصلى اولان مادە يە يوكلىندى . ويردىكى اشارت اوزرە اولجە ترتيب اولنان پلان موجبنجە دوات عاليەك روم ايلي قطعە سنك اوتەكى اوجندە بولنان ھەرسك قطعە سنى عصيانە قالدردى .

بو عصيان ۱۲۹۲ سنەسى بەرارندە وقوعە كلدى .

دەها بوتارىخدىن اول ھەرسك اھالىسىنك بر قىسمى ، « بان اسلاويزم » قوميتە آژانئە لرىنك تشويقيەلە ويركى نو تكاليف ميرىيە بى تاديە وايفا خصوصندە مشكلات كوسترەكە باشلىمشلردى . ولايت مركزى بوخالى كوررك ايفاي تابعىتدە تىكاسل كوسترەن اھالى بى قورقتىق ايجون اورايە بر مقدار عسكەر كوندردىسە دە بوحرەكت فواند مطلوبە بى اعطا ايدە جك يردە اوقطاعە دەكى كويلرك آچىقدن آچىغە عصياننى موجب اولدى . بوندن بالاستفادە اورالردە كزلىنش وعصيان چىقارمىق ايجون سوق ايداش اولان آژانئەلر عصيانچىلەرە التحاق ايتدى . دىكر طرفدن بو قطعە قرە طاغ ونمىسە حدودىنە يقين اولديغىندىن بورادە بولنان بر چوق اسلاو وقرە طاغلىلر اشقيايە التحاق ايدرك بولرك مقدارىنى بيولتدى . شو صورتە

جمله سی طوپلنه رق اولجه ترکلرله برقاق دفعه محاربه ارده بولنان و بوکبی عصیانلرده اشتراك ایده کلن « به کو پاولوویچ » نامنده برقره طاغلی بی کندیلرینه سرکرده تعیین و کلن عثمانلی عسکرینه جدی مقاومت کوسترمکه قرار ویردیلر .

حال بوبله جدیت کسب ایدنجه اورایه سوق اولنان و مقداری جزئیاتدن عبارت بولنان عثمانلی مفرزه سی برایش کوره میهرک رجعت ایتدی . حرکت عصیانچیلرک جسارتنی آرتدیردی .

تاریخ مذکورده بوسنه والیسی بولنان ذات درویش پاشا ایدی . مشارالیه روم ایلیده کی عصیانلرده دفعاتله بولنش بر قورد ایدیه ده آنسزین ظهور ایدن شو عصیاندن شاشرمشدی . مع هذا برشی یایمق لازم اولدیغندن الده بولنان قوه عسکریه بی طوپلنه رق درحال عصیانچیلرک اوزرینه یوریدی . فقط ۱۲۹۲ سنه سی تموزک یکر می دردنده مغلوب اولدی . کرییه رجعت ایتدی . مغلوبیت مذکوره ایسه اشقیانک غیرتلینی فوق العاده آرتدردی . نار اختلال هر سک و بوسنه نک هر طرفه سرایت ایتدی . بورادن ، وجوار اسلاو حکومتلرندن یعنی صربییه و قره طاغدن کلیتلی فداییلر محل عصیان شتاب ایدرک آز بر زمانده بونلرک مقداری بر قاجیبیکه بعض معلوماته نظراً الی التمش بیکه واردی .

عصیانی بو مرتبه یه کتورن ایغناقیه ف ایسه هیچ اویومیوردی . عصیانی دویار دویمز اوراده کی آژانته لرینه وبالخاصه قونسولس لرینه لازمکلن تعلیماتی کوندررک ایشی علولندر مک ونصورتله ایشه مداخله اتمک لازم اولدیغنی کوستردی . فقط اصل غیرت ومهارتی بو دفعه دخی

مرکز حکومتده ابراز ایتدی .

بوسنه وهرسکده موجود قوهٔ عسکریه پک آزایدی . دارالعصیانده بولنان عسکر قوماندانلری مرکز حکومتده فریادلر یاغدی ررق امداد استیورلردی . ایغنائیه ف ، وکلای عثمانیه نه « اکر بوسنه یه سریعاً وکلیتی مقدارده عسکر سوق ایدرسه کز بو حال آوروپا حکومت و افکارینه پک فنا تاثیر ایدر . اهالی خرسئیانیه یی سزدفعهٔ بوغازلق فکرنده اولدیغکزه ذاهب اولورلر . » دیه امداد کوندرمکدن آلیقویوردی . دیگر طرفدن قاریشقلانی اوزاتمی ایچون ایشی مخابرات سیاسیه یه دوشرمک نیتیه باب عالی یه روسیه نامنه برنوطه و یردیکه بونوطه ده بوسنه وهرسک اشقیاسنه اورالرده موجود دول معظمه قونسولوسلرندن مرکب بر قومسیون ارسالی و آنلرک تحقیق و توصیه سیله اختلالک بصدرلمسنی اخطار ایتدی . باب عالی بوزمانده کندی امر واداره سنده ایدی . بوسبیدن اوراده فکرینه مخالفت ایده جک کیمسه یوغیدی . ایغنائیه فده استدیکنی اجرا ایتدی . دول معظمه حکومتلرندن بوایشه مداخله ایتک استمیورلر سه ده ، ایشده اک زیاده علاقه دار بولنان باب عالی بوایشه رضا کوستر دکنصکره آنلرده ممانعت موافق اولیه جغنی درپیش مطالعه ایدرک ایغنائیه فک اخطارینی قبول ایتدی لر . کندی قونسولوسلرینه لازمکلن تعلیماتی کوندردی لر . بوضورتله بوسنه وهرسکه بر قومسیون کوندرلدی ، فقط تشکیل و سوق اولنان قومسیوندن ذره قدر فائده بکلمک پک یهوده اولدی . ذاتاً مقصد دخی فائده اولیوب ، ژهنه رال ایغنائیه فک ارزوسنه خدمت ایدیکه بوذاتک آمال اصلیه سی اشقیایه یوز ویررک آنلرک جسا .

رتلرینی آرتدرمق و برده وقت قزانه رق عصیانك دیگر محملره سرايت ایتمی ، و بو واسطه ايله یکر می سنه دنبری سس اشیدلمش بولنان شرق مسئله سنی رسماً اورتیه قویمق ایدیکه جنرالک بو مقاصدینك جمله سنه نائل اولدیغنی سویلمك فضله در .

قومسیونك حرکتنه کلهجه قونسولوسلر اختلالچیلرک افکارینی استفساره و باب عالی یی اصلاحات لازمه اجراسنه دعوته قرار و یردیله . باب عالی بو توصیه یی بالقبول متعدد اصلاحات فرمانی نشر و تطبیقاتنی تفتیش ایچون سرور پاشا یی فوق العاده قومیسر تعیین ایتدی . فقط عصات کویا اصلاحات موعودهنك تطبیق و اجراسنده شبهه ایتدکلرندن ترك سلاحه راضی اولمیوب عموم مخبرات نتیجه سز قالدی . شو صورتله قومسیون هیچ برایش کورمیدیکندن ماعدا عصیانی مخبره سیاسییه دوشوررك اوتارینخدن اعتباراً شرق مسئله سی اوروپا مطبوعات و حکو- مترلنجه رسماً آچلمش بولندی .

ایشلر بو صورتله دوام ایدوب دور یوردی . فقط زمان ایلرلکجه بوسنه ده کی عصیان دولت علیه ایچون کتدکجه فنا بررنك آلیوردی ، شویله که

اوروپا حکومتلری بوزمانه قدر بیطرف دور یورلردی . فقط دولت علیه یه حقیقه خیر خواه بولنان ، و بو جهتی بالفعل اثبات ایدن حکومتلردن بعضیلری مثلاً انکلترة و فرانسه استانبولده کی سفیرلری واسطه- سیله باب عالی یه نصیحت و یرمکدن کری دور میورلردی . بونلرک فکرلرنجه بر آن اول و نصورتله اولورسه اولسون بوسنه وهر سکده کی عصیانی بصدرمق

الزم ایدی. چونکه دولت علیه نك روم ایلیده کی دیگر ولایتلرینک احوالی دخی معلوم اولوب ، بوکون یارین اختلالک اورالرہ سرایت ایدہ بیللمسی دخی ممکندی .

باب عالی ایسہ بو خیرلی نصیحتلری دکلمکدن پک اوزاقدی ، سفیر- لرسہ ویردکلری نصیحتلرہ باب عالینک قولاق ویرمدیکنی دیگر طرفدن دولت علیه نك کندیسنک الک زورلی دشمنی بولنان ایغنا تیه فک تحت نفوذندہ اولدیغنی کوررک ، فوق العادہ براغبرار کوسترمکہ باشلمشلدیکہ بوحالک ثمرہ سی درحال کندیسنی کوستردی .

معلوم اولدیغنی اوزرہ روم ایلیده وقوعہ کلن هر کونا قریشقلقدن ترکیاد نصکرہ الک زیادہ متضرر اولان حکومت اوسستریادر . خصوصاً بو حکومت عصیان ایتمش ولایتلرہ همجوار اولدیغندن « پاناسلاويزم » قومیتہ لرینک حرکتلرندن کندیسنی دخی تعجیز اولور و بعض احوالده حال اختلالک کندی متبوعی بولنان اسلاو عنصرینہ سرایت ایتمسندن قورقاردی . بالخاصہ سویلدکمز تاریخده ایسہ بوسنہ یہ همحدود بولنان دالماچیاده کلیتلی اشقیا طویلنوب اورالرہ کفت وکو چوغلمششدیکہ آوستریا حکومتیچون بو اشقیایی داغتمق واوراده کی مناسبستزلیکک برآن اول اوکنی آلمق احوال ضروریہ دن ایدی . مجرد شو ملاحظاته مبنی بوزمانده نمسہ نك باش وکیلی بولنان « قونت آندرامی » بوسنہ ده کی عصیانک اوکنی آلمق و شرقده روسلرک فسادلرینہ میدان ویرمیوب ایشی سریعاً بتیرمک ایچون اوروپا حکومت معظمہ سنک رضالریلہ ۳۰ کانون اول ۱۲۹۲ تاریخده باب عالی یہ برنوطہ

کوندردیکه محتویاتی شوندن عبارتدی .

بو نوطه ده ، قونت حضرتلری بوسنه و هرسک و سائر روم ایلی ولایات شاهانه لرینک احوال لرینی تفصیلاً و توضیحاً تعداد ایتدکدن صکره بورالرده کی عصیانی بصدر مق ایچون اصلاحات مهمه و اساسیه تشبث ایدلمسنی باب عالی یه اخطار ایتدیکله برابر بو اصلاحات مذکور ولایتلرده عنصر خرسستیاینک عنصر اسلام درجه سنده حقوقه نائلیتلری و ویرکیلرک مناسب صورتده طرحی ، عموم اصلاحات نهدن عبارت اولورسه اولسون اسلام و خرسستیان بالعموم تبعه عثمانیه دن انتخاب ایدیلر جاک اعضا لردن متشکل بر هیئتک واسطه سی و تفتیش و نظارتی ایله وجوده کتیرلمسی کبی مواد مهمه یی حاوی ایدی .

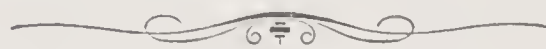
باب عالی بو لایحه یی قبول ایتدی . فقط تطبیق و اجراسنی عقلنه بیله کتیرمدی !

چونکه حکومت عزیزیه او یله اصلاحات ، فلان کبی دولت و مات منافعه یارار ایشلره مستعد اولدیغنی کبی نوطه ویرلدکن بر قاقچ کون صکره مرکز حکومتده وقوعه کلن بعض تبدلات اورته لخی قارمه قاریشیق ایتدیکه ایدیکه صره سی کلشیکن بز شو تبدلاتک نهدن عبارت اولدیغنی شمدی بیان ایدلم .

— صوفته لر وقعه سی —

احوال استانبول — اهالیده کی ممنونیت سزلاک — مدحت پاشانک
حرکتی — احوال حسین عونى پاشا — قونت آندراسینک نوطى اوزرینه
استانبولده غلیان افکار — صوفته لرک فاتح جامع شریفی جوارنده کی
اجتماعی و بونلرک باب عالی یه دوغری حرکتلری — بونلرک حکومتدن
طلب ایتدکلری مواد — سرائیک تردد و توسوسى — بک اوغلنده دول
اجنبیه قونسلوسلرینک اجتماعى — عزل محمودندیم پاشا ، حسن فهمی
افندی و نصب محمد رشدى پاشا و خیر الله افندی — وقعه نك اوروپاده
عکس تاثیرى .

اشته ۱۲۹۲ سنه سی مبادیسنده روم ایلی ولایتلرینک حالى بومرکز-
ده ایدی . فقط او هنکامده ممالک محروسه نك باشنه مسلط اولان سیئات
یالکیز بو دکلدی . بالنفس مرکز حکومتده موجود اولان فنالق کوندن
کونه تشدد ایدیور ، بو کون یارین دها بیوک فنالقلرک میدان کله جکفی
آپ آچیق کوستریوردی ! ...

یوقاروده سلطان عبدالعزیزک اواخر سلطنتنده اوچ سنه ظرفنده یدی
سکز صدر اعظم دکشدر دیکنی سویلمشده . بوتبدل وزرا مسئله سی
شایان اهمیت اولوب ، اولوقت موجود سیئات حقنده بر فکر تام ایدنک
ایچون شو مادهیه دائر دیکر معلومات اعطاسی لازمدر .

پادشاهده وکلای صیق صیق تبدیل ایتک ارزوسی ، بعض روایتہ
 نظراً ، مقام صدارتہ ودیگر مواقع مهمہ یہ محمود ندیم پاشا وعونہ سنی
 کتیرمک املندن نشأت ایتدیکی ، فقط بو ذاتک اہالیـدہ قزاندینی
 نفرتی بیلدیکی جہتلہ بوکا جسات ایدہ میوب ، جانی صقیلہ رق ہیچ اولمزشہ
 وکلا ورجال دولتی بوصورتلہ اولسون ازعاج ایتک فکرندن تولد ایتدیکی
 نقل ایدنلر واردر !... ہرنہ حال ایسہ : پادشاہ اواخر سلطنتندہ یکدیگری
 متعاقب صدر اعظم لری دکشدر مکملہ قالمیوب بوسیئہ دیگر مقاماتہ دخی
 سرایت ایدرک ہیچ بر نظارتدہ تعیین اولنان ذاتک بر قاج آی مأموریتندہ
 قالدینی کورلمشدر . خاصۃً بوسیئات والیلرک حاللرندہ کورلمشدر .
 چونکہ بو دوردہ اناتول ویاخود دیگر بریرہ تعیین اولنان بر والی دہا
 محل مأموریتہ وارمقسزین کیف شاہانہ ایلہ دیگر بر محلہ تعیین اولنور .
 بو بد بختلکہ دوچار اولان ذات مأموریت جدیدہ سنہ دوغری تکرار
 حرکت ایتمکدہ ایکن دیگر برارادہ ایلہ بشقہ بر ولایتہ نقل اولندینی دفعاتلہ
 کورلمش ، و بودورک احوال غریبہ سندن بولنمشدر .

بو زماندہ پادشاہ کندی کیف وذوقندن بشقہ برشی دوشنمیوردی .
 اک کوچک برار زوسی وجودہ کتیرمک ایچون پک بیوک فناقلر یامقدن
 چکنمیوردی !... پادشاہلغک کندیسنہ مخصوص مسئولیت وظیفہ لری
 وارمش !... بو ذاتہ کورہ دکلدی !... مملکت باطیورمش !... قولاق
 بیلہ ویرمیوردی !... مملکتک احوال عمومیہ سی پک فنا بررنک آلمش
 ہیچدہ آدرمیوردی !...

بوراسی بویلہ ایدی . فقط ہر کمالک بر زوالی ضرب مثلی مشہور

اولوب بونك دخى احكامى شو زمانده تماميله ميدانه چقمشدى . بوده طبيعيدى ! ... چونكه : بر حكمدار امور اداره ده ن قدر اقتدار سزلق كوسترسه كوسترسين بوا اداره دن تولدايده جك فنا لك كنديسى آشكارايمسى مدت مديده يه متوقف اولديغى كي ، اهالينكده بو فنا لگه كسب وقوف ايلمسى ، بر خيلي زمان مرورينه وابسته در ! ...

قارئلرمن ، سلطان عزيزك مقام حكمدارى يه اولان عدم لياقتنى شبهه سز بوقاردنبرى ويردكمز معلوماتدن آكلمشلردر . فقط شوراسيده محق قدركه مشاراليه حضرتلرينك اوائل واواسط سلطنتنده مقام صدارتده بر برينى تعقيب ايدن مستعد ومقتدر صدراعظملى ، پادشاهك اخلاقندن نشأت ايدن فنا قللى بر درجه يه قدر ستر ايد يورلردى ! ... وقتاكه محمود نديم پاشا او مقامه كلدى . سلطان عبدالعزىك مزيت ذاتيه وحقيقه سى ميدانه چقدى ! ... فنا قللى بر برينى تعقيب ايدراولدى ! ...

بوزمانده اداره سيئاتك نتيجه طبيعيه سى اوله رق عموم ملتده بالخاصه استانبول اهاليسنده فوق العاده بر هييجان عظيم واردى . آنلر بالنفس پادشاهى بر قاچ تهمله اتهام ايد يورلرديكه بو اتهاماتك اك مهملى شونلردر :

همان هر سنه استقراض ايدلديكى حالده اورته ده وخصوصاً ماليه ده هيچ بر پاره يوغيدى . دوغرى اولسون يلان اولسون شو زمانده جريان اتمكده اولان بر روايته كوره استقراضاتك قسم كليسى سراى بطانقانه لرنده كي صندوقلرده وديكر روايتلره نظر ابعض اجنبى بانقه لرنده ايدى . خصوصاً والده سلطان عليه الشان حضرتلرنده بر قاچ مليون ليرالق مجور

هرات وسائر کرانها اشيا موجود اولديغی سویلنیوردیکه شبهه سز بو روایتلرک بر قسمی مبالغه دن وارسته اولمديغی ظن ایدلمکده در . شو قدرکه آتش سزدومان اولماز ضرب مثلنک احکامی دخی تفکره شایان اولوب بو روایتلرک ولو بر قسمی اولسون دوغری اولسی لازمکله جکی جای ملاحظه در !...

بو دورده اداره دولتدن شکایت ایدن یالکیز افراد اهالی اولیوب بالخاصه مأمورین دولت ایدیکه بونلر هر صنف اهالیدن زیاده احوال عمومیه کسب وقوف ایتدکلی محققدی .

بوصنف : محمودندیم پاشا سرايله برلشهرک ممالک محروسه بی انقراضه سرعتله سوق ایتدکده اولدیغی بیلیرلردی . یوقاروده بریرده سویلدکمزاورره بوزمانده والیلک ، متصرفلق کبی بیوک مأموریتلرک الده ایدلمسی دخی روسیه سفارتنه مراجعتیه وابسته قالمشدیکه بعد التعیین مأمورینک محل مأموریتلرنده بقاسی دخی روس قونسولسرایله او یوشه رق کچنمسنه متوقف ایدی . شو حال شبهه سز بر چوقلرینک حسیات حمیت پروانه لرینه دوقنه . رق حکومت عزیزیه ، نفرت وعداوت شدیدیه بسلملرینه خدمت ایدن احوال دن باشلوجه سیدی . بوندن ماعدا مأمورینک عمومی بر چوق زماندبری معاش المیور واردات مالیه تماماً سرای بطانخانه لرینه کیدیور . دیکه بوسبیدن دوائر دولتده استخدام اولنانلر آچلقدن اولمک درجه سنه کلشلردی !...

دیگر صنف اهالینک ممنونیتسز لکترینه کلنجه بونلردن بالخاصه اغنیا طاقی اولجه ذکر اولنان قونسولید مسئله سندن دولای پک چوقلری

ثروتلرینی بردنبره غائب ایتیش دها برقاچ زمان اول معیشت خصوصیه لری ازهر جهت تأمین اولنان زنکین عائله لر ، حکومتک افلاسندن صکره اقوات یومیه یه محتاج قالمشلردی .

بوزمانده فناغی تشددایدن مواد دنبر یسیده مطبوعات عثمانیه نك اولکی ادواره نسبتاً غایت صیقی بر نظارت تحتیه آلمسیدی .

استانبولده صاحب قلم ، اورته لقمه موجود فناغی هر کسدن ایو آکلر و آکلدقلری موادی وطنداشلرینه حمیتاً بیلدرمک ارزوسنده ایدیلر ، حالبوکه بو خصوص مقام اقتدار ده بولنان ذواتک ایشلرینه هیچ ده کلمدیکندن آنلر طرفندن مطبوعاتک انضباط شدیدیه تحتیه آلمسیچون لازمکلنلره اوامر ویرلمشدی . بوسیدن سنسورلر ، غزته لرده بکنم دکلری مقاله لری دوغریدن دوغری یه آلیقویدقلری کی نشرینه مساعده ایتدکلری مقاله لرده بیله ، پک چوق فقره لری طی ایتمکده ایدیلرکه شو حال غزته لرک نصف ، و یارب معقداری بیاض و بوش ستونلرله نشر اولنمسی مثللو غریبه لر ایجادینه میدان وعالمک لساننه صوک درجه شدت ویرمکده ایدی . مع هذا اهالی بی بوزمانده اداره عزیزیه دن نفرت ایتدیرن مواد یوقاروده تعداد ایتدکمز سیئات اولیوب اک زیاده بونلره تأثیر ایدن احوالک باشلوجه سی روم ایلی ولایتلرینک حال مؤسفه سی ایدیکه هر سگده وقوعه کلان عصیان مملکتده صاحب ادراک و حمیت نقدر ذوات وارسه جمله سنی دهشت ایچنده براقمده ایدی .

چونکه بونلر دولت علیه نك ضایعات ملکیه سی اول امر ده بویله عصیانلرله باشلیه رق بعده روسلرله محاربه بی انتاج ایدرک نتیجه ده ممالک

محروسه نك بر پارچه سی دشمنلر اینه کچه کلدیکنی بیایرلردی . یونان
وصربییه نك استقلاللری میدانده ایدی . بوسنه وهرسك عصیانلرینك
عاقبتلری دخی بو نتیجه یی ویره بیله جکنی روش احوال آپ آچیق
کوستر یوردی . بوکا خدمت ایدن احوال دخی شو ایدی .

واقعا یوقاروده ایضاح ایتدگمز اسبابه بناءً استانبوله دکی نشریات یومیه
آچیقدن آچیغه بیان افکار ایتیمورلردیسه ده سطرلر آره سندن تعریضلر-
له ممالک محروسه نك بو هنکامده دوچار اولدیغی حال اسف انکیزی ضمناً
آکلتیورلردیکه شو حال اورتالقدہ برخانجان عظیمك تولدینه سببیت ویر یور-
دی . خصوصاً بو هنکامده کدک پاشا ده یاپیلان تیاتروده نامق کمال بکک
« وطن » یاخود « سلیستره » نام اثری بر قاج دفعه موقع تماشایه قونیلوب
اهالی یی هونکور هونکور آغلتمقدہ واستانبوله بر بحران عظیمك تولدینه
میدان ویرمکده ایدی .

بوندن ماعدا وکلای عثمانیه دن بعضلرینك شو دورده حکومتہ قارشو
بسلدکلری افکار دخی اورتالقدہ فکر اختلالی بر قاج قات تشدد ایتدر
مکدن کری دور میوردی .

مدحت پاشا حضرتلرینك مسلك مخصوصه سنی وبومسلکی موقع
اجرایه کتیرمک ایچون نه کی حرکتده بولندیغنی اولجه سویلمشدک .
وقایعنی ایضاح ایتدگمز شو دورده ایسه پاشای مشارالیه حضرتلری هیچ
بر دقیقه بوش اوطور میوردی . اولانجه قوتیله فنا لگ اوکنی آلمق ایچون
اوغراشیوردیکه بونکچون دخی اک اول مراجعت ایتدیکی ذات حسین
عونى پاشا حضرتلریدی .

اودورده فضل وکاليله اشتهار ايتمش نقدر امرای عسکریه وارايسه
هان جمله سی حسین عونى پاشا حضرتلرينك يتشدر دیکى ذوات اولمغله،
بولنديغى سرعسكرلاك مقامنك تأثيرندن ماعدا امرای عسکریه اوزرنده
شخصى نفوذ واعتبارى دخى موجود ایدی. وکلا ایچنده اک زیاده صاحب
اقتدار و نفوذلیسی دینه بیلوردی. و بو نفوذ و اقتدار سایه سنده سرایه
طوپانان حشراته یوزویرمزدی وشرلرندن بر درجه یه قدر خلقی مصون
بولندره بیلوردی.

حسین عونى ياشانك اداره دولتدن عدم ممنونیتنه بر قاچ سبب اولوب
باشاوجهلری شونلردر:

برنجیسی: وطنپرور وحمیتلی اولان بوذات مجرد سلطان عزیزك
شخصندن متولد او یغونسزلقلردن واز جمله ژنه رال ایغنائیه فك وکلا
و باب عالی یه قارشى آلدیغى وضعیت آمرانه دن فوق العاده مغیر بولمسیدر.
ایکنجیسی: منسوب ورئیسی بولنديغى صنف عسکری یی زمان و حالك
ایجاب ایتدر دیکى درجه ده نظام و انتظامه قویه رق وطنه جدی بر خدمتمده
بولنه بيلمك آرزوی حمیتپرورانه و وظیفه شناسانه سیله ترتیبات وتنظیمات
ایچون، هر هانکی بر فعل خیری مراد و اجر اسنی طلب ایتمش ايسه
سرایدن ایدیلن مداخلات وهر کون دکل بلکه هر ساعت بر برینی فسخ
ونقض ایدن ارادات، مشارالیه حضرتلرینی هیچ بر خدمته موفق
ایده ممشدی.

اوچنجیسی: مساوی اداره، دولت وملتى وادی انقراضه دوغرو
سوق ایتمکده اولدیغنی و بوکا بر چاره تخلص آرامق وظیفه وطنپروری

مقتضاسندن بولنديغنى قطعياً حس ايلمش اولديغندن ايلرى كمشدر .
 درنجيسى : و بلكه اك مهمى اساساً هيچ بر قباحتى اولمديغنى حالده
 بر قاچ دفعه نفى و تغريب جزا رينه دوچار ايدلمش اولديغندن ، سلطنت
 عثمانيه و خلافت معظمه اسلاميه ي و مقام مقدسى وجوديله بر باد ايدن سلطانك
 شخصندن و بيله رك وطنه ، ملتة خائنلك ايدن عونہ سندن انتقام المى
 آرزوسى ايدىكه مشاراليه حضر تلىرىك صداقت و استقامتندن ادانى يه
 قارشى كوستردىكى طور مغرورانہ سنى بيلنر ، امور دولته بر انقلاب
 خيرك حصوليچون نه درجه آرزو كس و نقدر فداكارلق كوستره بيله
 جكنى تقدير ايدىه بيليرلردى .

اشته بوسبيلردن دولايى حسين عونى پاشا مرحوم بلكه مدحت
 پاشادن دها زياده دولته بر انقلاب وجوده كتىرمك و امور دولتى قوى
 و متين بر اساس اوزرينه وضع و بنا ايلمك آرزو سنده ايدى . فقط شو-
 نيدىه سويلمك لازمدركه مشاراليه حضر تلى يالكر خلع مسئله سيلاه كوز
 اوكننده كى فناغنى قالدرمىغى و آند نصكره منتظماً حركت ايدىه بيلمكى دوشنه
 بيليردى . حالبوكه مدحت پاشا بعد الانقلاب ياپيله جق شيلرى دوشنمش
 و حتى تعيين ايتمشدى !...

هر نه ايسه حسين عونى پاشا ايله مدحت پاشا آره سنده پك چابوق
 اتفاق حاصل اولدى . فناغك اوكنى المى ايچون آنلر طرفندن تدابير جديه
 اتخادينه تشبث ايدلىكه آنلرك افعالنه تسهيلات و يرن ماده دخى شو
 ايدى .

بو دورده ولايات عثمانيه ده وقوعبولان اختلالاتدن بشقه نفس

استانبولده افکار عمومیه حکومتک پک زیاده علیهنده اولدیغنی سویلمشدک. فقط قونت آندراسینک نوطه سی اوزرینه آرتق ایش بسبتون چیغرندن حیقدی. اوته ده بریده برچوق اراجیف چوغالیدی. هله اهلینک قسم اعظمی خوف و تلاشه دوشورن، بوهنگامده «پادشاه ایغناویه فی ایله کیزلیجه اتفاق ایتمش، شهراده یوسف عزالدین افندی بی ولی عهد سلطنت اعلان ایده جگمش، بوکا اعتراض ایدنلری تأدیب ایچون روسیه دن اوتوزبیک عسکر کتیره جگمش» حوادثی ایدی.

مع مافیه افکار عمومیه ده اک زیاده نفرتی موجب اولان محمود ندیم پاشا ایدی. علیهنده هر کس اغز لرینه کلن سوزی صرف ایتمکدن چکنمه مکه باشلمشدی. ایغناویه فدن آلدیغی رشوت مبالغه لی بر صورتده لسان عوامده دولاشیوردی.

او کونلرده بر حوادث دهاییلدی. کویا یقینده بالعموم اسلام اهالی غیر مسلم اقوامی کسه جگمش، استانبول سوقاقلرنده سیل کی قانلر آقه. جقمش. اشته بواشاعه غیر مسلم اقوامی فوق العاده خوف و تلاشه دوشوردی. هر کس احتیاطاً سلاحلنمغه مجبور اولدی. استانبولده سلاحچی دکانلرنده اسلحه یه متعلق برشی قالمشدی.

امور دولتی و افکار ملتی بر نظر دور بین حقیقت ایله تعقیب ایدن، تحت ترصد ده بولندران مدحت و حسین عونى پاشا لر ايسه البته بو حاله واقف ایدیلر. یالکز واقف دکل، آمال و مقاصد علویه لرینی موقع اجرا یه قویمق ایچون وقتک حلولی دخی آکملشردی. بناء علیه دقیقه فوت ایتیه رك در حال تشبثات لازمه یه قویولدیلر، اک موافقی اولمق اوزره شو

طریقی اختیار ایتدیلر .

اهالینک بو ائناده اداره عزیزیه یه اولان بغض وعداوتی معلوم وافرادی جمعیتدن هر برینک برانقلاب محققه منتظر بولندیغی وارسته اشتباه اولمقله برابر خلع پادشاهی کی برامر خطرده غایت متبصرانه داورانمق واهالیدن ولو برقسمنی اولسون دلکیر ایتک موافق قاعده احتیاط اوله میه جغندن احوال عمومیه بی لایقی وجهله تنویر وافکار عمومیه بی تدریجاً وقعۀ عظمایه تهیه وتانیس ایتک اوزره برنمایش ملی ترتیبه قرار ویرلدی . مقصدک موفقیتله استحصالی ایچون بوکی احوالده دائماً باشبوغ اوله کلن وبر درجهیه قدر اداره وعندالازوم ضبطی قولای بولنان طلبۀ علومه مرا- جعت اولندی .

طلبه لرده ایسه ذاتاً کوردکلری تشویق ثمره سیله وقت وقت غلیان افکار آثاری مشاهده اولنمقده وحکومتک افعالندن ممنون اولمدقلرینی آچیقندن آچیغه سویلینلر بولنمقده ایدی ؛ اوتده بریده حکومتک خط حرکتی مؤاخذهلرندن وطاقندقلری اوضاع واطواردن خفی برتشبثلری بولندیغی استشمام اولنیوردی .

هرنه ایسه : ۱۲۹۳ سنه سی ربیع الاولنک واسطنده بر پنجشنبه کونی استانبولک نقاط مختلفه سنده وبالخاصه فاتح جوارنده بولنان مدرسه- لرده کی طلبۀ علوم مدرسه لری جوارنده طوپانمغه باشلایلر ، جمعیتلری کتدکجه بیومکده ایدی ؛ افراد مجتمعه ابتدا یواشدن باشلیه رق جمعیتک بیومسیله رفع صوتی و آوازۀ اشتکابی عیوقه چیقاردیلر . بو کوراتی آره- سنده نه باغرشدقلرینی آکلیق مشکل ایدیسه ده — چونکه هر قفادن

برسس چیقوردی — آره صره «تحصیل زمانی دکدر ، درسره باقلمز ، حکومت تهله کده . دولت وملت باطیور بر آیاق اول چاره سنه باقلمیز . «
 آوازه لری یوکسالمکده ایدی . بوهای وهوی ؛ بوهرج وهرج ، بر
 ساعت قدر دوام ایتدی ؛ اطرافدن کلن خلق کندیلرینه التحاق ایدنجه
 صوفته لر ایلری یه حرکت ایتک ، باب سرعسکری یه کتمک ایچون بر برینی
 تشویق ایدیورلردی ؛ نهایت براز صکره اولدقجه کلیتلی بر مقداره بالغ
 اولان جمعیت بازید طرفه حرکته باشلدی . بو ائناده ایشک ایچ یوزینه
 واقف اولمیان ویا کندیلرینی او یله کوسترن بعض مدرسلر ایلر ویه حرکت
 ایتملری ایچون نصایحه بولنمشلر سه ده حرکت ایدن جریان صاغدن
 صولدن کندیلرینه قاریشن آقینتیلرله متصل بیومکده . امکان مقاومتی
 ازالتمکده ایدی . شبهه سز بونلرک ایچنده حقیقت حالدن کلیاً بی خبر اولانلر
 ده واردی . فقط صرف تماشا ایچون کلنلر دخی جریان جمعیته تبعاً برابر
 حرکت ایتکده اولدقلرندن کورنلر قیام عمومی یه قائل اولیورلردی .
 بوانئاده کرک جدی وکرک مواضعه قییلندن فاتح قره قول قوماندانی
 دخی طلبه نلک ایلری یه حرکتی جبراً منع ایتک تشبثنده بولندی ؛ سوقاق
 باشلرینه نقطه لر دیکه رک صوفته لره چوق سوزلر سویلدی ؛ بر شیئه موفق
 اوله مدی . زیرا کرک اهالی وکرک دیکر سمتلرده کی طلبه علوم فاتحه
 قیام وقوعی خبر آلیر آلمز برسیل خروشان کبی مرکز آقیورلردی ، عسکر
 بونلرک اورته سنده قالمشدی .

بوصورتله حرکت ایدن غلبه لک باب سرعسکری میداننه واصل اولدی .
 اوراده چوق دورمدیلر ، باب عالی یه دوغری یورودیلرکه بوماده جمعیت

آره سنده خفياً خلقى سوقه مأمور رهبرلر بولنديغنى اثبات ايد يوردى. بواثناده صدر اعظمه شيخ الاسلام حسن فهمى افندى عليهنده شدتلى اعتراضلر، تهديد آميز سوزلر ايشيدلمكده ايدى. باب عالي يه واصل اولور اولمز عمومى متفقاً؛ «صدر اعظمه شيخ الاسلامى استميز» ديه باغرىشمغه باشلديلر.

صوفته لرك فاتحده تجمع ايدرك باب عالي اوزرينه حركت ايتدكلرى خبرى، ييلديرم سرعتيله استانبولك هر طرفه انتشار ايتدى. بالطبع بو حوادثدن اك زياده متأثر اولانلر اوكونلرده استانبولده اسمى «نديموف» ديه زبازد اولمغه باشليان صدر اعظم محمود نديم پاشا ايله شيخ الاسلام افندى ايدى. وقعه نك مبدأ ظهورنده مستغرق بهت و حيرت اولان محمود نديم پاشا براز صكره عقلانى باشنه آله رق مقامنى براقوب باب عالي جوارنده بولنان ايران سفارتخانه سنه قاچدى.

شيخ الاسلام دخى صدر اعظمندن زياده متانت كوسترهمدى. صوفته لرك كندى عليهنده كى نمايشلرينى و باب مشيخته برهيئت مبعوثه كوندرمك تشبثنده بولندقلرينى دوياردو يماز دآره سندن فرار ايدرك اقرباسندن برينك خانه سنده كزاندى.

طلبة علومك حركتى سرايى دخى آلت اوست ايتدى. زيرا احوال طبيعیه دن و حقائق مجربه دندر كه قباح و جنايتنى بيلن مستبدلر دائماً اهايلدن خوف و احتراز اوزره بولنورلر، آنلر حقنده ارتكاب ايدمه جككلرى جنايتلرى، زمان سكون و آسوده كیده اجرا ايدرلر، ايلك اعتراض و بغايان وقوعنده دهشتلى برخوفه كرفتار اولورلر. شخصاً جسور

بیله اولسه لر مقاومتدن عاجز قالیرلر ؛ کیمسه یه امنیت ایده مزلر ، عموم دنیایی شخصلرینه دشمن ظن ایدرلر .

بوسبدن سلطان عزیز ، حادثه دن پک زیاده تلاشه دوشدی ، نه یاپه جغنی شاشیردی قالدی . مع هذا کندسیچون قاجه حق یر یوقدی . ایلک هیجان کسب سکون ایدنجه اعتدال دمنی محافظه ایده بیان بر قاج ذاتک ترتیبیه تدابیر لازمه یه توسل اولندی . در حال استانبولده موجود وزرا ورجالدن بر قاجی سرایه جلب ایدلدی . باش مابینجی ، سریاور و سائر بیوک مأمورین جمعیه کوندرلدی . مقصدلرینک نه اولدیغی صورلدی . صوفته لردن بر ایکسی ایلری یه کله رک دولت عالیه نک اهلیتسز ، حمیتسز وکلا یوزندن گرفتار اولدیغی مصائبی بیان ایله علما ، مأمورین ملکیه وعسکریه نک ، اصنافک خلاصه عموم عثمانلیلرک صدر اعظمه شیخ الاسلامدن ممنون اولدقلرینی و بناء علیه بونلرک عزلیله یرلرینه ملتک امنیتنی قزانمش ذواتک نصبی طلب ایتدکلرینی افاده ایلدیلر . بواثناده مقام صدارت ایچون مدحت و یارشدی پاشانک ، مقام مشیخت ایچون دخی خیرالله افندینک اسملری ایشیدلمکده ایدی .

سرایدن کلن مأمورلر ، جمعیتی داغتمق ایچون طایفه علومه پک چوق نصیحتلر ایتدیلر ، مواعید کثیره ده بولندیلر ، مثمر اولدی ؛ مطالب مشروعه لری قبول اولمندن بر آدیم بیله آتمیه جقلرینی مصرانه بیان ایتدیلر ؛ اونلرده سرایه کله رک دویدقلرینی ذات شاهانه یه عرض ایتدیلر .

او زمان بیله سرای بر شیئه قرار ویره میوردی ؛ هر کس خایجان وهیجان ایچنده بولندیغی جهتله بر فکر سالم ایرادندن عاجز قالیوردی .

آراده تشنت واردی . نهایت اك موافق بر تدبیر اولمق اوزره انتظارى
بر حر كته بولمق مناسب كورلدى . زیرا وکلانك قسم اعظمى جمعیته
قارشوسرايك مغلوبیتندن جداً ممنون اولمقله برابر سلامت ذاتیهلری ایچون
دخی لازمه احتیاطیه دن آیرلیورلردی . دیگر جهتدن سلطان عزیزك میال
بولندیغی فرقه ایشك علولندیكنی كوررك پادشاهی مقاومتیه سوجه جسارت
ایده میورلردی ، یالکزر روس سفیری ایغناقیه فوقعه یی دویاردو یماز آدم-
لرینی سرایه کوندررك بهمه حال مقاومت لزومنی توصیه ده اصرارایتدی .
جمعیت بواثناده نتیجه مطالبنی باب عالی وسیرکه جی جوارنده بکلیوردی ،
اقشام اولدی ، برشی ظهور ایتدی . طلبه علومك ایلری کلنلری ایش
بومرکز کلد کد نصکره داغلامه نك تهله کلى اوله جغنی آکلدقلری جهتهله
صباحه قدر بکلمکه قرار ویردیله . افراد جمعیتدن هیچ بریسی عودت
ایتمیهرك تابصباح بکلدیله .

مع هذا بو حادثه آسایش محلی به سوء تأثیر ایتمی احتمالدن پکده
بعیددکلدی جمعیتك اساس قیامنی بیانلر پك محدود اولدیغی جهتهله مللی
غیرمسلمه خصوصیه بك اوغلنده مقیم اجانب ، طلبه علومك حرکت واقعه
سندن پك زیاده تلاشه دوشمشلردی .

وقعه دن بر قاق هفته اول بك اوغلی محافلنده صوفته لرك اهالی
خریستیانییه یی قلنجدن کچیره جکلرینی معان جامع و سوقاقلره یافته لر
یاشدردقلرینه دائر برشایعه دوران ایتمشدی بوکی اراحیف اوروپا-
لیلری صغوتمقده منفعت مخصوصه سی بولنان روسیه سفارتی طرفندن ترتیب
ونشر اولنیوردی . فقط نه فائده می وارکه یوم مذکورده طلبه علومك

آياقلىنمىسى روسىيە سفارتىنىڭ ال التىدىن نىشر ايتىمىگە بولندىغى شايىعاتىڭ
 صحتىنە اوروپايللىرى اقناىە خادىم اولدى؛ حتى برچوقلىرى وقوع بولە حق
 تعرضدن كىندىلىرىنى وقايە ايچون اسباب تحفظيە يە بىلە توسل ايتدىلار .
 دىكر طرفدن استانبولده بولنان قونسولوسلار وقعه دن پىك زياده اوركه .
 رك روس قونسولوسىنىڭ تشويقيىلە آوستريا قونسولوسخانى سىندە اجتماع
 ايتدىلار ، تبعه لىرىنىڭ محافظه جان ومالى ايچون اتخاڭى مقتضى تدابىرى ،
 تحت قراره المى ايچون مذاكرە يە ، مشاورە يە قويولدىلار . بو مجلسده
 اساس مسئلە حقنە مختلف فىكرلر ايرادىن صكرە نهايت آوستريا قونسولو-
 سى « تركلرك بك اوغلنە هجومى تقدير نە آوستريا تبعه سى اولەرق استانبولده
 مقيم خرواىلردن بىك بش يوز فرد طويلە بىلە جىكى » بيان ايتدى .
 بونىڭ اوزرىنە من القديم اعمال حيل و دسائىس ايلە مشغول بولنان روس
 قونسولوسى موسيو « خىراوو » دىخى اوروپايللىرى مدافعه ايچون برقاچ
 يوز قرە طاعنى تدارك ايدە جىكى سويلدى ، رفقاسىنىڭ « قرە طاعلىلار
 روس تبعه سى دىكلدر ، بونلرى سىز نصل و ىرە بىللىر سىكر » يوللو مستهزبانە
 اعتراضلىرىنە روس قونسولوسى « اوراسى بىنم بىلە جىكم ايشدر » جوابىلە
 مقابلەدە بولمىشدر .

روس قونسولوسى برطرفدن مجلس مذكوره بوكى تفوهاىتدە بولمىقىدە ،
 دىكر جەتدىن التىدىن كلىدىكى قدر اورتە لى قارشىدرمىقدە اىكن اىلك
 شاشقىنلىنى كچىرد كدىصكرە سفىرايغناىىف درحال وقعه دن استفادە طرىقنى
 دوشندى . وسائط ممكنە يى استعمال ايدرك تركلرى خرىستىانلر عايىنە
 آياقلىندىرق اوروپايللىرى كسىدرمىك وبوساىەدە اوروپا افىكار عمومىيە سنى

عليهمزه چويررك استانبوله اوروپايي عسكر سوقنه مجبور ايتك و بو صورتله مقصدينه نائل اولمق استيوردى . سفير جنابلىرى بونك ايچون غايت اى تركجه بيليرقره طاغلى و بوكا ممائل خذله يى طلبه علوم قيافته صوقه رق جمعيتيه يوللادى . بونلر واسطه سيله افراد جمعيتى بك اوغلى طرفنه كچيرمكه سعى ايتدى ؛ فقط حمد اولسون موفق اوله مدي .
 زيرا جمعيتى سوق و اداره يه مأمور اولانلر بالخاصه بو ماده حقنده تعليمات آلدقلىرندن ادب داخلنده افرادى ضبط ايدرك كيمسه يه تعرض ايتدرمديلر .

بو صورتله كيجه كچدى ، صباح اولدى . اوكون (جمعه) ايدى . جمعيت اولككندن غلبه لكدى . طلبه علوم دنيا دن خبرلى اولمقسزىن مقصدلرني اجرا ايتدرمك ايچون كال ثباتله سركه جى و باب عالي جوارنده بلكلديلر .

على الصباح وكلا و علمادن برچوق ذواتك سرايه دعوت اولندقلرى خبرى چيقدى ، براز صكره دخى مسند صدارتك رشدى پاشايه ، مقام مشيختك خير الله افندى يه توجه اولنديغى حوادثى سويلندى . هر كس ممنوناً باغر شمعغه باشلديلر .

بو حوادثك حقيقتنه مقارنتى براز صكره تأيد ايلدى . يكي صدر اعظم تعيين اولنان رشدى پاشا آلاى والايله خلقك او ككندن كچهر ك باب عالي- يه كلدى ، رسم تشريفات اجرا اولندى . شيخ الاسلام اولان خير الله افندى مراسم تشريفاتيه ختامندن صكره مقامنه كتدى .

جمعيت افرادى بونى كورنجه مقصدلرينه نائل اولدقلىرينى آكلديلر ،

پادشاهه دعا ایدرك مطیباً یواش یواش داغلدیله. بواثناده دخی مغل
آداب اوله جق هیچ بر وقعه ظهور ایتدی.

تاریخ عثمانیده صوفتهلهر وقعه سی نامنی آلا ن حادثه بوندن عبارتدر،
وقعه یی تکمیل ایتدن اول بو حادثه ده بعض نقاط حقنده قارئلرمزك
نظر دقتلرینی جلب ایتکی مناسب کور یورم.

قارئین کرامدن تاریخ مطالعه سیله توغل ایدنلر، بوطلبه علوم جمعیتك،
ادوار سالفده آره صره وقعه کلمکده و علی الاکثر پادشاهلرك خلغنی
و حتی بعضاً شهادتی انتاج ایلیمکده اولان یکچیجری زور بالرینك
عصیانلرینه، مقیس اولمادیغنه البته دقت بیورمشلردر. یکچیجری قیاملری
غایت کورلتیلی اولوردی. حین وقوعنده استانبول خلغنی خوف
و دهشت ایچنده براقیردی. طلبه علومك آیاقلامه سی ایسه مبدأندن
منتهاسنه قدر کمال مهارتله اداره اولمش و کمسه نك بورنی بیله قانامق سزین
مقصده دسترس اولندقدنصکره جمعیت داغیدلمشدر. بو حادثه نك
امتدادی اوتوز ساعت بیله سورممشدر.

بویله قولایلقله، بر قوه جبریّه مسلحه یه مراجعت اولنمق سزین
مقصدك استحصالنی عبدالعزیزك اخلاق خصوصیه سنه عطف ایتلیدر.
بو ذاتك قان دوکمدن طلبه علومك مطالبنه سرفرو ایتسی. علوجناب
و مرحمتنه عطف ایتك خطادر: هر منستبد کبی سلطان عبدالعزیز
جسور کورندیکی حالده تهلکه باش کوستررکوسترمز لرزان و هراسان
اولمغه باشلامشدر. بو کیفیت حکمدارلرك خاصه ممیزه سیدر.

وقعه نك عقبنده، پادشاه جبانته مضمهره سنی اظهار ایدنجه خیانت

مستمره اربابندن بولنان صدراعظمندن اختيار ايتديكى حر كتن بشقه دورلوسنى بكلكمك عبث ايدى . بو ذالك ردائت و جياتى مشهورانام ايدى . وقعه كونى نفسندن بشقه سنى دوشونميه رك ايران سفارتخانه سته قاجوب ولى نعمتنى يالكز براقسيه بر كره دها اثبات جيليت ايتدى .

بيطرفانه سوز سويلمك لازمكليسره وقعه ده روس سفيرينك جسا . رت و متانت كوسترديكنى علاوه مجبورز . مومى اليهك بر قاج كون صكره حكومت متبوعه سته ويرديكى راپورده طلبه علوم جمعيتنه قارشو اتخاذا ايتديكى تدابيرى مفصلاً ايضاح ايتمش و اوكون سرايه دفعاتله آدملىر كوندرك مقاومت لزومى بيان ايله ، طاش قشله و سراى جوا . رنده كى عسكرله جمعيتى جبراً داغتمنى توصيه ايلمش و عندالحاجه اوده سادن عسكر جاي آسان اولديغنى بيلدرمشدر .

سفير راپورنده سرايى پلاننه اشتراك ايتدرمك ايچون فوق العاده بذل همت ايتديكى حاليه موفق اوله مديغنى كمال مايوسيتله بيان نصكره احوال مستقبليه قارشو نه وضعيتده بولمق لازمكله جكنى ملاحظه ايله مشغول اولديغنى يازيور . [*]

وقعه يى ترتيب ايدن ذوات بتمامها مقصدلرينه نائل اولمشلردر . اولاً استانبول افكار عموميه سى ، انقلابات مستقبليه احضار ايدلى ، بو طرفدن برتهاكه كلييه جكى ميدانه چيقدى . ثانياً مقصد اصلينك حين اجرا سنده موقعلرده كى قواء فاعله يى ايوجه توزين ايدرك عجله ايتمكسز

[*] Moscovski Vedomosti , Correspondance de Constantinople . 1876 .

ایشه باشلق ایچون وقت قزانلدی .

وقعه نك سياست خارجيه اولان تاثيرى دفعه آكلاشيله مدى ،
اوروپاليلر وحتى استانبولده بولنان سفرا پك چوق پاره صرف ايتدكلرى
حالده من القديم تركلر حقنده معلومات صحيحه دسترس اوله ميورلر ،
استانبول خلقى بزه اسكيدنبرى آيرى يشارلر ، اجنديلرله چوقلق
اختلاط ايتزلر ، لسانلرينه واقف اولنلر ، اوده دوائر رسميه مداومينه
منحصر اولق شرطيله ، پك آذر . يالكر مأمورين خارجيه من بك اوغلى
بالو ورسمى ضياقتلرنده اثبات وجود ايتسه لرده هر شئي كيزلك عادت
حكمنه كچمش اولديغندن احوال داخليه مزه دائر شق شفه ايتزلر .

مع هذا استانبولده تحدث ايدن بويوك وقعه اوروپا افكار عموميه -
سنه ده تاثيردن خالى قالمدى . او زمان عالم مدنيتك نظردقتنى جلب
ايتمكده اولان شرق مسئله نك اهميتنى آرتدردى . حقيقت حاله واقف
اولمقله برابر مركز خلافتده برشيلرك جريان ايتمكده اولديغنى ، او
طرفده وقوعه كلن حادثاتك دخی نظردقتدن دور طوتلممى لازمكه -
جكنى اوروپايه آكلتدى . اوروپا جرايد مهمه سى مسئله نى استكنناه
ايچون استانبوله مخبرلر كوندرديلر .

اشته بواثناده حوادث تداركينه پك خواهشكر بولنان مخبرلر
مطبوعات اجنبيه ستونلرني يالان ياكلش حوادثلرله املا ايتديلر ؛
مصور غزته لرك صحيفه لرى اسملرى سويلنمكده بولنان عثمانلى وكلا ورجا -
لك رسملريله دولدى ؛ شهزاده لرك ، آز چوق اشتهار ايدن ذواتك
مفصلاً ترجمه حاللرى يازلدى ، خلاصه استانبولده تحدث ايدن كوچك

بر وقعه اوروپاچه فوق العاده اهميته تلقى اولدى .

مع هذا بو قدر حوادث و اخبارات بسبتون بوشه چيقمدى ،
سرکارده بولمان وکلامزك ماهيت حقيقه لرى ميدانه چيقمغه باشلدى .
وکللا آره سنده اک زياته اشتهار ايدنلر محمود نديم پاشا ايله مدحت پاشا
اولدى . محمود نديم پاشاي روس طرفنى دها دوغرىسى پاره سنى التزام
ايدن پاشالردن عد ايتدکلى حاله مدحت پاشاي مسلك مخصوص صا .
حې ترقى پرور ، وکلانک اک متينى ، اک مستعدى اولق اوزره طانيديلر .
شهيد مشاراليه حضرتلرينک اوصاف برکزيده سنى بالخاصه انگلين
و فرانسز مطبوعاتى بر آورده لسان تقدير ، روس مطبوعاتى ايسه مشار
اليه حضرتلرينى تقبيح و تلعين ايدوردى .

بو هنکامده روس غزته لرى هر کون مدحت پاشا عليه سستونلر
دولوسى يازى يازمغى بر وظيفه مقدسه عد ايدرلردى . بونلرک قولنجه
شهيد مقدس کى مفسد ، بداندیش بر آدم نه دنيايه کمش ، نه ده کلمى
ممکن بولنمشدر . مدحت اسمى اک اوفق کويه وارنجيه قدر ابليس
درجه سنده منفور اولدى ، او درجه ده که روسلردن برى مدحت اسمى
ايشيدنجه استعاذه ايدر و مشاراليه اطاله لسان ايلردى . اخيراً کوريله
جکى اوزره روس سياست خارجيه سنک مغلوبيته بو ذاتک فکرشيطنت
و دسيسه کاريسى سبب اولديغنى سويلمک طريقيله اولسون مشاراليه
مزيت و اقتدارينى دشمنلرمن بيله تسليم ايتديلر .

— سيئاتك تشددى —

ولايتلرده تشدد عصيان — روسيه حكومتى — عثمانايلىر حقنده
اوروپانك افكار عموميهسى — عصيانك بلغارستانه سرايتى وديكر
وقوعات — روسيهنك صربيه و قره طاغله اولان مناسبتى — پرنس
غورجاقوفك نوطهسى — بوانئاده استانبولك احوالى — ينه سلطان
عبدالعزيز

استانبولده بو وقوعات جريان ايتمكده ايكن روم ايلیده کی عصيان
ايسه كتكجه تشدد ايدوردی . بوانئاده دارالعصيان بولنان هر سكه
بر مقدار امداد كوندرلمشديسهده اشقيانك آرقهسى بر درلو آله مدينى
شويله دورسون مقدار كفایهده بولنميان ، واورايه بورايه آتيلان عثمانلى
مفرزه لرى بر قاچ مغلوبيته دخى دوچار اولمشلردى . بوسبیدن نار
اختلال كتكجه توسع ايدوردی . بوسنهك كليتىل قسمى سلاحه صا-
رلمشدى و كمال متانتله محاربه يه كير يورلردى . عصيان اوزاد قجه يالكر صربيه
و قره طاغدن دكل روسيه دن بيله پك چوق افراد كلهرك اشقيايه
قارشى مقده بولنمشدى .

ايشك اك فنا طرفى صوك ماده ايدى .

يوقاروده ، روس ملتى « پان اسلاويزم » فكرينه نقد ر طرفدار ،
و بو مسئله سايه سنده اصل آرزو و مقصد فاسدلرى بولنان ماده ، ممالك
محروسه يى محوايتك نيتى اولديغنى سويلمشدك .

ایمدی روس ملتی هر سگده وقوعه کلن عصیانی دویار دویماز
 کوزلرینی آچدیله، درت الله بو ایشه صارلیدیله که اوتارینخدن اعتباراً
 روسیه ده نقدر غزته و ژورناللر وارسه جمله سی شرق ایشلریله مشغول
 اولدیله. یومافیوما دارالعیانندن، استانبولدن کلن تلغرافلر و اخبارات
 بتون افکاری اشغال ایتیکده و بو حال عوام ناسک بیله مباحثه سی
 اولمقده ایدی. بو حوادثلرک اکثریسی ایسه مخصوصاً تنظیم اولنان
 ترهاتدن عبارت اولوب ترکر طرفندن کندیلریله همجنسی اولان
 اسلاو قرنداشلرینه ایدیلهن مظالم حوادثلریله دولو ایدی. اوکونلرده
 نشر اولنان غزتهلرک هر صحیفه سنده بو کبی حوادثه تصادف ایتیمک
 ممکن دکلدی. مثلاً ترک باشی بوزوق عسکرلری فلان کویده یکریمی اوتوز
 حامله قاریلری کسه رک بونلرک چوجقلرندن کفته یاپوب یدکلری کبی
 حوادثلر، اخبارات عادیه دن عد اولنوردی. هر غزته نک شرقه کوندر-
 دیکی مخبرلرک ویردکلری معلومات دخی باباسی کسیلن چوجقلر، چو-
 جقلری کسیلن آنالر، عرضنه تسلط ایدیلهن قیزلر حقنده ویریلهن
 اخباراتدن عبارت اولوب عموم وقوعات بشقه بررنکده کوستریلیوردی.
 شبهه سز بوانناده روس ملتک بوسنه ده کی عصیانه درت الله صا-
 ریله رق کمال حرارتله بو ایشلره مشغول اولمسنده بر حکمت واردی.
 بوده روسیه حکومتی بو زمانده شرقه دوغری بر تعرض ایتیمک استیور،
 داخلده وقوعه کلن بعض احوال دندولایی بو حرکتی کندی سیاستنه
 موافق کوریوردی.

روسیه حکومتی آرزوی حربه سوق ایتدیرن بر قاچ سبیلر اولوب

باشلوجہ سی ممالک محروسہ بی بوزماندہ پک ضعیف و پریشان کورمسنده،
ثانیاً قریم محاربہ سنده دولت علیہ یہ فعلاً معاونتدہ بولنان انکلتره
و فرانسه دولتیرینک احوال عمومیه لری بو هنکامده بر دخی بوکی
حرکاته مساعد اولدینی ملاحظہ سی ایدی . مع هذا اصل مسئلہ دخی
بو اولیوب روسیہ نك داخلندہ کی بعض احوال ، حکومتلرینی شو
حرکتہ تشویق ایدیوردی . شویله که :

سویلدیکمز تاریخدن برقاچ سنہ اول روسیہ ده نیغیلیست فرقه سی
ظہور ایدرک بونلر اورتہ لگی قارمه قاریشیق ایتکده ایدی . اهالی
وبالخاصہ طبقات سفلیہ دن معدود اولان عملہ ، چفتجیلردن پک
چوخی سالف العرض فرقه افرادینک تشویقیلہ متعدد ولایتلرده عصیان
ایدرک حکومتی تعجیز ایدیورلردی . مکاتب عالیہ ده بولنان طابہ دخی
تحصیللرینہ باقمیوب متعدد یرلرده عصیاندن کری دورمیورلردی . کیت کیده
افکار عمومیه دخی بونکله اشتغال ایدرک بر چوق موادده حکومتدن
خوشنودسزلق کوستریوردی . بو اسبابدن دولای پترسبورغده بولنان
وکلا ، چار ، افکار عمومیه بی بشقه طرفہ سوق ایتک استیورلردیکہ بو
اثناده بوسنده ظہور ایدن عصیان ، تماماً بو مقصدہ خدمت ایدہ جک
مواددن ایدی . زیرا اہالینک بو عصیان واسطہ سیلہ حسیات حمیہ لرینی
قشقرتمق و بو صورتلہ نتیجہ سی ہر حالده کندیسچیون تہلکہ لی اولان
تشویش و معارضات داخلہ بی خارجه چویررک مملکتی داخلی اختلالدن
تخلیص ایتک ممکن ایدی . بناء علیہ مجرد شو ملاحظاتہ مبنی روسیہ
حکومتی خارجدہ کی سیاستی قارشیدرمقدہ اولدینی کی کندی اہالیسنی

دخی طریق فاسد ایله ترکلرک اوزرینه یوکلتمکدن کری دورمیوب یواش یواش مملکت افکارینی تصور ایتدیکی محاربهیه حاضرلیوردی .

اوروپایه کلنجه : بوراده کی حکومتلر ، و اهالینک افکار عمومیه سی دخی ترکلره موافق دکلدی . واقعاً اوروپا لیلر ، روسلرک شرقه قارشو بسلدکلری نیت فاسده لرینی ، و بوراده ظهور ایدن هر قاریش قالمده بونلرک پارمقلری اولدیغنی بیلیرلردی . فقط دیگر طرفدن ترکلرک و بالخاصه دولتعلیه اداره سنک نه کی حرکات ظالمانهیه مستعد اولدیغنه دخی واقف ایدیلر . بوندنماعدای بوزمانده اوروپاده نشر اولنان بر قاق مهم غزته لر روسلر طرفندن صلاتین آلمش اولدیغنی جهتله بونلرک ، ویردکلری اخبارات و بونلردن اقتباساً دیگر بیطرف غزته لرک مندرجاتلری دخی روسیه غزته لری درجه سنده دکل ایدیسه ده اوروپاده کی افکار عمومی ترکلرک علیهنده بولندرمغه کافی معلوماتی حازدی .

مع هذا بوهنکامده اوروپایی و بالخاصه دولتعلیهیه محب بولنان بر قاق خیرخوهانی مایوس ایدن ، ترک دشمنلرینی کتدکجه سويندن بر ماده وار ایدیسه بوده ممالک محروسه ده کی اختلال داخلی کوندن کونه تشدد ایدرک تصور دن خارج بر رنک آلمقده اولدیغنی قضیه سی ایدی . قونت آندراسینک نوطی باب عالییه ویرلیدیکی زمان عصیان بوسنه وهرسکده ایدی . فقط کیت کیده بوراده کی عصیان ایکنجی درجه ده قالوب روم ایلینک شرقنده وقوعه کلن اختلال اولکیسنی بصدرمق رنکنی ویریوردی .

بوزمانده طونه ولایتی داخنده یرلشمش اولان کوچک و کیزی

قومیت‌ه‌لر، بک‌رشده‌کی بیوک قومیت‌ه‌نک اراءه ایتدیکی طریقه‌ده بوراده
دخی شدتلی بر عصیان چیقارمغه اولانجه قوتلریله اوغراشیورلردی .
نهایت تاتار بازارحق، اوتلق کوی و فلبه جوارنده‌کی کوی‌لر آیاغه
قالقوب قوم‌شولری بولنان اسلام کوی‌لرینه هجومه باشدی‌لر . بریک‌لر بو
حالی کوررک جمله‌سی سلاحدیلر، بلغارلرک اوزرینه هجوم ایتدی‌لر .
نتیجه‌ده غلبه اسلام‌لرده قالمشیدیس‌ده بونلرک عصیان‌ی بصدرم‌مده
کوستردیکی شدت و معامله‌و حشیانه، قومیت‌ه‌لرک عصیان‌دن انتظار
ایتدیکی مقصده خدمت ایتش بولندیکه بونلرک فکرلری اهالی‌ا اسلامیه‌ی
آیاقلند‌ررق بلغارلرک اوزرلرینه یوکل‌تدروب بالطبع وقوعه کلسی مأمول
بولنان انواع‌درلو مناسب‌تسز لکلردن اوروپایی خبردار ایتک و اورانک
افکار عمومی‌ه‌سنی ترکلرک علیهنده قالد‌رمق ایدیکه شو بلغار قتال‌ند‌نصره
مقصدلرینه تمامیه موفق اولد‌قلرینی سویامک فضل‌ه‌در .

بلغارستان بو مرکزده ایکن تخمیناً بو زمانده سلانیکده دخی دولت
ایچون هیچده مطلوب اولمیان بر غائله ظهور ایتدی . اوراده عورتحصار-
دن سلانیکه کلن بر بلغار قیزی دین‌اسلامی قبول ایتک استمشدی .
فقط بوندولایی خرس‌تیانلرله مسلمانلر آره‌سند‌ه منازعه چقدی . ایکی
طرفک هیچانی تسکین ایتک استیان فرانسز و آلمان قونس‌لوسلری
صلسه غوغا آره‌سند‌ه مسلمانلر طرف‌ندن قتل ایدلدیکه بو وقعه اولجه
روسیه‌نک تشویقیله اوروپاده ترکلره قارشو وقوعه کلن غلیانی برق‌اچ قات
تشدید ایدرک ذاتاً پک قلیل بر مقدارده بولنان صوک عثمانلی محب‌لرینک
دخی بزدن یوز چویرملرینه خدمت ایتدی .

شو وقوعات مؤسسه نك جمله سى روسلرى سويندرمك ، آنلك
حركتلر نى تسهيل ايتمك دن كرى دورميوردى .
فى الحقيقه اورانك حكومتى ، زمينى فوق العاده مساعد بولمى
اوبوميوردى . شمديلك كنديلر نى ايلرى يه آتمق ، و روم ايليدى كى
خرستيان عنصرينك حمايه و محافظه سنى آچيقدن آچيغه اوزرلرينه آلمى
بعض ملاحظاته مبنى موافق كورمى كرنىدن بو مقصد اچون قره طاغ
و صربيه حكومتلر نى ايلرى يه سورمى كده ايدى . بو ايكي حكومت
بوسنه ده عصيان باشلار باشلامى سلا حاكمى ، هر احواله قارشو تدارك
حربيه يه تشبث ايتمى كوردى . روس حكومتى تشويقى اوزوينه صربيه
پرنسى ميلان ، كنديسنه عموم خريستيانلار ك حاميسى سوسنى ويرى ك بر
طرفدن حرب به حاضرانيور ، ديكر طرفدنده باب عالى يه نوطه لر كوندرك
حكومتى تهديد ايدى كوردى . بو خدمته مقابل روسيه دن كليلى اعانه لر
آليوردى . مبادى احواله روسلر بورالره اعانه نقديه يى كيزلى كوند .
ريورلردى . فقط قونت آندراسينك نوطه سى ثمره سىز قالدى غنى بهرانه
ايدرك آچيقدن آچيغه كوندرمىكه باشلدىلر . اردولرنده مستخدم ضا .
بطاندىن بر خيلى سنى صربيه يه اعزامدى ، مملكتلرى داخلنده نقد
بىسز صاپسز طاقتى وارسه كذا فداى صفتيله اورايه كوندرمىك دن كرى
دورميوردى . بو بريكيلىك جمله سى « پان اسلاويزم » قوميتلر نى
حسابنه كليلى معاونت نقديه آلدق دى سكره صربيه يه دوغرى آقوب
كليورلردى . بونلرك ميانده بر قاچ سنه اول تركستان محاربى لرنده
كسب اشتهار ايتمى ، فقط سر كشي كندى دن دولانى آچيغه چيقارلمى

مشهور ژهنه رال چرنايف دخی وار ایدی .
مسئله شو صورتله دولته علیه ایچون کتدکجه فنا بررنک آلیوردی .
فقط بو زمانده بيله اوروپا-سیاسیونی ایشی صلحله بتیرمک امیدنده
ایدیلر . غریبی شودرکه روسلر بيله رسمی مخبرات ومذاکراتده صلحه
میال اولدقلرینی باغریورلردی . فقط ایشک دوغریسی شودرکه بریکیلر
ایشی مخبراته دوشیرک وقت قزانمق استیورلردیکه مجرد شو صوک ملا -
حظاته مبنی ، روسیه نك صلحپرور اولدیغنی کوسترمک اوزره اولوقت
روسیه خارجه ناظری بولنان « پرنس قورچاقوف » باب عالی ایله
برکره ده مخبریه کریشمک اوزره اوروپایی تشویق و بو خصوصی
اوزرینه آلمغه تعهد ایتدی . بناءً علیه بوهنکامده کرک اوروپا و کرکسه
کندی حکومتی نامنه باب عالی یه بر نوطه کوندردی . « پرنس قور -
چاقوف » ک کوندردیکی نوطه نك محتویاتی اولجه قونت آندراسینک
تقدیم ایتدیکی نوطه دن چوق بر فرقی یوغیدی . یالکز تحریراتک نها -
یتنده « اکر باب عالی ایکی آیه قدر حال عصیانده بولنان ولایتلرک
تسکینيله اداره لرینی تنظیم و اصلاح ایتمزسه بویوزدن تولد ایده جک
فناغه میدان ویرلمک اوزره اتفاق مثالت تشکیل ایدن اوچ حکومت
یعنی (روسیه ، آلمانیه ، آوستریه) لازمکلن تدابیره مراجعت ایده -
جکلری » کی بر فقره وار ایدی .

ایمدی بو نوطه روسیه سیاسیوننک شیطنتلقلرینی و بالخاصه « پرنس
قورچاقوف » ک امورسیاسیه ده اولان مهارتنی آپ آچیق کوسترمکده در .
زیرا مذکور نوطه ایله بر طرفدن باب عالی پی تهدید ایدیور ، دیگر

طرفدن ولايتلرک تسکينيچون يالکيز ايکي ماه مدت ويريوردیکه بونک ايله اوروپايه روسيه نك صلحچورلکني کوسترمک استديکندئماعدا بوآنه قدر اکمال لوازمات حربيه يه موفق اوله میان صربيه و قره طاغ حکو-
مترلينه وقت قزانديوردی . يوقسه بو مدت ظرفنده تسکين اختلال اولور فکرنده دکلدی . ذاتاً اک زياده قورقديغي و استمديکي بوماده ایدی . چونکه يوقاروده دفعاتله سويلديکمز اوزره ممالک محروسه نك هر طرفنده کي پريشانيتدن بالاستفاده بودفعه شرق مسئله سني روسيه نك مقاصد خفيه سنه موافق برصورتده حل ايتمه قرار ویرمشدی . کمال مهارت و متانتله بومقصدده چالشيوردی .

هر نه حال ايسه : روسلرک فکر و نيتلري بومرکزده ایدی . فقط نه فائده سي وارکه ! دولتعلیه اداره مرکزيه سنده کوندن کونه وقو-
عه کلکده اولان احوال مؤسسه دخي آنلرک مقصد و آماللرينک اجراسنه مساعدلی ، بوراده کي ايشلر لايقي وجهله جريان ايتمکدن پک اوزاق ایدی .

يوقاروده ، صوفته لرك همت وغيرتاريه ، فناغه سبب مستقل اولان و روسلرک کورکورينه آلاتي بولنان وکلا طرد اولنه رق يرلرينه صاحب حميت برقاج ذوات مقام اقتداره کلديکني سويلمشدک . فقط سيئاتک اصل منشي بولنان ذات ، مقامنده اوطورمقده اولديغندن ، بويکي وکلانک حرکت و افعاللري دخي اداره يه و امور دولته حسن تأثير اجرا ايتديکي کورليوردی . في الحقيقه بونلر مقامه کليرکلز برقاج تدابير معقوله ده بولنديلر . مثلاً شو هنکامده عصيانده بولنان ولايتلره لزومي

مقدار عسکر کوندرلدیکی کی صربییه وقره طاغه قارشو دخی برطاقم تدابیر احتیاطکارانه ده بولونیلیدی، بوراسی دوغریدر. فقط بوکی تدابیرک تأثیری جزئیاتدن عبارت اولوب دولتعلیه نك بو دورده دوچار اولدیغی خسته لغه دوای قطعی اولمقدن اوزاقدی. چونکه دولتی سلامته چیقار- مق و بوائناده ممالك محروسه نك باشنه مسلط اولان بلالرك دفعیچون، متین بر اصلاحات مقتضیه ده بولمق لازم ایدیکه، آنجق بوسایه ده بلدکه دولتی ضایعات عظیمیه اوغرامق سزین قورتاره بیلمک ممکندی. حالبوکه بوائناده مقام اقتدارده بولنان ذواتک احوال و موقعلری بوکی تشبثات جدیه ده بولمغه مساعد دکلدی. بونلر، یوقاروده بیان اولنان وقوعاتدن آکلشلدیغی اوزره بولندقلری مقاملره طریق غیر مشروعه و احوال فوق العاده نك الجا آتیله کملشر، و بوسبیدن سرایدن امین اوله میوب او طرفدن هر آن و زمان کلسی مأول بولنان تهاکه دن خوف اوزره بولنیورلردیکه شو حال وکلای زماک عموم حرکترلرینه صورت قطعیه ده تأثیر ایتمکده ایدی. بونلرده موجود اقتدار و مزیات دولت و ملت لرینه قارشو بسلدکلری نیت خالصانه و مقصد خیر خواهانه لرینی اورته یه قویمغه چکینیورلردی. همان هر تشبثلرنده تردد و توسوس نمایان ایدی.

بوندنمعا صوفته لر وقعه سند نصکره استانبولده جریان ایدن احوال دخی بر طرفدن پادشاه دیگر طرفدنده وکلا ایله اهلینک بینلرینی تألیف ایده جک درجه ده دکلدی.

اهالیده سرایه قارشو تشدد ایتمکده اولان افکار کتدکجه فنا

بر دنك آليوردی !...

يوقاروده مطبوعات عثمانیه نك سلطان عز نك صوك دورلرنده ن قدر تضییق آلتنده اولدیغنی سویلمشده . بو حال معلوم اولان وقوعاته قدر دوام ایتدی . فقط بو وقعه دنصکره مطبوعات عثمانیه بر درجه یه قدر سربست نفس آله بیلدی . واقعا بوزمانده دخی سندسور نظامنامه سنك احکامی کنديسنى حس ایتدرمکن کری دورمیورسده اسکی شدت و دهشتی غائب ایتشدی . وقعه دنصکره استانبولك تنفس ایتدیکی هوا بشقه ایدی . مطبوعات ایشلریله اوغراشان افراد مقام اقتدارده بولنان بعض ذواتك کنديلرینك حامیسی اولدیغنی بیلرلر و بوندولایی حکو- متك شرندن قورقزلردی . بناءً علیه بوزمانده مطبوعات عثمانیه امور دولت حقنده اولدجه سربست بیان افکار ایدر و احوال سابقه و حال- ضره یی تنقید ایلمکن کری دورمز دیکه وقوعاتی بیان ایتدکمز دورده استانبول مطبوعاتنده بصیرت ، عبرت و سائر اسامیسی معلوم اولان جدی غزته لردنمعا عدا چایلاق ، دیوژهن کبی اکلنجه غزته لریدخی میدان انتشاره قونلمشدیکه مندرجاتلری خوش ، مستهزیانه فقط معنیدار طرز لطیفده بیان افکار ایدر و بوسبیدن اهالیمزك پك چوق خوشلرینه کیدردی . بر درجه ده که بو نشریات الیوم خاطره ناسدن چقمه دیغنی معلومدر .

هر نه ایسه : مطبوعات بوزمانده کنديسنه مخصوص بر موقع اخذ ایتدیکی کبی افکار عمومییه تاثیر ایتك نقطه نظرندن دخی غایت اهمیت کسب ایتشدی . بو هنکامده مملکتده ن قدر صاحب اقتدار

و حمیت و ارسه جمله بی بر چوق زمانلردنبری درونلرنده بسلدکری
 دردلری اورتیه قویورلر، وطنلرینک دوچار اولدیغی احوال مؤسفه دن
 زیاده سیله متأثر اوله رق فنا لگک اوکنی آلمق ایچون نه کبی فدا کارلق
 لازم ایسه اجراسندن چکنمیه جکلرینی آپ آچیق کوستریوردی .
 بونلرک شدت لسان و عداوتلری بالخاصه وکلای سابقه یه ایدی . هرکون
 محمود ندیم و عونیه سنه لعنتلر یاغیوردی . بو شرککتک دولته لیه یه ویر -
 دیکی ضرر، بالخاصه مقام صدارتک روس سفارتیه اولان مناسبتلری
 استانبول خلقنه بتمز توکنز سرمایه مباحثه اولمشدی !...

حال بویه دوام ایدوب دوریوردی . فقط استانبول اهالیسنده
 موجود غلیان افکار آره سنده پادشاه زمانک حیثیت و موقعی دخی
 کتدکجه تزلزلاته اوغرامقده ایدی . واقعاً مطبوعات ، پادشاهک
 شخصنه تعرض ایتمیوردیسه ده ، محمود ندیم اداره سنه ایدیلن تعریضلر،
 اک صکره بو ذاته راجع اولدیغنی بیلمیان کسه یوقدی . اهالی وزیرک
 اداره سنه مخصوص اولان سیئاتک کلیتلی قسمنی پادشاهک امریه ،
 هیچ اولمزسه رضاسیه یاپلادیغنی بیلمز دکلدیلر . خصوصاً والده
 سلطان علیه الشان حضرتلربنک بر چوق چرکین ایشلره قارشیدیغنه
 واقف ایدیلر . بوسبیدن سرایده بولنانلرک جمله سی اهالینک لسانه
 کلشدیلر . علایهلرنده سویلنمین سوز یوقدی !... اشته صوفته لر وقعه -
 سندنصکره استانبولک حالی بو مرکزده ایدی . فقط بو زمانده
 اولسون ، ذات شاهانه متیقظ و متنبه اوله رق ، عموم حرکتده معقول
 بر طریق آرامش اولسه ایدی ، ملت عثمانیه افرادینک کندی

پادشاهلرینه قارشو همیشه بسلدکلری صداقت معلوم اولدیغی جهتله
بلکه فنالغک اوکنی آلق ممکندی ، فقط اويله اولمدی .

عبدالعزیز صوفتهلر وقعہ سندنسکره بيله احوال عمومیه یی تقدیر
ایدرك شخصنك معروض اولدیغی تہلکہ یی برطرف ایتک ایچون بر
طریق سلامت بخشا اختیار ایدہ جک قدر اقتدار کوستره مشدر .

برطاقم خیال و تصوراتله عمر کچیرر و جریان ایدن هیچ بر وقو-
عادن متنبہ اولمیه رق خاطرینه کلن بی اساس مقصدلری تعقیب ایدر دورر
ایدی . حتی بویله بر شورش زماننده بيله اسکی حالنی تبدیل ایتیهرك
کندوسنه دشمن عد ایتدیکی شیخ الاسلام و صدراعظمه دائماً بارد
معامله لرده بولندیغی حالده اسکی دوستلری اولان محمود ندیم و ایغنائیهف
ایله مخابره یی زیاده لشدرمشدی . بو حالک اوزون مدت دوام ایدہ
بیلیمسی ممکن دکلدی . بر چوق فداکارلقله وجوده کتیریلن موفقیانک
پادشاهک بر اراده سیله زیروزبر اولمسی ممکن ایدی . باخصوص
پادشاهک وقعہ دنسکره کی اطوار و حرکتی بر چوق وکلانک پک بیوک
تہلکہ یه معروض بولندیغی کوستردیکندن هر ایکی طرف ایچون پک
آغیر اولان شو حاله نه صورتله اولورسه اولسون بر نتیجه ویرمک ضرور-
ری ایدی . صوک و قطعی بر حرکتہ احتیاج حس اولنیوردی !...

— سلطان عبدالعزيزك خلعى —

و

بوکا دائر بعض ملاحظات

خلع سلطان عبدالعزيز حقهده بعض ملاحظات — خلعى قوه
عسکریه ايله موقع اجرايه کتورمکه قرار ویرلديکى — سليمان وردیف
پاشا — تشبثات خلعدن صدراعظم و شیخ الاسلامک امتناعلری
و صکره بالرضا موافقتلری — قیصرلی احمد پاشا و دیکرلری — وقعه
کیجه سی محمود ندیم پاشا، ژنه رال ایغتایه ف و سلطان عبدالعزيز —
خلع کیجه سی بشکطاش طرفی — سليمان پاشانک مکتب حربیه یه موا-
صلى و بونک طرفندن ضابطانه ایدیلن نطق — مکتب حربیه نک
بشکطاش سراینه حرکتی — مواصلى حسین عونى پاشا و تشبثات
خلع — سليمان پاشانک دائره سلطان مراده دخولى — سلطان
مرادک طیشاری چیقمه دن امتناعی — احوال سلطان عبدالعزيز .

عصر اخیرک وقایع مهمه سندن بریسیده سلطان عبدالعزيز خلعى
مسئله سیدر . حالبوکه تاریخ عثمانیده بر موقع مهم اشغال ایدن شو
مسئله ده فاعل مطلق بولنان ذوات ، مسئله مذکورہ نک میدانہ کلمسنه
سبب اولان بعض وقایعی کیزلمک مجبوریتنه بولندقلرندن اشتراك ایدن
سائر ذواته لزوم کوردکلری موادی بیلدیرمکه قالمشدر . بونک ایچوندرکه
وقوعات بزدن پک اسکی بر زمانده اولمديغی و حتى کوزيله کورن

و بالذات اشتراك ايدنلر حالا بر حیات بولندقلری حالده بعض مواد مهمه یی لایقی وجهله میدانہ چیقارمق ممکن اوله میور و بوسیدن عمومیتله معلوم اولان بوفاجعه تاریخیه نك بعض تفرعاتی الیوم مجهول قالمقدن، و بناء علیه بر مؤرخه بك بیوك مشكلات ویرمكدن کری طورمه یور.

مثلاً: بر روایتہ کوره [*] صوفته لرك قیامی کونی اھالینك اداره عزیزیه علیهنه بسلدکری عداوتی کورن مدحت و حسین عونى پاشالر حضراتی، حمیت عثمانیه لری معلوم اولان بر قاچ افراد خرسیتانییه ده ایشه اشتراك ایتدیرهك اسلام، روم و ارمنیلردن مرکب بر جمعیت واسطه سیله خلع مسئله سنی میدانہ کتورمکی دوشونمشلر. و حتی بعضیلری ده بونی تا کیداً، قیام ایچون مایسك طقوزنجی جمعه کونی مناسب کورلدیکنی و مرکز اجتماع دائماً غلبه لك اولان نورعثمانیه جامع شریفی انتخاب اولنهرق، یوم مذکورده جمعه نمازینی بعدالادا طوغریجه باب عالی یه یورینه رك اصلاحات جدیه یی متضمن پادشاهدن اراده سنیه طلب ایدلمسی و رد اولندیغی تقدیرده یکچری دورلرنده اولدیغی کبی پادشاه زمانك خلعتی و وارث مشروع بولنان شهرزاده مراد افندیك جلوسنی اعلان ایتمه که قرار ویرلدیکنی روایت ایدرلر.

بز بوروایتی ر ایتمه مکله برابر پلانك موقع اجرایه وضعی ایچون مذاکره اولنمق احتمالی اولدیغنی ده حقیقته یقین اوله رق قبول ایدرز.

فقط، خلع پادشاهی کبی غایت مهم بر ایشده اھالینك مطلوبه موافق سوق و اداره سی مشکل اوله جنی، بلکه ممنون اوله میه جنی تجارب

[*] بو روایت اعتماد اولنه بیله جك ذواتدن منقولدر.

متعدد و تاریخیه ایله ثابتدر. ثانیاً بوی وقایعه غایت مهم و موفقیتی
انتاج ایده جک چاره یکانه محافظه اسرار اولوب بوا یسه ممکن اوله -
میه جغندن بهمه حال موقتاً اغفالی الزم اولان ذوات ایشه آگاه اوله -
جقلری شبهه سزدی. بویله زمانلرده جزئی بر خطانک وقوعی مقصد
اساسی بی و پک چوق ذواتک حیاتی تهلیکهیه القا ایده بیلیردی.
ثالثاً خرسیان تبعه نك ایشه قارشیمی یکنظرده فنا دكسهده وقوعاتک
تولید ایلدیکی فکر پریشانیدن طولانی اها لیمز بیننده پک چوق قیل
وقال میدان آله جفی کی خلعدن صکرده معترض فرقه لرك انه صلاح
شورش ویرلمش اوله جقدی.

احتمالکه نور عثمانیه جوارنده اجتماعی قرارگیر اولان جمعیتک
اجرای فعلیاتی خصوصنه سالف العرض مواددن طولانی تشبث اولنیه رق
انقلاب، هیئت وکلا و عسکر واسطه سیله اجرا اولنمشدر. چونکه
بوصورتله حرکتده فاعلر، وقوعی ملحوظ هر دورلو تهلیکه دن
مصون بولندقلری کی ایجابنده بوصنفک حمایه سنده بولنه رق جریان
احواله کوره سرعتله حرکت ایتک و وقوعات اثناسنده فنالق ظهور
ایتدیکی تقدیرده قولایلقله اوکنی آلمق ممکن ایدی. باخصوص اسرار
یالکز امرای عسکر یه دن بر ایکی کشی کسب وقوف ایدرك هیچ
برشیدن خبری اولمقسزین امره امثالاً مقصدک اجرایی ایچون
چالیشان قوت ایه بعدالانقلاب نه یاپدقلرینی آکلایه بیله جکلردی.
هر نه ایه: نهایت خلع و انقلابک عسکر واسطه سیله وجوده
کتورلمسنه قرار ویرلدی؛ فقط اول بول وقت قزانمق ایچون سرایی

اويونمق جەتتى دوش-ونىلدى . بومقصدك حصولى ايچون صوفتەلر
طرفندن سىرايە دىفاعتە تشكرنامەلر يازلدى ؛ صداقتدن انحراف اولمىيە .
جىغىنە دائىر يىمىنلر ايدلدى ؛ اھالى يى انتظار دە بولندىرمق ايچون
دورلودورلو حوادثلر اشاعە ايدلدى ؛ بوبىجران آره سىندە مقصداسا .
سىنك حصولى تعقيب اولندى !...

ھەر نە قدر انقلاب و خلع مسئلەسى مدحت پاشانك فەكرندن تولد
ايتىش و افكار عمومىيە مشارالەك تدابىر دوراندیشانەسىلە سوق وادارە
اولنمق دە ايدىسە دە ايشە بر كره حسين عونى پاشا اشتراك ايدىنچە حسب .
الموقع مقصدك حصولى ايچون مشارالە عونى پاشانك ھەركسەن زىادە
فاعل وقعە اولمىسى امور طبعىيەدن ايدى . زىرا سرعسكر بولمىسى منا .
سببىلە عموم عسكر تحت امر ندە بولنديغى كى كار كذار ، مقتدر ،
حمىتىلى بر چوق امرای عسكرىيە دخى كندىسىنى پرستش ايدىر جەسنە
سورلر ، اوامرىنە از دل و جان منقاد بولنورلردى . ذاتاً بو اثنادە
استانبول دە مواقع مھمەيى اشغال ايدىن امرای عسكرىيە پاشانك
تربىيە كرده لرندىن بولندىقلىرى جەتتە ولى النعمتلىرىنك آغزىندن چىقە جق
امرك انفاذىنى جانە منت بىلىرلردى . فضلە اولەرق اولجە عرض
ايتدىكمز اوزرە مشارالە ھەر دورلو مەناسىلە بر عسكر اولدىغىندىن
اردولردە اطاعت و انتظام عسكرىيى يولنە قويىش ، اعتبار و نفوذ
شەخسىنى امرای موجودەيە احساس و القا ايدرك عثمانلى اردولرندە
او دورلردە وزمانمزدە كورولمىان بر موقع مستثنا احرارز ايلمىش ايدى !..
مع هذا شوراسى محققدر كە : حسين عونى پاشا ، نە قدر بيوك بر

موقعه بولنورسه بولنسون، خلع پادشاهی کبی بر امر عظیمی یالکز باشنه وجوده کتوره مزدی. امرادن بر قاجنک معاونت مادیه و معنویه لرینه محتاج ایدی؛ بونک ایچون استانبولده عسکرلک عالمنده حائز اهمیت بعض ذواتک معاونت لرینی تأمین ایچون کندی لرینی جلب و تشریک لازمه دن ایدی. بولردن برنجیسی مکتب حربیه ناظری مشهور سلیمان پاشا ایدی.

کیم نه دیرسه دیسون، سلیمان پاشا علم و فضلیله اودورده اثبات وجود ایدن امرانک عمومیه فائق، دولت و ملتی ایچون خدمات عظیمه ایفاسنه مقتدر بر ذات فضائلهات ایدی. حسین عون پاشا مرحومک مکتب تربیتندن یتشمش، حمایه محقنه مظهر اوله رق ترقی ایلشمش ایدی. مشارالیه فرط ذکا و فعالیتله مفطور اولدینی جهته زما نجه تحصیل ممکن اوله بیلن فنون متنوعه ده و بالخاصه تاریخده احراز قصب السبق ایش ایدی که سلیمان پاشانک آثار متروکه جدیه سی الآن اهمیتی غائب ائمه مشدر.

مشارالیه حضرتلری امور دولته دخی حائز کمال بولندقلرندن دولت علیه نك عصرلردنبری سیئه سنی چکمه کده اولدینی سوء اداره نك اسباب حقیقیه سنی کاهی حقها بیلیر و او نسبتده اصلاحات عاجله نك حیز فعله کلمسی ایچون چالیشیردی. روس محاربه سندنصکره کرفتار اولدینی فلاکت مؤلمه حقائق مسروده نی کمالیه اظهار و اثبات ایشدر. بو ذاتک اوزمانلر بر چوق دشمنلری بولندینی کبی الآن دخی بعض خصمائی موجوددر. بولر مشارالیه دن انتقام آلیق ایچون

يالان سويلمكدن ، كنديسنه افترا ايتمكدن چكندمديلر ؛ پاشايه اسناد اولنان — حركات عسكريه ده — بعض قبايحي تصديق ايتمكله برابر فلاكت معلومه سنك بونقائصدن ايلرو كلديكنه قانع دكلز ؛ منورالافكار ذوات اعدادندن بولمسي ، خلع مسئله سنده مهم بر رول اوينامسي ، سرايك آمال فاسده سنه قربان اولوب كتمسني انتاج ايلمشدر .
شمدي بونیده کچه لم !

حسین عونى پاشانك ، هر حال و طورينه كووه نديكي ذات سليمان پاشا ایدی . خلع مسئله سنده مشاراليهي تشويقه احتياج يوق ایدی ؛ چونكه كوز او كنده بولنان سيئات اداره يي كورييور ، فرط حميتي حسييله جداً متأثر بولنيور ، مظالم و استبدادك بر آياق اول اوکی آلمسي لزومنی هر كسدن زياده تقدير ایدیوردی .

سرعسكر پاشايه بو خصوصده معاونت ایدن ، اعتمادينه مظهر اولان ذواتك ايكنجيسي ايسه شوراي عسكری رئيسی ردیف پاشا ایدی . بو ذات على رواية اقتداريني بولنديغی متعدد خدمات مهمه عسكريه ده اثبات ايتمش و بوسايله ده تفيض ايلمش ايسه ده سليمان پاشا قدر حميت مليه سي بولنديغی وقوعات متعاقبه مرتبه بداهته ايصال ايدر . ردیف پاشا غایت منفعتپرست ، اقبال و راحتنی هر شیدن اول دوشونور ، مرتكب ، اوصاف ذميه يي جامع بر ذات ایدی . وقعیه اشتراكي ، خلع مسئله سنده درعهده ايتديكي وظیفه نك اهميتي انكار اولنه مامقله برابر بونی ردیف پاشانك حميت مليه سنه عطف ايتمكدن زياده حسین عونى پاشانك حائز بولنديغی نفوذ شخصيه يه

اسناد ايلمك حقيقتە دەا موافقەدر .

بوايىكى ذات وقعه كوني حسين عوني پاشانك اك بيوك معاونلىرى
اولمىشدر . كندىلرينه وقت وزمانىيە تعليمات لازمه ويرلمش ، خدمتلىرى
تعيين اولمىشدر . بعض امارات و علائمه باقىلىرسە قوياً ظن اولنه بىلىركە
وقعه ايىدن اىيە تقرب ايدنجيه قدر يعنى براىكى كون اوليسنه دكين
امراء سائرەدن هيىچ بريسنه بوايشە دائر بر شى آچىلماشمىشدر ؛
ذاتاً بوكا احتياج دخی يوق ايدى . سرکارده بولنان امرای عسکريە
كندىلرينه مربوط اقسام عسکريە يى ، حرکتلرندن مقصد نه اولديغنى
كىمسه يە سزدير مەكسزىن ايستەكلىرى نقطه يە سوق و نقاط مطلوبه يى
الده ايدە بىلىرلردى .

سلطان عزيزك خلغنەدە اك بيوك اهميتى حائز اولان جەت عسکريە
بو صورتلە تامين ايدلد كەنصكرە وقعه يى سەولتە ميدانە كتورمك ايچون
خصوصات سائرە يە تشبث اولندى كە باشليجەسى بالادە بيان اولنان
طلبة علومك قيامى سايە سنده مقام صدارت و مشيخته كچيريلن محمد
رشدى پاشا ايلە خيرالله افندينك ايشە تشريك ايدملرى قضيه سيدر .
مترجم رشدى پاشا ، كوشك طبعيتلى بر ذات اولديغندن دائماً
سائر وزرانك اطوار و حرکاتنە تبعيت ايدردى . اساساً اداره قديمە
مروجى اولقلە برابر متانت فكريە اصحابندن اولمديغنى جەتله عقلاً
كنديسندن قوتلى اولانلرك تاثيرينە مغلوب اولوردى . كنديسنك
حميتى غير منكر ايدى . فقط دولت عليه نك اوزمان ايچندە يوزديكى
سيئات اداره نك اوكنى المقي ايچون وجودى مقتضى مزيت و اقتداردن

محروم ایدی . آرقه‌سنده نه ایستدیکنی بیلن برکیمسه بولندیغی
حالدہ اونک دلالت مرشدانہ سنی قبول ایدہ جک قدر منصف بر وزیر
بولندیغی جہتلہ مقامنک حیثیتی محافظہ مقتدر اولوردی .

مشارالہک مسئلہ خلعه اشتراک نہ صورتلہ ارضا ایدلایکنہ دائر
معلومات قطعیه مفقوددر . مسئلہنک ایلک مذاکرہ‌سندہ اظہارتردد
ایتدیکی صکرہ مدحت و علی‌الخصوص حسین عونى پاشانک تہدیدی
اوزرینہ روی رضا کوستردیکی جملہ روایاتدندر .

صدراعظمک مسئلہ مذکورہ اشتراکی نہ درجہ الزم ایسہ بوکی
انقلابلردہ موقع رسمیسی ہیسنہ تقدم ایتکدہ اولان شیخ الاسلامک ،
خلعی تصویب و یاردم ایتسی دہا مہمدر ؛ چونکہ انقلابک مشروع
اولدیغنی عالمہ کوسترمک ایچون مقام مشیختک فتوی ویرمسی عصر-
لردنبری عادت جاریہ حکمنہ کیرمشدر .

خیراللہ افندینک خلع مسئلہسنہ اشتراکی ، احباسندن بریسنہ
نقل ایتدیکی اوزرہ شو صورتلہ واقع اولمشدر :

مقام مشیختہ کچدکدن صکرہ برکون مجلس وکلا مذاکراتنک
ختامندہ مدحت پاشا کندیسنی ، بر طرفہ چکەرک مسئلہی
آکلاتیر و بو خصوصہ رأینی صورار . ذات مشیختپناھی اسرارک
کندیسنہ افشاسندن گرفتارخوف و خشیت اولمش ایسہدہ پاشانک
تصورندہ بولنان حادثہنک لزوم و احتیاجنی مدلاً ایراد و عبدالعزیزک
سیئاتی یوزندن دولت علیہنک دوشدیکی خطر عظیمی اثبات ایتسی اوزرینہ
اودہ اویلہ بر پادشاہک خلافتدن سقوطنک مشروعیتنی انکار ایدہ من ؛

يالكز خلع مسئله سنك موفقيته موقع اجرايه وضعنده كي مشكلاتي ،
 عكسي صورتده ظهوري ملحوظ تهلكه يي ايلرو سورهرك بو فكردن واز
 كچلمسني توصيه ايدر . سوزلرينك مدحت پاشايه تاثير ايتديكني
 كورونجه هيچ اولمزه مسئله نك تاخير ايدلمسي ، اطرافليجه تدقيقه
 وقت براقلمسي خصوصنده اصرار ايدر ؛ بونك اوزرينه آريليرلر!..
 بر قاچ كون صكره ينه باب عاليده حسين عونى پاشا ايله محمد
 رشدي پاشا مسئله يي كنديسنه آچهرق مذاكره يه كيريشيرلر ،
 كنديسندن قطعي بر جواب ايستدكلريني آكلاتيرلر . خيرالله افندي
 بودفعده قطعي بر جواب ويره مز ، غايت مشكل بر موقعده قالير .
 نهايت وقعده دن ايكي كون اول بر آقشام ياتسودنصكره مكتب
 حربيه ناظري سليمان پاشا قوناغنه كلير ، آيروجه براوطه يه چكلكدن
 صكره كنديسنه هيئت وکلانك سلامني تبليغ ايدر ، مسئله معلومه يه
 دائر قطعي بر جواب ايستر ؛ ايضاحات ضمننده كافه ترتيباتك حاضر
 اولديغني ، وقت كچورمكسز ين تصور خلعك فعله كتورلمسنيه قرار و يرلديكني ، يالكز
 باب مشيختك فتواسنه لزوم قالد يغني سويلر . مشاراليه ينه اعتراض ايدرك
 ايشي تاخير ايتك ايسترسده سليمان پاشانك : « افندي حضرتلري ،
 آرتق ايش ايشدن كچدي ، شو دقيقه ده بر چوق محترم باشلر بر
 دائمي تهلكه ايچنده بولنيور ، بونلرك حيات وسلامتي افندمزك
 النده در . » ديمسي اوزرينه حقيقت حالي آكلايه رق سليمان پاشانك
 تقديم ايتديكي مضبوطه يي تمهيره مجبور اولور ؛ ايكي كون صكره مقام
 فتوادن منظور انام اولان فتوا صادر اولور .

هانكى دورده اولورسه اولسون ممالك عثمانیهده وقوعه كلن بيوك انقلابلرده تأثيركلىسى اولان مقام مشيخت دخى بوسورتله خلع مسئله سنه تشريك ايدلى ؛ او طرفدن هيچ برتهلكه قالمدى .

مع هذا بورايه قدر اسملى ذكر اولنان ذواتك اشغال ايتدكلى موافق نه درجه مهم اولورسه اولسون ايشه ممانعت ويا ايضاح مشكلات ايدى بيلملى ملحوظ بعض ذواتك اهميتلى دخى دركار بولمغله كندىلرينه مراجعت ضرورى حكمنده بولمش ايدى .

بونلك برنجيسى بحريه ناظرى قيصرلى احمد پاشا ايدى . بو ذوات اطوار مردانه مالک امراء بحريه آره سنده حميتيله تميز ايتمش ، ضا - بطن بحريه القاء نفوذ و حرمت ايلمش بر فرد كامل و محترم ايدى . او دورك سيئاتى عليهنده بولنانلردن اولديغى ايچون روس سفيرى ايغنايه ف و عونهنك بغض و عداوته هدف اولمش ايدى . حميتندن بشقه هيچ بر قصورى اولديغى حالده دشمنلرينك ان تريقه ليله ايكي دفعه استانبولدن تبعيد ايدلمش و اوكونلرده محمود نديم پاشا ايله بيلرنده كي منافرتدن طولاي اوچنچى دفعه اوله رق تبعيد ايدلك اوزره بولمش ايدى . مشاراليه حضرتلى وقعه يه ايلك اشتراك ايدنلردنر . بواثناده جريان ايتمكده اولان احواله كسب وقوف ايدن ديكر ذواتك موجوديتى دخى شبهه سز ايدى سهده بونلك كيم اولديغى لايقيه تحقيق ممكن اوله ميور . اجبار زمان ايله بر چوقلى كندىلرينى كيزلمكه مجبور اولدىلر . يالكز سلطان مراد خامس حضرتلرينك باشكاتبلى اولوب بر قايچ سنه اول ويانه سفارتنده ايكن اتحار ايدن سعدالله پاشا ايشك

مبدأندن منتهاسنه قدر بولمیشدر.

ایشته سلطان عزیز دورسلطنتک صوک کونلرنده احوال وکلا بومرکزده ایدی. طبقهٔ بالاده پادشاهک خلعنه قرار ویریلهرک تدابیر لازمهیه ماهرانه تشبث، افکار ناس دخی تمامیه دکلسهده زمانمزه نسبت قبول ائتمیهجک درجهده سربست اولان مطبوعات واسطهسیله انقلابه احضار اولنیوردی.

بو حالک نتیجهسی اولهرق او هنکامده استانبول هواسنده بر بحران عظیم حس اولمغه باشلادی؛ هرکس اندیشهٔ انجام ایله مشوش-الافکار، متهیج الوجدان ایدی. او زمانه قدر استانبولجه مجهول عد اولنه بیان مباحثه لر جریان ائتمکه، مدحت پاشانک، ژون ترکلرک همت و غیرتلیله قانون اساسی مباحثی جمعیتلرده دوران ایلمکه باشلامش ایدی که آفاق اداره مزده ظهوره کلن بو تبدل ناکهانی، افکارناسی بسبتون شاشیرتیوردی، یالکز بر نقطهده عموم ناس متحدالافکار ایدی که اوده بو حالک چوق زمان دوام ائتمیهجکی قضیهسی ایدی!.. بو ائناده سلطان عزیز نه حالده، نه فیکرده ایدی؟...

قطعی اولهرق دیه بیلیرکه هیچ برفیکرده دکلدی، اورتهده جریان ایدن احوالدن بی خبر، کندی عالمنده وقت کچیریوردی. افق اقبالنده طوپلانیان قره بلوطلردن بوشانه جق اولان سیلابهٔ انتقامک کندیسنی زیروزبر ایده جکینی بیلمیوردی. مسلکندن، مشربندن، شخصندن متنفر ذوات کتدکجه دائرة محاصره لرینی کوچولتمکده، اطرافنی آهنین سدله قوشاتمقده ایدیلر!... بی تاب و توان قالان بیچاره پادشاه نه

یا به بیلردی؟...

خنگارک لطف مخصوصنه مظهر اولان، عثمانلیلری کندی ملتک
سعادتنه فدا ایدن محمود ندیم پاشا و سفیر ایغنا تیهف جنابلری زرده
ایدیلر؟...

محمود ندیم پاشا: وقعه کیجه سی بر معتاد اطرافنه انتخاب کرده سی کنجلی
طوپلایه رق بر بزم نوشا نوشده، اذواق طرب و شادی به مستغرق ایدی.
سفیر جنابلری ایسه بر چوق خفیه لری بولندیغی حالدده هیچ بر شیدن
خبردار اولیه رق مسافرلری نیمه سفیری قونت زیچنی، یونان سفیری
رتوفیس ایله بر ماصده کاغد اوینامقده و ایرتسی کونی علی السحر
وقوعه کله جک انقلاب خیری خاطرینه بیله کتیر مامکده ایدی.

شو حال سلطان عزیز و عونہ سنک او کونلرده نه درجه کران
بر خواب غفلته مستغرق اولدقلرینی پک کوزل ارائه ایتدیکی کبی
انقلابی اداره و اجرا ایدنلرک دخی مرتبه تبصر و مهارت لرینی علناً
اثبات ایدر. اغیاره هیچ بر شی سز دیر مکسزین هر شی حاضر لائش
و استبداده بر ضربه مهلکه اورمق ایچون یالکز آن حرکتیه انتظار
اولنیوردی.

مایسک یکرمی طقوزنجی کونی هیچ بر شیدن خبردار اولمیان
پادشاه بر ایش ایچون حسین عوننی پاشایی سرایه دعوت ایتدی. پاشا
خسته لغنی بهانه ایدرک کتمدی. فقط بود دعوت کندیسنی اور کوتدی.
اتفاق خفی بی کشف اولندی ظن ایدرک اورایه بورایه خبر یوللادی.
همان او کیجه تصور خلک قوه دن فعله چیقمنه متحداً قرار

ویرلدی . بونکله فاجعه نك ايلك پرده سی آچیلدی !

۱۲۹۳ سنه سی جمادی الاولنك یدنجی بازار ایرتسی کیجه سی
 قراکلق برکیجه ایدی ؛ براز یاغمور یاغیوردی ؛ بوغازدن شدتله
 اسمکده اولان روزکار دکزی جوش و خروشه کتیرمکده ، امواجك
 ساحله هجومندن متولد اصوات شهرک های و هوینی بلع ایلمکده
 ایدی .

کرك اوکون ، کرك اقسامی طولمه باغچه سراینده اوکیجه بیوک
 بر وقعه تاریخیه تحث ایده جکنه دائر بر اماره یوق ایدی . بشکطاش
 جوارى عمیق بر سکوته مستغرق ، سرای بر معتاد مشغول
 هوسات ، جوار قره قولاری لاقید ایدی ؛ ظاهرده هیچ بر یرده
 خلاف معتاد بر حال کورونمیوردی . فقط اورته لغی دقتلیجه معاینه ایدنلر
 اقشامدن براز اول سوریه دن قره طاعه سوق اولنه جق عسکری
 حامل اولان اوچ قطعه کمینک طور مقده اولدیغنی کوریورلر ایدی .
 بوسفینه لر اقشامدن براز صکره کیده جکلرمش کبی آهسته آهسته
 بوغاز ایچنه طوغری ایلرولمکه باشلا دیلر ؛ سرایک حذاسنه کلنجه طور دیلر ؛
 روش احوال دن بر شیئه منتظر اولدقلری آکلاشیلیوردی .

سرایه حاکم تپه لرده کی قشله لرده دخی جالب دقت بر حرکت
 کورولیوردی ؛ مکتب حربیه شاهانه ده طلبه بر معتاد اقشام طعا-
 منی ایتد کد نصکره یوقلمه یه چیق دیلر ، اوچ کره « پادشاهم چوق

یشا « باغریشدیلر، بعده طاغدیلر؛ کیجه آلاترقة ساعت اوچده یات بوروسی ووردی، هر کس یتاغنه چکلدی، قغوش نوتجیلری کمافی السابق کزینمکده ایدیلر. [*]

ساعت بش راده لرنده بك اوغلی جهتمدن کلن بر آرابه مکتبک قپوسنده طوردی، ایچندن اوزونجه بویلی بریسی چیقهرق ایچرویه کیردی، وضعیت عسکریه لریله سلامه طوران قپو نوتجیلرینه رسم سلامی ایفا ایله ناظر اوطه سنه طوغرلدی، کندوسنی استقباله چیقان ایکی ضابطی یاننه آلوب اوطه یه کیردی؛ قاپوونی چیقارنجه کیم اولدیغی آکلاشدی. بویله کچ وقت، خلاف معتاد کلن ذات مکتب حربیه ناظری سلیمان پاشا ایدی.

پاشا مقامنه اوطورنجه یاننده کی ضابطلره برشی سویلدی، بونلر درحال چیقدیلر، مشارالیه حضرتلری دخی درین بر تفکره طالیدی. آرهدن اون دقیقه کچمدی، اولجه پاشا ایله بولنانلردن بری اوطه یه کیررک « حاضر در افندم » دیدی؛ بو ذات مکتب حربیه امراسندن میرآلای احمد بك ایدی. پاشانک اشارتی اوزرینه قپونک ایکی قنادی آچیلدی؛ تخمیناً ایچری یه کیرن اون بش قدر ضابط پاشانک ویردیکی امره تبعاً علی مراتبهم اوطوردیلر؛ اک صکره کیرن احمد بك قپوی قپادی.

[*] مکتب حربیه وقعه سی، سلیمان پاشانک معیت خاصه سندن اولوب او کیجه جریان ایدن احوالی رأی العین مشاهده ایتمش اولان و الآن برحیات بولنان بر ذات عالیقدرک آغزندن ایشیدلمشدر.

سليمان پاشا بونلری برر برر نظر امان ايله کوزدن کچوردی ،
 هپسی تعلیمه حاضر لاش کبی کینمش ، عمومی سلا حلاشم ایدی .
 ناظر پاشا ، ضابطانک بر قاچنه بعض شیرلوردی . دیگر لر یله
 قونوشدی ؛ نهایت او طلاق محیره بیانی اعماق وجدانندن قویوب
 کلن آوازده اشتکای روحیله مزج ایدرک متأثرانه بر لسان ايله اکثر یسی
 شو طرزده اولق اوزره مستمعلرینه خطاباً شو یولده سوزده باشلادی :
 « آرقداشلر ! ... دولت و ملت بو کیجه سزدن بیوک ، مقدس
 بر خدمت ایستیور ؛ بازوی همتکزدن بکله دیکی بو وظیفه دن استنکاف
 ایده جک اولور سه کز ، دولتمز منقرض ، ملت مز مضمحل اوله جق ؛
 کوریوسکزه خارجی دشمنلر مز هر طرفدن باش کوستردی ؛ عنایت
 ربانی ايله سایه حمیتده آنلره مقاومت ممکن ، فقط خصمهای داخلیه بی
 نه یاپه جغز ! .. پادشاهمز زمام اموری اک بیوک دشمنمز اولان روسلرک
 انه تسلیم ایتدی ، ایغنائیه ف استانبولده فعال لما یزید کس یلدی .
 اول ، باب عالی مز واردی ، بوکون باب عالی ، روسیه سفارتخانه سی اولدی .
 ایش بو قدرله ده قالمدی ، بزه دخی قاریشمغه باشلادی . هر آن بیوک
 امر مز ، کار کذار رجالمز ، مقرر سلطنتدن تبعید اولنیور . بو حالک
 دوامی معاذ الله تعالی مرکز خلافت اسلامیته نک روس انه دوشمنی
 انتاج ایده جکدر ، ذاتاً دشمنلر مزک مقصدی ده بودر . بز تکمیل
 بو فئالقلره سبب اولان پادشاهه ایشدن ال چکدیر ملی یز ، بشقه بر چاره
 نجات متصور دکدر . پامال حقارت ایدیان وطن ، وادی اسارته
 سوق اولنمقده اولان ملت ، سزک همت و حمیتکزه حصر امید ایش

سزدن استمداد ایدیور . »

دیدیکی زمان ضابطانك، آغلامق درجه سنه گلش بولنان پاشانك كمال سوز وكداز، یأس و تظلم ایله ایراد ایتدیکی حقایقه دقته مجاللری قالمایمش اولدیغندن، هپسی فرط هیجانلرندن نظر بر زمین اوله رق كوز یاشلرینی ضبط ایتك ایچون جبر نفس ایدیورلردی . پاشا دوام ایله :

« ایشته بوکی اسباب مجبره نك الجاسیه وكلا، علما، رجال دولت سلطان عزیزك خلعه قرار ویردی . بن شمدی اونلرك مجلسندن کلیورم . خدمتك اك بیوکنی بزه حواله ایتدیلم . بحریه لیلر دكزدن، طاش قشله وجوارنده کی عسکر ردیف پاشانك قومانداسنده اوله رق قره دن، بزه بورادن طوغری سرایه کیدرك ایجاب ایدن حرکته بولنه جغز . » دیه نطقنه نهایت ویرنجه ضابطان، هپ بر آغزدن : « حاضرز، کیدرز، حتی ایجاب ایدرسه بو اوغورده جانمزی بیله فدا ایدرز ! » دیه باغریشیدیلر، هپسی آیاغه قالدیلر، پاشا ایله اشارت ایتدی . احمد بکی یانه چاغردی، ایکسی ده ساعتلرینی چیقاره رق بر بریله قونوشدیلر . پاشا ضابطلره خطاباً : « هایدی ارقداشلر بوروی بکله ییکز » دیدی .

ضابطلر ناظر اوطه سندن چیققدن براز صکره احمد بك نوبتی بورازانی یانه آله رق مکتبك حولیسنه طوغری ایلرولدی، نفره « قالق بوروسنی چال » امرینی ویردی . بورو سسی ایشیدیلر ایشیدیلمز ذاتاً حاضر بولنان ضابطلر درحال دیشاری فیرلادیلر، قغوشلرده قالق آوازهلری ایشیدیلدی، یکی اویقویه وارمش اولان افندیلر علی العجله كیندیلمر، تفنک لرینی آله رق چیققدیلر، بواثناده

حولینك اورتەسندە احمد بك ، افندیلری نظامه كتورمك ایچون یوكسك سسله امرلر ویریوردی ؛ اون بش دقیقه صكره كورولتی كسیلدی ؛ عموم طلبه صف حربە كیرمش ، ضابطان یرلی یرندە بولنیوردی . « حذایه كل » ، « صای » قومانداسی ایشیدیلنیوردی ، بواثناده سلیمان پاشا اوطەسندن چیقادی ، احمد بك مشارالیه یناشەرق امر آلدی . براز صكره مكتب حربیه طلبه سی احمد بكك قومانداسی آلتندە ، طابور قول نظامندە مكتبك آرقەسندن ، كموش صوبی قشله سی اوكنندن سس سدا سز ایلرولمكده ایدیلر . نہایت بوصو . رتلە طولمە باغچە سرایی میدانە چیقلمزدن اول طابور طور دیرلدی . یالکز سلیمان پاشا ، احمد بك ، دیگر بر قاج ذات میدانە طوغری ایلرولدیلر . بونلرە قارشو دخی اورادن ایکی اوچ ذات كلدی . بونلر ردیف پاشا ایله معیتی ضابطانندن بر قاجی ایدی . پاشالر بر بریلە یواش یواش قونوشدقن صكره ایکیسی برلكده ساحلە كیده رك اورادن دكر اوزرندە اوزاقدن نہ اولدقلری ایوجە فرق اولنە میان نقطەلرە باقدیلر . كوردكلری شیدن اودرجە ممنون اولمایدركلرە او طرفی براقوب طوپخانە یە كیدن جادەنك باشنە كلەرك اورادە ديكلدیلر . قالدیلر . آزدن چوق وقت كچامش ایدی كە او طرفدن كلن بر قاج سواری ایله محاط بر بر آرابە یە قوشدیلر . بو ذات سرعسكر حسین عونى پاشا ایدی .

سلیمان وردیف پاشالر بر مدت سرعسكر ایله قونوشدقن صكره بشقە بشقە طرفلرە كیتدیلر ؛ چوق كچمدی . مكتب حربیه طابوری بولندیغی سوقاقدن میدانە كلەرك صف حربە دیزیلدی . شورادن

بورادن یواش یواش قوماندالر ایشیدلمکه ، قسم قسم حرکت اولمغه باشلادی . سلیمان پاشا ایله احمد بک افندیلرک بر قسمی سرائیک ریختمنه دیزدیله . میدانلق ایله قپو جهتی دخی کوزلجه تحت محافظه آندی . بشکطاش جامعنه کیدن سوقاغه عسکر اقامه اولندیغی کبی قپولره دخی قوتلی مفرزله قونیلدی . یارم ساعت ظرفنده سرائیک هر طرفی عساکر مسلحه ایله قوشادلدی . سوقاقلرده عسکر دن ماعدا فرد آفریدهیه تصادف اولمئوردی . آره صره ضابطاندن بعضیلری آرابهیه یناشه رق حسین عوننی پاشایه معروضاتده بولنیورلر ، اوامر لازمه بی تلقی ایتدکدن صکره درحال قوشه قوشه عودت ایدیورلردی .

بر ساعت صکره سلیمان پاشا یننه بش آلتی ضابط آله رق طولمه باغچه سرائینک اوتیه طرفنده بولنان قپولردن بر یسنه یناشدی ، قپویی چالیدی . آچیلیر آچیلمز ایچرو کیردی . قپوجیلر طیشاریده کی آوازه لردن ، و بر قاج ضابطانک ایچرو کیرر کیرمز بلا توقف حرم دائره سنه طوغری کیتملرندن ، اورکمشلر ایسه ده وهله وقوعه کلن شو حالدن شاشیرمش قالمش اولدقلرندن سسلرینی چیقارمه مامشلر ایدی .

پاشا حرم دائره سنه کلنجه اوراده کی قپویی دخی آچدیروب ایچرییه کیردی . حولیده کورولتیدن اویانان بر قاج حرم آغاسی بولنیور ، کوزلرینی سیله رک آلیق آلیق اطرافه باقییورلردی . پاشا بونلره وقت برافه قسزین : « شهزاده حضرتلرینه سویله ییکز ، کندیلرینه مهم معروضاتم وار ، بنی درحال حضورلرینه قبول بیورسونلر » دیدی . حرم آغالری ایچرویه قاچدیله . براز صکره یوقاروده قاری باغریشملی ،

آغلاشملي ايشيدلى . كلن كيدن يوق ايدى .
ضابطاندىن بر قاجى يوقارى چيقلمسى فېكرىدە بولنديلرسەدە
سليمان پاشا برازدها بىكەنيلمىنى تەسب ايتدى . فقط آرەدن خىلى
مدت كچدىكى حالدە كىمىسە كىدىكى كورونجه يوقارى چيقمىغە مجبور
اولدى . بواثناده حرم آغلارندن بر قاجى كلەرك شەزادەنك چيقمىق
ايشتمىدىكى سويلدىلر . سليمان پاشا « ايش مەمدر ، تاخير قبول ايتىز ،
مژدم واردر ، قورقاسينلر ، بورادە كىلر صادق بىندەلرندىر ، كىندىلرى
چيقمىزلسە بىندەلرنى ايجرويه قبول بىورسونلر ، بەمە حال كىندىلرنى
كورمىلىم . » دىە اصرار ايدىنجه ديوانخانەنك يان طرفندەكى اوطەيە
كتورلدى . شەزادە قىپودن كىردى . سليمان پاشا براى بيعت يانە
تقرب ايدرك عموجهسى سلطان عبدالعزىزك ملت و وكلا طرفندن
خلع اولنديغنى و كىندىسەنك تخته جلوس ايتدىكى كمال اخلاص
و صداقتلە تبشير ايتدى .

سلطان مراد حضرتلرى بر مدت طورغون بر حالدە قالوب هيىچ
جواب و ىرمىدى . بواثناده دىكر اوطەلردە قادينلر باغرىشورلردى .
قىونك اوتەسندە و يقيندە بولنان برىسى هم « بونلرخاندر . اينانمە ، سنى
طيشارى چيقاروب اخانت ايدە جىكلر » دىيور ، همدە آغلایور ايدى .
سليمان پاشا بونك والده سلطان اولديغنى تفرس ايله قىپويه تقرب
ايدوب امنيتنى جلب ايدە جىك بعض سوزلر سويلدى ؛ يواش يواش
سس كسىلدى . مع مافيه پادشاه حضرتلرى سرايدىن چيقمىق خىصو .
صندە بر قاج دفعە اظهارتردد ايتىش ايسەدە سليمان پاشانك طلاق

معلومه سیله ادارهٔ لسان ایتمی کندیلرینه امنیت بخش اولوب کوچ
 حال ایله طیشاری چیقماغه موافقت بیوردیلر. بواثناده دخی والده
 سلطانک غلیان شفقت مادرانه ایله « یاوروم مرادم!... » دیه حضرت
 پادشاهی قوجاقلامسی اوراده بولنانلری آغلایمش ایدی. سلیمان پاشا:
 « قورقمايک، برشی یوقدر، بو کوندن اعتباراً پادشاهمزدرد. » دیه
 خنکارک قولتوغنه کیروب مردیوندن آشاغی ایندیردی!....

قیودن چیققدنصکره میدانلغه متوجهاً کیدرکن سلطان مراد
 ایله سلیمان پاشایان یانه کیدیورار، دیگر ضابطانده کیروندن تعقیب ایدیورلردی.
 بیچاره پادشاه نره یه کوتوردکلرینی بیلمکسزین تلاشله یوریور،
 و آغزینی بیچاقلر آچیوردی. بواثناده یکی شفق سوکمهکده اولدیغندن
 اورتهلق خیلیدن خیلی به قراکلق ایدی. سرائیک اوکنده کی میدانلقده
 آرابه ایچنده بکلهین سرعسکر پاشایه، پادشاه حضرتلرینک کلکده اولد-
 قلری خبری ویریلنجه، مشارالیه درحال آرابه دن اینوب خاقان نوجاهی
 بالاستقبال کندیلرینه بیعت ایتدی. کمال ادب و احترامله وقوع حالی
 مجمللاً بعض معروضاتده بولندی. او اثناده برای بیعت باب سرعسکریده
 تشریف هایونه منتظراً اجتماع ایدن وکلانک، رجالک، علماک اسعاف
 مسئولی رجا ایتدی. بونک اوزرینه سلطان مراد حضرتلری براز
 مستریخ اولوب استانبول جهته تشریف بیوره جقلرینی فرمان بیور-
 دیلر. حسین عونى پاشا امرایه اوامر لازمه یی بالاعطا، دعوت سنییه
 بالامثال مواجهه هایونده اخذ موقع ایلدی. یاورلر، سواریلرله محاط
 اولان آرابه سرعتله طوپخانه یه طوغری حرکت ایتدی.

بزرگه لم بیچاره سلطان عبدالعزیزه :

مکتب حربیه طلبه سی سرای میداننه کلد کد نصکره برطاقم مفرزه-
لره تقسیم اولنه رق نقاط مناسبه نك محافظه سنه مأمور ایدلمشیدی . اك
زیاده اهمیت ویریلن نقطه لر سرایك محافظه سنه مأمور قره قوللر ایدی ؛
اوراده کی عسکر دن ، علی الخصوص ضابطلردن چوق اندیشه اولنیوردی ؛
چونکه بونلرك اکثریسی بالذات عبدالعزیزك لطف دیده لری و هر کون
کوزی اوکنده بولندقلری جهته سلطان عزیزه صداقت کوسترملری
مظنون ایدی . حالبوکه وهله صورت ماهرانه ده کندیلرینه ایدیلن
تعرض ، امکان مدافعه بی سلب ایدی . قره قوللرك ضبطنه مأمور بولنان
ضابطلر اوراده بولدقلری عسکره « سلاح یره ! » قومانداسنی ویرنجه
عسکرلر نه اولدیغنی آ کلایه میهرق درحال سلاحلرینی یره براقدیلر .
اوراده کی ضابطلردن بر قاقی ایضاحات طلبنده بولنق ایستدیلر سه ده
امرك اجرا سنده تعلل کوسترنلرك کوکسلرینه روولورلر طیآنجه حرکتن
عاجز قاله رق تسلیم اولدیلر . مع هذا بونلردن بعضیلرینك صالیویرلمسی
مناسب کورولیه رك تحت الحفظ دیکر بر محله نقل اولندیلر .

سرایده بواثناده دخی ظاهراً هیچ بر حرکت مشاهده اولنمیور-
دی ؛ مع مافیه سلطان مراد حضرتلرینك دائره سی خلقنك اوتهیه
برییه قوشوشمه لری سلطان عزیز دائره سنه دخی اورته ده برشی جریان
ایتدیکنی حس ایتدیرمشیدی . خدمه کاملاً اویقودن اویاندی ؛
طیشاریده کی کورولتیلرك نه اولدیغنی آ کلامق ایچون پنجره دن باقه رق
سرایك دائرأمدار عسکرله قوشادلمش اولدیغنی کورونجه ایشك ماهیتنی

آکلا دیلر؛ حقیقت حالی آغزدن آغزه حرم هایونه قدر عکس ایتدیر.
دیلر، یالکز عبدالعزیزی خبردار ایتکه جسارت ایده مدیلر.

سلیمان پاشا سرائیک اوتہ طرفندہ سلطان مراد حضرتلرینی چیقار.
مقلہ مشغول ایکن سلطان عزیز دائرہ سنک محافظہ سنہ و او طرفدن
وقوعی ملحوظ حرکتک اوکفی آلمغہ ردیف پاشا مأمور ایدلمشدی.
ردیف پاشا، سلیمان پاشا وظیفہ سنی اتمام ایدنجیہ قدر سرائیک هر
طرفنی قوشاتہ رق نہ ایچرودن خارجه برکیمسہ براقدی، نہ دہ طیشا.
ریدن سرائیہ آدم صوقدی. بالذات سرائیک سلاملق دائرہ سنی مرکز
اتخاذ ایدرک بر طرفدن ضابطانہ اوامر لازمہ یی اعطا ایدرکن دیگر
جهتدن بر طاقم وسائلطہ ایچرودہ نہ یاییلمقدہ اولدیغنی خبر آلور ایدی.
اوکیجه سرائی نوبتجیسی بولنان یاوران و مابین طاقنی ترصدہ آلدی،
بولنرہ کیفیتی آکلاتدی. کندیلرندن بکله نن صداقت ولی نعمتلی
اولان پادشاهی محافظہ ایتمکدن عبارت اولدیغنی سویلدی، امرینک
خلافتندہ جزئی بر حرکتندہ بولنان اولورسہ درحال اشد مجازات ایله
تأدیب ایدہ جکنی بیلدیردی. بولنر ذاتاً بویله تہاکہ لی زمانلردہ صدا.
قتلرندہ ثبات ایدر طاقمدن اولمدقلمری جهتله دیزلرینک باغی چوزولدی،
هیچ برندہ شق شفہیہ قدرت قالمدی.

بواننادہ سلطان عبدالعزیزک نہ حالده اولدیغنه دائر معلومات قطعیه
مفقوددر. یالکز شورامی محققدرکہ تکمیل سرائی خلقی حقیقت حالہ
مطلع اولدیغنی حالده عبدالعزیز هر شیدن بیخبر ایدی، خلع اولندیغنی
ایلیک اوکجه والدہ سلطان ایشیتمشدر. سلطان مراد ایله حسین عون

باشانك حرکتنی متعاقب آتیلان طوپلرک کندیسنی حقیقت حالدن
خبردار ایتدیکنی ده ادعا ایدنلر واردر. اغلب احتمالله کوره بو صوک
روایت صحته ده قریبدر: چونکه عبدالعزیزک مقربینندن منقولدرکه
پادشاه ده ایتاقده ایکن طوپ سسلرینی ایشیده رک عددانداختک
حریقه مخصوص اولان مقداری تجاوز ایتدیکنی کورونجه کمال تلاشله:
« بو طوپلر جلوس طوپی اوله جقدر. » دیدیکی مرویدر. [*]

صوک

[*] سلطان عزیز مرحومک عاقبت حاليله صورت وفاتی بیامک ایستهین
ذوات کرام، دردست طبع اولان « تاریخ سلطان مراد خامس » نام اثر
عاجزییه مراجعت بیورملری توصیه اولنور.

خطا و صواب جدولی

مصدرده ترجمه بر کتاب طبع ایتدرمک ایچون لازم کلن کافهٔ وسائط موجود ایسه ده مرتبلك همان اکثریسی لسانمزه واقف اولمداقلرندن حین طبعده دقت ونظارت شدیدۀ متمادیه ایجاب ایدیور . بزایسه دیگر مشغولیتلرمزدن طولانی شوجهته حصر وقت ایتدیکمزدن کتابمزدۀ خلیجه سهویات ، ضروری اوله رق قالمشدر . اک مهملری شونلردر :

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۱۰	۲۱	تکلیف	تألیف
۱۱	۱	مخصوص	محصول
۱۴	۲۱	جتیه	جهتیه
۵۶	۱۸	مشروعی	مشروعی
۶۳	۱۳	ایدن او وقت	ایدن قاترینه او وقت
۱۰۶	۲۱	اولنمیوردی	ویرلمیوردی
۱۱۹	۱۸	کورکلری	کوردکلری
۱۴۲	۱۳ و ۱۴	ملت	ایله ملت
۱۵۳	۱۴	علی پاشا	عالی پاشانک
۱۷۵	۲۱	اوپالیلری	اوروپالیلری
۱۹۴	۲۱	ممنون	ممکن

شو خطالردن ماعدا ديگر بعض ياكلشلقلار دها وار ايسه ده بونلار
عبارهي تغير ايتديكندن قارئين كراممزه ارائهيه لزوم كورمديك .

